dels derigenom att vanan att supa förminskats genom krogarnes indragning, dels genom allmogens kraftiga medverkan. Emellertid har jag under sista året sett ett färskt exempel på huru lusten att supa vexer inom en trakt, så snart ett bränneri der anlägges; vid en gästgifvaregård, der utskänkning icke egt rum under många år, hafva nemligen nu ihärdiga försök gjorts att återfå denna rätt, och dessa försök datera sig från den tid, ett större bränneri anlagts i granskapet. Frågan behöfver icke någon vidare utredning, och jag hemställer endast, om det är skäl att bifalla ett förslag, som vore ett steg till återinförandet af det gamla eländet.

För öfrigt anser jag det vara en verklig samvetssak att icke biträda Utsk:ts förslag, emedan man derigenom skulle ofelbart innarra en mängd tanklösa personer, som sakna egna tillgångar, men hafva rikedom på illusioner om prisstegringar o. d., att försöka sig på konsten att tillverka bränvin, i hopp att under terminens fortgång kunna förtjena erforderliga medel till skatten, hvaraf slutligen följden blefve, att Konungens Befh:de finge bestyr med att hålla en mängd hittills okända bränvinsauktioner. Äfven af detta skäl yrkar jag afslag å Utsk:ts hemställan.

Slutligen får jag anmärka, att Utsk:t, såsom mig synes, mindre välbetänkt, uteslutit det i nuv:de 22:dra §:n befintliga stadgandet, att för all tillverkning, som med mera än ½ öfverstiger det anmälda beloppet, en förhöjd skatt skall erläggas. Det ligger nemligen i hvarje bränvinstillverkares intresse att anmäla sig för så litet, men bränna så mycket, som möjligt, emedan han derigenom undgår att i förskott erlägga skatt för hela sin tillverkning, och vid sådant förhållande torde det gamla stadgandet vara ganska lämpligt.

På grund af hvad jag nu anfört, får jag anhålla att Utsk:ts hemställan måtte afslås, och föreskrifterna i nuv:de 20:de o. 22:dra §§ bibehållas oförändrade.

Frih. v. Schulzenheim, David: Den förevarande §:n är kanske den vigtigaste i hela författningen, icke så mycket för dess inverkan på bränvinshandteringen, men desto mera i anseende till dess betydelse för hela landets ekonomiska ställning, och det är derföre jag tager mig friheten att yttra några ord om densamma. Oaktadt jag icke besitter någon särdeles teknisk kunskap i detta ämne, har jag nu begärt ordet, i den förhoppning, att bland R. o. Ad:ns ledamöter finnas äfven de, som vilja vända sitt öra till skäl och taga sådana, då det är fråga om allmän nytta. Det är verkligen sorgligt att ständigt höra framdragas icke ett argument, icke en fras, utan ett spöke, som kallas husbehofsbränningen. Begreppet häraf är obe-

stämdt och oklart samt till sin inre beskaffenhet en osanning, någonting, som icke existerar. Det är, M. Hrr, icke husbehofsbränningen, som förorsakat allt det onda, hvarom man här ordar så mycket, utan detta har framkallats genom bristande insigter hos de lagstiftande, hvilka icke insett, att den okontrollerade försäljningen af bränvin, och icke produktionen deraf, dragit förnedring och elände öfver vårt land, samt af bristande nit och duglighet hos tjenstemännen; ty behöfver jag väl upprepa, att hvad som förorsakade det allmänna superiet, det var rättigheten för bränvinsbrännaren på landet att få betala sina arbetare med bränvin, att få sälja bränvin i minut, ja t. o. m. qvartersvis eller, med andra ord, att äfven sjelf få vara krögare. Detta begrepo ej Hrr Lagstiftare. För öfrigt är det oftast nöden och fattigdomen som alstra superiet, och sådant ändras ej genom förbud mot inhemsk bränvinsbränning, som blott leder till ökad import och lurendrejeri.

Nej, Mine Hrr! viljen J minska superiet, så lagstiften så, att arbetaren bergar sig väl, har god stark föda och ser, att han med omtanka och sparsamhet kan samla något för sin ålderdom, upplys honom om bränvinets skadlighet då det omåttligt brukas, infören en ordnad kontrollerad bränvinshandel, och J skolen finna, att han skall afsky kroglifvet och med måttlighet använda bränvinet. Då kan ock utan fara lossas på de band, som hindra bränvinsbränningen att verka till gagn för jordbruket. Men, M. Hrr, jag vill föra Eder till statsekonomiska högre vyer af saken. Hrr:ne känna, att tiden i ekonomiskt afseende varit bekymmersam, att räntan stått högt, att svårigheten att anskaffa nödiga förlag i alla näringar varit kännbar. När så är, frågar jag, om nationens representanter hafva rätt att med ögat öppet sjelfva binda det ris, som slår nationen 2 gånger om året, om det är moraliskt rätt att befalla näringsidkaren att, innan han producerat sin vara, erlägga skatt för en non-existerande vara, om det är rätt att befalla näringsidkaren, som drages med förlag för inköp af rudimaterier och fabriksinrättningar, att han skall låna sig penningar i bankerne för att på förhand betala sin skatt, om det är rätt att dymedelst åstadkomma i landet en uttömmande ebb af penningar och en flod af mycket litet penningar, d. v. s. göra strypningar på hvar och en individs i landet penningetillgång i och för en oförnuftig bränvinslagstiftning? Dagens tecken äro sådana, att de förespå fäderneslandet en ännu bekymmersammare penningeställning i följd af de Europeiska förhållanden, af hvilka äfven vi måste känna effekten. Jag hemställer, om det då kan vara skäl att lagstifta så, att trycket blir ännu svårare. Hvilken skulle skörda fördel af ett sådant beslut, som det Gr. Liljencrants föreslagit, eller hvilken

klass vilja Hrr:ne skänka dessa premier? H:rrne kunna sjelfva svara, att Staten kan icke skörda någon fördel, ty den får icke utlåna den ingångna skatten mot högre ränta, utan att det är bankerna, som ensamma draga vinsten, enär näringsidkarne måste i dessa söka förskaffa sig den stadgade förskottsskatten. Vi borde vara ense derom, att bränvinshandteringen är en lika hederlig näring som någon annan, men att bränvinsförsäljningen deremot måste omgärdas med strängare lagstadganden än andra; dessa lagstadganden få dock icke vara af den art, att de icke gagna det allmänna och positivt skada den näringsklass, för hvilken de äro gjorda. Utsk:t har väl insett, huru betungande det nuvarande stadgandet i afseende å skattens erläggande är för näringsidkarne, men, enär Utsk:t känt den fördomsfullhet, som existerar, samt fruktat, att det der gamla spöket, husbehofsbränningen, skulle målas på väggen af de till allt framåtskridande istadiga motståndarne, om steget toges fullt ut, har Utsk:t sökt gå en medelväg, i det Utsk:t föreslagit, att endast hälften af skatten bör betalas på förhand samt att Kronan skall erhålla säkerhet uti den tillverkade varan för den återstående skatten. Icke heller denna medelväg anses nu vara tillfyllestgörande! Huru skall jag då kunna hoppas framgång för Gr. De la Gardies förslag, hvilket Utsk:t väl önskade understödja, men dock ansåg vara för mycket ärligt ooh rättvist? Som jag icke vågar hoppas, att detta förslag skall vinna framgång, får jag uttrycka min önskan, att R. o. Ad. åtminstone måtte göra half rättvisa och bifalla Utsk:ts förslag.

Frih. Cederström: Jag har visserl. fått höra mycket tal om istadiga och envisa menniskor, som Frih. v. Schulzenheim bekämpar, men äfven med äfventyr att erhålla sådana epiteter, kan jag dock icke annat än vidhålla den sats, jag yrkat, eller att det är betänkligt att frångå en lagstiftning med välgrundade, nu beprövade stadganden, som vi efter långvariga och svåra strider lyckligen erhållit, för tolf år tillbaka, en lagstiftning, hvilken gjort landet mycket gagn och ej värre betungat bränvinstillverkarne, än att de ganska väl kunnat idka sin rörelse; denna sats har ej blifvit af Frih. v. Schulzenheim vederlagd. Egentliga orsaken, hvarföre jag ånyo begärt ordet, är den, att man fästat min uppmärksamhet derpå, att ett ordagrannt vidblifvande vid nu gällande 20 och 22 §§ skulle, till följd af ordställningen i dessa §§, måhända stå mindre väl tillsammans med vissa af R. o. Ad. i detta ämne redan fattade beslut, och får jag derföre anhålla, att 18:de §:n i den nya författningen, hvilken afser att ersätta innehållet i nu gällande nämnde §§, måtte erhålla följande något

förändrade lydelse, att: »afgift för bränvinstillverkning erlägges förskottsvis för en tillverkningstermin i sender med den för terminen belöpande afgift; samt att, likasom hittills, det må vara tillåtet för den tillverkare, som sådant önskar, att före terminens början erlägga afgiften för hela det anmälda beloppet, eller förskottsvis nedsätta penningar till gäldande af afgiften för en möjligen blifvande öfverskottstillverkning.»

Och får jag hos Hr Gr. o. Landtm. begära propos. å detta mitt yrkande. R. o. Ad. täckes benäget finna, hurusom jag endast åsyftat att uti ordalag, afpassade till enlighet med frågans nuvarande ställning och Höglofl. Ståndets i föregående punkter fattade förfoganden, uttrycka ett vidblifvande, uti sak, af hittills gällande stadganden, hvad nu föredragne speciella del af ärendet angår.

Gr. Liljencrants: Jag har visserl. icke egentligen något att invända mot Frih. Cederströms förslag, liksom jag erkänner att ordet »termin» har helt olika betydelse i gamla och nya författningen — i gamla en hel, i nya en half månad —, men då det åligger Utsk:t att vidtaga de redaktionsändringar, som af fattade beslut blifva en följd, torde R. o. Ad. endast behöfva besluta, att 20:e och 22:a §§:na skola bibehållas, med blott den ändring, att orden »halfva tillverkningsterminen» utbytas mot 14 dagar.

Hr Bennich, Nils Axel Gustafsson: (Yttrandet har af talaren icke blifvit återlemnadt.)

Hr Nordenfelt, Enar Wilhelm: Det är ostridigt, att den förevarande frågan är af ganska stor vigt, enär den omedelbart inverkar på så många personers ställning och möjlighet till bergning. Staten bör icke gå strängare tillväga än den behöfver för att bibehålla den undantagslagstiftning, som är nödvändig för bränvinshandteringen, hvilken icke kan jemföras med hvarje annan näring. Jag medgifver visserligen, att allt, som utan alltför stora olägenheter kan göras till lindring för bränvinstillverkarne, bör göras, men hvad Utsk:t här föreslagit, kan jag dock icke anse ändamålsenligt. Gr. De la Gardie har sagt, att, då alla andra näringar hafva nederlagsrätt, bör äfven bränvinshandteringen åtnjuta samma fördel; men jag får fästa uppmärksamheten derå, att det är en helt annan sak att lägga upp en vara å en stapelort i ett dertill inrättadt magasin under ständig tillsyn, än, på sätt Utsk:t föreslagit, lägga varan under kontrollörens lås i särskildt rum å det ställe, der tillverkningen skett. Följden af ett sådant stadgande skulle blifva, att kontrollören måste qvarstadna, så

länge

länge något bränvin funnes förvaradt såsom säkerhet, men i sådant fall skulle genom det till kontrollören utgående underhåll hela den räntevinst, som genom ifrågavarande stadgande är för bränvinstillverkaren afsedd, gå förlorad. Jag yrkar, att det nuvarande stadgandet i afseende å skattens erläggande måtte bibehållas.

Frih. von Schulzenheim: Jag får anhålla, att §§:na icke måtte behandlas i en sådan sammanblandning, som Gr. Liljencrants funnit lämplig, utan hvarje § särskildt afgöras i enlighet med den af R. o. Ad. beslutade och hittills följda föredragningsordningen, på det att icke R. o. Ad. måtte öfverraskas med att hafva fattat beslut i någon fråga, som icke är föremål för öfverläggning. — Således hafva vi nu endast att besluta, huruvida bränvinsskatten skall helt och hållet eller endast till hälften erläggas i förskott; och torde i följd deraf diskussionen nu böra inskränka sig till denna fråga.

Frih. Raab, Adam Christian: Jag har sjelf vid 1853 års riksdag deltagit i utarbetandet af det förslag, hvarpå den nuvarande bränvinslagstiftningen hvilar; man ansåg sig då böra stadga, att skatten skulle erläggas i förskott, på det att icke alltför många skulle kasta sig på bränvinshandteringen. Detta stadgande är dock mycket betungande för bränvinstillverkaren, — ty han nödgas derigenom att mot hårda vilkor förskaffa sig de erforderliga penningarne i bankerna —, och bör derföre nu, sedan liberalare åsigter gjort sig gällande, borttagas. I 5:te §:n af Norska bränvinslagen, hvilken åberopats af dem, som vilja vara mest stränga mot bränvinshandteringen i Sverige, stadgas, att endast så mycket bränvin, som, enligt af Departementet åsatt pris, anses fullt betrygga Staten för att den skall utfå skatten 30 dagar efter terminens slut, skall undantagas och läggas på allmänt ställe inom lås och nyckel. Detta är praktiskt och klokt. Jag tror, att den medelväg, Utsk:t föreslagit, är mindre ändamålsenlig, emedan det torde komma att medföra mycket besvär för en kronolänsman att utöfva tillsyn öfver det deponerade bränvinet samt passa på, då det skall uttagas. Deremot anser jag Gr. De la Gardies förslag, att kontrollören skall qvarstadna på stället så länge något bränvin finnes deponeradt, mest lämpligt och betryggande, samt anhåller derföre om bifall till detsamma.

Gr. Liljencrants: Jag ber att få förena mig med Frih. Cederström.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats fulländad, förmälte Hr Gr. o. Landtm., att under densamma hade yrkats dels bifall till Utsk:ts förevarande hemställan, dels af Gr. De la Gardie, att 18:de §:n i förslaget skulle erhålla följande lydelse:

Afgift för bränvinstillverkning under en termin erlägges inom åtta dagar efter samma termins utgång, och får icke i något fall understiga hvad som svarar emot den minsta tillverkning, hvilken enligt § 4 medgifven är. Vill tillverkare under terminen förskottsvis göra afbetalning å sådan afgift, vare dertill berättigad, dock att det alltid sker för jemna hundradetal kannor; och erhålle, vid verkställd slutliqvid för terminen, åter hvad han tilläfventyrs för mycket inbetalt.

Det belopp bränvin, för hvilket afgift sålunda blifvit erlagd, får af tillverkaren uttagas och disponeras; allt det öfriga skall, intill dess afgiften derför blifvit gulden, uti särskildt, säkert rum å det ställe, der tillverkningen skett, under kontrollörens lås förvaras.

Intill dess afgiften för hela terminens tillverkning blifvit erlagd, qvarstadne kontrollören vid tillverkningsstället; de första åtta dagarne efter terminens slut på Statens bekostnad, derefter på bränvinstillverkarens; är ej afgiften gulden, då åtta dagar förflutit efter terminens slut, anmode kontrollören vederbörande kronobetjent att ofördröjligen verkställa utmätning och försäljning af det i förvar tagna bränvinet.

Bränvinstillverkare vare pligtig att uti inländsk, vederbörligen fastställd försäkringsinrättning låta mot eldfara försäkra det bränvin, som kan komma att på förstnämnda sätt förvaras samt att till kontrollören aflemna försäkringshandlingen, innan tillverkningen utsträckes öfver det belopp, hvarför afgift blifvit förskottsvis erlagd; åliggande kontrollören att, när han efter tillverkningens slut från bränneriet afreser, till kronobetjeningen öfverlemna försäkringshandlingen, hvilken skall vara gällande för en tid af minst sextio dagar efter tillverkningens slut; —

dels af Frih. Cederström, att R. o. Ad., med afslag å Utsk:ts hemställan, måtte fatta följande beslut:

Att afgift för bränvinstillverkning erlägges förskottsvis för en tillverkningstermin i sender, med den för terminen belöpande afgift; samt att likasom hittills det må vara tillåtet för den tillverkare, som sådant önskar, att före terminens början erlägga afgiften för hela det anmälda beloppet eller förskottsvis nedsätta penningar till gäldande af afgiften för en möjligen blifvande öfverskottstillverkning;

dels ock slutligen af Hr Nordenfelt, att Utsk:ts hemställan skulle afslås samt 20:de §:n i nu gällande förordning oförändrad bibehållas.

Härefter framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till Utsk:ts hemställan, hvarvid svarades många nej jemte några ja, sedermera propos. på antagande af Gr. De la Gardies förslag, då svaren utföllo med många nej, blandade med ja, vidare propos. på antagande af Frih. Cederströms förslag, hvilken propos. besvarades med många ja, blandade med nej, och slutligen propos. på afslag å Utsk:ts hemställan och bibehållande af hvad i ämnet nu finnes stadgadt, hvartill svarades många nej jemte några ja; hvarefter och sedan propos. på antagande af Frih. Cederströms förslag förnyats samt med många ja, blandade med nej, besvarats, Hr Gr. och Landtm. förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Sedan votering begärts samt Hr Gr. o. Landtm. yttrat, att R. o. Ad. egde att bestämma kontra-propos:ns innehåll vid den blifvande voteringen, hemställde Hr Gr. o. Landtm., huruvida antagande af Gr. De la Gardies förslag skulle utgöra kontra-propos:n, och, då dervid svarades många ja, blandade med nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Gr. Liljencrants begärde votering om kontrapropos:ns innehåll; med anledning hvaraf Hr Gr. o. Landtm. först hemställde, huruvida bifall till Utsk:ts hemställan skulle intagas i nej-propos:n vid den sist påyrkade voteringen, hvartill svarades många nej jemte några ja, och sedermera föreslog, att nej-propos:n vid denna votering skulle innefatta afslag å Utsk:ts hemställan och bibehållande af stadgandet i 20:de §:n af nu gällande förordning oförändradt, då svaren utföllo med många ja jemte åtskilliga nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Till följd häraf uppsattes samt justerades en så lydande voteringspropos.:

»Den som vill, att R. o. Ad., vid blifvande votering om antagande af Frih. Cederströms, i anl. af sammans. Bevilln.-, Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts första hemställan å sid. 16 af Betänk:t N:o 1 afgifna förslag till beslut, skall till kontrapropos. antaga det af Gr. De la Gardie framställda förslag, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, antager R. o. Ad. till kontrapropos. vid

omnämnda votering afslag å Utsk:ts ifrågav:de hemställan och bibehållande af stadgandet i 20:de §:n af nu gällande förordning om bränvinstillverkning.»

Voteringen försiggick och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 25.
Nej — 23.

Upplästes och godkändes följande voteringspropos. för hufvudvoteringen:

»Den som vill, att R. o. Ad., med afslag å Sammans. Bevilln.-, Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts hemställan öfverst å sid. 16 i Betänk:t N:o 1, skall antaga det af Frih. Cederström framställda förslag till beslut, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, antager R. o. Ad. Gr. De la Gardies i ämnet afgifna förslag.»

Vid denna voterings utgång hade rösterna utfallit sålunda:

Ja — 30.
Nej — 21.

Utsk:ts två sednare hemställanden.

Biföllos.

18:de §:ns text.

Förklarades böra ändras i öfverensstämmelse med de fattade besluten.

§ 21 (19).

Utsk:ts hemställan.

Frih. Alströmer, Oscar: Ett lika beskaffadt förslag, som det nu föredragna, framlades vid nästföregående riksdag, men lyckades icke då vinna R. St:rs bifall, och hoppas jag att utgången måtte blifva densamma äfven nu. Det är neml. tvänne omständigheter, som tala mot detta förslag, och hvilka böra beaktas. Först och främst skulle lockelsen till poströfverier blifva ganska stark, emedan, då bränningsterminernas början är bestämd, hvar och en på förhand kunde veta, att vid den och den tiden borde posten medföra stora summor. Vidare tvingades de uppbördsansvarige tjenstemännen vid landskontoret att da-

garne före en bränningstermins början infinna sig å postkontoret och afhemta brefven, emedan de ej kunde anförtro så betydliga penningebelopp åt vaktmästarne, och detta torde, huru stora anspråk man än har å tjenstemän, vara väl mycket begärdt. Jag yrkar afslag.

Hr Bennich, Nils Axel Gustafsson: (Yttrandet har af talaren icke blifvit återlemnadt.)

Hr Nordenfelt: Ehuru jag på allt sätt vill underlätta besväret för den enskilda, kan jag dock ej annat än finna de af Frih. Alströmer mot förslaget anförda skäl vara särdeles giltiga. Faran för poströfverier blir neml., i händelse Utsk:ts förslag antages, ganska stor, då hvar och en på förhand kan veta vid hvilken tid bränvinsafgifter skola insändas, och dessutom inom länen penningar ofta sändas med småposter, hvilka ej äro bevakade af någon postiljon. Dessutom skulle lättnaden för den enskilde ej blifva så stor, man föreställt sig, ty pengarne i o. f. bränvinsskatten insamlas sällan i landsorten, utan lyftas vanligen i någon i residensstaden befintlig bankinrättning. Jag yrkar afslag.

Gr. De la Gardie: Den anmärkning, en föregående talare framställt mot sista strofen i Utsk:ts förslag, torde icke ega någon betydelse, ty då tillverkaren utan postqvittots företeende icke lär återfå sitt bref, kan man ju stadga, att qvittot skall qvarstanna i kontrollörens förvar. Jag yrkar bifall.

Frih. Alströmer: Hvad Gr. De la Gardie och Hr Bennich anfört till stöd för Utsk:ts förslag, kan jag ingalunda anse såsom fullt giltigt skäl för lämpligheten deraf, och anhåller således fortfarande om afslag.

Frih. Cederström: Hatare af onödiga förändringar, som jag är, kan jag icke annat än förena mig med Frih. Alströmer, ty nyttan af den här föreslagna förändringen öfverväges af olägenheterna för det allmänna. Den skulle dessutom stå i strid mot det nu gällande stadgandet att ett qvitto på penningar, som jag afsändt med posten, icke är nog för att en skuld skall anses vara betald. Jag måste hafva ett ordentligt ombud, som mottager fordringsegarens qvitto, och jag kan icke inse hvarföre Kronan skall sättas i sämre förhållande till sina gäldenärer, än den enskilde. — Jag yrkar sål. afslag å Utsk:ts förslag.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade Hr Gr. o. Landtm., att derunder hade yrkats dels bifall

till Utsk:ts förslag oförändradt, dels af Hr Bennich bifall dertill med uteslutande af slutmeningen, hvilken lydde sålunda: »samt, der så äskas, detsamma, efter behörig annotation i Landskontoret och mot erhållen godtgörelse af Två rdr, tillverkaren i rekommenderadt bref tillsända»; och dels slutligen afslag samt bibehållande af motsvarande stadgande i nu gällande förordning.

Härefter framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till Utsk:ts hemställan, hvarvid svarades många nej jemte några ja, sedermera propos. på antagande af Hr Bennichs förslag, då svaren likaledes utföllo med många nej jemte några ja, och slutligen propos. på afslag å Utsk:ts hemställan och bibehållande af hvad nu i förevarande hänseende finnes stadgadt, hvilken propos. besvarades med många ja jemte åtskilliga nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

19:de §:ns text.

Förklarades böra ändras i öfverensstämmelse med det nyss fattade beslutet.

§ 23 (20).

Frih. von Schulzenheim: Oaktadt det tyckes vara föga anledning till hopp om att någon rättvisa skall vederfaras dem, som idka denna handtering, vågar jag dock föreslå R. o. Ad. att i denna punkt inlägga en skymt häraf. R. o. Ad. beslöt häromdagen att minimibeloppet för bränvinsbränningen skulle, såsom förut, bestämmas till 300 k:r. Utsk:t har nu föreslagit att dessa mindre fabriker icke skulle få beräkna underbränvin, utan blott öfverbränvin. Rättvisan torde dock fordra att R. o. Ad. behagade medgifva lika rättigheter åt dessa mindre fabrikanter, som åt dem som producera 5-6-700 eller 1000 k:r dagligen. Det är neml. alldeles klart att, om man också har den skickligaste brännmästare, kunna beräkningarna om hvad rudimaterialierna böra gifva slå fel, så att man ena gången kan få mera och den andra mindre än man kalkulerat. Härtill kommer ytterligare att t. o. m. omkastningar i väderleken inverka på tillverkningen. Detta har lagstiftaren alldeles förbisett. Nu är en balancering i detta fall medgifven till $\frac{1}{3}$ för alla dem som bränna mera än 300 k:r, men icke för dem som producera mindre. För mig synes det deremot alldeles tydligt, att om man har t. ex. två sidenfabriker, hvaraf den ena tillverkar 2—3 tum på samma tid som den andra gör en aln, så är det i alla fall samma handtering, och då är det ju orätt att den ena skall få större rättigheter än den andra.

Dessutom vill jag påpeka en annan sak. Det är neml. af stor vigt för landtbruket, att man icke genom en orättvis behandling tillintetgör dessa mindre brännerier och på så sätt kastar hela handteringen till städerna. Det finnes högst få provinser der potatis hufvudsakligen odlas, och hvad de producerande landsdelarna vidkomma, så torde det vara R. o. Ad. väl bekant att allmogen icke har råd att lemna spanmålen direkte till ladugården, utan måste sälja sin säd till fyllande af penningebehofvet. Kunna de då få sälja densamma till dessa mindre brännerier i trakten, så kommer den kreaturen till godo i form af drank; och ensamt detta förhållande torde vara nog för att visa vigten af de mindre brännerierna bibehållande. Jag vill dock lemna en uppgift till. Sedan ångbrännerierna infördes, mäskas dranken visserligen tjockare, men om man också icke räknar mera än 15 k:r drank på hvarje k:a bränvin, gör detta ändock 4,500 k:r om dagen af 300 k:r bränvin. Nu kan man utan skada gifva ett kreatur 12 à 18 k:r dagligen, hvaraf man torde finna att dessa 300 k:r bränvin dagligen lemna föda till icke mindre än 300 k:r för samma tid. Då nu dessa brännerier representera ett kapital af tillsammans nio millioner, så frågar jag, om det kan vara skäl att genom en förvänd lagstiftning utstryka desamma från rikets tillgångar?

På grund af hvad jag nu anfört, får jag anhålla, att R. o. Ad. ville besluta att alla fabriker i denna väg skola hafva lika rättigheter, eller att äfven de brännerier, som endast tillverka minimibeloppet, 300 k:r dagligen, äfven måtte få rätt att, på samma sätt som de öfriga, bränna öfver eller under det anmälda beloppet.

Gr. Liljencrants: Frih. v. Schulzenheim har onekligen rätt i sitt påstående att det är en orättvisa för dem, som anmält sig att bränna 300 k:r, att icke i likhet med dem, som anmält sig till större belopp, få njuta skattenedsättning för underbränvin. Men det är lika klart att, på sätt Utsk:t i sin motivering antydt, någon afkortning icke kan ega rum för dem, som anmält sig för minimibeloppet, ty i sådant fall skulle man icke låta tillverkningen uppgå till detta minsta belopp, hvarföre Utsk:t också ganska riktigt afstyrker motionen. Utsk:t säger neml. att, om man medgifver $\frac{1}{5}$ i afdrag, skulle den, som anmält sig för 200 k:r, icke bränna mera än 160. Efter R. o. Ad:ns förut fattade beslut att minsta tillverkningen skulle vara 300 k:r, skulle den, i händelse motionen antogs, kunna nedgå till 240 k:r.

Och då jag slutligen icke anser denna förändring vara nödig för bränvinsbrännaren, får jag anhålla att 23 § i gamla författningen måtte bibehållas.

Gr. De la Gardie: Det är visserligen sannt att man på förhand bör beräkna den qvantitet bränvin man kan få ur råämnena, men dessa kunna vara af olika beskaffenhet, hvarförutan olika omständigheter äfven kunna inverka. Detta gör att man, då betalningen på förhand erlägges, ofta kan komma att betala skatt för en vara, som icke blifvit tillverkad. Författningen medgifver väl att man med $\frac{1}{5}$ får öfverstiga eller undergå det anmälda beloppet samt att restitution i sednare fallet erhålles; men denna förmån tillkommer dock icke alla, ty återstoden får icke i något fall understiga det minsta beloppet, hvarföre de, som anmält sig för 375 k:r, icke få restitution lika med dem, som anmält sig för större belopp. Detta är tydligen en orättvisa. Jag hade derföre önskat att minimum blifvit bestämdt till 250 k:r, för att derigenom jemna förhållandet. Men då nu 300 k:r utgör minimum, önskar jag att alla måtte blifva berättigade till restitution.

Gr. Liljencrants har visserligen sagt att man derigenom kunde gå under minsta beloppet, men så är icke förhållandet, ty 4 § talar endast om anmälan, och först i denna 23 § bestämmes det verkliga minimibeloppet för tillverkningen.

För att få likställighet mellan samtlige tillverkarne, tror jag att man bör fatta ett sådant beslut, och får derföre anhålla om bifall till §:n, med uteslutande af de sista orden: »och återstoden icke i något fall understiga den afgift, som motsvarar den minsta tillverkning, hvarför anmälan enl. § 4 får ske.»

Hr Nordenfelt: Det är sannt att bränvinslagstiftningen i många fall icke grundar sig på billighet. Den vacklar mycket hit och dit, och detta visar sig äfven i den föreskrift, hvarom här är fråga. Om man måste medgifva att det icke är lättare för den, som bränner 300 k:r, att beräkna sin bränning, än för den, som tillverkar ett större belopp, så måste man väl ock erkänna det vara en orättvisa att jag icke får någon ersättning, om det går illa för mig, då min granne, som bränner ett större belopp, får restitution för det felande beloppet. Man är rädd att bränvin skall komma att afverkas i hvarje stuga, och vill derföre icke frånträda den gifna grundsatsen, men denna fruktan torde vara öfverflödig, emedan minimibeloppet för anmälan redan är bestämdt till 300 k:r, hvilket gör att man i ingen händelse kan komma längre ned än till 240 k:r, som dock med 40 k:r öfverstiger det af Utsk:t föreslagna minimibeloppet.

Det är så många omständigheter som inverka på tillverkningens större eller mindre belopp, att lagen väl bör lemna någon latitud. Så hände t. ex. att en person i mitt

län, som egde ett vattenverk, anmälde sig för 1000 kannor, men vattnet tröt och han fick icke mera än 500 kannor på dygnet. Han sökte visserligen restitution, men fick icke större än som motsvarade ½ och gjorde härigenom en ganska stor förlust.

Jag instämmer med Gr. De la Gardie.

Gr. Liljencrants: Det torde vara tids nog att vid föredragningen af sjelfva texten tala om de erforderliga förändringarna i redaktionen. För närvarande kan jag inskränka mig att yrka bifall till Utsk:ts förslag.

Hr Lagerhjelm, Gustaf Reinhold: I afseende å denna punkt får jag förklara att jag instämmer med Frih. von Schulzenheim och Gr. De la Gardie, ehuru, att dömma efter R. o. Ad:ns föreg:de beslut, det icke torde tjena mycket till att här vidare förfäkta jordbruksintresset. Då jag kom upp till riksdagen, hörde jag att jordbruksintresset låg mången varmt om hjertat. Men hur gick det sedan? Jo! i Franska traktatfrågan sade en mängd talare att den skulle verka ofördelaktigt på jordbruket och derföre borde den afslås. Då sedan skjutsen kom i fråga, hade jag äfven Gr. Liljencrants till min motståndare, och i samma ställning stå vi till hvarandra nu. Hvaraf kommer sig då detta? Helt säkert deraf att de af R. o. Ad., som äro jordbrukare, hafva andra åsigter än vi, som icke äro det. Detta påminner om Fredrik den Andre, som icke älskade annan musik än af flöjt, och bland dem ingen annan än sin egen.

Jag förenar mig med Frih. von Schulzenheim och Gr. De la Gardie.

Frih. Cederström, Rudolf: Med åberopande af historien om Fredrik den Andre, tror jag att det äfven hos Hr Lagerhjelm finnes något som påminner om flöjten. Jag vill icke här fästa mig vid jordbrukets intresse, utan vid något, som är ännu vigtigare och det är aktning för lagen. Då här är stadgadt ett minimum af 300 kannor, så vill jag icke att tillverkarne skola kunna kringgå denna lag, och detta läte sig göra, om den nu föreslagna förändringen antoges.

Af detta skäl förenar jag mig med Gr. Ljljencrants.

Gr. Liljencrants: Ehuru det icke kan vara af stort intresse att höra två ledamöter tala om hvad som icke hörer till saken, vill jag dock med ett par ord besvara Hr Lagerhjelms anförande.

Hvad skjutsfrågan vidkommer, så har jag stridt mot jordbrukets öfverdrifna anspråk att vilja välta från sig

den tunga, som sedan urminnes tider hvilat på jorden. Jag stridde således mot min egen fördel, då jag bekämpade dessa anspråk. Hvad egennytta och egenkärlek beträffa, så torde således icke beskyllningen derför ega större grund än påståendet om bränvinsbränningens nytta för jordbruket. Hvad som emedlertid är visst är att landets befolkning blifvit mycket sämre nu än förut, och jag anser den omständigheten vara långt mera behjertansvärd än om man kan föda en eller annan ko mera.

Och då jag slutligen tror mig hafva ganska rätt i detta hänseende, torde icke heller den gifna förebråelsen vara förtjent.

Frih. von Schulzenheim: Jag har blott några få ord att tillägga till hvad som förut i detta ämne blifvit sagdt. Mina motståndare hafva här framdragit ett argument, som onekligen är rätt komiskt. De säga neml. att den sak vi förfäkta är till skada för oss sjelfva. Vi skulle således, efter deras förmenande, sjelfva vilja ådraga oss en förlust, för att derigenom kunna förarga dem eller Staten. Detta vore ju alldeles detsamma som om en jernbruksegare, sig sjelf till skada, upphörde att tillverka stångjern, för att derigenom undandraga Staten den föreskrifna skatten. Jag kan verkeligen icke tro att R. o. Ad. skall antaga sådana skäl, och skall söka att i största korthet upplysa om hvad frågan gäller. Detta gör jag så mycket heldre, som man här på Riddarhuset ofta disputerar om en pension skall vara 4 eller 600 rdr, under det en pension på 2 à 3,000 går igenom som en dans. Möjligen kunde det äfven gå så här.

Efter en kanna bränvin får man omkring 15 kannor drank. Räknar jag nu att jag bränner 15,000 kannor, får jag deraf 225,000 kannor drank. Efter tre öre kannan gör detta 6,750 rdr. Många anse det visserligen förnedrande att sysselsätta sig med drank och ladugårdsskötsel, men då det gäller så stora belopp, är det väl billigt att man får den frihet man behöfver.

Lagstiftningen bör ovilkorligen gå i den rigtningen att Pål och Per få lika rätt, och då jag anser en stor orättvisa ligga deri att den större fabrikanten har större rätt än den mindre, måste jag vidhålla mitt yrkande.

Hr von Kræmer, Anders Robert: Då det var fråga om 19:de §:n, talades mycket om nödvändigheten att minska konsumtionen, och deraf följer väl äfven att man vill minska tillverkningen. Det synes då ligga föga konseqvens uti att nu vilja tvinga tillverkaren att bränna minst 300 kannor, och derigenom söka framkalla större qvantiteter.

Flere talare hafva redan påpekat det orättvisa uti att den, som bränner ett större kanntal skulle medgifvas restitution, under det den, som tillverkar ett mindre belopp, skulle förnekas denna fördel, och så tydligt visat att han bör hafva denna rättighet, att jag icke vidare derom behöfver orda.

Frih. Cederström har sagt att han framförallt håller på aktningen för lag. Jag kan icke förstå detta resonnement, ty om lagen medgifver en sådan nedsättning, så faller den väl icke i aktning, om en sådan tillåtelse begagnas. Icke heller tror jag aktningen för lagen stiger derföre att den är orättvis, utan tvärtom att rättvisan är den enda säkra borgen härför.

Vi veta alla att från jordbrukets sida den önskan varit allmänt uttalad att minimi-tillverkningen skulle få blifva 200 kannor, men R. o. Ad. beslöt att så icke skulle blifva. Då två parter tvista med hvarandra, torde dock vara bäst att gå halfva vägen hvar, och göra upp saken i godo.

På dessa grunder instämmer jag i det förut gjorda yrkandet att slutet af denna § måtte uteslutas och densamma ändras så, att de, som anmält sig för 300 kannor, äfven måtte få restitution.

Sedan öfverläggningen förklarats fulländad samt Hr Gr. o. Landtm. yttrat att derunder hade yrkats dels bifall till Utsk:ts hemställan och dels att R. o. Ad., med afslag derå, måtte besluta, att det nu gällande stadgandet, att vid återlyftning af erlagd bränvins-tillverknings-afgift återstoden icke i något fall får understiga den afgift, som svarar mot den minsta tillverkning, hvarför anmälan får ske, skulle från den förev:de §:n uteslutas; framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till Utsk:ts hemställan, hvarvid svarades många nej jemte några ja, och sedermera propos. på afslag derå samt uteslutande af det omnämnda stadgandet, då svaren utföllo med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

20:de §:ns text.

Bifölls, med förbehåll om iakttagande af den förändring deri, som af R. o. Ad:ns nyss fattade beslut påkallades.

§ 24 (21).

Utsk:ts hemställan.

Bifölls.

Hr Nordenfelt, Enar Wilhelm: Om jag icke missförstått R. o. Ad:ns förut fattade beslut, anser jag mig böra bifalla §:n, med iakttagande af de ändringar, som deraf blifva en nödvändig följd.

Efter härmed slutad öfverläggning, godkändes texten under enahanda förbehåll, som vid den föreg:de §:n.

§ 25 (22) samt §§ 23 och 24 i förslaget.

Utsk:ts hemställan bifölls samt §§:nes text godkändes.

§ 28 (25).

Utsk:ts första hemställan.

Bifölls.

Utsk:ts sednare tillstyrkande.

Frih. Cederström, Rudolf: Det är verkligen väl att Utsk:t icke gått så långt, som motionärerne föreslagit eller att nedsätta arfvodet ända till 3 rdr, men ännu bättre hade det varit, om Utsk:t vidblifvit nu gällande förordning. Utsk:t har af det stora antal sökande, som anmält sig, dragit den slutsatsen att brist på duglige sökande icke skulle uppstå. Denna slutsats är enligt min tanke något förhastad, ty vill man hafva duglige sökande, måste man betala dem för sitt besvär.

På grund häraf hemställer jag att R. o. Ad. ville, med afslag å Utsk:s förslag, vidblifva nu gällande bestämmelser i ämnet.

Frih. Raab, Adam Christian: Jag har verkligen icke ofta haft den tillfredsställelsen att kunna öfverensstämma med Frih. Cederström, men då jag begärde ordet, var det just för att säga detsamma han nu anförde. Man kan nog få en mängd personer till kontrollörer, men det ligger vigt uppå att dessa äro aktade män. Så har hittills också varit händelsen, men nedsätter man arfvodet, så kan det blifva en annan sak.

Ännu har ingen enda person här i landet varit misstänkt för underslef, och vi böra göra allt för att detta goda förhållande måtte fortfara.

Jag skulle helst vilja hafva bestämt 10 rdr, men då så icke nu kan ske, får jag yrka att arfvodet måtte blifva 8 rdr om dagen.

Frih. von Schulzenheim, David: Då denna fråga förekom i Utsk:t, tillhörde jag minoriteten. Jag ansåg neml. det vara nödvändigt att aflöningen bibehölls vid hvad den

förut varit, på det att fullt pålitlige personer i följd af den goda aflöningen lättare skulle förbise de obehagligheter, som med dessa befattningar äro förenade.

På denna grund yrkar jag äfven nu bibehållande af förutvarande aflöning och förenar mig med Frih. Cederström.

Gr. De la Gardie, Robert: I likhet med föreg:de talare anser jag det vara vigtigt, att man till kontrollörer alltid kan hafva fullt pålitliga personer. Jag har således äfven alltid hyllat den åsigten att arfvodet icke borde nedsättas. Men då bränvinsbränningen blifvit frigjord, tror jag följden blir att brännerierna komma att hafva kontrollörer 6—7 månader om året. En kontrollör, som således kan påräkna plats under 6 månader, med en aflöning af 6 rdr om dagen, bör kunna finna sig fullt lika belåten som en annan med 8 rdr om dagen under 2 à 3 månader.

Jag tror således att någon fara icke finnes för handen, och får derföre anhålla om bifall till Utsk:ts förslag.

Frih. Alströmer, Oscar: Som ett Stånd redan afslagit frågan om utvidgad bränningstid, kan jag icke i detta afseende hysa samma förhoppningar som Gr. De la Gardie; och då jag anser R. o. Ad:ns beslut vara af stor vigt, ifall man vill bibehålla en god kontroll, så förenar jag mig med dem, som yrka afslag å Utsk:ts hemställan samt bibehållande af den gamla förordningen. Ett ytterligare skäl för detta mitt yrkande finner jag deruti att K. M:t nyligen inskränkt Öfverkontrollörsbefattningarne.

Hr von Kræmer, Anders Robert: I afseende å denna punkt fattar jag verkligen de betänkligheter, som en talare framhöll med hänseende till den moraliska sidan af saken, ty just under sådana förhållanden, hvarom här är fråga, är det farligt att hafva tjenstemän med ringa aflöning.

Det låter rätt mycket 6 rdr om dagen, men om man också tänker sig att ett bränneri vore i gång hela året under samma kontrollörs uppsigt, utgör arfvodet dock endast 2,200 rdr, och icke kan man väl kalla detta för en stor lön. Jag kan således icke annat än på det lifligaste instämma med dem, som yrka afslag å Utsk:ts Betänk. och bibehållande af nu gällande aflöning.

Dessutom kan man lura sig på frågan om bränningstiden, ty då ett Stånd redan afslagit densamma, kan det ganska lätt hända att denna fråga faller, under det den minskade kontrollörsaflöningen bifalles. Detta har för mig utgjort ett ytterligare skäl att framställa det yrkande, jag haft den äran afgifva.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats fulländad, samt Hr Gr. o. Landtm. upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utsk:ts ifrågav:de hemställan och dels afslag derå, samt bibehållande af den nu gällande föreskriften oförändrad, framställdes först propos. på bifall till Utsk:ts hemställan, hvarvid svarades nej, och sedermera propos. på afslag derå samt bibehållande af hvad uti ifrågav:de hänseende för närv:de finnes stadgadt, hvilken propos. med ja besvarades.

25:te §:ns text.

Godkändes under förbehåll om iakttagande af R. o. Ad:ns nyss fattade beslut.

§§ 26, 27 och 28 tillkännagåfvos vara oförändrade.

§§ 32 och 33 (29 och 30), § 34 (31) samt § 32.

Utsk:ts hemställanden biföllos oeh §:ns text godkändes.

§§ 33, 34 och 35 tillkännagåfvos vara oförändrade.

§ 36, 1:sta mom:t samt §§ 37, 38 och 39.

Godkändes.

§ 43 (40).

Frih. Alströmer: Till följe af R. o. Ad:ns förut fattade beslut, torde sista mom:t i denna § böra förfalla, hvarpå jag får anhålla om propos.

Frih. von Schulzenheim: Till följe af det förut fattade beslutet instämmer jag med Frih. Alströmer, och anhåller om bifall till §:n, med uteslutande af orden: skolande dock till det sålunda förbrutna bränvinet icke räknas sådant, som till Kronans säkerhet för ännu ogulden tillverkningsafgift uti särskildt rum under kontrollörens lås förvaras.»

Efter härmed slutad öfverläggning och uppå framställd propos., bifölls §:n, med uteslutande af den sista meningen: »skolande dock etc.»

§§ 41, 42, 43 och 44.

Godkändes.

§ 45.

Gr. De la Gardie: Med anledning af R. o. Ad:ns beslut i afseende å § 19, får jag anhålla om bifall till denna §, med uteslutande af orden: »eller, på sätt i § 19 föreskrifves, å postkontor aflemnad», som stå i §:ns 1:sta mom.

Efter härmed slutad öfverläggning och uppå gjord propos., bifölls §:n, med uteslutande af orden: »eller, på sätt i § 19 föreskrifves, å postkontor aflemnad.»

§§ 46 och 47.

Godkändes.

§ 51 (48.)

Frih. Leuhusen, Frans Oscar: Utsk:t har här föreslagit en förändring, som jag anser vara hvarken rigtig eller nyttig. Det är i de flesta fall ganska svårt att bevisa, att sådan förbrytelse, hvarom här är fråga, skett med bränvinstillverkarens vetskap; utan måste den bedömas efter omständigheterna. Utsk:t har visserligen tagit lagen för bränvins försäljning till hjelp, men der äro förhållanderna olika, och det låter sig lättare bevisas att försäljning af bränvin skett med en persons vetskap. Lagstiftaren har derföre icke utan giltigt skäl begagnat nu gällande redaktion, hvilken jag anser hafva företräde framför den nu föreslagna; och yrkar jag således afslag å detta mom. samt bibehållande af den gamla redaktionen.

Gr. De la Gardie: Den gamla Förf. innehåller i denna § följande stadgande: »bränvinstillverkare eller distilleringsidkare skall ansvara för hustrus, barns, tjenstefolks och vid bränneriet anställda arbetares gerningar, ifall bötesansvar eller förlust af redskap eller tillverkad vara, eller kärl, hvari den förvaras ifrågakommer, derest icke omständigheterna visa att förbrytelsen skett utan hans vetskap och vilja.»

Utsk:t har derföre trott att det icke vore för mycket, om han fick samma rättigheter som andra, och att man derföre borde lägga bevisningsskyldigheten på åklagaren. Jag tror derföre att ingen bör hafva något att invända mot detta förslag, och får således anhålla om bifall till §:n.

Frih. Cederström: Å ena sidan kan visserligen hvad man här föreslår vara billigt, men då den gamla Förf. under vissa förhållanden befriar bränvinstillverkaren från ansvar, anser jag att samma föreskrift fortfarande bör bibehållas. Den här föreslagna bevisningen blir alltid svår att åstadkomma, och då det tillhör hvar och

en att omgifva sig med troget och redbart tjenstefolk, kan jag icke inse att den nuv:de författningen innefattar något afsteg från rättvisan. Jag får således yrka att densamma bibehålles, och att R. o. Ad. ville afslå Utsk:ts förslag i denna punkt.

Frih. von Schulzenheim: Under den diskussion, som nu flera aftnar pågått, har man ofta fått höra personer föreslå stadganden, som så stå i strid mot allt begrepp om rättvisa att man mången gång häraf måst känna sig upprörd. Det är icke nog med att man försvårar handteringen, utan man förutsätter äfven att, om också icke den person, som drifver denna näring, är en tjuf, så skall han inom kort blifva det. Lika litet som en i staden boende person kan ansvara för sin betjent, lika litet kan en fabriksidkare ansvara för sitt tjenstefolk, och det finnes väl i intet annat land i verlden, der en förnuftig lagstiftning eger rum, som man kan föreslå att en person skall anses brottslig innan han blifvit förvunnen till brottet.

Mina Hrr! vi måste komma ihåg att också med största bemödande att få godt tjenstefolk, sådant ofta kan misslyckas, och en fabriksidkare kan icke alltid vara närv:de. Om således en verkmästare vill skada sin husbonde, så kan han begå ett bedrägeri, som kostar denne 100,000:tal rdr.

Det synes mig vara en oeftergiflig pligt af lagstiftaren att en person får hafva sin heder i behåll till dess han är förvunnen till något brott, och derföre anhåller jag att den föreslagna modifikationen i 48:de §:n måtte bifallas.

Hr von Kræmer: Det nuv:de stadgandet i 51:sta §:n kan icke gerna hafva utgått från annat än den förutsättningen att en bränvinsbrännare måste vara en misstänkt person. Då nu likväl denna handtering är både gammal och laglig, så är det sannerligen tid att bränvinstillverkaren betraktas lika med tillverkaren af hvarje annan vara, och dertill hörer att hans brottslighet skall bevisas i st. f. att, som nu är fallet, han sjelf skall bevisa sin oskuld. Jag får derföre på det varmaste tillstyrka bifall till Utsk:ts förslag.

Frih. Leuhusen: Jag kan icke, i likhet med en föreg:de värd talare, gå in på att nuv:de lagstadgande tillkommit under förutsättning att hvarje bränvinsbrännare skulle vara en brottsling, utan har lagstiftaren härigenom velat öfverlemna åt domaren att i dessa fall bedöma de omständigheter, som emot en tilltalad förekommit, hvilket här är så mycket mer af nöden, som det i de flesta fall är svårt att emot en angifven lönbrännare erhålla fullt

juridiskt

juridiskt giltig bevisning. På denna grund anhåller jag att den gamla redaktionen måtte bibehållas.

Sedan öfverläggningen förklarats fulländad, samt Hr Gr. o. Landtm. upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utsk:ts förev:de förslag, och dels afslag derå samt bibehållande af det nu i ämnet gällande stadgandet, framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till förslaget, hvarvid svarades många nej jemte några ja, och sedermera propos. på afslag derå samt bibehållande af det nu gällande stadgandet, då svaren utföllo med många ja jemte några nej, och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Frih. von Schulzenheim begärde votering.

Uppsattes och justerades följande voteringspropos.:

»Den som bifaller 1:sta mom:t i § 48 af Sammans. Bevilln.-, Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts förslag till förordning ang:de bränvins tillverkning, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, afslår R. o. Ad. detta mom. och bibehåller det nu i ämnet gällande stadgandet.»

Voteringen företogs, och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 9.
Nej — 19.

Den vidare föredragningen af Betänk:t uppskjöts härefter till nästa plenum.

Frih. Alströmer, Oscar: Som detta Betänk. icke i sin helhet hunnit blifva genomgånget, anhåller jag att det måtte uppföras främst på föredragningslistan till nästa plenum.

Sedan R. o. Ad. till detta förslag lemnat bifall, åtskiljdes Ståndet kl. ¾ 11 e. m.

In fidem,
O. Brakel.

Tisdagen den 15 Maj 1866.

Plenum kl. 11 f. m.

Upplästes ett från Riddarh.-Utsk:t inkommet förslag till R. o. Ad:ns underd. skrifvelse till K. M:t, med öfverlemnande af förslag till ny Riddarh.-Ordning.

Frih. Klinckowström, Rudolf: Jag har visserligen icke något att anmärka emot ifrågav:de skrifvelseförslag, men det synes mig hafva framkommit för tidigt, enär deri omförmälas af R. St:r beslutade förändringar i R. F. och R. O., hvilka R. St:r ännu icke offentligen gifvit K. M:t tillkänna. Om nämnda förändringar erhåller neml. K. M:t underrättelse först när R. St:r äro församlade på rikssalen.

På grund häraf anhåller jag att ifrågavarande förslag måtte tills vidare få hvila på bordet.

Förslaget bordlades.

Fortsattes föredragningen af sammansattta Bevilln.-, Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts Betänk. N:o 1, ang:de vilkoren för bränvins tillverkning.

§§ 49 och 50 tillkännagåfvos vara oförändrade.

§ 51.

Godkändes.

§§ 52 och 53 tillkännagåfvos vara oförändrade.

§ 54.

Godkändes.

§§ 55, 56 och 57 tillkännagåfvos vara oförändrade.

§§ 58 och 59.

Biföllos.

§ 60 tillkännagafs vara oförändrad.

§ 61.

Godkändes.

§§ 62 och 63 tillkännagåfvos vara oförändrade.

§ 67 (64).

Utsk:ts hemställanden biföllos och §:ns text godkändes.

§§ 65 och 66 tillkännagåfvos vara oförändrade.

§ 70 (67),

Gr. De la Gardie, Robert: Jag anhåller att R. o. Ad., i enlighet med förut fattadt beslut, måtte bifalla ifrågav:de § med uteslutande af orden »eller, på sätt i § 19 föreskrifves, å postkontor aflemnad.»

Efter härmed slutad öfverläggning och uppå särskilda propos:r, biföll R. o. Ad. Utsk:ts förev:de hemställan samt godkände §:ns text med uteslutande af orden: »eller, på sätt i § 19 föreskrifves, å postkontor aflemnad.»

Vid ånyo skedd föredragning af Bevilln.-Utsk:ts den 12 och 14 dennes på bordet lagda Utlåt. N:o 10, i anl. af dels gjorda anmärkningar emot vissa delar, dels ock Riks-Ståndens skiljaktiga beslut i afseende å andra delar af Betänk:t N:o 4, ang:de stämpelpappers-afgiften, biföll R. o. Ad. Utsk:ts hemställan om uteslutande från förslaget af föreskrifterna om stämpel å »Mästare-bref till fabriks- och handtverks-rörelse m. m.», samt lade Utlåt:t i öfrigt till handlingarne.

Föredrogs ånyo och lades till handlingarne Bevilln.-Utsk:ts den 12 och 14 dennes bordlagda Utlåt. N:o 11, i anl. af erhållen återremiss af Bevilln.-Utsk:ts Betänk N:o 7, i fråga om den för de Kongl. personerne och utrikes sändebuden stadgade tullfrihet m. m.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Bevilln.-Utsk:ts den 12 och 14 dennes bordlagda Mem. N:o 12, i anl. af Riks-Ståndens skiljaktiga beslut ang:de tullbevillningen.

Härvid förekom:

Artikeln Fläsk.

Utsk:ts inbjudning.

Frih. af Ugglas, Gustaf: Utsk:t har till R. o. Ad. framställt en inbjudning, att biträda de Stånds beslut, som bestämt införselsafgift för ifrågav:de artikel, men då R. o. Ad. för denna vara bibehållit förut stadgad tullfrihet, anhåller jag att inbjudningen måtte afslås.

Efter härmed slutad öfverläggning, gjordes först propos. på bifall till inbjudningen, hvarvid svarades många nej, blandade med ja, och sedermera propos. på afslag derå, då svaren utföllo med många ja, blandade med nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Voterings-propos:n N:o 1.

Godkändes.

Kött.

Utsk:ts inbjudning.

Frih. af Ugglas: Jag får anhålla, att äfven denna inbjudning måtte afslås.

Frih. Cederström, Rudolf: Så lockande det än kunde vara för den, som anser för det allmänna helsosamt, att tull åsättes den ifrågav:de artikeln, att nu söka förmå R. o. Ad. att fatta ett dylikt beslut, måste jag dock, då jag hyllar den åsigt, att man icke i en hastig vändning bör kullkasta det beslut, som Ståndet efter mogen öfverläggning fattat, af sådan anledning förena mig med Frih. af Ugglas.

Efter härmed slutad öfverläggning, gjordes först propos. på bifall till inbjudningen, hvarvid svarades nej, och sedermera propos. på afslag derå, som med ja besvarades.

Voterings-propos:n N:o 2.

Godkändes.

Ost.

Utsk:ts inbjudning samt voterings-propos:n N:o 3.

Frih. af Ugglas: Äfven nu får jag anhålla, att R. o. Ad., med afslag å inbjudningen, behagade godkänna voterings-propos:n.

Gr. Liljencrants: Jag har icke velat motsätta mig den siste värde talarens framställningar med afseende å artiklarne fläsk och kött, men med afseende å den nu ifrågav:de artikeln ost, är, på sätt jag under diskussionen haft tillfälle utveckla, förhållandet det, att nära nog alla länder på jorden, som hafva någon tull-lagstiftning, hafva densamma belagd med tull. Då nu R. o. Ad:ns beslut i frågan kan anses så knapphändigt som möjligt, enär det fattades med endast en rösts öfvervigt, torde det vara ganska lämpligt att antaga Utsk:ts inbjudning, hvarå jag anhåller att Hr Gr. o. Landtm. behagade framställa propos.

Frih. Klinckowström: I motsats till den siste värde talaren, får jag förena mig med Frih. af Ugglas i anhållan, att R. o. Ad. måtte vidblifva sitt förut fattade beslut.

Det torde törhända vara bekant, att jag icke gillar det slut, hvari R. o. Ad. stadnat i tullfrågorna, men i likhet med Frih. Cederström respekterar jag de beslut, R. o. Ad. i föreg:de plena fattat, för mycket, för att jag skulle vilja att man skall använda ett tillfälle, som kanske kunde vara gynnsamt, för upprifvandet af ett förut fattadt beslut.

Jag har förut kämpat för att bevara helgden af ett fattadt beslut, och jag måste göra det äfven nu.

Frih. af Ugglas: Jag är Frih. Klinckowström särdeles förbunden för den åsigt, han i denna fråga uttalat. Jag förenar mig med honom och vidblifver mitt förut framställda yrkande.

Gr. Liljencrants: Äfven jag skulle instämma med Frih. Klinckowström, derest fråga vore om en inbjudning från ett Stånd. Men Bevilln.-Utsk:t har vid detta tillfälle icke gjort annat, än hvad grundlagen uttryckligen ålägger Utsk:t, neml. att söka sammanjemka Ståndens stridiga beslut. Vore så icke förhållandet, skulle jag icke gjort min ifrågavarande framställning, ty jag delar Hr Frih:ns åsigt om inbjuningar i allmänhet.

Jag vill icke tvista om sjelfva saken, ty den lärer i allt fall komma till förstärkta Utsk:t, men jag har velat fästa uppmärksamheten på att denna inbjudning är af helt annan beskaffenhet än sådane, om hvilka grundlagen icke talar.

Frih. Klinckowström: Vare långt ifrån mig att hafva, förra gången jag yttrade mig, framställt någon anmärkning; men jag tror, att man bör respektera ett förut

fattadt beslut, helst man då kan under andra förhållanden vänta samma tjenst af motpartiet.

Hvad frågan i öfrigt beträffar, torde man kunna vara öfvertygad att Borgare-St. icke antager inbjudningen samt att frågan således ändå kommer till förstärkt Utsk., der jag är säker på att den goda saken, sådan jag uppfattat den, skall segra.

Sedan öfverläggningen förklarats fulländad samt Hr Gr. o. Landtm. yttrat, att i afseende å Utsk:ts förev:de inbjudning så väl antagande deraf som afslag derå blifvit yrkadt, gjordes först propos. på inbjudningens antagande, hvartill svarades nej, och sedermera propos. på afslag derå, som med ja besvarades; hvarefter propos. på voteringspropos:ns godkännande framställdes och besvarades med ja.

Smör.

Frih. af Ugglas: Jemväl i afseende å denna punkt anhåller jag, att R. o. Ad. måtte afslå inbjudningen och bifalla voterings-propos:n.

Ofverläggningen förklarades slutad, inbjudningen afslogs och voterings-propos:n N:o 4 godkändes.

Ister.

Frih. af Ugglas: Äfven nu får jag anhålla om afslag å inbjudningen och antagande af voterings-propos:n.

Inbjudningen afslogs och voterings-propos:n N:o 5 godkändes.

Spanmål.

Uppå yrkanden af Frih. af Ugglas, blefvo Utsk:ts inbjudningar afslagna; och godkändes voterings-propos:ne N:ris 6—10.

Bönor.

Frih. af Ugglas: Jag anhåller, att R. o. Ad., med afslag å inbjudningen, ville antaga voterings-propos:n.

Inbjuningen afslogs och voterings-propos:n N:o 11 godkändes.

Humle, Lin, Aska.

Uppå yrkanden af Frih. af Ugglas, afslog R. o. Ad. Utsk:ts inbjudningar; och blefvo voterings-propos:ne N:ris 12—15 gillade.

Karkasser och Karkassband, Metaller, Tobak.

Voterings-propos:ne N:ris 16—23 godkändes.

Tråd.

Frih. af Ugglas: Likaledes får jag nu anhålla om afslag å inbjudningen och antagande af voterings-propos:ne.

Inbjudningen afslogs och voterings-propos:ne N:ris 24 och 25 godkändes.

Utsk:ts slutliga yttrande.

Frih. Klinckowström: I afseende å förev:de punkt tror jag, att man, utan att träda R. o. Ad:ns förut fattade beslut för nära, kan underkänna Bevilln.-Utsk:ts åsigt, att Utsk:ts slutliga hemställan i Betänk:t N:o 8 icke skulle vara af bevillnings natur. Frågan rörer i formelt hänseende huruvida R. St:r skola anse den tulltaxa, som af R. St:r godkännas, vara ett förslag eller icke. Visserligen fördes här en långvarig diskussion, vid hvars slut Utsk:ts hemställan af R. o. Ad. afslogs, men som densamma af två andra Stånd antogs, hade Utsk:t bort draga frågans afgörande under förstärkt Bevilln.-Utsk. Utsk:t säger visserligen, att som frågan icke afser bevillningen, kommer den att förfalla; men i min tanke rörer den verkligen bevillningen, ty på dess afgörande beror, huruvida tulltaxan är af R. St:r besluten eller endast föreslagen. Jag har vid ett föreg:de tillfälle utredt denna fråga och tror i öfverensstämmelse dermed, att Bevilln.-Utsk:t bort behandla denna fråga såsom en annan bevillnings-fråga, och, vid det förhållande att Riks-Stånden i afseende å densamma stadnat i skiljaktiga beslut, underkasta den votering i förstärkt Bevilln.-Utsk.

På grund häraf anhåller jag att punkten måtte till Utsk:t återremitteras.

Frih. af Ugglas: Med anledning af den siste värde talarens anförande, ber jag att få erinra, att han vid öfverläggningen i Ståndet rörande denna fråga yttrat, att sedan 2 Stånd bifallit Utsk:ts förslag, det berodde på R. o. Ad. huruvida ifrågav:de hemställan skulle blifva R. St:rs beslut eller icke. Frih. Klinckowström ansåg således då, att tre Stånds beslut i förev:de fall utgjorde R. St:rs. Genom uttalande af en sådan åsigt, har också Frih:n erkänt, att frågan icke är af bevillnings natur, ty hvad tre Stånd besluta i bevillningsfrågor, undertrycker icke det fjerde Ståndets mening, utan föranleder votering i förstärkt Bevilln.-Utsk. Hr Frih:n har således för några få dagar sedan, rakt i strid emot hvad han nu

anser, förklarat, att denna fråga icke är en bevillningsfråga, och deri har också Hr Frih:n, i min tanke, alldeles rätt. Hr Frih:n har icke heller nu kunnat visa, att frågan berör grunderna för bevillningen, eller sättet för tillämpning af sådana grunder och icke heller sjelfva bevillningens fördelning till utgörande.

Jag ber att få erinra om förfaringssättet med afseende å en likartad fråga vid sistlidne riksdag. Bevilln.-Utsk:t föreslog en underd. skrifvelse till K. M:t med anhållan om tillsättande af en tullkomité. Rörande denna fråga fattade tre Stånd ett beslut, som af det fjerde icke biträddes, men Utsk:t förklarade icke desto mindre, att, som frågan icke kunde anses beröra grunderna för bevillningen, utgjorde tre Stånds beslut R. St:rs beslut; och detta förklarande blef af R. St:r godkändt. Den skrifvelsen kunde dock med mera skäl anses beröra grunderna för bevillningen, än den nu förev:de, ty i denna är fråga endast om den form, hvari ett R. St:rs beslut bör till K. M:t öfverlemnas. Jag är också öfvertygad, att, med en riktig tolkning af grundlagen, man icke kan komma till annat slut, än det, hvari Utsk:t stadnat.

Frih. Cederström: I förev:de, ganska vigtiga fråga ber jag, att få lägga R. o. Ad. på hjertat, att icke genom ett förhastadt afseende på Frih. af Ugglas' och Bevilln.-Utsk:ts föreställningssätt, åvägabringa ett beklagligt stadfästande af ett, efter mitt förmenande, ganska olyckligt och med andan af vår konstitution mindre öfverensstämmande tillstånd, att nemligen i ett bevillningsärende, som tullbevillningen dock är, R. St:r besluta den ena bestämmelsen efter den andra, som sedermera af den andra statsmagten icke anses ega någon förbindande kraft, utan kunna behandlas, hvad man kallar: »comme non avenus.»

Frih. af Ugglas har förklarat, att frågan här icke gällde grunderna för bevillningen eller sättet för dess utgående; men ingenting torde väl mera nära röra grund och sätt för alla bevillningsfrågor, än sjelfva frågan derom, huruvida de af R. St:r åsatta tullsatserna skola gälla eller icke gälla — (deras: »to be or not be, that is the question»).

För öfrigt finnes en giltig anledning till återremiss deri, att Utsk:t behagat förmäla, att frågan om den s. k. »klämmen» i dess förra Betänk. skulle hafva förfallit genom två Stånds afslag derå. Nu torde dock tulltaxan vid öfverlemnandet böra beledsagas af några ordalag, vare sig att dessa komma att lyda på det ena sättet eller på det andra; men det tyckes, som om Utsk:ts mening vore, att alls inga för öfverlemnandet afpassade, noga bestämda ordalag skola begagnas; hvilket torde vara olämpligt.

Icke är väl meningen, att Exped.-Utsk:t utan någon ledning skall, i detta hänseende, på fri hand, uppsätta skrifvelseförslaget? Det skulle åtminstone jag vilja afstyrka, helst derigenom skulle införas ett splitter nytt förfaringssätt, i just detta, så vigtiga ärende.

Jag anser således, att Utsk:t, på grund af det bifall, dess förra hemställan ernått hos tvenne Riks-Stånd, och i enlighet med Utsk:ts förfaringssätt i alla de föreg:de punkter i detta Betänk., der enahanda förhållande egt rum, hade bordt till de tvänne Stånd, som icke biträdt Utsk:ts förra gången afgifna hemställan om begagnande af vissa ordalag vid det slutliga öfverlemnandet, nu aflåta inbjudning att förena sig i det af de andra Stånden fatlade och med Utsk:ts förra hemställan enliga beslut, och derjemte uppställa voteringspropos., för den händelse Utsk:ts inbjudning icke antoges.

Frih. Klinckowström, i hvars åsigter jag för öfrigt instämmer, har icke begärt en sådan inbjudnings aflåtande i främsta rummet, utan endast yrkat uppställning af voteringspropos.; jag hemställer derföre, om ej Hr Frih:n skulle vilja sig med mig om begge dessa förknippade fordringar förena. På grund af hvad af honom och mig yttradt blifvit, yrkar äfven jag uppå återremiss af nu föredragna punkt; och täcktes Hr Gr. o. Landtm. härå gifva oss propos. — Bevilln.-Utsk:t, som vid denna riksdag aflåtit så många välgrundade förslag, torde vid ett sorgfälligt öfvervägande af våra åsigter, derest de vinna R. o. Ad:ns bifall, benäget finna dem icke sakna sin goda grund. Att Utsk:t i sådant fall egnar dem sin upplysta medverkan, är min vördsamma hemställan.

Frih. Klinckowström: Jag måste hafva uttryckt mig mindre tydligt, när jag förra gången hade ordet, enär Frih. af Ugglas icke rätt uppfattat mitt yttrande. Min begäran om återremiss är nemligen framställd just för att bevara helgden af 2 Stånds beslut, som Utsk:t lemnat utan afseende.

Frih. af Ugglas yttrade, att frågan afsåge endast ordningen för tulltaxans öfverlemnande; men jag ber att i Hr Frih:ns hågkomst få återkalla, att han, då frågan förra gången förevar på detta rum, förklarade, att om den af Utsk:t föreslagna strofen komme till K. M:t, skulle Hr Frih:n, om han vore Konungens rådgifvare, tillstyrka Konungen att utstryka alla tullsatserna. Detta tyckes bevisa, att frågan rörer vida mera än ordningen för öfverlemnandet af tulltaxan. Under den långvariga öfverläggningen uppträdde också Konungens rådgifvare på ett sätt, att man kunde befara, att de ansågo K. M:t ega rätt att ändra tullsatserna. Då kan ju en och hvar inse,

att frågan rörer bevillningens både grund och belopp, ty om K. M:t egde den förmenta rätten, då kunna R. St:r icke bestämma hvad belopp de vilja skall utgå såsom tullmedel till betäckande af statsverkets utgifter.

Det är derföre af vigt, att R. St:r i sin skrifvelse till K. M:t anhålla att tulltaxan, sådan den blifvit af R. St:r besluten, må af K. M:t utfärdas.

På dessa skäl anhåller jag att R. o. Ad. ville återremittera denna fråga till undergående af ny behandling inom Utsk:t.

Hr von Ehrenheim. Per: För min del instämmer jag med Frih. af Ugglas, och anser honom hafva fullgiltiga skäl att säga, att här endast är fråga om den form, hvari tulltaxan skall expedieras. Det synes mig, att om man ock i hufvudsaken är af olika tanke, bör man dock icke kunna vara af olika mening derom att R. St:r icke kunna genom den form, hvari skrifvelsen om tulltaxan är affattad, afgifva en grundlagsförklaring, och om de af Bevilln.-Utsk:t i dess förra slutstrof begagnade ordalag komme att inflyta i R. St:rs shrifvelse, kunde detta visserligen gifva tillkänna, att den åsigt gjort sig gällande hos R. St:r, att K. M:t icke ensidigt bör nedsätta tullsatserna, men alldeles icke kan K. M:t derigenom bindas, och följaktligen har frågan icke ens indirekt någon inverkan på tullbevillningens belopp, likasom den visserligen ej har något att göra med dess grund, sättet för dess utgörande eller dess fördelning.

Af dessa skäl och dem, som dels af Utsk:t och dels af Frih. af Ugglas blifvit framställde, förenar jag mig med Frih. af Ugglas.

Frih. af Ugglas: Frih. Cederström yttrade, att det vore nödigt att i denna fråga fattades ett beslut, som kunde tjena Exp.-Utsk:t till ledning vid uppsättande af förslag till underdånig skrifvelse ang:de tulltaxan, och att det skulle vara något alldeles nytt, om Exp.-Utsk:t utan sådan ledning uppställde sitt förslag. Med anledning häraf ber jag att få erinra Hr Frih:n att, åtminstone mig veterligen, Bevilln.-Utsk:t på sednare åren aldrig hvarken i förslagen till tulltaxa, bevillnings-stadga, stämpelpappersförordning eller bränvinsförfattning yttrat sig om den form, hvari dessa författningsförslag skulle till K. M:t expedieras, ty detta har hittills ensamt varit ett Exp.-Utsk:ts åliggande.

Jag instämmer i allo med Hr von Ehrenheim och är öfvertygad att denna fråga, med aktning för grundlagen, icke kunnat af Utsk:t behandlas på annat sätt än som

skett. Jag kan derföre icke finna hvartill en återremiss skall tjena.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats fulländad samt Hr Gr. o. Landtm. yttrat, att derunder hade yrkats, dels att yttrandet skulle läggas till handlingarne och dels att detsamma skulle återremitteras, framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på yttrandets läggande till handlingarne och sedermera propos. på återremiss deraf, hvilka båda propos:r med blandade ja och nej besvarades; hvarefter och sedan den första propos:n förnyats samt likaledes med ja och nej i blandning besvarats, Hr Gr. o. Landtm. förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Frih. von Schulzenheim begärde votering.

Uppsattes och justerades följande voterings-propos.:

»Den som vill, att Bevilln.-Utsk:ts yttrande i slutet af Mem:t N:o 12 skall läggas till handlingarne, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, återremitterar R. o. Ad. detta yttrande.»

Voteringen försiggick, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 30.
Nej — 35.

Frih. Alströmer, Oscar: Jag får till prot:t nedlägga min reservation mot det nu fattade beslutet.

Föredrogs ånyo Lag-Utsk:ts den 12 och 14 dennes bordlagda Mem. N:o 49, i anledning af återremiss af Lag-Utsk:ts Betänk. N:o 18, öfver R. St:rs Just.-Ombudsmans motion i afseende på kärande parts skyldighet att gifva vederparten del af uppskofsbeslut.

Frih. Leuhusen, Frans Oscar: Jag anhåller att 3:dje §:n af Lag-Utsk:ts förev:de Mem. måtte först föredragas, emedan jag tror att, om R. o. Ad. ej godkänner den princip som i nämnda § är uttalad, jemväl de öfriga paragraferna komma att förfalla.

Sedan R. o. Ad., uppå gjord propos., härtill lemnat bifall, föredrogs

§ 3.

Frih. Leuhusen: Till alla delar instämmer jag uti den af Hr Munck af Rosenschjöld, uti hans emot Utsk:ts beslut afgifna reservation, uttalade åsigt, att Riks-St:ns beslut i anledning af Utsk:ts Betänk. N:o 18 icke bort så uppfattas, att Utsk:t af desamma kunnat hemta giltigt skäl att med endast obetydliga förändringar ånyo framlägga sitt förra förslag. Jag vill emedlertid icke uppehålla mig vid denna del af frågan, enär jag i hufvudsaken ämnar yrka afslag.

Den grundsats, Utsk:t uti förev:de § uttalat, att nemligen käranden skall gifva svaranden del af uppskofsbeslut, kan jag för min del icke gilla, och det af trenne skäl. Först och främst anser jag det vara orättvist att besvära käranden med ett sådant delgifvande, synnerligast som det i de flesta fall torde, efter hvad jag härnedan skall söka ådagalägga, förekomma, icke en, utan två eller tre gånger. 1734 års lag känner icke någon skyldighet för käranden att, sedan han vederbörligen instämt sin vederpart, ytterligare underrätta honom om domstolens uppskofsbeslut, utan är det svarandens skyldighet att sjelf göra sig underrättad om de åtgärder, som med målet vidtagas; och detta är efter min åsigt det rätta. Hrr:ne torde kanske föreställa sig, att den af Utsk:t nu föreslagna skyldighet för käranden är en obetydlig tunga; men så är ingalunda förhållandet. Den som något sysselsatt sig med handläggande af domarevärf på landet, känner nogsamt, huruledes mål der ofta gång efter annan måste uppskjutas, emedan svaranden ej kunnat med kallelse anträffas, samt att det stundom är förenadt med stora kostnader att delgifva honom rättens beslut. Utsk:t säger, att käranden skall gifva sin vederpart del af rättens uppskofsbeslut, för den händelse han äskar vederpartens hörande; men detta har han ju redan äskat, enär han å honom uttagit stämning, och jag kan således ej finna någon skälig anledning, hvarför han yttterligare skall besväras med delgifvande af uppskofsbeslut.

Vidare anser jag, att den föreslagna paragrafen icke kommer att förebygga den osäkerhet i tillämpningen af 12 Kap. R. B., som för närv:de förefinnes. Den som varit i tillfälle att genomläsa från olika delar af riket inkomne handlingar i mål, som blifvit af underdomare handlagde, har säkerligen funnit, att bland dem tvenne väsendtligen olika åsigter gjort sig gällande i afseende å handläggningen af civila mål. En del domare, och, som jag tyckt mig finna, företrädesvis de yngre, anse nemligen att de uti civila mål ej sjelfva böra utreda saken, utan att en sådan skyldighet åligger parterne, samt att

de endast hafva att döma på de skäl och bevis, som blifvit af parterne företedda. I de domsagor, der förhållandet är sådant, är det klart, att antalet tredskodomar kommer att blifva ganska stort, hvilket måste medföra täta klagomål hos hof-rätterne och deraf sig härledande återförvisningar. Andra underdomare åter anse sig pligtige att sjelfva ingripa i utredningen af målen, dels genom att ställa frågor till parterna och dels genom att infordra handlingar. Uti dylika domsagor kan man taga för gifvet, att domaren i allmänhet pröfvar svarandens hörande nödigt.

Slutligen anser jag, att något praktiskt resultat icke kommer att ernås genom Utsk:ts förslag. För att bedöma denna fråga måste man efterse, hvilka äfventyr en domare eger förelägga en tredskande svarande. Dessa äfventyr inskränka sig enligt stadganderna i Rättegångs-Balken till vite och, om det ej hjelper, föreläggande, att i hufvudsaken ändå dömes. Hvad tredskande parter fråga efter vite, derom hafva domarne nog erfarenhet. En part kommer vanligen ej tillstädes första gången; domaren förelägger honom då högre vite, men det oaktadt uteblifver han ofta. Återstår då för domaren ej annat än att stadga det äfventyr, att saken oaktadt hans uteblifvande kommer att afgöras. Men detta äfventyr har parten sig ålagdt redan i stämningen, ty den skall, enligt 11 Kap. 1 § Rättegångs-Balken innehålla, att om parten ej kommer sjelf, eller hans laga ombud, skall saken ändå företagas och afgöras. Om det ändamål, som Utsk:t synes åsyftat, skall kunna uppnås, hade Utsk:t åtminstone bort bestämma ett nytt äfventyr för svarandepart, om han uteblifver, nemligen att svaranden genom sitt uteblifvande skulle anses hafva käromålet erkändt, men då så ej skett, anser jag ifrågav:de stadgande vara utan någon praktisk följd.

Då jag således anser förslaget vara orättvist, samt icke komma att häfva den osäkerhet i praxis, som nu råder, och icke leda till något praktiskt resultat, måste jag yrka afslag å den nu föredragna §:n.

Gr. Sparre: Jag är förundrad att höra den siste talaren, som praktiserat under Svea hofrätt, der mig veterligt åsigterna uti förev:de hänseende icke varit delade, hylla de satser, han nyss uttalat. Åsigterna äro nemligen, som vi veta, olika vid de olika hofrätterna, rörande rätta tillämpningen af 12 Kap. Rättegångs-Balken. Om en person, som blifvit vederbörligen stämd, uteblir vid första tinget, så är sedvänjan inom Svea hofrätt och bland de domare, som derunder lyda, att, om saken uppskjutes, käranden skall delgifva sin vederpart uppskofsbeslutet. Hvad Frih. Leuhusen ogillat, praktiseras således redan

af Svea hofrätt. Vid Göta hofrätt är deremot förhållandet olika; der anser man icke käranden pligtig att kommunicera sin vederpart rättens uppskofsbeslut. Nu har Frih. Leuhusen underkänt nämnda skyldighet, och således i och med detsamma förevitat Svea hofrätt och derunder lydande domare, att de ej ställa sig lagen till efterrättelse, när de ålägga käranden kommunikation af uppskofsbeslut. För min del skulle jag ej vilja lägga en så stor domarekorps ett dylikt fel till last.

Se vi till hvad lagen i förev:de hänseende stadgar, så finna vi, att 11 Kap. Rättegångs-Balken föreskrifver, att uti stämningen skall införas, att om svaranden icke kommer tillstädes, skall saken ändock företagas och afgöras. Detta är den påföljd, svaranden är underkastad, och något annat äfventyr af hans uteblifvande bör således icke drabba honom. Han vet, att domaren är pligtig att döma på den bevisning, käranden företer, men deremot ålägger lagen honom ej att afgifva svaromål. Fästa vi vidare uppmärksamheten vid 12 Kap. Rättegångs-Balken, som handlar om tredskodomar, så finna vi, att om en sådan dom blifvit fälld, åligger det käranden att derom underrätta sin vederpart, hvilken inom viss tid derefter eger att stämma om återvinning. Vore nu lagstiftarens mening, att svaranden af sig sjelf vore pligtig att känna allt, som vid domstolen sig tilldragit, så behöfde naturligtvis ej domaren ålägga käranden kommunikation af rättens beslut. Men detta har icke varit lagstiftarens mening, och deruti ser jag ett stöd för den åsigt, att svaranden genom sitt uteblifvande icke riskerar annat, än att dom kan fällas i saken. Men om nu käranden kommer inför rätta och ej kan bevisa sitt käromål, och derföre äskar att svaranden skall höras, samt domaren med bifall dertill förelägger svaranden personlig inställelse, så är detta något, som fullkomligt ligger utom lagens stadgande. Anledningen till svarandens inkallande är då antingen kärandens derom framställda begäran, eller ock att domaren pröfvar hans hörande nödigt, enär käranden icke tillräckligt bevist sitt käromål. När således ändamålet med svarandens hörande är sakens utredning; då frågas, när käranden icke kunnat fullgöra hvad lagen honom ålägger, ty lagen säger, att käranden skall sitt käromål lagligen bevisa, eller vare svaranden fri, och han således får begagna svaranden såsom bevisningsmedel, kan det väl då anses obilligt, att han skall kommunicera sin vederpart kallelsen?

Utsk:ts förslag är i full öfverensstämmelse med den praxis, hvartill jag bekänt mig; och jag tager för afgjordt, att Frih. Leuhusen äfven bekänt sig till densamma, enär han praktiserat under Svea hofrätt. Det åsyftar att för-

ändra det på många ställen rådande system. Det vill påminna derom, att det är domarens skyldighet att afgöra saken på de af käranden anförda skäl. Jag erkänner, att detta till en viss grad råkat i glömska, och att det blifvit praxis att, när icke svaranden kommit tillstädes, uppskjuta målet för hans hörande. Förslagets mening är emedlertid att bryta med denna praxis, och att till följd deraf svaranden ej skall, i händelse han uteblifvit, föreläggas inställelse i annat fall, än att käranden det äskar, eller att domaren pröfvar hans hörande nödigt, samt att det i dessa fall skall åligga käranden att underrätta sin vederpart om rättens beslut. Förslaget åsyftar således icke att införa något nytt, utan endast att bryta med den praxis, som gjort sig gällande.

Då denna fråga förra gången förevar till behandling på detta rum, utvecklade jag temligen utförligt Utsk:ts skäl, hvilka stå i öfverensstämmelse med de åsigter, som inom lagkomitéen och lagberedningen gjort sig gällande. Jag anser det således ej vara skäl att nu ytterligare upptaga R. o. Ad:ns tid. Utsk:t har med anledning af åtskilliga anmärkningar, som förra gången framställdes emot ordställningen i denna paragraf, förändrat densamma i enlighet dermed, och jag får derföre anhålla om bifall till Utsk:ts förslag.

Frih. Leuhusen: I anledning af hvad Hr Gr. Sparre yttrat derom, att under Svea Hofrätt den praxis allmänt är rådande, att käranden ålägges gifva vederparten del af uppskofsbeslut, får jag förklara, att jag tror denna uppgift grunda sig på ett misstag; åtminstone har på sednare tider en motsatt åsigt gjort sig gällande, och jag sjelf har ej ålagt någon kärandepart en sådan kommunikationsskyldighet, enär jag anser svaranden böra sjelf göra sig underrättad om hvad i saken förelupit.

Jag kan således ej finna mig öfvertygad af de af Hr Gr. Sparre anförda skäl, hvarför jag fortfarande yrkar afslag å denna paragraf.

Hr von Gegerfelt, Herman Georg: För min del måste jag vidblifva de åsigter, jag vid ett föregående tillfälle tagit mig friheten uttala derom, att närvarande lag stadgar skyldighet för svaranden att efter stämning inställa sig, men deremot icke någon förbindelse för käranden att, sedan vederparten en gång blifvit stämd, vidtaga någon ytterligare åtgärd för hans inkallande.

Gr. Sparre yttrade, att lagen för en uteblifven svarande icke stadgar annan påföljd, än att dom fälles i saken oaktadt hans uteblifvande. Jag får härvid anmärka, att lagen för en sådan svarande jemväl stadgar böter. Hade lagens

mening varit, att det skulle få ligga i svarandens skön, huruvida han ville iakttaga inställelse eller ej, så hade icke någon sådan påföljd blifvit bestämd. Enligt hvad Gr. Sparre jemväl åberopat, stadgar lagen visserligen skyldighet för en kärande, som fått tredskodom, att derom underrätta sin vederpart; men den föreskrifver tillika, att detta skall ske först när laga tid till vad ute är; således måste svaranden passa på sitt mål för att bevara sin rätt till vad.

Detta är min åsigt angående rätta tillämpningen af lagens närvarande stadgande i denna del; och i motsats emot Utsk:t anser jag icke den föreslagna förändringen i detta hänseende böra ega rum. Det är ett ganska ringa omak för en svarande att göra sig underrättad om hvad uti rättegången förelupit. Deremot kan det ofta för käranden vara förenadt med ganska stor kostnad och besvär att gång efter annan delgifva sin vederpart rättens beslut. Enligt närvarande rättegångsordning åligger det domaren att ingripa i målets gång och efter bästa förmåga söka utleta sanningen; och vid sådant förhållande måste det som allmän regel antagas, att båda parterne skola vara tillstädes. Undantag från denna regel kunna endast få ega rum i enkla skuldfordringsmål, der svarandens närvaro i allmänhet ej är af nöden.

Dessa åsigter gjorde sig gällande vid 1856-58 årens riksdag, då Lag-Utsk:t med samtliga Riks-Ståndens godkännande gaf åt lagen den tydning, jag nu tagit mig friheten framställa.

Af dessa i korthet anförda skäl, och då någon förklaring af ifrågavarande lagrum icke torde vara af nöden, får jag förena mig uti det yrkande, som blifvit af Frih. Leuhusen framstäldt.

Frih. Leijonhufvud, Carl Gustaf: Då denna fråga förra gången förevar till behandling, tog jag mig friheten yttra några ord till försvar för den åsigt, Gr. Sparre i dag förfäktat, — en åsigt, som är uttryckt uti lagkomitéens och lagberedningens förslag, och som, enligt min tanke, står i öfverensstämmelse med andemeningen uti nu gällande lag, ehuru jag villigt medgifver, att uti lagen ej kan anträffas något direkt stadgande, som föreskrifver, att käranden skall, i händelse hans vederpart uteblifvit, underrätta honom om domstolens uppskofsbeslut. Vid nämnda tillfälle framställde jag de skäl, på grund hvaraf jag ansåg med vår närvarande lag oförenligt, att någon kunde till vite fällas utan att hafva erhållit underrättelse om det rättens beslut, hvarigenom vite blifvit honom förelagdt. Jag vill nu ej upprepa dessa skäl, enär jag tager för afgjordt, att de fleste af R. o. Ad:ns ledamöter ej kunna

vara

vara mycket intresserade af en redogörelse, huru med dylika måls handläggning vid underdomstolarne i allmänhet tillgår. Jag anser emellertid, att de åsigter, jag i förevarande hänseende framställt, äro de enda, som låta förena sig med en god rättsskipning. Jag kan nemligen ej fatta, hvarthän det skulle leda, om man skulle gå tillväga så, som här blifvit omnämndt, att svaranden skulle vid vite åläggas inställelse, utan att om detta domstolens beslut erhålla underrättelse. Det skulle kunna hafva till följd, att rätten, som icke ansåg sig kunna afgöra målet, med mindre svaranden hördes, förelade det ena vitet efter det andra, utan att svaranden derom finge underrättelse på annat sätt än att exekutor omsider infann sig hos honom för att på en gång uttaga kanske 15 à 20 viten. Jag är ej okunnig om lagens stadganden, att viten böra inom nästa ting utsökas; men det torde vara kändt, att dessa stadganden ej alltid iakttagas och de hafva dessutom ej tillämpning på mål, som handläggas vid Rådstufvu-rätterne, der saker kunna förekomma en gång hvarje vecka, men saköreslängderne ofta ej utskrifvas mer än en gång om året.

Jag vill nu ej uppehålla R. o. Ad. med en redogörelse för de lagrum, hvilka med det förevarande ega sammanhang. Jag vill endast upprepa, att enligt min tanke den princip, som är uti ifrågavarande §§ uttryckt, är den rätta och hållbara. Utan att derför anse förslaget höjdt öfver alla anmärkningar, anser jag det dock vara antagligt; och instämmer jag således med dem, som till detsamma yrka bifall.

Gr. Sparre: Jag skulle väl vilja fråga de Hrr, hvilka påyrka, att, efter svarandens uteblifvande första gången, vite skall tillämpas, utan att svaranden blifvit om rättens uppskofsbeslut underrättad, huru de skulle vilja döma efter 24 Kap. R. B., hvarest omnämnes det fall, att domaren, sedan saken blifvit öfverlemnad till doms, finner nödigt förelägga endera parten något och förty ålägger honom inställelse. Jag skulle väl vilja veta, om icke dessa Hrr i så fall skulle ålägga käranden att kommunicera sin vederpart ett sådant rättens beslut.

Jag hör med förvåning, att Frih. Leuhusen ej plägat förelägga käranden en sådan kommunikationsskyldighet. Då denna fråga sednast förevar, yttrade emellertid, som jag vill påminna mig, en ledamot på detta rum, att han icke skulle tveka att aktionera den domare, som förelade en svarande part vid vite att komma tillstädes, utan att ålägga käranden att delgifva sin vederpart ett sådant beslut; och under den tid, jag tjenstgjorde i Svea Hofrätt,

var en sådan åsigt der allmänt gällande. Hr von Gegerfelt har sagt, att det för svaranden är ringa omak att på Rättens kallelse iakttaga inställelse. Jag vill emedlertid med ett exempel visa, att så icke alltid är händelsen. Det faller en trashank in att stämma mig t. ex. till Rådstufvurätten i Haparanda. Jag vet emedlertid, att jag omöjligen kan hafva någon sak med denna person, men jag måste dock ställa mig rättens kallelse till efterrättelse, och inställa mig personligen eller ock skaffa mig ett ombud. Enär jag ej är bekant med förhållandena i Haparanda, måste jag från annat håll skaffa mig en sådan person; det är således ej så ringa omak, som den värde talaren föreställer sig. När nu saken är slut, förlorar trashanken processen och ålägges att gifva mig ersättning; men som han naturligtvis dertill saknar tillgång, måste jag sjelf vidkännas kostnaden för mitt rättegångsombud. Då frågar jag, hvilkendera bör man snarast skydda för omak, antingen en kärande, hvilken det åligger att bevisa sitt käromål, eller en svarande, hvilken vet, att han omöjligen kan hafva någon sak med den person, af hvilken han blifvit stämd, och som genom sitt uteblifvande underkastar sig, att saken kan afgöras på de af käranden företedda skäl och bevis? Man måste hafva afseende icke blott på kärandens, utan jemväl på svarandens rätt; och då en person anhängiggör en sak, måste han vara beredd att förse sig med sådane bevis, att saken kan afgöras, utan att svaranden behöfver höras. Men har han ej gjort det, och svarandens hörande i följd deraf blir nödvändigt, så måste han delgifva sin vederpart det uppskofsbeslut, hvarigenom detta nya skede inträder, ty det är ett nytt skede i rättegången, när domaren pröfvar nödigt att höra en part, emedan det ej ligger i sakens natur, att han skall iakttaga inställelse.

Jag vill nu ej längre upptaga R. o. Ad:ns tid, utan inskränker mig att yrka bifall till Utsk:ts förslag.

Hr von Gegerfelt: Jag begärde ordet i anledning af Frih. Leijonhufvuds anmärkning derom, att såvida svaranden ej underrättades om det beslut, hvarigenom inställelse blifvit honom vid vite ålagd, kunde det hända, att han gång på gång blef fälld, och att slutligen exekutor hos honom uttoge 15 à 20 viten. Frih:n har emedlertid sedermera sjelf besvarat denna anmärkning, i det han antydt det lagrum, som föreskrifver, att Häradshöfding vid hvarje tings slut skall utgifva saköreslängden till Kronofogden, hvilken det åligger att sakören utsöka inom nästa ting. Således får parten, äfven om han försummat att iakttaga inställelse, före nästa ting del af det beslut, hvarigenom vitet blifvit förelagdt.

Hvad beträffar Gr. Sparres fråga, huruvida parter, som öfverlemnat saken till doms, ändock kunde anses skyldige att passa på sitt mål, och hans yttrande att käranden åtminstone i detta fall skulle vara pligtig att underrätta sin vederpart om det rättens beslut, hvarigenom denne fått sig inställelse ålagd, så får jag förklara, att jag, i konseqvens med den åsigt, jag förut uttalat, anser, att den, som en gång blifvit stämd, utan inskränkning är skyldig att sedermera sjelfmant göra sig underrättad om hvad uti hans mål vid rätten förekommit. Samme talare har exempelvis anfört det fall, att han blefve af en trashank, med hvilken han ej hade ringaste sak, instämd till Rådstufvu-rätten i Haparanda. Ett sådant fall torde väl höra till sällsyntheterna, synnerligast som man i allmänhet instämmes till den domstol, hvarunder man har sitt hemvist. Man måste väl lagstifta hufvudsakligen med afseende å hvad som är regel, och icke undantag.

Frih. Leuhusen: Jag är till alla delar förekommen af Hr Gegerfelt i hvad jag ville anföra till svar å de anmärkningar i afseende å förelagda viten, som blifvit af Frih. Leijonhufvud och Gr. Sparre anförde. I anledning af det af den sistnämnde talaren omnämnda exempel vill jag endast förklara, att det visserligen vore hårdt, om man blefve af en trashank instämd till Rådstufvu-rätten i Haparanda och utan utsigt till ersättning måste der iakttaga inställelse; men förhållandet blifver ju detsamma, äfven om Utsk:ts förslag antages. Ty om rätten pröfvar hans hörande nödigt, så måste han inställa sig personligen eller ock för sig ställa ombud. Således tror jag exemplet just ej var mycket väl valdt.

Jag yrkar fortfarande afslag å denna paragraf.

Hr Dalman: För min del kan jag ej annat finna, än att, för den händelse att en kärande för bevisningen af sin rätt eller utförande af sin sak, anser det nödigt att svaranden skall höras, eller domstolen finner sådant erforderligt, det måste vara i kärandens eget intresse, att saken uppskjutes för svarandens hörande. Häraf synes mig ock följa, att käranden sjelf bör hafva sig angeläget att befordra svarandens inställelse och att följaktligen det icke kan anses såsom »beneficium» för käranden att saken afgöres utan att svaranden varder hörd. Tvertom skulle sådant sannolikt åstadkomma åtskillig oreda samt ej sällan föranleda käromålets ogillande såsom obestyrkt samt tvinga käranden till ny stämning och rättegång, hvilket eljest kunnat undvikas.

Af dessa skäl och då för juridisk insigt och erfarenhet så utmärkta män som de numera hädangångne leda-

möterne af så väl lagkomitéen som lagberedningen opinerat för enahanda stadgande i denna del, som det af Lag-Utsk:t vid innevarande riksdag tillstyrkta, måste jag förena mig med de Hrr, som yrkat bifall till den nu föredragna paragrafen af Utsk:ts Betänk.

Sedan öfverläggningen förklarats fulländad samt Hr Gr. o. Landtm. upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förev:de §:n och dels afslag derå, framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till densamma, hvarvid svarades många ja jemte några nej, och sedermera propos. på afslag derå, då svaren utföllo med många nej jemte åtskilliga ja; hvarefter och sedan propos. på bifall till §:n förnyats samt med många ja och några nej besvarats, Hr Gr. o. Landtm. förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Frih. Leuhusen begärde votering.

Uppsattes och justerades följande voteringspropos.:

»Den, som bifaller 3:dje §:n i det af Lag-Utsk:t uti Mem:t N:o 49 framställda förslag, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, afslår R. o. Ad. denna §.»

Voteringen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 30.
Nej — 11.

§§ 1, 2 och 4 samt Ingressen.

Biföllos.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Lag-Utsk:ts den 12 och 14 dennes bordlagda Mem. N:o 50, i anl. af återremiss af Utsk:ts Betänk. N:o 24, öfver väckta motioner om förändrade stadganden i afs. på vilkoren för rättighet att fullfölja mål hos Hofrätterna och Högsta Domstolen.

1:sta, 2:dra och 3:dje punkterna.

Lades till handlingarne.

4:de punkten.

Frih. Leuhusen: Ehuru jag icke har någon förhoppning att vinna bifall till mitt jemväl vid ett föregående tillfälle framställda yrkande om afslag å Utsk:ts förslag i denna del, får jag dock, enär jag icke kan godkänna den grundsats, som deruti uttalas, fortfarande yrka, att Utsk:ts nu föredragna Betänk. måtte af R. o. Ad. afslås.

Efter härmed slutad öfverläggning, framställdes först propos. på bifall till Utsk:ts förslag, hvartill svarades nej, och sedermera propos. på afslag derå, som med ja besvarades.

Föredrogs ånyo sammans. Lag-, samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts den 12 och 14 dennes bordlagda Betänk. N:o 9, i anl. af väckta motioner om förändring af gällande stadganden ang. skyldighet för prest att från predikstolen uppläsa allmänna författningar och kungörelser m. m.

Gr. Sparre, Erik: Inom Utsk:t uttalade jag den åsigt, att icke några särskilda skäl förefunnos att bifalla den ifrågavarande motionen. Skulle emellertid R. o. Ad. finna lämpligt att till K. M:t aflåta underd. skrifvelse i den syftning, att stadgas bör, att det må vara presterskapet medgifvet att med församlingarne öfverenskomma om tid, ställe och sätt för offentliggörande af åtskilliga enskilda kungörelser, anser jag icke något synnerligt vara att deremot invända. Att deremot hos Kongl. Maj:t anhålla om stadgande derom, att prest, som »af ålderdom eller svaghet är urståndsatt eller af andra tjensteåligganden förhindrad att uppläsa Kongl. Förordn:r, embetsmyndigheters kungörelser och sådana enskilda tillkännagifvanden, hvilka, till följd af särskilda stadganden, skola från predikstolen uppläsas, må låta uppläsandet genom annan lämplig person verkställas», finner jag så mycket mindre tjenligt som det säger sig sjelf, att om presten är »urståndsatt», kan han icke fullgöra uppläsandet. Det har dessutom blifvit mig från olika håll berättadt, att det flerstädes redan praktiseras i enlighet med den tillämnade författningen.

Om R. o. Ad. skulle anse någon skrifvelse i ämnet nödvändig, bör dock den del af förslaget, som jag nyss upläst, utgå, då beslutet skulle komma att lyda sål.:

Att R. St:r i underd. skrifvelse till K. M:t anhålla, det K. M:t täcktes utfärda Nåd. Förordning, hvarigenom, med ändring af Kongl. Resolutionen på Allmogens besvär den 9 December 1766 och Kongl. Förordningen den 8 Maj 1849, stadgas, att det må vara presterskapet med-

gifvet, att med församlingarne öfverenskomma om så väl tiden som stället och sättet för publicerandet, på prestens ansvar, af sådana enskilda kungörelser, hvilka icke äro af egenskap att, enligt särskilda författningar, böra från predikstolen uppläsas.

Hr von Gegerfelt, Herman Georg: Med Gr. Sparre instämmer jag i åsigten om olämpligheten af den sednare delen af Utsk:ts hemställan, ty är en prest så klen, att han icke kan uppläsa kungörelserna, då torde han icke heller kunna förrätta gudstjensten, och en föreskrift i berörda hänseende är således utan all betydelse. Då jag nu icke heller kan anse, att den presterliga värdigheten förnärmas genom uppläsandet utaf enskilda kungörelser, som äro af beskaffenhet, att böra församlingen meddelas, och det är genom föreskriften, att presten skall på förhand erhålla kännedom om deras innehåll, förebygdt, att kungörelser som äro af otjenlig beskaffenhet framkomma, föranlåtes jag, helst besväret af uppläsandet är ganska ringa, att yrka afslag å Betänk:t i sin helhet.

Hr Ehrenborg, Richard: För min del måste jag bekänna, att jag anser bestämmelser i öfverensstämmelse med Utsk:ts hemställan vara af behofvet påkallade. Att ett sådant behof verkligen förefinnes, visar sig, bland annat, af de ändringsförslag, som blifvit vid de föregående riksdagarne, allt sedan 1856, framställda. Med den utveckling affärslifvet på sednare tider erhållit, hafva publikationernas antal högst betydligt tillväxt. Jag vet också särskildt huru besvärligt det är för vederbörande prestmän att efter slutad gudstjenst uppläsa vidlyftiga förordningar, såsom tulltaxor, förordningen om bränvins tillverkning etc. etc., för att icke tala om underrättelser om bortlupna hundar o. s. v. Detta hvad angår presternas behof af lindring; men äfven för församlingen är en förändring obestridligen af behofvet påkallad; ty i samma mån gudstjensten blifver icke blott form, utan äfven ett lefvaade innehåll, måste hvar och en erfara ett sårande intryck af alla dessa publikationer, som visserligen äro både lofliga och nödiga, men som icke äro på sin plats omedelbart efter gudstjenstens slut.

Förut hafva förändringarne begärts i mycket större omfattning, men måhända är Utsk:ts förslag det lämpligaste, såsom afsedt att efter hand förändra seden, hvilken just i lagstiftningen behöfver ett stöd. Det har visserligen blifvit yrkadt, att sednare delen af Utsk:ts hemställan skulle uteslutas, men de talare, som påyrkat detta, fäste sig endast vid det olämpliga att begära befrielsen för

ålderstigna och sjukliga prester, utan att uppmärksamma, att förslaget jemväl afser befrielse för prester som äro upptagna af andra göromål, hvilket i min tanke har billigheten för sig.

Det har förut yrkats, att de ifrågav:de publikationerna skulle uppläsas utom kyrkan. Mellan detta förslag och det nuvarande förhållandet intager Utsk:ts hemställan en tjenlig medelväg, och jag tror derföre att den bör bifallas, helst man icke får förbise önskningarne hos den del af församlingen, som gerna sluter sig till kyrkan, men såras af tillkännagifvanden, som der icke äro på sin plats.

Jag anhåller om propos. på bifall.

Frih. Cederström, Rudolf: Jag är visst icke någon vän af täta förändringar i lagstiftningen; men då Gr. Sparre förordat första delen af Utsk:ts hemställan och mot den sednare delen icke haft annat att invända, än att den vore öfverflödig, emedan Hr Gr:n hade sig bekant att man redan praktiserade i enlighet med det tillämnade stadgandet, så och då jag icke skulle vilja betaga presten den föreslagna förmånen och sålunda möjligen bereda honom obehag, derest han begagnade sig af densamma, anser jag mig böra instämma med Hr Ehrenborg i yrkandet på bifall till Utsk:ts hemställan.

Hr Gegerfelt har anfört, att, om en prest vore så svag, att han icke kunde uppläsa publikationerna, skulle deraf vara ett korollarium, att han icke heller förmådde predika och följaktligen ej längre borde få utöfva presterlig tjenst; men det torde böra bemärkas, att uppläsandet af kungörelserna företages efter gudstjensten, efter predikan, och om en åldrig eller sjuklig prestman efter fullgörandet af sina egentliga åligganden är uttrötad, torde derpå icke vara att undra. Dessutom synes det mig icke vara i sin ordning, att den, som nyss förkunnat Guds ord och Evangelii heliga läror, ett ögonblick derefter skall nödvändigt, och utan möjlighet att anlita annan persons biträde, underhålla sig och församlingen med underrättelser om förlupna arrestanter, utlysande af auktioner, oförseglade bränvinspannors förseglande m. m. diverse, högst verdsliga ämnen.

På grund häraf anhåller jag om bifall till Betänk:t i dess helhet.

Sedan öfverläggningen ansets härmed slutad, yttrade Hr Gr. o. Landtm. att derunder hade yrkats dels bifall till Utsk:ts hemställan oförändrad, dels af Gr. Sparre bifall dertill med följ:de förändrade lydelse: »att R. St:r i underd. skrifvelse till K. M:t måtte anhålla, det K. M:t täcktes utfärda nåd. förordning, hvarigenom, med ändring

af Kongl. Resolutionen på allmogens besvär d. 9 December 1766 och Kongl. Förordningen d. 8 Maj 1849, stadgas, att det må vara presterskapet medgifvet att med församlingen öfverenskomma om så väl tiden som stället och sättet för publicerandet, på prestens ansvar, af sådana enskilda kungörelser, hvilka icke äro af egenskap att, enligt särskilda författningar, böra från predikstolen uppläsas;» dels och slutligen, att Utsk:ts hemställan måtte afslås.

Härefter framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till Utsk:ts hemställan oförändrad, hvarvid svarades flere ja jemte ett eller annat nej, sedermera propos. på antagande af Gr. Sparres ofvanomförmälda förslag, då svaren utföllo med flere nej jemte ett eller annat ja, och slutligen propos. på afslag å Betänk:t, som med nej besvarades; hvarefter och sedan propos. på bifall till Utsk:ts hemställan oförändrad förnyats samt med flere ja jemte ett eller annat nej besvarats, Hr Gr. o. Landtm. förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Föredrogos ånyo och biföllos sammansatta Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts d. 12 och 14 dennes bordlagda Betänk:n:

N:o 10, i anl. af väckta motioner ang:de ändringar i gällande föreskrifter rörande hemmansklyfning; och

N:o 11, i anl. af väckt motion om ändring af 28:de kap. 1:sta §:n Byggninga-balken, i fråga om afståndet mellan gästgifvaregårdar.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, Stats-Utsk:ts den 14 dennes bordlagda Utlåt:n:

N:o 78, ang:de föreslagna statsbidrag för vägars anläggning och förbättring, bro- och hamnbyggnader samt kanaler, äfvensom sjösänkningar och andra vatten-aftappnings-företag, m. fl. dylika föremål;

N:o 79, med förslag till allmänna vilkor och stadganden i afseende på de statsbidrag, som under denna riksdag beviljas för väganläggningar och vägförbättringar, hamnanläggningar, kanaler och andra vatten-kommunikationer, äfvensom för sjösänkningar och andra vatten-aftappningsföretag; samt

N:o 80, i anl. af väckta motioner dels om fortsättande af arbetena å redan påbörjade stambanor, dels om anläggning af nya sådana banor, dels ock om anvisande af statsbidrag för enskilda jernvägsanläggningar.

Efter sistberörde Utlåt:s bordläggning hemställde Hr Gr. o. Landtm., huruvida R. o. Ad., i öfverensstämmelse med hvad Riks-Ståndens Hrr Talmän öfverenskommit föreslå, behagade besluta att till afgörande företaga detta Utlåt. i det plenum, som komme att hållas nästa Thorsdag den 17 dennes.

Frih. af Ugglas, Gustaf: Jag vill ogerna föreslå någon åtgärd, som skulle kunna medföra något uppskof med riksdagens afslutande, men det förefaller mig, att det ifrågav:de Betänk:t är af allt för stor vigt för att böra behandlas redan nästa Thorsdag. Betänk:t är först i går inkommet till Riks-Stånden. I dag är plenum och likaledes i morgon. Skulle då Betänk:t företagas redan i öfvermorgon, synes mig, att man neppeligen har tid att göra sig förtrogen med ärendet.

På grund häraf anhåller jag, att R. o. Ad. behagade besluta, att detta Betänk. må företagas i det plenum, som inträffar först i nästa vecka.

Frih. Cederström, Rudolf: Mot det af Frih. af Ugglas gjorda yrkande har jag den invändning att göra, att, när Talmanskonferensen öfverenskommit om en hemställan till Riks-Stånden, af sådan beskaffenhet, som den af Hr Gr. o. Landtm. nu föredragna, och de öfriga Stånden antagligen till densamma lemna bifall, skulle, derest R. o. Ad. utsatte annan och sednare dag för ärendets behandling, det förhållande inträffa, att R. o. Ad., såsom man säger, komme i efterhand med sitt beslut, och som man ej plägar anse rätt förmånligt. — På grund häraf, och då grundlagen föreskrifver, att alla ärenden böra af Riks-Stånden samtidigt behandlas, anhåller jag om bifall till den af Hr Gr. o. Landtm., i enlighet med Talmanskonferensens åsigt, och å dess vägnar, till R. o. Ad. gjorda hemställan.

Sedan öfverläggningen i frågan ansetts härmed slutad samt Hr Gr. o. Landtm. yttrat, att derunder hade yrkats, dels att Stats-Utsk:ts Utlåt. N:o 80 skulle företagas till afgörande nästa Thorsdag och dels att detsamma skulle förekomma i det första plenum, som komme att hållas under nästa vecka; framställde Hr Gr. o. Landtm. propos. på så väl det förra, som ock det sednare yrkandet, hvarvid svarades ja och nej i blandning; och sedan propos. på det förra yrkandet förnyats samt med blandade ja och nej besvarats, förklarade Hr Gr. o. Landtm. sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Efter det votering begärts, uppsattes och justerades följ:de voterings-propos.:

»Den som vill, att Stats-Utsk:ts Utlåt. N:o 80 ang:de statsbidrag till jernvägs-anläggningar skall företagas till afgörande Thorsdagen den 17 Maj, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, beslutar R. o. Ad., att detta Utlåt. skall förekomma till behandling i det första plenum, som kommer att hållas i nästa vecka.»

Voteringen försiggick och vid dess slut hade rösterna utfallit sålunda:

Ja — 20.
Nej — 13.

Föredrogs och lades till handlingarne Stats-Utsk:ts den 14 dennes bordlagda Mem. N:o 82, ang:de verkställd omröstning i anl. af Riks-Ståndens skiljaktiga beslut rörande åtskilliga till statsregleringen hörande frågor.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts d. 14 dennes bordlagda Mem. och Betänk:n:

N:o 85, i anl. af Riks-Ståndens skiljaktiga beslut vid förehafvande af Utsk:ts Betänk. N:o 83, ang:de väckt motion om ändring i gällande stadgande i fråga om ersättning åt militie-boställs-innehafvare för å bostället för kronans räkning huggen ek;

N:o 86, i anl. af väckt motion om skydd för industriel eganderätt; och

N:o 87, i anl. af väckt motion, om upprättande af nytt sammandrag af de författningar m. m., som årligen böra från predikstolarne i rikets kyrkor uppläsas.

Föredrogos och lades till handlingarne Allm. Besv.- och Ekon.-Utsk:ts den 14 dennes bordlagda Mem:r:

N:o 88, i anl. af återremiss af Utsk:ts Betänk. N:o 77, rörande väckta motioner om ändring i Kongl. Förordningen den 11 Juli 1862, ang:de allmänt ordnande af presterskapets löneinkomster; och

N:o 89, i anl. af återremiss af Utsk:ts Betänk. N:o 80, ang:de väckta motioner om ändringar i Kongl. För-

ordningarne den 21 Mars 1862 om kommunalstyrelse på landet, om kommunalstyrelse i stad och om landsting.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, Hr von Franckens, Georg Wolfgang, den 9 dennes bordlagda förslag om inbjudnings aflåtande till Hederv. Bonde-St. att biträda R. o. Ad:ns beslut i afseende å 71:sta punkten af Stats-Utsk:ts Utlåt. N:o 74, ang:de regleringen af utgifterna under Riks-Statens Nionde Hufvudtitel.

Frih. Leuhusen, Frans Oscar: Då det är af vigt att förslaget till ny Riddarh.-Ordn. så snart som möjligt må komma till Kongl. Maj:t, får jag hos Hr Gr. o. Landtm. anhålla om propos. derå, att R. o. Ad. måtte medgifva, att Riddarh.-Utsk:ts förslag till underd. skrifvelse med anhållan om stadfästelse å den nya Riddarh.-Ordningen uppföres först på föredragningslistan till nästa Thorsdagsplenum och näst derefter Stats-Utsk:ts Utlåt. N:o 80.

Hr von Francken: För min del har jag icke något att invända emot Frih. Leuhusens yrkande, men då på föredragningslistan förekommer ett inbjudningsförslag, som jag tagit mig friheten framställa, och då det är af vigt att nämnda inbjudning må aflåtas innan samtlige Riks-Stånden fattat sitt beslut i frågan, får jag anhålla, att mitt inbjudningsförslag må på föredragningslistan till nästa Thorsdag uppföras i andra rummet efter Stats-Utsk:ts Utlåt. N:o 80.

Frih. Leuhusen: Då, enligt redan fattadt beslut, Stats-Utsk:ts Utlåt. N:o 80 skall företagas i nästa Thorsdagsplenum, men det är omöjligt att på förhand veta huru lång diskussion kan uppstå i anl. af Hr von Franckens inbjudningsförslag, får jag anhålla om afslag å Hr von Franckens nu framställda yrkande.

Hr von Francken: Jag kan icke tro, att behandlingen af mitt inbjudningsförslag skall fordra lång tid, ty jag kan icke föreställa mig att derom skall uppstå någon långvarig diskussion. Då nu R. o. Ad. för ett par dagar sedan beviljat den pension, mitt inbjudningsförslag afser, bör R. o. Ad. icke genom ärendets undanskjutande vilja upphäfva det fattade beslutet, och jag vidblifver derföre mitt förra yrkande.

Frih. Cederström, Rudolf: Det synes redan nu, att den af Hr von Francken väckta fråga icke lärer kun-

na aflöpa utan en mer eller mindre vidlyftig diskussion, oaktadt Hr von Francken antagit, att af Ståndets förut i sjelfva frågan fattade beslut skulle följa, att Ståndet äfven ville aflåta en inbjudning. Jag kan icke uppfatta frågan på samma sätt som Hr von Francken, och då föredragningslistan icke bör ändras med mindre ärendets vigt det påkallar, får jag, jemte det jag biträder Frih. Leuhusens yrkande, anhålla om afslag å Hr von Franckens hemställan.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, yttrade Hr Gr. och Landtm., att Frih. Leuhusen hade föreslagit, att Riddarh.-Utsk:ts förslag till underd. skrifvelse ang:de ny Riddarh.-Ordning skulle uppföras främst å föredragningslistan för det plenum, som komme att hållas nästa Thorsdag; och hemställde Hr Gr. o. Landtm., huruvida R. o. Ad. behagade härtill lemna bifall.

Ropades ja.

Vidare förmälte Hr Gr. o. Landtm., att Hr von Francken kade yrkat, att det af honom väckta förslag till inbjudning rörande 71:sta punkten i Stats-Utsk:ts Utlåt. N:o 74, skulle å föredragningslistan för nämnde plemum sättas näst efter Riddarh.-Utsk:ts omförmälda skrifvelseförslag, å hvilket yrkande andra ledamöter begärt afslag; hvarefter Hr Gr. o. Landtm. framställde först propos. på bifall till detta yrkande, hvarvid svarades flere nej jemte ett eller annat ja, och sedermera propos. på afslag, då svaren utföllo med flere ja jemte ett eller annat nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Slutligen hemställde Hr Gr. o. Landtm., huruvida R. o. Ad. ville bifalla det af Frih. Leuhusen jemväl väckta förslag, att Stats-Utsk:ts Utlåt. N:o 80 skulle å föredragningslistan för oftanämnde plenum uppföras näst efter Riddarh.-Utsk:ts skrifvelse-förslag; hvilket bifölls.

R. o. Ad. åtskiljdes kl. ½ 3 e. m.

In fidem,
O. Brakel.

Onsdagen den 16 Maj 1866.

Plenum kl. 10 f. m.

Justerades ett prot.-utdrag för den 11, 12, 14 och 15 Maj samt 5 prot.-utdrag för sistnämnde dag.

Företogs val af 18 ledamöter och 12 suppleanter i förstärkt Bevilln.-Utsk.; och befunnos, efter valförrättningens slut, hafva blifvit utsedde till

Ordinarie Ledamöter:

N:o 12. Gr. Stenbock, Fullm. Gr. Posse, A.
» 105. » af Ugglas, L.
» 133. » Snoilsky, G. F.
» 133. Frih. von Schwerin, J.
» 390. » Nordenfalk, J.
» 601. Hr Uttermarck, Fullm. Frih, Alströmer, C. O.
» 713. » Cremer, Fullm. Frih. Beck-Friis, J. T.
» 765. » Charpentier, G. R.
» 792. » Lagerhjelm, G. R.
» 1479. » Ulfhjelm, Fullm. Hr Edelstam, C. F.
» 1563. » Cederstråhle, E. C. J.
» 1636. » Reuterschiöld, C. L.
» 1702. » Törnebladh, C. O.
» 1749. B. » von Ehrenheim, P. J.
» 1959. » von Kræmer, A. R.
» 1979. » Brakel, M. G.
» 2017. » Björnstjerna, R. M. E. C.
» 2107. » Gustafschjöld, Fullm. Gr. De la Gardie, R.

Suppleanter:

N:o 830. Hr von Vicken, Fullm. Frih. Leijonhufvud, C. G.
» 330. Frih. Silfversparre, C. J. O. G.
» 2311. Hr Rabenius, Fullm. Hr Silfverstolpe, F. O.
» 2082. A. Hr Mannerskantz, C. A.
» 140. Gr. Björnstjerna, C. M.
» 404. Frih. Bildt, D. G.
» 778. Hr Leijonancker, F. W. E. C.

N:o 325. Hr Appelbom, Fullm. Hr Ribbing, E.
» 2292. » af Edholm, E. W.
» 2308. » af Ström, C. F.
» 2319. » Westerstrand, C. A.
» 2317. » Fåhræus, O. J., alla med 131 röster,

sedan genom lottning blifvit bestämdt, hvilka skulle blifva ordinarie Ledamöter och i hvilken ordning de öfriga borde såsom Suppleanter ingå.

Anmäldes och bordlades från nedannämnde Utsk. inkomne Mem:r och Betänk., neml. från

Stats-Utskottet:

N:o 83, i anl. af erhållna återremisser å tvenne i Mem:t N:o 69 föreslagna voteringspropos:r;

N:o 84, med förslag till voteringspropos. i anl. af Riks-Ståndens skiljaktiga beslut i fråga om godtgörandet af kostnader vid laga skifte å boställe;

N:o 85, rörande Riks-Ståndens skiljaktiga beslut i fråga om påbyggnad och förändring af R. St:rs och f. d. Hebbeska husen;

Banko-Utskottet:

N:o 24, med förslag till en voteringspropos.;

N:o 25, i anl. af Riks-St:ns beslut öfver Betänk:t N:o 20, med förslag rörande föreskrifterna i 6:te och 7:de artiklarne af Bankoreglem:t;

N:o 26, rörande bestämmelserna i 8:de Artikeln af Bankoreglem:t om Diskont- och Lånekontoren;

Allmänna Besvärs- o. Ekonomi-Utskottet:

N:o 90, i anl. af väckta motioner om ändring i vissa delar af gällande författning ang:de fattigvården.

Frih. Leuhusen, Frans Oscar: Jag får anhålla, att Stats-Utsk:ts Betänk:n N:ris 83—85 och Banko-Utsk:ts Betänk:n N:ris 24—26 måtte å föredragningslistan uppföras näst efter Stats-Utsk:ts Betänk. N:o 80.

Sedan R. o. Ad. härtill lemnat bifall, åtskiljdes Ståndet kl. ¾ 3 e. m.

In fidem,
O. Brakel.

Thorsdagen den 17 Maj 1866.

Plenum kl. 12 midd.

Justerades prot:t för den 14 sistl. April f. m.

Upplästes följande af Hr Dalman, Wilhelm Fredrik, ingifna anförande:

Emot R. o. Ad:ns i sistl. måndagens plenum fattade beslut, hvarigenom Bevilln.-Utsk:ts Utlåt. N:o 11 i anl. af återremiss af ett samma Utsk:s Betänk. N:o 7 i fråga om den för Kongl. personer och utrikes sändebud stadgade tullfrihet är vordet bifallet, får jag mig reservera.

Jag kan nemligen icke godkänna Utsk:ts åsigt att qvalificera berörde fråga såsom varande af den beskaffenhet, att den enligt 75 §:n R. O. förfallit, då två Stånd stannat mot två. Utsk:t hade i sitt första Betänk. rätteligen rubricerat den af mig väckta motion såsom åsyftande »upphörande af den för de Kongl. personerne och utrikes sändebuden stadgade tullfrihet», ehuru Utsk:t, besynnerligt nog, i sitt sednare Betänk. yttrat, att motionen icke afsett, att den ifrågav:de tullfriheten borde försvinna. Vid sådant förhållande och då motionen väl måste bedömas efter dess innehåll samt Utsk:ts första uppfattning deraf, men icke efter den godtyckliga tolkning Utsk:t, för att undvika besvara återremissen, sedermera behagat deråt gifva, kan jag icke annat inse, än att denna fråga är af en bevillnings natur, och sålunda bort behandlas i den ordning grundlagen för sådana frågor bestämmer.

Hr Fåhræus, Edvard: Emot St:ts vid sista plenum fattade beslut att godkänna den i Stats-Utsk:ts Utlåt. N:o 81 1:sta punkten förekommande voteringspropos., rörande ersättning åt styrelsen för Alnarps Landtbruksinstitut å ett af denna styrelse på enskilda händer upptaget lån, anhåller jag, som vid tillfället var närv:de, men icke hade föreställt mig att frågan då skulle komma att till afgörande företagas, att få reservationsvis anföra följande.

Väl kan det förefalla besynnerligt, att en i riksdagsmachineriet och manövrerna dervid så oerfaren person

som jag dristar härutinnan uppträda mot sjelfva det Höglofl. Stats-Utsk:t, men då så många andra besynnerligheter äro oskiljaktigt fästade vid Alnarps-frågorna, torde detta få lända mig i någon mån till ursäkt för min förmätenhet. Det må då tillåtas mig att få fästa R. o. Ad:ns uppmärksamhet derpå, att i denna fråga Ståndens beslut i sjelfva verket icke voro endast 2:ne (såsom Stats-Utsk:t antagit), utan tre. Borgare- och Bonde-St:n afslogo nemligen det äskade anslaget; Preste-St:t biföll detsamma obetingadt, ehuru blott med några få rösters majoritet; R. o. Ad. åter stannade efter votering i det beslut, att väl bevilja den äskade ersättningen, men med ett uttryckligt bestämdt tillägg om ett klandervotum åt styrelsen för Landtbruksinstitutet. Härvid torde särskildt böra påpekas, att Hr Gr. o. Landtm. ingalunda — såsom Utsk:t gjort — delade frågan itu, utan att i ett sammanhang voterades om anslagsfrågan och det af flere talare påyrkade tadlande tillägget dervid, samt att, då voteringspropos:n lydde: »den som bifaller Utsk:ts hemställan röstar ja; den det ej vill, röstar nej etc.», och vid voteringens slut nej befanns öfvervägande, hade R. o. Ad. alltså icke bifallit Utsk:ts hemställan, utan fattat ett särskildt beslut, skiljdt såväl från Preste-St:ts obetingade bifall som från de andra St:ns afslag. Huru Utsk:t då kunnat dela frågorna itu och på den grund alldeles undanskjuta R. o. Ad:ns beslut, torde då vara oförklarligt nog. Mig åtminstone synes allraminst det beslut, som ligger emellan de båda öfriga, böra på sådant sätt förqväfvas och elimineras; snarare borde väl Utsk:t, på grund af 73 §:n R. O., tagit Adelns beslut till grund för ett sammanjemkningsbeslut; vill man åter nödvändigt ur de fattade besluten draga något gemensamt som ett R. St:rs redan fattade beslut, så är väl detta, att 3:ne Riks-Stånd nekat att obetingadt bifalla det äskade anslaget, ett obestridligt faktum. Ett dylikt R. St:rs beslut kan emellertid genom Stats-Utsk:ts nu antagna voteringspropos. helt enkelt kullkastas, derest Preste-St:ts mot de 3:ne öfriga Riks-St:ns stridande beslut vid den afgörande omröstningen i Förstärkt Utsk. olyckligtvis skulle segra, hvarigenom ock skulle inträffa att, utan något uttaladt ogillande från R. St:rs sida, Alnarps styrelse skulle af Statsverkets hårdt anlitade tillgångar erhålla ersättning för den skuld, som bemälde styrelse åsamkat institutet i tydlig strid mot — ja jag vågar säga, med uppenbart trots mot — R. St:rs föreg:de, tydligt uttalade beslut i frågan. Det är sannt att, vid affattande af dylika voteringspropos:r, ett Stånds mening ofta nog undertryckes, men när detta sker, utgör ett sådant ståndsbeslut vanligen, om icke alltid, en ytterlighet; här

åter

åter ligger R. o. Ad:ns beslut midt emellan de båda öfriga besluten. På intet sätt kan det för öfrigt sägas, att 3:ne Stånd förkastat det af Adeln gjorda tillägget, ty de andra St:n hafva deröfver ännu icke blifvit hörda, och Borgare- och Bonde-St:n hafva helt naturligen icke kunnat biträda detta tillägg, då de icke, såsom Adeln, bifallit utan tvärtom afslagit sjelfva anslagsbeloppet. För min del kan jag ej inse, hvartill R. o. Ad:ns efter votering fattade beslut skulle tjena, då, med Utsk:ts behandling deraf, det redan från början var dömdt att blifva alldeles resultatlöst, d. v. s. af noll och intet värde, och på samma gång jag måste uttrycka min förvåning öfver de högt aktade talare, som kunnat förorda ett sådant beslut, måste jag beklaga, att det Höglofl. St:t ej lyssnade till mitt yrkande om afslag, då R. o. Ad. åtminstone haft den tillfredsställelsen att se dess beslut hafva någon verkan, och icke — såsom nu — helt ogeneradt af Stats-Utsk:t kastas å sido.

Frih. Cederström, Rudolf: Äfven jag var tillstädes, då detta beslut blef fattadt, och jag förebrår mig min försummelse, att ej hafva uppmärksammat ärendets vigt nog hastigt, så att jag kommit i tillfälle göra någon anmärkning mot den af Stats-Utsk:t föreslagna formen, och möjligen tillvägabringa en ändring derutinnan. På sätt Hr Fåhræus, hvars nyss uttalade åsigt i formfrågan jag i allo delar, har inför R. o. Ad. anmärkt, är det ett factum, att R. o. Ad:ns första beslut blifvit helt och hållet åsidosatt. Jag säger helt och hållet, ehuru den af Ståndet beslutade summan återfinnes i den ifrågav:de voteringspropos:n, ty vi minnas alla ganska väl hurulédes härstädes, efter yrkadt bifall, yrkadt afslag och yrkadt bifall med tillägg af en varning, vi voterade mellan det första och det sista af dessa alternativer, hvarvid det sistnämnda blef St:ts beslut. När inbjudning sedermera afläts, kunde vi ju ej föreställa oss annat, än att den afsåg, det vårt beslut skulle i sin helhet af Med-Stånd antagas. I dess ställe har man tillåtit det ituklyfvas och beröfvas sin udd. Jag kan häröfver yttra mig desto mera opartiskt, som jag icke inför R. o. Ad. tillkännagifvit min åsigt i sakfrågan, och finner icke heller nu tillfället erfordra ett sådant tillkännagifvande. — Utan att således vilja ingå i den ursprungliga, sjelfva sakfrågan, är det endast i afseende å den formella behandlingen sedermera, dels hos Stats-Utsk:t, dels ock i följd af dess hemställan, hos R. o. Ad., som jag måste beklaga det iakttagna förfaringssättet, ithy att R. o. Ad:ns ledamöter synas icke hafva mägtat åt R. o. Ad:ns beslut vindicera den helgd, detsamma, efter min uppfattning, bordt tillkomma. På

dessa grunder önskar jag, för att åtminstone ej genom stillatigande synas misskänna formfrågans vigt, nu att få förena mig i den af Hr Fåhræus afgifna reservation.

Föredrogs och godkändes Riddarh.-Utsk:ts den 15 dennes bordlagda förslag till R. o. Ad:ns underd. skrifvelse till K. M:t med öfverlemnande af förslag till ny Riddarh.-Ordning.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utsk:ts den 14 och 15 dennes bordlagda Utlåt. N:o 80, i anl. af väckta motioner dels om fortsättande af arbetena å redan påbörjade stambanor, dels om anläggning af nya sådana banor, dels ock om anvisande af Statsbidrag för enskilda jernvägsanläggningar.

1:sta punkten.

Frih. af Ugglas, Gustaf: R. o. Ad. skall nu afgöra huruvida en så stor inskränkning i våra jernvägsbyggnader, som Utsk:t föreslagit, skall ega rum. Ehuru jag delar den åsigt att en betydlig minskning af dessa arbeten är af klokhet påkallad, tror jag dock, att Utsk:t härutinnan gått för långt. Anledningen till Utsk:ts beslut är att söka i den s. k. finansiela ställningen; och det torde derför tillåtas mig att med några ord belysa denna ställning, och dervid äfven vidröra den tablå deröfver, som af en reservant mot Utsk:ts beslut i en annan fråga blifvit bilagd Betänk:t derom. Man säger, att en stor brist i tillgångarne för fyllande af Statens behof skulle förefinnas, och detta har väckt bekymmer. Jag hoppas dock kunna visa att denna s. k. brist icke kan anses som sådan; man har nemligen med Statens ordinarie utgifter sammanblandat kostnaden för jernvägsbyggnaderna, hvilket icke kan vara rätt. De af Frih. Klinckowström uppgifna siffror äro rigtiga och öfverensstämma med hvad R. St:r beslutat; men genom en annan uppställning af samma siffror framstår förhållandet i en rättare dager. Mina beräkningar, angående hvilka jag rådfört mig med sakkunniga personer, utvisa:

Tillgångar:

Ordinarie inkomster	8,978,700.
Extra ordinarie inkomster . .	27,100,000,
Disponibel tillgång i Rg:s-Kont.	2,353,400.
Öfverskott af trafikmedel , .	2,250,000.
1867 års allm. bevillning . .	2,600,000.
S:a:	43,282,100.

Utgifter:

Ordinarie Statsreglering, högst	33,388,300.
Extra Statsreglering, inberäknadt anslag till jernvägsmateriel, äfvensom af Stats-Utsk:t tillstyrkta lån och anslag till enskilda jernvägar . . . . . , . .	9,500,900.
S:a:	42,889,200.
Alltså ett öfverskott af	392,900.
S:a:	43,282,100.

Reservanten säger att tillgångarne icke till fullo inflyta under år 1867, utan en del deraf först år 1868, hvarför motsvarande summor måste på annat sätt anskaffas och möjligen upplånas af Rikg-Kont. mot 7 à 8 proc. Det är sannt att en del af dessa penningar icke äro tillgängliga förr än 1868; men det hade varit upplysande, om Frih. Klinckowström uppgifvit hvilka tillgångar Riksg.-Kont. eger för att förskottera dessa utgifter, till dess inkomster inflyta, utan att upptaga lån. Hvarutaf skulle R. o. Ad. hafva inhemtat att Riksg.-Kont. icke saknar utvägar att förskjuta medel. Riksg.-Kont. har nemligen att disponera:

1:o. Ett kreditiv å Riks-Banken å. . .	1,500,000.
2:o. De andelar af det år 1863 upptagna lån till försvarsverkets ordnande, hvilka förfalla, dels i Dec. 1867, dels i Dec. 1868, och hvilka andelar uppgå till	2,000,000.

3:o. Beviljade anslag, som icke uttagas, och för att upplysa till hvilka belopp sådana uppgår, anhåller jag att få nämna, att vid 1864 års slut i Riksg.-Kont. innestående anslagssummor utgjorde 5,965,685 rdr 98 öre.

Något behof af lån för den ordinarie och extra ordinarie statsregleringen kan således icke anses sannolikt, då nämnda medel äro fullt tillräckliga till bestridande af tillfälliga förskott. Dylika förskott hafva förut många gånger egt rum; sednast vid 1864 års slut hade Riksg.-Kont. för jernvägsbyggnaderna förskjutit 2,713,000 rdr.

Deremot måste, för fortsättande af Statens jernvägsbyggnader, nu såsom vid föreg:de riksdagar medel upplånas till belopp motsvarande de anslag, som för detta ändamål beviljats, eller till Nordvestra stambanan . . 3,400,000.
» Sammanbindningsbanan . . 500,000.
S:a: 3,900,000.

Jag kan efter denna utredning icke finna att Statens finansiella ställning ger anledning till någon serskild oro eller att den företer något synnerligen bekymmersamt.

Då jag nu öfvergår till den förev:de punkten, vet jag väl, att jag af de flesta anses partisk i denna fråga, och

jag erkänner att jag så är, men det är icke det enskilda intresset, eller ens uteslutande intresset för det län jag tillhör, som vållar denna partiskhet, utan det är intresset för det allmänna. Genom att inskränka eller afbryta Statens jernvägsbyggnader, skulle Staten till en början gå i mistning af den inkomst, som dessa anläggningar kunna lemna, om de bli fullbordade, och denna inkomst är icke någon obetydlighet. Jag har i den motion, jag i detta afseende framställt, visat, hvartill denna inkomst uppgått och att den för förra året utgjort nära 3 proc. på anläggningskostnaden. Inkomsten har ökats allt mer, och den gör så fortfarande, hvilket jag kan visa genom uppgifter öfver trafikinkomsterna för de första månaderna af innev:de år, jemförda med inkomsterna för motsvarande månader af sistförflutna året, hvilka inkomster hafva utgjort

för 1865:		för 1866:	
i Januari . .	282,188, 18.	i Januari . .	343,283, 21.
» Februari. .	235,773, 40.	» Februari .	304,972, 28.
» Mars . .	283,272, 56.	» Mars . .	368,420, 98.
S:a:	800,644, 14.	S:a:	1,016,676, 47.

Man kan således antaga, att trafikinkomsterna för innev:de år skola uppgå till omkring 5,000,000 rdr, och genom östra banans fullbordande skulle dessa inkomster i hög grad tilltaga. Det torde nemligen för en hvar vara kändt, hvilka resurser denna provins eger, och det är ju gifvet att dessa skulle utvecklas genom en jernväg genom provinsen. Man har sagt, att den östra banan skulle komma att minska trafiken på den vestra, men jag tror det icke. Kan det dessutom vara klokt att nu helt och hållet afbryta arbetena med en anläggning, som förr eller sednare måste fortsättas, och göra sig af med den arbetsskicklighet och materiel, som nu finnes. Jag är öfvertygad att jag icke uppskattar materielen för högt, om jag tager den till ett eller annat hundratusental rdr, och äfven om sådan åter anskaffas, torde vanan och skickligheten hos det arbetsbefäl, som måste söka sin utkomst på annat håll och hvaraf största delen i en framtid troligen ej kan återfås, icke vara så lätt att ersätta.

Om Statens tillgångar det medgifvit, skulle jag yrkat anslag till färdigbyggande af någon viss del af banan, men jag inser att man måste gå till väga med försigtighet, och jag finner det vara rätt att den nordvestra banan vid denna riksdag erhåller brorslotten, ehuru jag anser det vara klokt att icke låta andra arbeten förfalla. På grund häraf anhåller jag om Hr Gr:ns och Landtm:ns propos. på den af riksdagsmannen Lönnberg i hans reservation gjorda framställning om beviljande af ett anslag af 500,000 rdr för östra stambanans fortsättande.

Frih. Hamilton, Hugo: Jag skulle önska, att jag kunde i allo instämma med den siste värde talaren; ty dels är jag lifligt öfvertygad om nyttan af jernvägar, och af sådana anläggningar, som i Stats-Utsk:ts 78:de Betänk. afhandlas, och dels känner jag huru ömt man berör många intressen i landet, då man af sparsamhet nödgas inskränka deras önskningar i detta afseende.

Huru gerna jag än ville det, är det mig dock icke möjligt att se vårt Statsverks närvarande ställning ur en så ljus synpunkt, som den hvarur den siste aktade talaren skådat densamma. Vid början af denna riksdag möttes R. St:r af en statsreglering, som hade större tillgångar att framvisa, än någon föregående; dessa hafva nu åtgått till Statens ordinarie och extra ordinarie utgifter, och detta kunde man äfven såsom vanligt vänta sig. Jag kan likväl ej neka, att jag blef slagen med häpnad, då jag såg, att icke blott den allmänna bevillningen för år 1866, utan äfven samma års bankovinst och jernvägsinkomst voro ibland dessa tillgångar upptagne. För att dermed betäcka de påräknade utgifterna under ett enda år, för att få Statens debet och kredit, utom blifvande jernvägsbyggnader, att gå ihop, hade man således måst tillgripa ej blott tre års sammanlagda öfverskotter på statsinkomsterna, utan derutöfver sådana inkomster för år 1866, hvilkas verkliga belopp ej ännu kan vara till siffran kändt. — Under de många riksdagar, jag allt sedan år 1828 haft äran bevista, har, så vidt jag kan minnas, aldrig något sådant inträffat, och synes det vara ganska betänkligt, att man sålunda skall på förhand förtära ett kommande års ännu osäkra inkomster. En enskild man skulle hafva svårt, att bibehålla sin kredit, om han betedde sig så, och hvad som i detta afseende gäller för den enskilde, gäller otvifvelaktigt äfven för Staten.

Hvad de medel beträffar, som derutöfver behöfvas i och för fortsättande af Statens jernvägsarbeten, säger man oss nu, att vi lätt kunna anskaffa dem medelst upplåning. Det är möjligt att så är, men jag har svårt att inse, hvarifrån dessa lån skola tagas. Att de nu ej utan allt för stora uppoffringar kunna erhållas på utländsk ort, tyckas alla lyckligtvis vara öfverens om. Skall det då ske genom inhemsk upplåning? Detta kan ej ske på annat sätt än att sådana landets besparingar anlitas, som nu äro insatta i våra sparbanker och i andra enskilda kreditanstalter, ty några andra medel finnas, som jag åtminstone tror, ej att dertill tillgå. Jag hemställer då, om det skulle vara klokt, om det skulle vara ens rätt handladt, att under närvarande penningeställning undandraga handeln och näringarne dessa resurser, som de så väl behöfva?

Jag vill visst ej i allo försvara den hushållning, som under de sista tio åren iakttagits med de allmänna medlen. Måhända har vår nation, liksom så många andra, företagit allt för dyrbara offentliga arbeten, men, om man nu finner detta hafva varit fallet, är det då skäl att ytterligare fortsätta dermed, och derigenom än mera öka en förlägenhet, som redan nu är så allmän?

Man säger oss, att hvad jernvägarne komma att kosta ej får anses som en statsbrist, då man allt ifrån början följt den principen, att bygga våra jernvägar medelst lån. Ja! detta är sannt, men skall och måste derför denna princip gälla för alla tider, äfven under helt andra förhållanden än de som förefunnos, då den först antogs? Skall och bör icke någon gräns någonsin sättas för en dylik skuldsättning?

Äfven jag har gillat ofvannämnda sätt att skaffa medel till våra jernvägsföretag, och har jag ansett det vara det enda för vårt land möjliga. Jag tror också ännu, att man deruti förfarit alldeles rätt, så länge nemligen frågan endast var, att förse landet med de stambanor, hvilka som vigtiga faktorer ingå i vårt försvarssystem, och förutan hvilka detta under nyare tidsförhållanden ej kunde anses fullständigt. Med undantag af den nordvestra stambanan, som är påbörjad och äfven af politiska skäl måste fullbordas, äro dock de stambanor, som i nämnde afseende voro rent af oundgängliga, nu färdigbygda, och blifva de vigtigaste delarne äfven af banan till Norge nu snart färdiga, de nemligen som sammanbinda det Svenska och det Norska jernvägssystemet med Wenern.

Nu tror jag för min del, att man kommit till den punkt, då man ej längre behöfver forcera dessa byggnader så som hittills skett, och att man utan några större olägenheter kan gå långsammare till väga, t. o. m. med återstoden af den N. V. banan, eller den del deraf, som ligger mellan Arvika och Christinehamn.

Hvad alla öfriga hittills föreslagna bandelar angår, synes det mig ännu mindre vara så brådt med dem, att de icke möjligen skola kunna byggas utan att statslån dertill upptagas, helst om vid sjelfva byggandet deraf all möjlig sparsamhet iakttages. Med de högst betydliga inkomster, vårt statsverk redan nu eger, och hvilka årligen tillvexa, synes det nemligen mig åtminstone, som om det hädanefter icke borde vara alldeles omöjligt, att ordna våra blifvande statsregleringar så, att årligen en summa af tre, ja måhända fem millioner deraf må kunna anslås till byggnad af dessa vägar. Dertill erfordras nemligen blott, att man ej i och för Statens öfriga utgifter påräknar Bankovinsten, och jernvägarnes behållna afkastning, och detta kunde med någon hushållning ej vara overkställbart.

Om dermed fortsättes allt framgent, skall man ändå kunna bygga fyra eller fem mil om året, hvilket på tio år gör en ej så obetydlig sträcka. Det säger sig sjelf, att det vore önskligt, att Statens tillgångar medgåfvo ett ändå skyndsammare fullbordande af det föreslagna jernvägsnätet, men så vigtigt synes detta ändå ej vara, att man derföre bör uppoffra återstoden af vårt lands kredit, ej heller derigenom undandraga rörelsen de tillfällen till förlagslån, som den så väl behöfver. Vi böra akta oss för att gå så tillväga, att vi i en framtid allt för mycket få att ångra vårt sätt att hushålla.

Jag har ansett detta tillfälle vara det rätta, för att öppet uttala dessa mina åsigter, och för att i enlighet dermed på samma gång förklara, att jag anser mig vara af mitt samvete nödsakad, att under sådana omständigheter rösta emot alla anslag till nya jernvägsföretag vid denna riksdag.

Jag hoppas likväl, att den tid snart skall komma, då vi åter kunna fortsätta dessa för öfrigt så nyttiga arbeten, men småningom och med egna medel.

Jag anhåller således om bifall till den nu föredragna punkten, icke derföre att jag ej är fullt så öfvertygad om nyttan af en jernbana genom Östergötland som detta läns aktade höfding, utan derföre att jag anser nationen för närvarande icke hafva råd till en så stor utgift.

Hr Gr. o. Landtm. tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till fortsättande af plenum kl. 6 e. m.

Gr. Posse, Arvid: Jag instämmer i de föregående talarnes åsigt, att jernvägen genom Östergötland är af stor vigt för hela landet, och att alla skäl tala för att denna bana måtte fullbordas så fort som möjligt. Jag säger så fort som möjligt; ty i den allmänna så väl som den enskilda hushållningen kan man inse att ett företag skulle vara nyttigt och vinstgifvande, och ändå nödgas uppskjuta detsamma af brist på tillgångar; och sådan tror jag denna frågas ställning vara. Vi veta att det på senare tider varit svårt att anskaffa penningar och att våra negociationer i den vägen icke varit lyckliga; orsakerna dertill tror jag mindre vara att söka deri, att våra skulder äro så stora eller att vår kredit är störd, än i det sätt hvarpå dessa negociationer bedrifvits och sammansättningen af den styrelse, som haft sig dem uppdragna. Då Sverige icke under en lugn ställning i Europa kunnat upptaga goda lån, kan man väl icke tro att sådant skall låta sig göra nu, då penningemarknaden öfverallt är nära nog upp- och nedvänd. Ett sätt att afböja vådorna af en sjunkande kredit är alltid att hushålla väl, och dertill räknar jag att icke besluta stora företag, hvartill pennin-

gar skola anskaffas till hvarje pris; ty sådana blifva alltid dyra. Dessa grundsatser hafva också blifvit följda af Utsk:t, som endast i fråga om 2:ne dylika arbeten tillstyrkt anslag, och det först efter votering, der, som vanligt, de flesta rösterna gjorde sig gällande.

Jag har nu angifvit de skäl, som föranledt mig att afstyrka anslag till denna bana, säker att representationen vid ett annat tillfälle skall bevilja dessa medel. Jag yrkar bifall till Utsk:ts hemställan i denna punkt.

Frih. Klinckowström, Rudolf: Då den talare, som först yttrat sig i denna fråga, om icke angripit, åtminstone velat berigtiga åtskilliga siffror, hvarmed jag i en reservation sökt att utreda Statsverkets tillstånd och behof, så må det ursäktas mig att jag ber att med några ord få uppehålla mig vid dessa tablåer. Till en början skall jag uppgifva sättet huru de blifvit uppgjorda, på det att R. o. Ad. måtte skänka dem större förtroende, än den värde talaren velat göra. Dessa tabeller äro uppgjorda i Stats-Utsk:ts riksgäldsafdelning af den person, som är kallad att lemna upplysningar om Statsverkets ställning, och hafva, för lättfattlighetens skull, af mig blifvit förändrade i några oväsendtliga punkter samt i afseende på bränvinsskatten, som jag ökat med 500,000 rdr, för att icke anses hafva målat ställningen för mörk, såsom man förut velat tillvita mig. Frih. af Ugglas har trott sig kunna omgifva min allvarsamma målning med en blomster-ram, som jag, på det att icke intrycket måtte, genom sin falska parfume, allt för mycket och förvillande berusa, ber att genom mina förklaringar få borttaga; och hvarigenom R. o. Ad. må sättas i tillfälle att bedöma, hvem som rigtigast uppfattat ställningen.

Hvad först beträffar trafikmedlen, så måste en del deraf användas till reparationer och förbättningar, som icke blifvit beräknade, och endast resten deraf kommer att bli disponibel för andra ändamål; och jag skall snart visa, att den vackra behållning af jernvägarne, som blifvit upptagen af ända till tre procent af anläggningskostnaden, är, snart sagdt, ingen. Den andra inkomstkällan är tullmedlen, som äro kalkylerade till 13½ millioner rdr. Men det är att befara att dessa medel komma att gå under den summa, hvartill de här äro upptagna; och jag skall med ett exempel visa huru svårt det är att kalkylera dessa inkomster, och huru försigtigt man måste gå till väga, för att icke beräkna större summor än man verkligen får. I Bilagan N:o 6 (pag. 43) till K. M:ts Nåd. Propos. om Statsverkets tillstånd och behof har antagits, att öfverskottet på Statsverkets inkomster för 1865 skulle blifva 1,500,000 rdr, och hvarvid tullinkomsterna för samma år

antogs komma att öfverstiga 1864 års tullinkomster med 700,000 rdr. Denna beräkning hvilar på ett misstag. Ty om ock de i Statsverkets kassa fr. d. 1 Januari till d. 13 Okt. 1865 influtna tullinkomster med nära 700,000 rdr öfverstigit beloppet af samma inkomster under samma tid 1864, så följer deraf icke, att den under 1865 debiterade tulluppbörden skulle komma att så betydligt öfverstiga 1864 års uppbörd. Hvad som af tullmedlen under ett år inflyter i Statskassan, är nemligen icke liktydigt med hvad samma års tulluppbörd utgjort, enär i kassan kunna inflyta medel, som tillhöra ett föregående års debiterade uppbörd. Detta visar sig ock här hafva varit fallet. Hela 1865 års tulluppbörd har nemligen, oberäknadt Fyr- och Båkmedlen, uppgått till . . . . . 13,999,174: 72.
hvaremot 1864 års tulluppbörd utgjorde . 13,861,859: 88.
så att det belopp, hvarmed 1865 års uppbörd öfversteg föregående årets, utgjorde blott . . . . . 137,314: 84.

Den tredje beräkningen, som äfven kan slå fel, är i afseende på det sista lånet, hvilket, som vi veta, är ställdt på option, och denna optionsandel tror jag går till mellan 5 och 6 millioner Rmt, hvars erhållande således är beroende på långifvarnes godtycke. Den fjerde summan är bränvinsbränningsafgiften, som jag kalkylerat till 10 millioner, ehuru det är troligt, att den icke kommer att uppgå till denna summa, då, som vi veta, det beror på förstärkt Utsk., huruvida afgiften skall bli 75 eller 60 öre pr kanna och det troligtvis blir det sednare. Men derjemte finnes en annan faktor, som icke blifvit tagen i beräkning, nemligen att den s. k. differential-tullen gör att vårt bränvin, vid täflan med den Franska drufspriten, icke kan tillverkas i samma stora skala som hittills; å denna inkomstpost af bränvinsafgiften skulle således lätt kunne hända att en brist uppstår af 2 à 3 millioner. Slutligen är en del af allmänna bevillningen och statsverkets bidrag till extra statsregleringen för år 1867 tagna i beräkning, hvilka poster måste upplånas, derest icke Riksgäldskontoret kan förskottera, emedan dessa inkomster enl. vanligheten ej komma Riksg.-kontoret tillhanda förr än år 1868. Stats-Utsk:t har begärt upplysning om hvilka medel Riksg.-kontoret kan disponera för att förskottera dessa för 1867 påräknade men ej förr än 1868 inflytande inkomster, men ännu ej erhållit någon sådan; och man vet således icke huru mycket Riksgäldskontoret kan förskjuta; men jag fruktar, att summan icke blir stor. Jag tror att om de anledningar, som kunna minska de beräknade summorna, inträffa, så kan ställningen bli svårare än den nu är.

Hvad beträffar den egentliga frågan eller kostnaden för våra jernvägar, så har jag, för att få veta hvad dessa

inbringa, liksom Frih. af Ugglas, tagit råd af sakkunnige personer och sedan uppställt mina beräkningar, ehuru på ett annat sätt, än det, som blifvit användt vid den redogörelse öfver jernbanornas inkomster, som varit införd i tidningarne. Jag tror, att till alla de medel, som blifvit utgifna i och för jernvägarne, måste äfven läggas den ränta, som å dessa medel utgått, för såvidt den icke blifvit af inkomsterna betäckt. Med en sådan kalkyl visar det sig att fr. o. med år 1855 t. o. med år 1866 har Svenska statsverket till stambanor anvisat en sammanlagd summa af 76,589,000 rdr rmt. Beräknar man å de år från år sålunda anvisade summor 5 proc., eller något mindre än den Svenska Staten för de fonderade jernvägslånen får vidkännas, uppgår den kostnad Staten hittills fått vidkännas för dessa anläggningar, till följande summor:

år 1855 utbetalades . . .	1,800,000: —	
ränta för 1856	90,000: —	1,890,000: —
år 1856 utbetalades . . .	4,125,000: —	
ränta härå för 1857 .	300,750: —	4,425,750: —
år 1857 utbetalades . . .	5,945,000: —	
ränta härå för 1858 .	613,037: —	6,558,037: —
år 1858 utbetalades . . .	7,810,000: —	
ränta härå för 1859 .	1,034,189: —	8,844,189: —
år 1859 utbetalades . . .	6,620,000: —	
ränta härå för 1860 .	1,416,898: —	8,036,898: —
år 1860 utbetalades . . .	7,550,000: —	
ränta härå för 1861 .	1,865,243: —	9,415,243: —
år 1861 utbetalades . . .	6,750,000: —	
ränta härå för 1862 .	2,296,005: —	9,046,005: —
år 1862 utbetalades . . .	6,750,000: —	
ränta härå för 1863 .	2,748,306: —	9,498,306: —
år 1863 utbetalades . . .	9,315,000: —	
ränta härå för 1864 .	3,351.471: —	12,666,471: —
år 1864 utbetalades . . .	9,112,000: —	
ränta härå för 1865 .	3,974,645: —	13,086,645: —
år 1865 utbetalades . . .	8,812,000: —	
1866 till dato utbetaldt .	2,000,000: —	10,812,000: —
Utaf de anslag, som förra riksdagen beviljades till stambanors anläggande, innnestå ännu i Riksgäldskontoret .		3,777,000: —
Lägges härtill de vid innevarande riksdag anvisade medel för färdigbyg-		
	Transport	98,056,544: —

Transport	98,056,544: —
gande af vägen mellan Arvika och riksgränsen	2,900,000: —
samt för jernvägsmaterielens komplettering	2,000,000: —,
blir summan Rdr Rmt	102,956,544: —;
härtill bör ytterligare läggas hvad som, af de redan influtne trafikmedlen redan användts till banornas och materielens utvidgning, hvilket kan antagas uppgå till omkring . . .	5,000,000: —
så blifver totalsumman för Svenska stambanorna	107,956,544: —.

För denna summa komma att färdigbyggas omkring 101 svenska mil jernväg med dertill hörande materiel. Hvarje sådan mil kommer alltså att kosta 1,068,876 rdr riksm.

Utaf behållna inkomsten på Statens jernvägar, hafva till Riksgäldskontoret levererats följande, jemförelsevis ringa belopp; nemligen

år 1861	50,000,	
1862	200,000,	
1863	600,000,	
1864	200,000,	1,050,000.
Af denna summa har till jernvägsstyrelsen återlevererats 1856		350,000,
så att återstoden, som kommit Riksg.-kontoret tillgodo, utgör		700,000.

Detta är den s. k. vinst, som tages med den ena handen och utgifves med den andra. Om man med dessa siffror uppgör den rätta vinsten, tror jag att man lätt skall finna att den icke uppgår till hvarken 2 eller 3 proc. Dertill kommer äfven att enskilda banor erhållit statslån mot 2 à 3 proc. till ett kapitalbelopp af nära 16 millioner rdr rmt, hvaremot Staten å dessa medel får betala 6 à 7 proc., hvilket således icke är endast en enkel lånetransaktion.

Hvad angår den östra banan, för hvars fortsättande Frih. af Ugglas önskat att R. o. Ad. skulle bevilja ett anslag af 500,000 rdr, så är derom icke att säga något annat, än hvad som redan förut är sagdt. Anser man Staten kunna bära ifrågav:de utgift och genom denna handpenning ingå på ett företag, som kostar 10 millioner, så är allting klart. Men jag tror att det har sina vådor att lemna denna handpenning, som skulle blifva ett prejudikat i fråga om den norra banan. Genom banan till Norrköping har Östergötland fått en stor fördel, och denna

provins, som dessutom är gynnad med kommunikationsanstalter medelst kanaler, Wettern och Östersjön, har icke blifvit stjufmoderligt behandlad, hvarken af naturen eller Staten; och jag tror derföre att vi, utan att deröfver oroa oss, afslå detta anslag.

Man har användt som fältrop den satsen, att det vore misshushållning, om man nödgades afskeda arbetspersonalen och försälja materielen; jag har återfunnit detta fältrop i motioner, reservationer och muntliga yttraden. Men vore det icke annat än detta skäl, som skulle föranleda beviljande af det begärda bidraget, så tror jag att beviljandet skulle uteblifva, ty det finnes andra ställen, der personalan och materielen kan användas, t. ex. vid den nordvestra banan, för hvilken ett lika stort anslag, som här blifvit begärdt, är beviljadt, och dit materielen kan transporteras på jernväg och således mot en ringa kostnad. Detta skäl anser jag således vara af ringa värde.

Jag tror mig nu hafva besvarat de af Frih. af Ugglas mot mina uppgifter gjorda anmärkningar; och jag får sluta med att yrka bifall till Utsk:ts hemställan i denna punkt.

Hr Huss, Magnus: Då jag inom Stats-Utsk:t yttrat mig för beviljande af ett anslag af 500,000 rdr för fortsättning af arbetena å östra stambanan från Norrköping till Linköping, har jag trott mig uppmanad att äfven nu redogöra för de skäl, jag anser tala härför. Jag är dock uti hufvudsak förekommen af föreg:de talare, Frih. af Ugglas, och får derföre hänföra mig till hvad han sagt, endast tilläggande några punkter, som jag dessutom tror böra tagas i betraktande. Först får jag likvisst fästa uppmärksamhet vid Frih. af Ugglas' ord, att han ej, vid yrkande af anslag för den s. k. Östgötabanan vill tala utur synpunkten af provinsielt intresse, utan endast i det allmännas. Jag tror nemligen icke att en sådan provins som Östergötland hvarken kan eller bör betraktas ensam för sig, utan i samband med det hela; jag tror att en fördel, som tillskyndas denna provins, äfven är en fördel för hela riket, att sålunda beviljande af en jernbana genom Östergötland, om ock till nytta i första rummet för denna landsdel, likvisst derjemte är af fullt motsvarande nytta för det allmänna, således, ehuruväl i mer eller mindre mån för hela landet. Om jag likvisst kommer att betrakta denna banas verkställighet utur något mera provinsiel synpunkt än Frih. af Ugglas, fritager jag mig dock från möjlig beskyllning att tala uteslutande i provinsens intresse.

Östergötland är, närmast Skåne, Sveriges företrädesvis jordbrukande provins; den största delen af dess be-

folkning lefva uteslutande på jordbruksprodukter och dessa produkter afsättas i betydlig mängd, dels till närgränsande landsdelar, dels till utlandet. Vid sådant förhållande måste en jernbana hufvudsakligen afse jornbruket och befordra dess intressen. Huru är nu förhållandet med jordbruksnäringen uti denna provins? Den har under många år befunnit sig uti kritisk, ja bekymmersam belägenhet, och måste fortfarande så förblifva, intilldess den erhåller tillräckliga kommunikationsmedel för afsättning af sina produkter medelst en jernbana, som åtminstone leder till provinsens medelpunkt, om den ej kan utsträckas att genomskära densamma från Norrköping till Nässjö.

Hvilken är orsaken till jordbruksnäringens inom Östergötland betryckta belägenhet? Denna orsak ligger, om ej uteslutande, dock till stor del, uti de af statsmagterna under sistförflutna decennier stiftade lagar, som afse inskränkande af bränvinsbränningen. Jag är den första att erkänna dessa lagars nödvändighet — att deras syfte är öfver hvarje loford upphöjdt — att de redan verkat och skola framgent verka till fäderneslandets sanna väl — men detta oaktadt måste ock erkännas att de inverkat menligt, ej allenast på enskilda, utan äfven på hela landsdelars ekonomiska ställning. Östergötland, som näst Skåne af rikets provinser producerar största qvantitet säd, använder en stor del af denna säd för bränvinsbränning; både större och mindre jordbrukare betjenade sig af denna industri. Bränvinet var neml. lättare afsättligt och framför allt lättare transportabelt än säden. Då genom den nya lagstiftningen den mindre jordbrukaren, snart sagdt, helt och hållet stängdes från bränvinstillverkning och denna tillverkning för den större betydligt försvårades, blef följden en bekymmersam stockning i hela landtmannanäringen, genom försvårad och bristande afsättning på säden, den hufvudsakligaste källan till landtbrukarens inkomst. Genom långa och svåra transporter till afsättningsorterna, hamnarna vid Östersjön eller vid Vettern, betungades neml. säden med så dryga omkostnader att föga behållning derå vid försäljning kunde påräknas. Enda utvägen att få dessa missförhållanden afhjelpta är att bereda provinsen lättade kommunikationer. Mig synes att då Staten genom förändrad lagstiftning minskat, ja till stor del borttagit en hel provins hufvudsakligaste inkomstkälla, är ock Staten skyldig att söka afhjelpa de missförhållanden som härigenom uppstått. På denna grund är det som jag anser mig böra tala för bifall till ett anslag af 500 tusen rdr för fortsättning af arbetena å jernbanan från Norrköping till Linköping, på det att provinsen så skyndsamt som

möjligt måtte komma i åtnjutande af lättade kommunikationsutvägar.

Men, säger man, Östergötland är pligtigt att, då bränvinsbränningen ej mera kan såsom förr i och för realisering af säden utöfvas, förändra sitt jordbruk derhän att i stället för säd produceras ladugårdsprodukter. Lätt sagdt, och sannt sagdt; men svårt att utföra i och för bristande förlagskapitaler, och i hvarje hänseende, äfven om dylika vore lätt tillgängliga, omöjligt att i en hast åstadkomma. Östergötlands större jordbrukare hafva börjat anslå denna väg, men längre tid kommer att åtgå, innan han kan få ett nytt jordbrukssystem så ordnadt att det ersätter honom mångåriga förluster, mångåriga ansträngningar och mångåriga ekonomiska bekymmer.

Man invänder ock, att Östergötland har Östersjön på ena sidan, Vettern på den andra samt Göta kanal, som går midt igenom provinsen, således nog af kommunikationsvägar. Men om hösten, i November månad, då spanmålen skall för afsättning forslas, just då tillfryser kanalen; seglande fartyg på Östersjön eller Vettern frysa ock då in; frakterna på ångbåtar äro för dryga, för att säden skall kunna bära dem. — Ett högst anmärkningsvärdt förhållande må anföras: Norrköpings stora bryggerier använda i allmänhet korn från Gottland, Öland eller Skåne, emedan detta kan från dessa provinser erhållas tidigt på hösten, då deremot kornet från den nära belägna Wadstena s. k. kornbygd högst sällan begagnas, ty det kan ej med säkerhet påräknas komma igenom kanalen på hösten innan den isbelägges.

Då jag på grund af nu anförda förhållanden yrkar att ifrågavarande anslag måtte af R. o. Ad. beviljas, anser jag mig grunda detta yrkande både på billighet och rättvisa. Jag anhåller derföre att Hr Gr. o. Landtm. behagade framställa propos. på bifall till Riksdagsfullm. Lönnbergs reservation, sådan den uti Utlåt:t finnes upptagen sid. 55, ehuru med följande tillägg:

> dock under vilkor att, derest medel för ifrågavarande ändamål behöfva upplånas, Staten för samma upplåning icke må vidkännas högre ränta än $5\frac{1}{2}$ proc. för år räknadt, utan kapitalrabatt.

Detta vilkor tillägger jag för att bemöta föregående talares, isynnerhet Frih. Hamiltons, yttrande. Den ädle Frih:n har framställt såsom motiv för sitt yrkande på afslag å den föreslagna anslagssumman, sparsamhet med Statens medel och att ej någon vidare upplåning nu borde för jernvägsbyggnader beslutas i anseende till den höga penningeräntan och de dryga kostnader Staten sannolikt måste vidkännas för erhållande af penningar, vare sig inom eller utom landet. Till alla delar instämmer jag uti

Frih:ns åsigter om nödvändigheten för R. St:r att, särdeles under nuvarande penningeförhållande, iakttaga all möjlig sparsamhet med Statens medel; men man bör dock se till att sparsamheten ej drifves derhän, att den blir misshushållning. Att inställande af arbetena å jernbanan från Norrköping till Linköping blir i flera hänseenden för Staten misshushållning, har redan Frih. af Ugglas framhållit; jag får endast tillägga att det ej kan vara med klok statshushållning öfverensstämmande att iakttaga en sparsamhet, som förhindrar en hel provins, hela Östergötlands materiela utveckling, särdeles som härför ej är fråga om millioner, som Frih. Hamilton yttrade, utan endast om en half million. Men för att se sparsamheten till godo föreslår jag det ofvananförda vilkoret, hvilket är så bindande att det ej kan uppfyllas, så vida ej penningeställningen, vare sig inom eller utom landet, blir i så väsendtlig mån förbättrad, att lån med större lätthet kunna erhållas, än nu är fallet.

Frih. af Ugglas: Jag ber om ursäkt att jag ånyo uppträder; det skall icke bli långt. Jag har aldrig velat påstå att de erforderliga medlen skulle upplånas på hvad vilkor som helst; men om de kunna anskaffas på det sätt Hr Huss nu föreslagit, påstår jag det vara klokt att fortsätta byggandet af den östra banan. Jag ber derför att få förena mig med Hr Huss.

Medan jag har ordet, vill jag, med afseende på Frih. Klinckowströms och mina ofta inträffade strider, tillkännagifva, att jag icke ämnar vidare upptaga dem, då jag af Stats-Utsk:ts Ordförande fått det understöd han nu lemnat mig. Riksgäldskontoret har ett kreditiv å en och en half million i R. St:rs Bank, och dermed samt med den summa af 900,000 rdr, som Gr. Posse sjelf erkännt, under alla förhållanden dessutom är tillgänglig, kan den brist, som möjligen finnes, fyllas. Dessutom hemställer jag i hvad mån en summa af 500,000 rdr kan inverka på vår finansiela ställning.

Jag anhåller om bifall till den i riksdagsmannen Lönnbergs reservation gjorda framställning, med det af Hr Huss föreslagna tillägg.

Frih. Cederström, Rudolf: Östergötlands bördiga jordmån, dess talrika, förmögna befolkning, dess uppblomstrande industri, markens till jernvägsanläggningar inbjudande beskaffenhet, den personal- och gods-trafik, som till följd af alla dessa och flere andra gynsamma förhållanden vore af en sådan stambana att emotse, hafva tillförene och ännu vid början af innevarande riksdag stämt mig särdeles mycket för ett understödjande af besagde bana. Östergöt-

lands residensstad bör få jernväg till hufvudstaden. Det är en statsbana, som har utsigt att gifva någon ränta. Jag erkänner således villigt de skäl, som tala för Östgötabanans (jag menar härvid banans emellan Norrköping och Linköping) fullföljande; men de kunna dock icke annat än motvägas och öfvervägas af de fordringar uppå iakttagande af sträng sparsamhet, hvilka af det allmänna, under närvarande tids finansiella förhållanden, uppå oss ställas. När den af Kongl. Maj:t förordade Nordvestra stambanan, som vore af så synnerligt stor vigt i politiskt hänseende att snart få fullbordad, har af sparsamhetsskäl måst vid denna riksdag vidkännas nedsättning i föreslaget understödsbelopp från 3 à 4 millioner till en half million, huru skulle det då vara möjligt för oss, att, utan ytterlig inkonseqvens, bevilja ett lika stort anslag åt en annan bana, under det vi ej se, när den af Kongl. Maj:t förordade och af våra internationella förhållanden högt påkallade Nordvestra stambanan må hinna sin fullbordan? Jag anser derföre rent af vådligt, om nu tillgångarne eller Statens kredit skulle tagas i anspråk för någon annan stambana. I följd af dessa mina åsigter får jag, som eljest gerna erkänner, likasom jag vid nästförlidne riksdag det gjort, att den från Norrköping till Linköping åsyftade Östgötabanan har många flere skäl för sig, än de fleste andra ifrågasatta banor (alltid undantaget den nordvestra), nu vördsamt förena mig med dem, som anhålla om bifall till Stats-Utsk:ts afstyrkande hemställan i denna punkt.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats fulländad, yttrade Hr Gr. och Landtm., att derunder hade yrkats dels bifall till Utsk:ts hemställan i förev:de punkt och dels af Hr Huss, att R. o. Ad., med afslag å samma hemställan, måtte för sin del besluta, »att R. St:r till förberedande arbeten för fortsättning af östra stambanan emellan Norrköping och Linköping anvisa, att i mån af behof från Riksgäldskontoret utgå, en summa af 500,000 rdr, dock under vilkor, att derest medel för ifrågav:de ändamål behöfva upplånas, Staten för samma upplåning icke må vidkännas högre ränta än 5½ procent, för år räknadt, utan kapitalrabatt.»

Härefter framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till Utsk:ts hemställan, hvarvid svarades talrika ja, blandade med nej, och sedermera propos. på afslag derå samt antagande af Hr Huss's förslag, då svaren utföllo med många nej, blandade med ja; hvarefter och sedan propos. på bifall till Utsk:ts hemställan förnyats samt med talrika ja, blandade med nej, besvarats, Hr Gr. o. Landtm. förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Sedan

Sedan votering begärts, uppsattes och justerades följande voteringspropos.:

»Den som bifaller Stats-Utsk:ts hemställan i 1:sta punkten af Utlåt:t N:o 80, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, afslår R. o. Ad. denna hemställan och antager det förslag till beslut, Hr Huss framställt.»

Voteringen försiggick, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 74.
Nej — 33.

Anmäldes och bordlades Stats-Utsk:ts Mem. och Utlåt:n:

N:o 86, i anl. af erhållen återremiss å Utsk:ts under N:o 76 afgifna Mem. ang. utvidgning af det inom R. St:rs hus inrättade arkiv och bibliothek samt anvisande af dertill erforderliga medel;

N:o 87, i anl. af K. M:ts Nåd. Propos. ang. ytterligare förlängning i den för uppmuddring af Ystads hamn bestämda arbetstid;

N:o 88, i anl. af K. M:ts Nåd. skrifvelse ang. ändring i planen för sänkning af Solgen m. fl. sjöar i Jönköpings Län, med bibehållande af dertill beviljadt låneunderstöd;

N:o 89, i anl. af väckt motion om befrielse för staden Linköping från skyldigheten att underhålla stadens vid Nyqvarn belägna, med bidrag af Statsmedel anlagda hamn;

N:o 90, i anl. af väckt motion om lån till Gladsax socken i Christianstads län; samt

N:o 91, i anl. af väckta frågor om inlösen af åtskilliga s. k. Riksgäldssedlar, hvilka inom den bestämda preskriptionstiden icke blifvit till invexling företedda.

R. o. Ad. åtskiljdes kl. ¾ 3 e. m.

In fidem,
O. Brakel.

Thorsdagen den 17 Maj 1866.

Plenum kl. 6 e. m.

Justerades prot:t för d. 14 sistl. April e. m.

Fortsattes föredragningen af Stats-Utsk:ts Utlåt. N:o 80, i anl. af väckta motioner, dels om fortsättande af arbetena å redan påbörjade stambanor, dels om anläggning af nya sådana banor, dels ock om anvisande af statsbidrag för enskilda jernvägsanläggningar.

2:dra punkten.

Utsk:ts första hemställan.

Gr. Cronstedt, Fredrik: Då Stats-Utsk:t i den nu föredragna punkten behandlat en af mig väckt motion, torde det tillhöra mig att i frågan yttra några ord.

Jag har varit bland dem, som vid sednare riksdagar ifrigt sökt att få af representationen erkänd rättvisan deraf, att äfven provinserna norr om Mälaren snart måtte få sina anspråk i afseende på jernvägskommunikationer uppfyllda.

För den skull kan det måhända synas inkonseqvent af mig, om jag vid detta tillfälle förklarar, att jag, sedan min motion om anslag till en stambana norr om Mälaren vid riksdagens början afgafs, trott mig böra modifiera min åsigt derhän, att jag för min del icke anser skäl vara för handen, att nu påyrka afgörandet vid denna riksdag af frågan om rigtningen för norra stambanans fortsättning. Mina skäl härtill äro hufvudsakligen tvenne.

Det första skälet är det, att jag ansett mig böra vika för den allmänna mening, som under denna riksdag synes hafva gjort sig gällande, en mening, om hvilken regering och representation varit ense, den neml., att Staten nu bör inskränka sina utgifter för jernvägsbyggnader så mycket ändamålsenligt kan vara, i anseende till rikets mindre fördelaktiga finansiella ställning och de mindre goda utsigterna för upptagande af lån.

Det andra skälet, som, endast för sig, har för mig varit bestämmande, är, att jag tror, att då man vill definitift afgöra rigtningen af den bana, som bör sträcka sig inåt landet norr om Mälaren, så må man göra sig reda för, att man bör hafva tvenne vilkor i sigte, det ena att banan utlägges så förmånligt, som möjligt, så väl för de provinser den är ämnad att gagna och beröra, som för deras förbindelse med hufvudstaden, och det andra, att man på samma gång ser till att förbindelsen emellan det, som jag vill kalla det, norra stambanesystemet och det vestra måtte blifva så beqvämt, ändamålsenligt och billigt som möjligt, ty att en sådan förbindelse norr om Mälaren bör ske, är redan utom all fråga erkändt allt ifrån det att den första stora planen uppgjordes för stambanornas lägen.

Nu visar det sig af de undersökningar, som blifvit gjorda, och de kostnadsförslag, som blifvit upprättade, att, för att komma till Sala, dit alla hittills uppgjorda förslag pekat, finnas tvenne vägar att gå, den ena att bygga ifrån Upsala till Sala och den andra att bygga öfver Almarestäk och Sevalla till Sala. Sevalla är neml. en punkt, känd sedan förra riksdagen, då K. M:t föreslog norra stambanans dragande öfver Sevalla.

Jemför man nu kostnaderna för dessa vägar, så befinnes det, att byggandet af väg ifrån Upsala till Sala kostar 4,217,239 rdr, men att, utgående ifrån den färdigbygda jernvägen emellan Stockholm och Upsala, bygga öfver Almarestäk och Sevalla till Sala kostar 5,104,246 rdr och är sålunda vägen öfver Sevalla endast 887,007 rdr dyrare. Men ser man derjemte på kostnaden för att sammanbinda det norra stambanesystemet med det vestra, antingen öfver Upsala eller öfver Sevalla, så befinnes det, att denna kostnad blifver öfver Sevalla vida billigare än öfver Upsala, hvadan Sevallalinien visar sig på det hela förmånligare.

Häraf inhemtas, hurusom det alldeles icke är skäl att förhasta sig vid bestämmandet af rigtningen af den bana norr om Mälaren, som skall betjena det inre af landet, och att detta ärende synes erfordra närmare utredning, genom hvilken det, efter min öfvertygelse, skall visa sig, att man, med mindre kostnad på det hela kan få jernvägen till Sala utlagd i en ojemförligt mycket mera ändamålsenlig sträckning än att gå ifrån Upsala till Sala, en linie, som i och för sig redan är erkänd icke vara af någon vigt, utan tvärtom olämplig. Ingen skall dessutom förneka, att efter Stockholm-Upsala-banans tillkomst frågan om banrigtningarna norr om Mälaren i sjelfva verket kommit uti en annan ställning än tillförene, en ställning,

som, efter mitt begrepp, fordrar en närmare utredning rörande de norr om Mälaren belägna provinsernas behof.

Dessa omständigheter äro de, som hufvudsakligen modifierat min åsigt i frågan, men häruti ligger också ett vigtigt skäl för mig att tillstyrka R. o. Ad. att bifalla den af Frih. af Ugglas gjorda framställning om en närmare utredning till nästa riksdag rörande de behöfliga jernvägskommunikationerna norr om Mälaren, en framställning, som Stats-Utsk:t afstyrkt, och hvarom Utsk:t yttrat sig uti följ:de punkt. Jag skall således för min del icke motsätta mig bifall till hvad Stats-Utsk:t i den nu föredragna punkten tillstyrkt.

Frih. Klinckowström, Rudolf: Då den siste värde talaren, som sjelf är motionär i frågan, icke framställt annat yrkande än det om bifall till Utsk:ts hemställan, har jag icke något att erinra, helst den värde talaren sjelf framhållit de anledningar, som föranledt Utsk:t att icke kunna fästa något afseende vid de ifråga:de motionerna, neml. dels den finansiella ställningen och dels den omständighet, att bansträckningen icke ännu är tillräckligt undersökt. Tre olika rigtningar för norra stambanan äro ifrågasatta:

1:o Upsala-Sala,

2:o öfver Stäket-Sevalla-Sala,

3:o Frövi-Falun.

Måhända kunna alla dessa tre föreslagna rigtningar förenas i en enda; kanske också att man i en framtid kan behöfva dem alla tre, eller ock endast två af dem. Dessa frågor är endast K. M. i tillfälle att låta behörigen utreda och deras afgörande bör derföre anstå tills en sådan utredning försiggått.

Frih. af Ugglas' i särskild motion gjorda hemställan:

»att R. St:r måtte i underd. anhålla, att K. M:t, på sätt honom lämpligast synes, täcktes låta anställa undersökning:

huruvida det norra Sveriges billiga anspråk på förbättrade kommunikationer kunna anses uppfyllda derigenom att den nu påbörjade stambanan till Upsala derifrån fortsättes till någon af de hittills ifrågasatta platser å Gefle-Dala jernväg, eller om icke

jemte denna stambana, hvars ändpunkt då torde böra blifva Gefle eller någon plats i närheten deraf, en annan i vestligare rigtning bör ifrån Stockholm eller lämplig punkt å Stockholm-Upsala-banan utgå och sträcka sig åt Falun eller Insjön; samt

att K. M:t till Rikets näst sammanträdande Ständer täcktes afgifva de förslag i ämnet, hvartill berörda undersökningar må föranleda;» berör en fråga, som det ensamt

tillkommer K. M:t att afgöra, sedan, på sätt Betänk:t utvisar, R. St:r åt K. M:t öfverlemnat att af jernvägsbyggnadsmedlen använda hvad som erfordras till anställande af undersökningar rörande rigtningarne af de blifvande stambanorna. Jag tror således, att när K. M:t finner det lämpligt och nödigt, lärer K. M:t icke underlåta att anbefalla undersökningar och meddela en kommande riksdag resultaterna deraf, på det riksdagen må fatta beslut om rigtningen.

I likhet med den förre värde talaren, anhåller jag om bifall till Utsk:ts hemställan.

Hr Bennich, Nils Axel Gustafsson: (Detta yttrande har af talaren icke blifvit återlemnadt.)

Efter härmed slutad öfverläggning och uppå gjord propos., blef Utsk:ts förev:de hemställan af R. och Ad. bifallen.

Utsk:ts sednare hemställan.

Bifölls.

3:dje punkten.

Hr Nordenfelt, Enar Wilhelm: Nogsamt inseende, att det icke skall tjena till någonting, att nu begära ett anslag till den ifrågav:de jernbanan, enär jag ganska väl finner, att det under nuv:de tryckta penningställning icke är skäl att anslå medel till nya banor, vill jag dock fästa uppmärksamheten på vigten af att med en jernbanssträckning tillgodose den del af landet, som är belägen sydost om den blifvande stambanan mellan Linköping-Nässjö och Christianstad. Blekinge-Kalmar och en del af Kronobergs län hafva för närv:de inga andra kommunikationsleder är landsvägarne. Det är derföre billigt, att dessa orter må komma i åtanka och få sitt behof af lättnad i kommunikationerna uppfyldt ju förr desto hellre.

Jag kan icke undgå att betyga Stats-Utsk:t min tacksamhet för det Utsk:t förklarar sig »icke i ringaste mån vilja bestrida behofvet och nyttan af jernvägsförbindelse mellan södra stambanan och de båda kuststäderna Carlskrona och Kalmar.» Med detta erkännande af nyttan och behöfligheten af den ifrågav:de jernvägsanläggningen, tror jag att man för närv:de får låta sig nöja, och jag vill derföre icke sätta mig emot bifall till Utsk:ts hemställan.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad och Utsk:ts hemställan bifölls.

4:de punkten.

Bifölls.

5:te punkten.

Utsk:ts första hemställan.

Hr Lagerhjelm, Gustaf Reinhold: Det är i sanning ej utan en viss betänksamhet, jag nu har den äran att uppträda inför R. o. Ad. för att förorda bifall till ett jernvägsföretag, som lyckats tillvinna sig Stats-Utsk:ts tillstyrkande, och som måhända kunde vara motbjudande under en tidpunkt af så stort finansiellt betryck, som den närv:de. Jag skulle också ej hafva velat påkalla R. o. Ad:ns uppmärksamhet vid denna fråga, såvida jag icke ansåg den vara af en exceptionel natur, enär den endast afser ett lån af en jemförelsevis ringa summa, och den lika mycket är af allmänt som enskildt intresse. Under alla förhållanden kan jag icke undgå att här offentligen uttala mig, då Utsk:ts Betänk. är åtföljdt af en reservation af Frih. Klinckowström, hvilken innehåller högst väsendtliga misstag, och som så mycket mer förvånar mig, som Frih:n i allmänhet med den största noggrannhet uti dess detaljer lyckats utreda de frågor, hvilka kommit under hans behandling, och hvaraf således synes, att äfven den bäste kan misstaga sig.

Uti första punkten af nämnda reservation, som har den stora förtjensten att vara särdeles redigt uppställd, yttrar Frih:n, »att hela denna jernbana, afsedd endast för att gynna några få bruksegares intressen, hvarken för den befolkning, som deromkring bor, långt mindre för landet i dess helhet har den fördel eller betydenhet, att derför en under nuv:de förhållanden så betydlig summa penningar bör utgifvas.» Det förundrar mig, att Frih. Klinckowström kunnat anse denna fråga endast beröra ett privat intresse, då K. M:t vid densamma fästat en särskild betydelse, och vid ärendets föredragning i nåder beslutat, att arbetsföretaget borde af styrelsen öfver allm. väg- och vattenbyggnader uppföras uti det underdåniga generalförslag öfver allm. arbeten, som styrelsen egde att före innev:de riksdags början till K. M:t afgifva. Lägger man härtill, att landshöfdingen i länet varit motionär i frågan, så tror jag man måste erkänna, att föga skäl förefinnes för den fruktan, att frågan endast afser ett privat intresse. Man bör derjemte ej förglömma, att då R. St:r vid sednaste riksdag beslöto Nordvestra stambanans dragande öfver Degerfors, som är beläget vid sjön Möckelns södra ända, skedde det med afseende på den nu ifrågav:de jernbanan, hvarigenom stambanorna skulle sättas i förbindelse med dessa bergslag, hvilka ega nästan

outtömliga tillgångar på malm, på samma gång som de konsumera spanmål, viktualier och stora behofver af kol o. d., hvilka på sednare tider till en hög grad trafikerat Staten jernväg. — Enär de i söder derom liggande provinser hafva riklig tillgång på kol, spanmål oah andra produkter, hvarpå brist är uti den ifrågav:de trakten rådande, så finnes allt skäl att antaga, att genom tillförsel af dessa produkter, liksom äfven genom en lättad afsättning af malm, säväl denna trakt som jernbanorna skulle komma att skörda rik fördel.

Det var naturligt, att då i R. St:rs ofvannämnda beslut äfven ingick en tanke på den ifrågav:de jernbanan, skulle ett bolag snart bilda sig för realiserande deraf. Detta bolag har nu äfven utan ringaste svårighet kommit till stånd, och teckningen har blifvit fullbordad under loppet af endast några veckor. Frih. Klinckowström har i första punkten af sin reservation tydligen påpekat, att ifrågav:de företag endast skulle afse ett enskildt intresse. I sådant afseende anhåller jag att för R. o. Ad. få redogöra för resultatet af den omnämnda aktieteckningen; och öfverlemnar jag sedermera åt en hvar att bedöma, huruvida man med skäl kan säga, att denna jernväg endast är af intresse för den kringboende befolkningen. Af de 3,700 aktier, som teckningslistan innehöll, hafva blifvit tecknade mellan 3,600 och 3,700 aktier; deraf almogen i orten tecknat aktier, bruksegare i sydöstra Wermland , bruksegare i öfriga delar af Wermland , bruksegare i den ifrågav:de trakten , intressenter i Göteborg , Christinehamns köpmän samt enskildta personer . Häraf synes att de bruksegare, hvilka Frih. Klinckowström uti sin reservation påpekat, tecknat endast ett relativt ringa antal aktier. Jag öfverlemnar nu till Frih:n sjelf att bedöma, huruvida den nu lemnade redogörelsen ger stöd åt det påstående, att ifrågav:de företag endast afser ett specielt intresse.

Om man undantager Westmanland, förefinnes den rikaste malmtillgång i mellersta Sverige just uti dessa bergslag. Men de äro fullkomligt i saknad af lämpliga kommunikationsanstalter. Det är naturligt, att en trakt, som är glest befolkad, men eger stora resurser i metaller, måste i främsta rummet kunna göra anspråk på förbättrade transportmedel, då körkraften ej kan utveckla sig i samma proportion som t. ex. grufvebrytningen. Då nu grufvedriften särskildt vid Dalkarlsbergs grufvor måste i högst betydlig mån hämmas genom bristen på tillräckliga körkrafter, så må det ej förefalla någon underligt, att denna trakt är synnerligen intresserad uti ett jernbansföretag, hvarigenom icke blott grufdriften komme att i betydlig mån förökas, utan jemväl fraktkostnaderna att

nedsättas. Fraktkostnaderna äro i allmänhet till den grad tryckande för den Svenska jernproducenten, att jag vågar påstå, att deruti ligger ett af de väsendtligaste hinder för en fördelaktig jernexport, emedan Sverige till följd deraf ej kan på verldsmarknaden hålla sitt jern i så lågt pris som andra länder. Hvad särskildt beträffar Carlskoga bergslag, som är beläget intill Nora bergslag, så eger det ej sjelf några grufvor, men deremot en stor tackjernstillverkning vid ej mindre än 11 hyttor. För att nu visa, huru trängande behofvet är att i dessa trakter få förbättrade kommunikationsanstalter, vill jag exempelvis nämna, att dessa hyttor under innev:de år ej kunnat framforsla mer än hälften af den qvantitet malm, de för sin blåsning behöfva; och tvenne hyttor hafva ej alls kunnat framforsla någon malm. Detta kommer sig deraf, att malmen der i allmänhet under vintern transporteras öfver en mängd små sjöar, hvaraf följer, att under blidare vintrar, då sjöarne ej äro farbara, transporten måste besörjas vida längre vägar och på hjuldon; och Frih. Klinckowström är en allt för stor mathematiker för att ej inse, att häri måste ligga ett väsendtligt hinder för industrien.

Jag vill ej längre upptaga R. o. Ad:ns tid med denna fråga. Hvar och en, som egnat densamma någon uppmärksamhet, inser allt för väl huru mycket ifrågav:de jernväg är af behofvet påkallad. Jag tror derföre, att om företaget ej vid denna riksdag lyckas vinna R. o. Ad:ns bifall, så grundar sig detta icke på ett underkännande af dess behöflighet, utan på de finansiella svårigheter, hvari vi för närv:de befinna oss. Jag vågar emedlertid hemställa, huruvida det kan vara skäl att för en summa af 743,000 rdr uppskjuta ett företag, som är af sådan vigt och nytta såväl för det allmänna som för jernhandteringen särskildt uti den ifrågav:de trakten.

Innan jag slutar anhåller jag att få påpeka en annan omständighet. Frih. Klinckowström har under innev:de riksdag vid flere tillfällen under den offentliga diskussionen yttrat, att den Svenska jernhandteringen är i lägervall. Jag vågar förklara, att denna sorgliga åsigt endast är frukten af en allt för uppskrämd fantasi. Jernindustrien i Sverige har aldrig varit under inflytelsen af en så stor utveckling som i våra dagar. Men all utveckling af industrien förutsätter kapital och lättade kommunikationer. De transportmedel, hvilka hittills begagnats, äro numera ej tillräckliga för den allt mer förökade tillverkningen. Våra vintrar äro genom sin ostadighet ej mera lämpliga såsom medel i den ständigt stigande industriens tjenst. Under sådane förhållanden är det högst märkligt, att de personer, hvilka klaga öfver Statens dåliga finanser, öfver silfrets utströmmande ur landet, den

tillväxande svårigheten att fylla Statens utgifter m. m. d., med så mycken ifver motsätta sig vidtagande af de åtgärder, hvarigenom dessa olyckliga förhållanden kunna motverkas; och dessa åtgärder äro just transportmedlens underlättande och industriella trakters förbindande med Statens jernbanor. Det är ett arbetsamt, idogt och förståndigt slägte, som bebor våra berg. Från urminnes tider hafva de varit vana att se bekymret i ansigtet, och de sky ej tillbaka för några svårigheter. Men det tillhör Statsmakterna att tillse, att arbetet, som är Statens helsa, icke förqväfves genom brist på luft, och de lungor, genom hvilka jernhandteringen skulle andas. äro förbättrade kommunikations-medel, hvarförutan den aldrig kan uppnå den höga ståndpunkt, naturen anvisat den genom tillgodogörande af de rika tillgångar, våra skogar och berg hafva att erbjuda.

Af dessa skäl vågar jag anhålla om bifall till Utsk:ts förev:de förslag.

Frih. Klinckowström: Det är i sanning en ganska egen företeelse, att en talare uppträder för att försvara en sak, som icke behöfver något försvar. Som vi veta har Utsk:t tillstyrkt bifall till den anhållan om låneunderstöd för ifrågav:de jernbansföretag, som blifvit af flere motionärer framställd. Jag kan således icke upptäcka någon rimlig anledning, hvarför Hr Lagerhjelm, innan något motstånd blifvit gjordt emot Utsk:ts hemställan, uppträdt till dess försvar. Skulle jag under sådane omständigheher våga en förmodan, så måtte saken vara temligen sjuk. Det är visserligen sannt, att en stackars reservant ej ansett sig kunna instämma uti Utsk:ts beslut, men jag hade icke trott att den af honom afgifna reservation kan förskräcka någon och aldraminst Hr Lagerhjelm. Som jag är denne reservant, och mot min reservation blifvit rigtade åtskilliga anmärkningar, må det tillåtas mig att, så godt sig göra låter, yttra några ord till dess försvar, synnerligast som jag tror, att ifrågav:de lån ej vid denna riksdag bör af R. St:r beviljas.

Uti denna reservation har jag punktvis och på möjligast korta sätt uttalat de hufvudsakliga skäl, hvarpå enligt min tanke Utsk:t bort grunda ett afstyrkande af denna fråga. Den anmärkning, jag i första punkten framställt, neml. att jag tror, att ifrågav:de företag endast kommer att tillgodose några få bruksegares intresse, har, åtminstone såsom mig synes, ingalunda blifvit af Hr Lagerhjelm vederlagd. Hr Lagerhjelm har medelst en redogörelse för aktieteckningen och aktie-egarnes grupperande velat ådagalägga, att företaget vore af allmänt och ej uteslutande af lokalt intresse. Men dervid har talaren

förgätit att upplysa R. o. Ad., huru många af de s. k. intressenterna i Göteborg måhända äro delegare i de ifrågav:de bruken eller i de i Nora bergslag belägna hyttor och grufvor. Likaså torde äfven förhållandet vara med en del Östgötar, hvilka äfven lära tecknat aktier i detta företag. Mig har neml. berättats, att malm från Nora bergslag föres ända ned till Taberg, och om så är förhållandet, förefinnes verkligen ett privat intresse, på grund hvaraf nämnde personer önska underlättande af denna transport. Hvad beträffar det antal aktier, som blifvit af allmogen i orten tecknadt, så har jag grundad anledning att tro, att något mer än 100 af dessa aktier blifvit återtagna af den anledning, att allmogen skulle anse företaget nyttigt endast för bruksegarne i orten, men deremot för dem sjelfva ganska ofördelaktigt, synnerligast för dem, som verkställa malmtransporter. Det kan väl vara sannt, att bruksegarne äro intresserade af att få sin malm så billigt som möjligt; men å andra sidan må man ej förtycka, om de personer, hvilka hittills haft sin bergning genom att forsla malm och andra produkter, ej vilja afsäga sig denna förtjenst.

Beträffande den andra punkten uti min reservation, eller att genom medgifvandet af ifrågav:de understöd den grundsats skulle rubbas, som Stats-Utsk:t för sin del vid denna riksdag velat iakttaga, att ej besluta anslag eller lån till några nya, ej ännu påbörjade banor, har någon anmärkning ej blifvit framställd. Detta är verkligen första gången Utsk:t frångått nämnde grundsats, hvilken hittills blifvit följd till stor fromma för det allmänna och för Statsverkets närv:de bedröfliga tillstånd. Det är derför jag anser det ej vara skäl att nu gifva efter för Utsk:ts hemställan, i stället för att skipa lika rätt mot alla, ty jag tror, att många af de såväl allmänna, som enskildta jernbansföretag, till hvilka under innev:de riksdag bidrag förgäfves blifvit begärda, äro af en vida mera fördelaktig natur och ömmande beskaffenhet, än den ifrågav:de banan, hvilken, — jag tog mig friheten att i Utsk:t begagna detta uttryck, — har hvarken hufvud eller svans. Den börjar neml. 1 ¼ mil från Nora och slutar vid öfra ändan af sjön Möckeln. Kan det väl vara skäl, att sålunda anlägga en bana midt inne i landet, der den ej mynnar ut vid någon annan bana, som deraf kunde hemta direkt nytta? Man säger, att den skall befordra malmtransport till Carlskoga bergslag. Ja, det kan nog vara möjligt; men deruti ser jag ej något skäl, hvarför Staten för denna bana skall göra en så betydlig uppoffring, då andra banor af vida fördelaktigare natur måst hålla till godo med afslag å deras gjorda anhållan om understöd från Statens sida. Man har äfven framhållit, att nordvestra

stambanan tagit vägen öfver Degerfors, emedan den hade den ifrågav:de banan i sigte. Jag tror emedlertid, att man skall blifva oss skyldig beviset härför. Troligen skedde det för att draga rörelsen från Carlskoga på sjön Möckeln, ned till nordvestra stambanan, men icke för att sätta denna bana i närmare förbindelse med stambanan; man bör neml. ihågkomma hvilka svårigheter dervid möta, i det produkterna måste underkastas omlastning ej mindre än fem särskilda gånger.

Här har ordats om den beklagliga ställning, hvari jernhandteringen för närv:de befinner sig, och man har medelst användande af denna käpphäst sökt ernå sina önskningar. Det förvånar mig emedlertid, att de talare, hvilka vid denna fråga så varmt ifra för jernindustriens bästa, icke yttrade ett enda ord i sådan syftning, när den motion var före, som afsåg att upphjelpa densamma. Då hade rätta tillfället varit inne för en hvar att draga sitt strå till stacken och nämna hvad han ansåg kunna befordra näringens framåtskridande; men nu tror jag det ej vara rätta stunden att göra det.

Uti sista punkten af min reservation har jag påpekat, att den ifrågav:de orten är jemnförelsevis rikt lottad med jernvägsförbindelser. Der finnes neml. för det första en jernväg från Nora; vidare nordvestra stambanan, som berör åtminstone en del af dessa bruksdistrikter, och slutligen finnes äfven direkt jernvägsförbindelse från Persbergs grufvor. Om man härmed jemför andra delar af Sverige, t. ex. Halland, som ej har någon jernbana, hela Norrland, som endast har Gefle-Dala-banan, samt det stora Småland, som ej har mer än en bana, så torde man svårligen kunna bestrida, att den ifrågav:de trakten är synnerligen rikt begåfvad med jernbansförbindelser.

Af dessa skäl vågar jag anhålla, att R. o. Ad. täcktes afslå Utsk:ts hemställan om understöd till förevarande jernbana.

Hr Tornerhjelm, Rudolf: Den siste talaren har börjat med att rigta en anmärkning emot Hr Lagerhjelm, emedan denne försvarat Utsk:ts förev:de hemställan, innan någon angripit densamma. Att så skett är emedlertid lätt att förklara, ty det behöfdes i sanning ej någon synnerlig skarpsinnighet för att inse, att Frih. Klinckowström skulle börja ett sådant angrepp, så mycket mer som han inom Utsk:t varit reservant. Såväl i dag, som vid flere föreg:de tillfällen har jag hört Frih:n framhålla vår finansiella ställning såsom så ytterst bedröflig. Jag får emedlertid upprigtigt erkänna, att jag af Frih:ns ordande i sådan syftning ej funnit mig öfvertygad om den förtviflade fara, hvari vi med afseende å våra finanser skulle

befinna oss. Frih:n har framställt anmärkningar med afseende å den af Hr Lagerhjelm afgifna redogörelsen öfver resultatet af den verkställda aktieteckningen, och i sådant hänseende anfört, att Göteborgarne vore i företaget direkt intresserade, och att en del af allmogen i orten dragit sig tillbaka och återtagit de aktier, för hvilka de primitivt tecknat sig. Detta skäl har emedlertid ej gjort sig gällande inom Utsk:t, ej heller på detta rum förr än vid förev:de tillfälle. Enligt min tanke är det fullkomligt likgiltigt, huruvida den ene eller andre tecknat aktier; den första och vigtigaste frågan är dock alltid, huruvida ifrågav:de företag är af ett framstående allmänt och speciellt intresse. Om denna fråga besvaras med ja, så blir den nästa omsorgen att bilda ett bolag, som kan realisera detta företag. I detta afseende är det naturligt, att jag ej tecknar mig såsom delegare, såvida jag ej är på ena eller andra sättet deruti intresserad; men när, såsom i förev:de fall, det enskildtas fördel sammanparas med det allmännas, synes man ej hafva skäl till anmärkning. Emedlertid har nu ett fullt organiseradt bolag kommit till stånd. Det vänder sig nu till Staten med begäran om understöd. Såsom skäl till afslag härå har Frih. Klinckowström anfört, att flere andra trakter dessförinnan måste ihågkommas med statsbanor. Jag vill emedlertid härvid erinra, att Staten och de enskildta oftast se dylika företag ur olika synpunkter, i det Staten betraktar dem från politisk, de enskildta deremot från privat-ekonomisk sida. Under sådana förhållanden bör dock, så vidt möjligt är, företagen af mera enskild natur gå vid sidan af de allmänna. Enligt min tanke bör således Staten i förev:de fall tillse, om företaget är af beskaffenhet att förtjena understöd från det allmännas sida. och, om så befinnes vara förhållandet, taga i betraktande, huruvida dess tillgångar medgifva ett sådant understödjande. Frih. Klinckowström har vid flere tillfällen nämnt, att Stats-Utsk:ts ledamöter förtviflade, hvarifrån medel skulle tagas till fyllande af Statens behof. Jag får bekänna, att jag för min del ej kunnat hos dessa ledamöter spåra en sådan förtviflan. De hafva lugnt pröfvat Statsverkets tillstånd, jemfört dess utgifter och inkomster och funnit tillgångarne vara tillräckliga att betäcka utgifterna.

Det vore, enligt min tanke, i högsta grad oklokt, om Staten skulle på en gång afstadna hela sin verksamhet. Vi hafva ju så godt som afbrutit anläggande af stambanor; skola vi då äfven upphöra att understödja enskildta företag! Hvad skulle väl utländningen säga derom? Skulle han ej hafva allt skäl att anse, att vi ej förmådde fortsätta på den väg, vi en gång beträdt! Det förhåller sig

i detta hänseende med Staten på samma sätt som med den enskildte. Jag har t. ex. en egendom, hvilken jag sköter efter bästa method, och hvarpå jag nedlägger kapitaler i beräkning på förbättrad afkastning. Men på en gång upphör jag härmed och nedlägger arbetet. Då är naturligtvis den första tanken hos mina grannar, att jag råkat i obestånd, och derigenom skadas min kredit. Likaså skadas äfven statskrediten, derigenom att utlandet ser, att vi ej fortsätta våra påbörjade arbeten, hvaraf det helt naturligt sluter, att våra finanser befinna sig i dåligt skick. Visserligen har Frih. Klinckowström uppgjort en tablå öfver våra finanser, hvilken på ett mystiskt sätt framkommit under diskussionen; och att döma af denna tablå, skulle i sanning Statsverkets tillstånd ej vara synnerligen godt. Men Hrr:ne äro ej mystiskt sinnade och bära ej fruktan för några skrämskott. När siffrorna nakna, men bestämda, komma på sin rätta plats, så skall det enligt min tanke visa sig, att ställningen är vida bättre, än man i allmänhet vill tro.

Jag tror icke, att det kan bestridas, att ifrågav:de företag ur statsekonomisk synpunkt är af största vigt, enär det bidrager att i allmänna rörelsen utföra ofantliga qvantiteter malm. När nu ett bolag bildat sig för att genomföra detta arbete, och Staten eger medel att understödja detta bolag, så anser jag det ligga i Statens intresse att äfven göra det. Jag har vid flere tillfällen hört den grundsats uttalas på detta rum, att man ej bör frångå Stats-Utsk:ts beslut, enär Utsk:t, som bäst är i tillfälle att pröfva förekommande frågor, ej fattar sitt beslut förr än efter mogen öfverläggning; och denna grundsats har i allmänhet blifvit följd. Nåväl, Mina Hrr! låtom oss äfven följa den nu, med fast öfvertygelse, att Utsk:t ej skulle hafva tillstyrkt frågan, såvida den ej vore af vigt för Staten och såvida ej våra tillgångar medgåfve den begärda uppoffringen.

Af dessa skäl får jag anhålla om bifall till Utsk:ts förev:de hemställan.

Hr Nordenfelt, Enar Wilhelm: Den förste talare, som i denna fråga yttrade sig, har erhållit förebråelser, emedan han förde det enskildta intressets talan. Emot mig kan åtminstone icke en sådan förebråelse med skäl rigtas, ty min skarpsinnighet räcker i sanning ej till att utfundera, hvilken fördel Blekinge skulle kunna hafva af ifrågav:de jernbana. Men jag har egt del uti ett bruk i den trakt, hvarest denna bana skulle komma att framgå, och i följd deraf är jag temligen bekant med förhållandena. Jag har sett dessa Carlskogabor, — kanske den vackraste och starkaste delen af landets befolkning —,

huru de gå till sitt arbete, och huru de bedrifva det med flit och ifver; jag har sett dem i långa rader forsla produkter till långt aflägsna orter, dervid de under flere veckor äro utsatta för mödor och besvärligheter. Den som haft tillfälle att se detta, måste finna deras arbete nästan vara ett träldomsarbete; och säkert är, att det fordras en stark och härdad befolkning för att tåla sådane ansträngningar. Nu har man framlagt en plan för att skaffa befolkningen bättre vilkor, men man motsätter sig densammas genomförande. Man vägrar att lemna lån, ehuru Stats-Utsk:ts majoritet tillstyrkt det och således visat, att våra tillgångar ej lägga hinder i vägen derför. Man anmärker, att nyttan af ifrågav:de jernbana skulle endast komma brukspatronerna i orten till godo. Så är dock ej förhållandet. Jernhandteringen ligger nemligen till stor del i händerna på bergsmännen i trakten, enär rättighet att blåsa tackjern följer med hemmanet, och hvar och en af dem eger rätt att taga malm från ifrågav:de grufvor. Jernhandteringen ligger således ej allenast i brukspatronernas, utan i hela befolkningens händer. Vid dessa grufvor tillgår i allmänhet så, att man uppfordrar största möjliga qvantitet malm, hvilken sedermera delas emellan grufve-egarne i mån af deras andelar. Men som blåsningen ej bedrifves i tillräckligt stor skala för att tillgodogöra all malmen, qvarligga vanligen stora partier deraf, hvilka ej på stället kunna tillgodogöras och i brist på lämpliga transportmedel ej kunna föras till andra orter, — till stor förlust både för egarne och det allmänna. Väl är det sannt, såsom Frih. Klinckowström anmärkt, att en del af denna malm föres ända ned till Taberg, den forslas nemligen till Askersund, sedermera öfver Wettern till Jönköping, hvarifrån den köres ut till Taberg, — men dessa malmpartier äro relativt små och transportkostnaderna enormt höga. Jag hemställer då, om det ej skulle vara förenadt med fördel att, på sätt nu föreslaget blifvit, underlätta denna transport, så att man måtte kunna tillgodogöra sig de rika malmtillgångarne och på samma gång draga nytta af de stora Småländska skogarne, hvilka i närv:de stund ruttna ned af brist på användning. — Frih. Klinckowström har äfven af ömhet för de bönder, hvilka besörja forslingen, ansett, att ifrågav:de jernväg skulle blifva för dem ofördelaktig, enär den skulle komma att beröfva dem denna inkomstkälla. Enligt min tanke skulle de emedlertid lätt trösta sig öfver denna förlust. Jag minnes, huru jemväl enahanda farhåga uttalades, när jernvägen anlades till Christinehamn; och det gick så långt, att bönderna, som plägat bestrida forslingen, hotade med att förstöra banan. Det förgick dock ej mer än ett år, innan de voro högst belåtna med sin

ställning, ty i följd af den nya jernvägen fingo de ännu flere körslor, än de tillförne haft. I min tanke är det en nyttig följd af jernvägarne, att folk och dragare kunna användas till andra ändamål, än att göra körslor, hvilket bland annat har den olägenhet med sig, att spillningen ej kan tillgodogöras, utan stadnar på vägarne.

Det är visserligen sannt, att Halland och Småland ej äro rikt lottade med jernvägar, och hvad den sednare provinsen beträffar, så önskar jag, att den med görligaste första måtte erhålla förökade jernvägsförbindelser; men vi böra komma ihåg, att de förslag, som i sådant hänseende blifvit väckta, fordra anslag af flere millioner, då deremot här endast är fråga om ett lån å 743,000 rdr. Jag tror således ej, att denna jemförelse bör inverka på vårt beslut i förev:de fråga. Jag vill dessutom påpeka en omständighet, som jag inhemtat af en karta, som blifvit upprättad af nuv:de General Lovén, nemligen att ifrågav:de trakt är lika rikt bebygd, som de delar af Sverige, hvilka äro tätast befolkade.

Af dessa i största korthet anförda skäl får jag yrka bifall till Utsk:ts förev:de hemställan.

Hr Leijonancker, Fredrik Wilhelm: Inom Stats-Utsk:t har jag med min röst bidragit till det beslut, hvari Utsk:t i denna fråga stadnat. Jag har gjort det, emedan jag anser, att Staten vid denna riksdag ej bör afbryta den bana, den en gång beträdt, nemligen att i mån af sina tillgångar gifva bidrag till sådane företag, hvilka hafva till ändamål att förbättra våra kommunikationsmedel. Det torde väl ej finnas någon, som kan bestrida, att underlättade transporter numera äro ett oundgängligt vilkor för våra näringars framåtskridande; och att ifrågav:de företag i väsendtlig mån bidrager till detta ändamål, inser hvar och en. Det är klart, att det måste vara af allra största vigt för en rik gruftrakt att komma i tillfälle att till andra orter afsätta den malm, som ej kan på stället bearbetas, liksom ock att med lätthet kunna erhålla sådane produkter, hvaraf den för närv:de är i saknad, men som den för sin näring behöfver.

Man har emot den ifrågav:de banan anmärkt, att den ej mynnar ut vid någon annan bana, enär sjön Möckeln skiljer den från stambanan. Den är emedlertid i detta hänseende ej den enda i sitt slag; och i öfrigt är kommunikationen på sjön Möckeln förenad med så ringa svårighet, att detta hinder ingalunda kan förminska trafiken på ifrågav:de bana. Jag tror således, att i tekniskt hänseende ingen grundad anmärkning är mot denna bana att göra. Det enda skäl till afslag skulle således kunna vara motiveradt af vår närv:de finansiella ställning. I

detta hänseende tillåter jag mig emedlertid att protestera mot den åsigt, som blifvit af en ledamot uttalad, att nemligen Stats-Utsk:t vid denna riksdag iakttagit den grundsats att ej lemna bidrag till enskildta jernvägsföretag. Jag har åtminstone icke hört denna grundsats uttalas inom Utsk:t, och jag tror ej heller, att den der blifvit iakttagen. Tvertom har Utsk:t, enligt min tanke, sökt göra så mycket som möjligt för att uppmuntra våra näringar. Att i detta hänseende olika meningar gjort sig gällande beträffande hvarest denna möjlighet kan ligga, är väl sannt; men att säga, att man ej bör understödja något företag, derför att man ej kan understödja alla, tror jag ej vara rätt. Det är naturligt, att man ej kan tillmötesgå alla de framställningar om bidrag, som blifvit gjorda; men man måste samvetsgrannt utvälja de företag, hvilka synas för det enskildta och för Staten blifva af största fördel, på samma gång som de med minsta möjliga uppoffring kunna utföras; och i detta afseende intager enligt min tanke förev:de jernbana främsta rummet.

Jag tror icke, att vår finansiella ställning är så förtviflad, som här ofta blifvit yttradt, ej heller tror jag den vara så fördelaktig, som man å andra sidan velat låta påskina; utan torde sanningen ligga midt emellan, och en brist komma att uppstå, hur man än vill göra sina beräkningar. Jag tror emedlertid ej, att denna brist öfverstiger 4 millioner; och jag tviflar på, att någon med allvar kan antaga att det skall vålla Riksg.-Kont. någon synnerlig svårighet att maniera denna brist. Man bör ihågkomma, att Riksg.-Kont. har en mängd resurser, hvilka ej lätteligen låta kalkylera sig, men sannolikt i värde motsvara den nämnda bristen. — Det är ej skäl att gå allt för frikostigt till väga; men å andra sidan är det ganska vådligt att gå till en motsatt ytterlighet och vägra allt understöd. I min tanke är medelvägen i detta liksom andra fall den bästa; och i öfverensstämmelse härmed tror jag, att vi böra vidtaga de åtgärder för våra näringars upphjelpande, som tillgångarne medgifva.

Såsom jag ofvan antydt, tror jag, att ifrågav:de företag är af den beskaffenhet, att Staten till detsamma både kan och bör lemna bidrag, hvaraf både det enskildta och det allmänna otvifvelaktigt kommer att draga stor fördel. Det kan nemligen icke slå fel, att denna bana kommer att lemna en behållning, som vida öfverstiger den uppoffring, Staten för densamma underkastar sig. — Då det således är allt skäl att antaga, att ifrågav:de företag kommer att blifva af stor fördel ej mindre för enskildta än för Staten, och då det ingalunda ligger utom det möjligas gräns att lemna det begärda understödet, kan jag ej annat än förorda bifall till Utsk:ts förev:de hemställan.

Hr

Hr Lagerhjelm: Jag vågar anhålla om R. o. Ad:ns ursäkt, att jag ännu en gång uppträder i denna fråga, men jag anser mig skyldig att förklara Frih. Klinckowström min ledsnad, att jag begick den stora indiskretion, att hos Hr Gr. o. Landtm. begära ordet före honom. En annan gång skall jag söka såsom regel iakttaga att ställa mitt namn efter hans.

Frih:n har framställt många anmärkningar i afseende å mitt förra anförande; och likväl har jag deruti ej till besvarande upptagit alla de punkter, Frih:n uti sin reservation vidrört. Ännu återstå tre; men jag vill inskränka mig till tvenne af dem, just emedan Frih:n uti sitt anförande ej berört flere.

Uti tredje punkten är såsom stöd för afslag andraget: »att den ifrågav:de banan ej ens kan betraktas såsom en vanlig bibana, då den ej utmynnar till någon stambana, utan endast dermed förbinder sig å ena sidan medelst sjötransport på sjön Möckeln, och å andra sidan från Dalkarlsberget cirka 1 ¼ mil från Nora;» och har Frih:n i sådant hänseende kallat den en bana utan både hufvud och svans. Jag får uppriktigt förklara, att jag ej rätt förstår denna liknelse; men den får då gälla hvad den kan. Hvad som är säkert, är, att jag omöjligen kan finna någon rimlig anledning, hvarför ifrågav:de farled skulle blifva mindre fördelaktig, derför att den slutar vid en sjöstrand, hvarifrån varorna sedermera kunna transporteras vidare. I bergslagen hafva under alla tider sjöarne varit det förnämsta transportmedlet; och genom denna jernbana kommer ingen annan förändring att ske, än att kommunikationen på sjön Möckeln kommer att blifva lifligare än nu, enär den om sommaren kommer att ske med ångbåt och om vintern medelst körkrafter. Jag tror således att Frih. Klinckowström skall blifva skyldig beviset för det påstående, att trafiken på denna bana skall blifva mindre, derför att den ej utmynnar till någon stambana. Frih:n har vidare på ett mycket filantropiskt sätt slagit sig till riddare för de forbönder, hvilka till följd af ifrågav:de jernväg skulle komma att mista den inkomstkälla, de hittills haft uti körslor. Jag ber då att få förklara, att det varit och är ett obestridligt faktum, att när en kommunikationsled uppstår, så ökas städse fororna till densamma. Min öfvertygelse är således, att de i detta afseende ej komma att lida; men äfven om så skulle blifva fallet, komme de ej i sämre ställning än t. ex. roddbåtarne i Stockholm, när ångbåtskommunikationerna började. Månne man enligt Frih. Klinkowströms åsigt ej skulle begagnat ångbåtarne, emedan roddarmadamerna derigenom kunnat blifva lidande?

Den fjerde punkten är — om jag så får uttrycka mig — den allra roligaste af Frih:ns invändningar. Den innehåller ett råd till den ifrågav:de traktens befolkning att, i stället för att söka åstadkomma denna jernbana, frakta sin malm öfver Nora. Jag ber då att först och främst få erinra, att någon jernvägsförbindelse emellan Dalkarlsbergen och Nora ej ens är ifrågasatt; och äfven om så vore, tror jag ej, att man till ett sådant företag skulle lyckas få någon aktieteckning i orten. Men förutsatt äfven, att en sådan bana komme till stånd, så tror jag dock ej, att ett enda centner jern till Degerforss komme att dermed fraktas, enär den ifrågav:de linien endast är 4 mil, då deremot den af Frih. Klinckowström föreslagna är 12 mil. Om således grufve-egarne vid Dalkarlsberg skulle lyda Frih:ns råd, så komme de att för ro skull forsla sin malm en tre gånger så lång väg som den, hvarom nu är fråga; och huruvida deri låge någon fördel, lemnar jag till en hvar att bedöma.

Frih:n har sökt inför R. o. Ad. göra misstänkt min uppgift rörande resultatet af den verkställda aktieteckningen och dervid anfört, bland annat, att Göteborgs köpmän särskildt skulle vara intresserade i företaget, emedan de vore delegare i de i orten belägna grufvor och hyttor. Jag vill ej göra mig till domare öfver någons motiver; men om det kan tjena till någon upplysning, ber jag att få nämna, att mig veterligen är ingen af de Göteborgs köpmän, hvilka tecknat aktier, intresserad i företaget på den grund, att han är delegare i dessa grufvor; men deremot äro dessa köpmän intresserade deruti i deras egenskap af exportörer; och jag är fullt öfvertygad, att Frih. Klinckowström är så stor patriot, att han, just till följe deraf att han ser våra finanser i så mörka färger, måste önska, att vår export blir så liflig som möjligt; emedan det är det enda medel, hvarigenom våra näringar kunna bringas till full utveckling.

Jag vågar fortfarande anhålla om bifall till Utsk:ts hemställan.

Gr. von Saltza, Carl Anton Philip: Jag ger möjligen hugg på mig, då jag börjar med att förklara, att jag rörande denna fråga ej känner mycket mera, än hvad Utsk:ts Betänk. derom innehåller.

Under förmiddagens plenum, då frågan om anslag till östra stambanan förevar till behandling, aflägsnade jag mig, icke derför att jag ej visste hvad jag ville, eller derför att om min röst varit af behofvet, jag ej skulle hafva varit närvarande; men jag var öfvertygad, att min åsigt ändock ej skulle segra, och då var det mig vidrigt att deltaga i voteringen. Den östra stambanan, M. Hrr! är

icke en af dessa filantropiska jernvägar, sådane som vi redan byggt mer än en; den är ej en af dem, som vi draga genom ofruktbara trakter, i hopp att derigenom framkalla industri och näringar; det är en bana, som drages genom en rik provins och som skulle komma att bära sig och möjligen äfven lemna betydligt öfverskott. Då denna jernbana blifvit undertryckt af en så ofantlig majoritet, så ligger deruti ett klart uttaladt skäl, att ej några ytterligare anslag till jernbanor nu böra gifvas.

För icke längesedan hafva vi här hört talas om landtbrukets sorgliga ställning. Jag undrar, M. Hrr! om vi ej kunna sammanställa denna ställning med förevarande fråga. Landtbrukaren har, såvidt jag vet, lefvat sparsamt; han har, med få undantag, hushållat. Men äfven landtmännen hafva räknat på framtiden och nedlagt ofantliga kapitaler på sin jord i hopp om kommande vinst; och jag påstår till och med, att de hafva nedlagt dessa kapitaler välbetänkt, allenast de varit deras egna och de ej behöft skuldsätta sig. De skulle då hafva varit i en helt annan ställning, än de nu äro, och hela landet skulle hafva hemburit dem sin tacksamhet, för det de ökat Sveriges jord och Sveriges rikedom. I stället härför hafva de nu måst arbeta tåligt; och — jag vill ej skryta med lånta fjedrar — de hafva möjligen arbetat mindre för det allmännas bästa än för sitt eget; men de hafva misstagit sig om rätta sättet; emedan de arbetat med lånta millioner.

Att ifrågavarande jernbana skulle komma att medföra nytta, betviflar jag ingalunda; men jag anser det ej vara skäl att låna medel för att understödja den. Besinnom, M. Hrr! att det kan gå med Staten som med den enskildte; den enskildte kan göra bankrutt, men Staten får ej göra det. Då det nu vid de föregående besluten visat sig, att vi ej kunna fortsätta med anläggandet af våra stambanor, så vore det i min tanke i högsta grad oklokt att låna penningar för att dermed understödja enskildta jernbansföretag.

Jag hvarken kan eller vill ingå i frågans detaljer; men hvad jag anfört, grundar sig på egen erfarenhet, och erfarenheten har vitsord. Jag inskränker mig således till att yrka afslag å Utsk:ts tillstyrkande.

Frih. Klinckowström: Jag ber om ursäkt, att jag ännu en gång tager R. o. Ad:ns uppmärksamhet i anspråk; men jag lofvar att fatta mig mycket kort.

Hr Leijonancker har sagt, att det ej blifvit beslutadt inom Stats-Utsk:t att ej tillstyrka lån till några nya jernbansföretag. Att något sådant beslut ej blifvit fattadt, kan väl vara sannt; men den värde talaren vet nog lika väl som jag, att den åsigt i allmänhet der gjort sig gäl-

lande, att man såvidt möjligt ej borde tillstyrka lån till dylika företag. Samme talare har sagt, att man borde gå så långt, som tillgångarne medgifva. Sannolikt är han dock ej i okunnighet derom, att R. St:r redan beviljat mera än tillgångarne medgifva, och att vi derför hafva brist och måste låna oss fram. Slutligen har den värde talaren låtit förstå, att statsverkets ställning ej skulle vara sådan, som jag tagit mig friheten att på grund af officiella siffror för R. St:r framlägga den; och han har sagt, att man utan ringaste svårighet kan anskaffa medel till ifrågavarande lilla lån. Jag vill då göra Hrr:ne uppmärksamma på ett sätt, hvarpå den värde talaren vill anskaffa penningar, för att derigenom framlägga hans finansiella åsigter. Uti en reservation, som han afgifvit emot Utsk:ts i fråga om Frövi—Falu-banan fattade beslut, har han föreslagit, att, för anskaffande af de till denna bana erforderliga 5½ mill:r rdr, de obligationer, hvilka återstå å det år 1864 i England kontraherade lån, skulle bringas i cirkulation. Jag tror i sanning ej, att många af R. o. Ad:ns ledamöter skola gifva sitt bifall till en så beskaffad finansiell åtgärd. Med undantag af dylika operationer tror jag ej, att talaren skall kunna visa något sätt, att få medel till de anslag, hvilka han vill bevilja.

Jag yrkar fortfarande afslag å Utsk:ts hemställan.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats fulländad samt Hr Gr. o. Landtm. upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utsk:ts förevarande hemställan och dels afslag derå, framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till samma hemställan, hvarvid svarades många nej, blandade med ja, och sedermera propos. på afslag derå, då svaren utföllo med många ja, blandade med nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Hr Tornerhjelm begärde votering.

Upplästes och godkändes följande voteringspropos.:

»Den som bifaller Stats-Utsk:ts i förra delen af 5:te punkten i Utlåt:t N:o 80 gjorda hemställan om beviljande af ett låneunderstöd af 743,000 rdr för anläggning af en jernväg från Dalkarlsbergs grufvor till sjön Möckeln, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, afslår R. o. Ad. denna hemställan.»

Voteringen företogs och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 40.
Nej — 69.

Ustk:ts sednare förslag.

Frih. Klinckowström: Af R. o. Ad:ns nu fattade beslut att icke bevilja något lånebidrag till den ifrågav:de jernvägen följer naturligtvis, att de i de 14 nästföljande momenterna upptagna vilkor och bestämmelser för lånemedlens utbekommande och användande böra utgå, hvarpå jag hos Hr Gr. o. Landtm. får anhålla om propos.

Efter härmed slutad öfverläggning och uppå gjord propos., afslog R. o. Ad. Utsk:ts förslag.

6:te—9:de punkterna.

Utsk:ts hemställanden biföllos.

10:de punkten.

Gr. Sparre, Erik: Ehuru jag väl inser, att det icke är med särdeles utsigt till framgång man här yttrar sig i jernvägsfrågor, kan jag dock icke underlåta att yttra några ord om den ifrågav:de bibanan mellan Lidköping och Håkanstorp, för hvars anläggande, enligt hvad äfven Utsk:t erkänt, synnerligen goda skäl tala. Det belopp, som af statsmedel skulle erfordras för denna bana, inskränker sig till 600,000 rdr eller, såsom en reservant inom Utsk:t föreslagit, t. o. m. endast till 500,000 rdr, hvaraf blott 100,000 rdr skulle utgå under nuvarande statsregleringsperiod. Om denna bana utfördes i sammanhang med den pågående anläggningen af Uddevalla-Wenersborg-Herrljungabanan, skulle den kosta obetydligt i jemförelse med den summa, hvartill kostnaderne skulle uppgå, om den måste särskildt anläggas. Härtill kommer, att till denna bana är af enskild person skänkt det ganska betydliga beloppet af 100,000 rdr, med vilkor att statsbidrag erhålles, och att, om lånet nu afslås, denna gåfva möjligen återkallas, i hvilket fall denna bana äfven för framtiden torde blifva omöjlig, enär staden Lidköping väl icke eger förmåga att teckna hela det belopp, som erfordras för banans utförande. Jag föreslår således, att R. o. Ad. åtminstone måtte bevilja till den ifrågavarande bibanan det af en reservant föreslagna belopp af 500,000 rdr, deraf 100,000 rdr bör utgå under denna statsregleringsperiod.

Frih. Klinckowström, Rudolf: Ehuru det sätt, hvarpå Gr. Sparre framställt sin anhållan om afslag å Utsk:ts hemställan och beviljande af 500,000 rdr till den ifrågav:de jernvägen, icke gifver någon anledning att förmoda, att Ståndet skulle, med frångående af den grundsats, Ståndet hittills följt, att icke bevilja lån eller anslag

till anläggande af nya jernvägar, bifalla Gr. Sparres framställning, anser jag mig dock skyldig att anhålla om bifall till Utsk:ts hemställan. Jag gör det dels på det mycket goda skälet, att statsverkets ställning absolut fordrar, att inga nya jernvägsanslag beviljas för denna statsregleringsperiod, och dels äfven på grund af det för Lidköpingstrakten särdeles lyckliga förhållande, att staden Lidköping är belägen vid Wenern och således har direkt sjökommunikation med flera jernvägslinier. Då dessutom Lidköping icke har mera än något öfver 2½ mil till Vestra stambanan, och man kan med skäl säga, att den provins, Lidköping tillhör, är ganska väl i sina affärer hvad jernbanor angår, tror jag, att Utsk:ts hemställan, att Staten icke bör öka sin skuldsättning för det ifrågasatta ganska betydliga lånet till denna bibana, är mycket välbetänkt.

Gr. Sparre: Jag vill icke trötta R. o. Ad. med något vidlyftigt ordande om denna fråga, utan har endast begärt ordet för att rätta ett icke obetydligt misstag, som Frih. Klinckowström begått, då han påstått, att Lidköping ligger endast 2¼ mil från Vestra stambanan. Förhållandet är nemligen, att Lidköping ligger 4½ eller närmare 5 mil derifrån. För öfrigt får jag påpeka, att just den omständighet, att Lidköping är en hamn vid Wenern, och har tillfälle till kommunikation med både Norge och kringliggande trakter, utgör en anledning att framdraga jernväg från det spanmålsproducerande Westergötland till nämnde stad, hvilken dessutom har den största spanmålshandeln af alla Westergötlands städer.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad samt Hr Gr. o. Landtm. yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till Utsk:ts ifrågav:de hemställan och dels att R. o. Ad., med afslag derå, skulle såsom lån till en bibana från Lidköping till Håkanstorp anvisa 500,000 rdr, deraf 100,000 rdr under denna statsregleringsperiod; framställde Hr Gr. o. Landtm. propos. på bifall till Utsk:ts hemställan och, då dervid svarades många ja jemte ett eller annat nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

11:te punkten.

Gr. Sparre: Jag har sannolikt lika liten utsigt att vinna R. o. Ad:ns bifall till min framställning nu som förra gången, men jag ber dock att få nämna, att det ifrågasatta statslåneunderstödet för en jernväg från Moholms station till Mariestad icke bestiger sig till mera än 452,000 rdr. R. o. Ad. påminner sig säkerligen, att, under de stora striderna om vestra stambanans framdragande

öster eller vester om Billingen, det temligen tydligt förespeglades, att bibanor skulle komma att framdragas till Wenerns hamnar. En talare har här förut i dag visat, hvilka betydliga inkomster Borås-banan tillskyndat stambanan, och min öfvertygelse är, att den ifrågavarande bibanan, om den också icke kunde lemna full ränta å ett statslåneunderstöd, dock skulle bereda stambanorna en så ökad trafik, att Staten skulle få full ersättning för en möjlig ränteförlust.

Jag hemställer således, att R. St:r måtte för åstadkommande af en jernväg emellan Mariestad och Moholms station å vestra jernvägsstambanan, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med det deröfver af Kaptenen G. Nerman upprättade förslag, sådant det i anledning af Kongl. Styrelsens öfver väg- och vattenbyggnader i riket deremot gjorda anmärkning blifvit genom särskildt åtagande af det för arbetets utförande bildade bolag, i afseende å skenornas tyngd ändradt, bevilja ett låneunderstöd af 452,000 rdr rmt, att till nämnde bolag utbetalas, hälften eller 226,000 rdr år 1867 och återstoden eller 226,000 rdr år 1868, med iakttagande i tillämpliga delar af de vilkor, som för beviljandet af statsbidrag för anläggandet af en jernväg från Dalkarlsberget till sjön Möckeln blifvit i Stats-Utsk:ts Betänk. N:o 80 föreslagne.

Frih. Klinckowström: Gr. Sparre liknar i dessa frågor en skicklig fiskare, som lägger ut flera metspön, på det att R. o. Ad. måtte bita på någon krok. Jag hoppas, att resultatet skall blifva detsamma i afseende å den ifrågav:de banan som i afs:de å Lidköping—Håkanstorpbanan. Mariestad ligger då verkligen icke mera än 2 mil från stambanan, och torde väl vara den sista af alla städer, som förtjenar statslåneunderstöd för anläggande af en bibana. Jag anhåller om bifall till Utsk:ts hemställan.

Sedan öfverläggningen förklarats fulländad, yttrade Hr Gr. o. Landtm., att under densamma hade yrkats dels bifall till Utsk:ts förevarande hemställan och dels af Gr. Sparre, att R. o. Ad., med afslag derå, måtte för sin del besluta, »att R. St:r för åstadkommande af en jernväg emellan Mariestad och Moholms station å Vestra jernvägsstambanan, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med det deröfver af Kaptenen G. Nerman upprättade förslag, sådant det i anledning af Kgl. Styrelsens öfver Väg- och Vattenbyggnader i riket deremot gjorda anmärkning blifvit genom särskildt åtagande af det för arbetets utförande bildade bolag, i afseende å skenornas tyngd ändradt, bevilja ett låneunderstöd af 452,000 rdr rmt att till nämnda bolag utbetalas, hälften eller 226,000 rdr år 1867 och återstoden

eller 226,000 rdr år 1868, med iakttagande i tillämpliga delar af de vilkor, som för beviljandet af statsbidrag för anläggandet af en jernväg från Dalkarlsberget till sjön Möckeln blifvit i Stats-Utsk:ts Betänk. N:o 80 föreslagne»; hvarefter Hr Gr. o. Landtm. framställde propos. på bifall till Utsk:ts hemställan och, då dervid svarades många ja jemte ett eller annat nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

12:te och 13:de punkterna.

Utsk:ts hemställanden biföllos.

14:de punkten.

Hr Ehrenborg, Richard: Stats-Utsk:t uttalar öppet den åsigt, att bland alla de vid innev:de riksdag föreslagna enskilda jernvägsanläggningar ingen synts Utsk:t vara af så stor vigt eller kunna i så hög grad medverka till utvidgandet af Sveriges jernhandtering samt befrämjandet i öfrigt af landets industriella utveckling och ekonomiska välstånd som den ifrågav:de jernvägsanläggningen, men Utsk:t slutar med den hemställan, att de väckta motionerna nu icke må bifallas. Jag har icke den djerfva afsigten att i strid mot Utsk:ts afstyrkande söka utverka något bifall till motionerna om lån till denna jernväg, men jag anser mig dock böra inför dem, som icke närmare följt frågan, erinra med få ord om densamms vigt och på grund deraf yrka ett beslut, som bör kunna något mera befordra frågans lösning än ett blott naket bifall till Utsk:ts hemställan. Denna fråga i sin helhet eller i den utsträckning, hvari den nu framstälts, är temligen ny eller blott 3 à 4 år gammal, och har förekommit nu för första gången till Ständernas handläggning. Delvis åter eller hvad beträffar ungefär den sydligaste tredjedelen mellan nya Kopparbergs bergslag och Frövi eller sjön Väringen, är den deremot långt ifrån ny, om också icke så gammal som det trängande behofvet för bergslagerna af en lättad kommunikation. Liksom man skulle kunna, om det nu vore behöfligt och lämpligt, framställa en sanningsenlig och bjert beskrifning öfver det betryck och de svårigheter, hvarmed bergsbruket och trafiken inom dessa orter länge haft att kämpa, likaså skulle jag inför R. o. Ad. kunna framlägga en ganska vidlyftig historik öfver den mängd af särskilda förslag, undersökningar och planer för större och mindre kanalanläggningar, lokomotiv- och hästbanor af olika sträckningar och dimensioner, m. m., jemte derpå följande underd. petitioner, riksdagsmotioner och väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förord, som under loppet af de senaste tjugu åren förekommit vid ifrågav:de

kommunikationslinie, och hvarvid tillika skulle kunna visas, hvilka högst betydliga uppoffringar kommuner och enskilda personer måst hittills förgäfves vidkännas för det åsyftade ändamålet. Men hvarför vanns då aldrig detta? Jag vill icke neka, att vankelmod, brist på ihärdighet och kraftig ledning häri kunna hafva haft sin del; men visst är, att det hufvudsakliga hindret legat deri, att så länge man höll sig till blott den sydligaste delen af nu ifrågav:de linie, så var det omöjligt, äfven med det högsta möjliga afrundande af trafikuppgifterna och de antagna frakterna, att i beräkningarna komma till en bruttoinkomst, som kunde anses betäcka kommunikationsledens underhåll och räntan på anläggningskapitalet. Nu deremot, sedan jernvägsförslaget utsträckts till Falun såsom dess nordliga ändpunkt och passerat Grängesbergets m. fl. ofantliga malmfält, samt närmar sig det inre Dalarnes skogar, så har man, oaktadt de nu långt dyrare räntorna och den låga fraktberäkningen af blott 1 öre pr centner, sannerligen icke behöft att samla några sökta, ovissa eller öfverdrifna uppgifter, utan de bestyrkta och obestridda data, som ligga framför oss, äro af den beskaffenhet, att de icke allenast gifva förvissning om att banan skulle bära sig, utan äfven lofva åt Statens stambanor en högst betydlig vinst. Dessa data torde nu icke böra i detalj framställas eller bestyrkas, då något yrkande om anslag eller lån ej för närv:de sker; må det blott tillåtas mig att antydningsvis nämna de fördelar, som frågans skedda utredning gifver vid handen.

Af dessa torde man minst böra framhålla sådant, som mera uteslutande tillgodokommer de provinser, genom hvilka banan framlöper, såsom att densamma blifver en beqväm export- och utfartsväg för Dalarne och nordöstra delen af Örebro län, samt att ett eller annat tiotusental af dalkarlar, hvilka nu i brist på arbetsförtjenst genomströfva vårt land, finge i närheten af sina hem en för dem särdeles passande sysselsättning o. s. v. — Något mera torde vi böra fästa oss vid banans inflytande på bergshandteringen, och må i detta fall få erinras, att banan genomlöper ett malmfält, som antagligen är ett af de största på jorden; att den nuv:de trafiken i den föreslagna banans närhet motsvarar närmare 34,000,000 centnermil; att banan med blott den nuv:de trafiken skulle lemna en bruttoinkomst af 1,800,000 rdr, eller netto öfver 1,000,000 rdr; att genast efter öppnandet en tillväxt vore att emotse af omkring 2,000,000 centner utöfver de 2,500,000 centner, hvartill nuv:de malmbrytning uppgår; att för framtiden, med blott 6 fots afsänkning, skulle kunna påräknas upptagande i banans närhet af öfver 39,000,000 centner jernmalm af den utmärktaste beskaffenhet, utom 4,000,000

centner ädlare metaller; att de rikaste malmfält komme i beröring, ej blott med Statens stambanor, utan ock med skogar, hvaraf i det inre Dalarne omkring 3,400,000 tunnland, deraf en stor del är långt mera än genom åtkomlighet underkastad förstöring, just genom sin värdelöshet i brist på kommunikationer och i brist på till rimligt pris åtkomliga malmer, hvarjemte träkolen, som komme tackjernstillverkningen till godo, besparades för stångjerns- och manufaktursmidet och till de ädlare metallernas nedsmältning; med ett ord, att genom dessa och andra verkningar Sveriges jernhandtering skulle lyftas från dess nuv:de nedtryckta ståndpunkt, måhända till den plats i jemförelse med utlandets, der den fordom stått. — Se vi slutligen på hvad Statens stambanor hafva att på den ifrågav:de anläggningen vinna, så är det bestyrkt, att efter nuv:de bergslagstrafik skulle på Statens stambana inströmma omkring 6,200,000 centner, äfvensom man med skäl antagit, att endast från Frövi-Falu-banan skulle för framtiden tillkomma Statens jernvägar lika mycken trafik, som Staten nu eger på samtliga sina banor.

Om nu allt detta såsom utredt och obestridt eger grund, så frågas: har man då ej skäl att klaga öfver eller ogilla Stats-Utsk:ts afstyrkande? Jag måste dock på denna fråga svara: visserligen icke. Lika fosterländskt, som det är att mången, hvilken af denna fråga icke har någon enskild fördel, dock intresserar sig för densamma, såsom måhända den för det allmänna mest lofvande kommunikation, som någonsin föreslagits, lika fosterländskt måste jag erkänna det vara, att man är betänksam vid att under nuv:de finansiella förhållanden för ett förslag, som för första gången förekommer, öka Statens upplåning med 5 ½ millioner. Det vore ju också en möjlighet att, oaktadt den fullständiga utredning och väl vitsordade plan som äro framlagda, man ännu funne skäl till någon förändring, om icke i afseende på sträckningen, dock i fråga om anläggningens dyrhet, då måhända hufvudändamålet kunde vinnas utan behof af en så utmärkt plan som denna, enligt hvilken t. ex. ingen motlutning finnes på 5 mil inom kuperad bergslag, ingen krökning af mindre än 50 fots radie, o. s. v. Imellertid är obestridligen frågan af allt för stor vigt för att nu alldeles nedläggas såsom för närv:de förfallen. En del af denna kommunikationslinie har förr legat i K. M:ts händer och af K. M:t framstälts, då skälen icke varit jemförliga med hvad de nu äro, och jag vågar hemställa att frågans närmare uppmärksammande och blifvande framläggande måtte nu åt K. M:t öfverlemnas såsom ett ärende, hvilket i sitt slag är af en mer än vanligt omfattande betydelse. Jag får således föreslå, att R. o. Ad. må besluta, att R. St:r, med bifall

i öfrigt till hvad Stats-Utsk:t hemställt, måtte hos K. M:t i underdånighet anhålla, att ehuru de i fråga om beviljande af lån till föreslagen jernvägsanläggning mellan Frövi och Falun visserligen icke ansett sig för närv:de böra sådant bevilja, men dock funnit den ifrågasatta kommunikationen vara af synnerligen stor vigt för utvidgande af Sveriges bergshandtering samt för befrämjande i öfrigt af landets industriella utveckling och ekonomiska välstånd, K. M:t måtte täckas åt denna kommunikationsfråga egna nådig uppmärksamhet samt vid den tid och på det sätt K. M:t tjenligast finner, göra nådig framställning till en kommande riksdag.

Hr Gyllenhammar, Carl Axel Napoleon: Jag inskränker mig till att på det varmaste förorda Hr Ehrenborgs hemställan.

Gr. Posse, Arvid: Då Utsk:t i sitt Betänk. har framställt den af R. o. Ad. icke jäfvade sats, att den ifrågav:de jernvägen framför alla andra vid denna riksdag föreslagna är förtjent af understöd, och derigenom fästat K. M:ts uppmärksamhet på önskligheten af att undersökningar ang:de denna jernväg genom regeringens försorg vidtagas, så torde väl, i händelse det visar sig, att den verkligen är så förmånlig, som man här uppgifvit, icke kunna betviflas, att icke K. M:t skall finna sig föranlåten att till riksdagen framlägga förslag beträffande densamma. Af detta skäl och då K. M:t redan är bemyndigad att af anslagen för jernvägsbyggnader använda medel till undersökning af nya bansträckningar, yrkar jag afslag å Hr Ehrenborgs förslag och bifall till Utsk:ts hemställan.

Frih. af Ugglas, Gustaf: Ibland alla de enskilda jernvägsanläggningar, som varit föremål för Stats-Utsk:ts behandling, har ingen förefallit mig vara så mycket värd uppmärksamhet som den ifrågav:de, och vid sådant förhållande kan jag icke annat än instämma i den af Hr Ehrenborg uttryckta önskan, att denna jernväg måtte fortfarande utgöra föremål för K. M:ts uppmärksamhet. Jag kan icke inse, hvarföre en sådan skrifvelse som den af Hr Ehrenborg föreslagna skulle vara olämplig, ty, om R. St:r hysa den öfvertygelsen, att denna jernväg kan i framtiden blifva af stor vigt, men att R. St:r för det närv:de icke hafva medel att anvisa till densamma, kan det väl icke vara annat än gagneligt, om R. St:r uttrycka sin åsigt i denna fråga, på sätt Hr Ehrenborg föreslagit.

Jag vågar således anhålla, att Hr Ehrenborgs förslag måtte af R. o. Ad. gillas.

Frih. Cederström, Rudolf: Jag delar Frih. af Ugglas' öfvertygelse om ifrågav:de jernvägsföretags stora och synnerliga vigt för landet. Vi böra besinna, att här är fråga om att genom ökade tillfällen till lättade transportmedel, nemligen förmedelst jernvägsanläggning, i en framtid ytterligare befrämja framdragandet i dagen af jordens rikedomar, som skulle, derest de flitigare framdragas och bearbetas, öka landets välmåga och Sveriges nationalvinst. Jag förordar således, att R. o. Ad. måtte antaga Hr Ehrenborgs förslag, och detta har så mycket mera skäl för sig, som, enligt hvad för mig blifvit tillförlitligen uppgifvet, enahanda framställning redan med bifall omfattats af ett annat Riks-Stånd.

Gr. Posse har invändt, att, då denna fråga genom sin egen vigt och beskaffenhet säkerligen komme att framkalla Regeringens omvårdande uppmärksamhet och framtida riksdagars välvilja, det vore öfverflödigt, att, genom en sådan framställning, som den Hr Ehrenborg föreslagit, serskildt påkalla K. M:ts uppmärksamhet å densamma. Men, Mina Hrr! det är att märka, att det fördelaktiga omdöme, Stats-Utsk:t uttalat om ifrågav:de jernbana, är föranledt af enskilda motionärers framställningar; och att det således ej blifver något uttalande från R. St:rs sida till K. M:t af detta gynnsamma omdöme, derest icke medelst särskildt beslut, på sätt Hr Ehrenborg hemställt, eller i andra, men likaledes särskildt beslutade ordalag uti underd. skrifvelse, K. M:t erhåller kännedom deraf och på denna väg blifver satt i tillfälle öfverväga betydelsen af detta företag, sålunda understödt af R. St:rs förord.

Frih. Klinckowström: Hr Ehrenborg har förbisett, att denna fråga redan varit dragen under K. M:ts pröfning. Sedan den blifvit väckt inom provinsen och af Kon:s Befh:de förordad hos K. M:t, har K. M:t nemligen hänskjutit den till bedömande af Styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader, som rekommenderat den ampelt, och, på sätt K. M:ts Nåd. Propos. N:o 47 utvisar, för ifrågav:de jernvägsanläggning tillstyrkt ett låneunderstöd af 5,472,000 rdr. Således är denna fråga icke obekant för K. M:t; men anser Hr Ehrenborg, det oaktadt, att en närmare utredning af frågan skulle kunna vinnas derigenom, att R. St:r anhålla, att K. M. ville taga den i ytterligare skärskådande, vill jag visst icke sätta mig deremot. En sådan utredning skulle möjligen gagna saken, ty jag tror, att man här sett den i alltför fördelaktig dager och icke tillräckligt noggrannt tagit i betraktande de möjliga svårigheterna att blifva af med de stora qvanti-

teter malm, som man trott skulle kunna utskeppas till England.

Gr. von Rosen, Adolf Eugène: Jag vill icke förlänga diskussionen, utan har endast velat yttra, att jag är lifligt öfvertygad om den ifrågav:de jernvägens vigt och nytta, icke allenast för den byggd, hvarigenom den skulle framdragas, utan äfven för hela landet, och att jag derföre förenar mig i Hr Ehrenborgs framställning.

Gr. Posse: Jag har den uppfattning af ifrågav:de jernvägs anläggning, att den är af så stor vigt för de trakter den skulle genomgå, att jag är fullt öfvertygad om att denna fråga icke kan falla, och att industriidkarne, åt hvars omsorg det bör öfverlemnas att tillgodogöra sig alla traktens rika malmtillgångar, icke länge skola låta dem ligga oanvända, men jag kan dock icke inse att, då detta är ett vanligt industrielt förslag, afsedt att deployera malmfält, man rättvisligen kan fordra, att Staten skall föranstalta de nödiga förberedande undersökningar. Så snart R. St:r ingå till K. M:t med en så beskaffad skrifvelse, som den här föreslagna, skulle man lätt ledas till den slutsats, att R. St:r gifvit på hand att de vilja understödja detta företag. Jag hoppas, att R. St:r i en framtid måtte göra det, men jag kan dock ej anse lämpligt, att de på förhand binda sig. Till slut skulle kanhända Staten derigenom få öfvertaga hela företaget. Det är dock ingen småsak, som här är i fråga, utan en jernväg om 14,7 mils längd, som skulle kosta 16,400,000 rdr. För öfrigt tror jag, att det aldrig förr inträffat, att R. St:r anmodat Regeringen undersöka en enskild bansträckning. Jag fortfar i mitt yrkande om afslag å Hr Ehrenborgs förslag och enkelt bifall till Utsk:ts hemställan.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats fulländad, yttrade Hr Gr. o. Landtm., att under densamma hade yrkats dels bifall till Utsk:ts hemställan utan något tillägg och dels af Hr Ehrenborg, att R. o. Ad. måtte fatta ett så lydande beslut:

Att R. St:r med bifall i öfrigt till hvad Stats-Utsk:t hemställt, måtte hos K. M:t i underdånighet anhålla, att — sedan, i fråga om beviljande af lån till föreslagen jernvägsanläggning mellan Falun och Frövi, R. St:r visserligen icke ansett sig för närv:de böra sådant bevilja, men dock funnit den ifrågasatta kommunikationen vara af synnerligen stor vigt för utvidgandet af Sveriges bergshandtering samt för befrämjandet i öfrigt af landets industriella utveckling och ekonomiska välstånd, — K. M:t måtte täckas åt denna kommunikationsfråga egna nådig

uppmärksamhet, samt vid den tid och på det sätt, som K. M:t tjenligast finner, göra i ämnet nådig framställning till en kommande riksdag.

Härefter framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till Utsk:ts hemställan och sedermera propos. på antagande af Hr Ehrenborgs förslag, hvilka båda propos:r med blandade ja och nej besvarades, hvarefter och sedan propos. på bifall till Utsk:ts hemställan förnyats samt likaledes med många ja och nej besvarats, Hr Gr. o. Landtm. förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Sedan votering begärts, uppsattes och justerades följande voteringspropos.:

»Den som bifaller Stats-Utsk:ts i 14:de punkten af Utlåt:t N:o 80 gjorda hemställan, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, antager R. o. Ad. det förslag till beslut Hr Ehrenborg afgifvit.»

Voteringen företogs, och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 31.
Nej — 44.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, Stats-Utsk:ts den 16 dennes bordlagda Mem:r:

N:o 83, i anl. af erhållna återremisser å tvänne i Mem:t N:o 69 föreslagna voteringspropos:r; samt

N:o 84, med förslag till voteringspropos. i anl. af Riks-St:ns skiljaktiga beslut i fråga om godtgörandet af kostnader vid laga skifte å boställe.

Vid föredragning af Stats-Utsk:ts den 16 dennes bordlagda Mem. N:o 85, rörande R. St:rs skiljaktiga beslut i fråga om påbyggnad och förändring af R. St:rs och f. d. Hebbeska husen, lade R. o. Ad. Mem:ts förra del till handlingarne, samt beslöt, med anledning af Utsk:ts sednare hemställan, att antaga det i Utlåt:t N:o 75 framställda förslag.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, Banko-Utsk:ts den 16 dennes bordlagda Mem:r:

N:o 24, med förslag till en voteringspropos.:

N:o 25, i anl. af Riks-Ståndens beslut öfver Betänk:t N:o 20, med förslag rörande föreskrifterna i 6:te och 7:de artiklarne af Banko-reglementet; samt

N:o 26, rörande bestämmelserna i 8:de artikeln af Banko-reglementet om diskont- och lånekontoren.

R. o. Ad. åtskiljdes kl. 10 e. m.

In fidem,
O. Brakel.

Fredagen den 18 Maj 1866.

Plenum kl. 10 f. m.

Justerades 2 prot.-utdrag för d. 17 dennes och prot:t för den 18 sistl. April f. m.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utsk:ts den 16 och 17 dennes bordlagda Mem. N:o 83, i anl. af erhållna återremisser å tvänne i Mem:t N:o 69 föreslagna voterings-propos:r.

1:sta punkten.

Frih. Cederström, Rudolf: Utan att ingå i det inre af denna fråga, är det blott min mening att göra en anmärkning i hänseende till det formella. R. o. Ad. har redan godkänt Stats-Utsk:ts i Mem:t N:o 69 uppställda voterings-propos., men emedan denna propos. af de tre öfriga Riks-Stånden blifvit återremitterad, är det icke min mening att klandra Stats-Utsk:t för dess nu föredragna förslag, ty Utsk:t bör naturligtvis ställa sig de trenne Ståndens beslut till efterrättelse. Men då, å andra sidan,

R. o. Ad. efter votering godkänt Stats-Utsk:ts framställning, skulle jag önska att R. o. Ad. ådagalade fastheten af sin öfvertygelse genom att, med afslag å Utsk:ts hemställan, vidhålla sitt förut fattade beslut, hvarföre jag härpå får anhålla om propos.

Gr. Posse, Arvid: Lika med Frih. Cederström, anser jag det visserligen vara R. o. Ad. värdigt att ådagalägga fastheten af sin öfvertygelse, men man bör dock icke drifva denna fasthet alltför långt i en fråga som endast afser det formella, och derföre anhåller jag att R. o. Ad. ville antaga Stats-Utsk:ts inbjudning.

Frih. af Ugglas, Gustaf: För min del tror jag att Ståndet lättast skulle komma ifrån denna sak, om Ståndet beslöt, att, med vidhållande af sitt förut fattade beslut, godkänna Stats-Utsk:ts förslag till voterings-propos.

Frih. Cederström: Gerna skulle jag instämma i detta förslag, om det läte sig göra, men huru skulle man väl kunna vidhålla det förut fattade beslutet och på samma gång godkänna Stats-Utsk:ts förslag? För ingen del skulle jag vilja uppskjuta afgörandet af en så vigtig fråga, men kan icke heller finna att så skulle ske, ty om R. o. Ad. vidblifver sitt beslut och de tre andra Stånden bifalla förslaget, så blir ju frågan afgjord inom förstärkt Utsk. R. o. Ad:ns ledamöter deltaga ju i detta Utsk. och då behöfver icke R. o. Ad. såsom Stånd efterskänka sin mening.

Jag vidhåller derföre mitt yrkande.

Frih. Alströmer, Oscar: För min del skulle jag tro det vara riktigast att helt enkelt godkänna voteringspropos:n, sådan den nu är framställd. Jag tror neml. icke att R. o. Ad. derigenom skulle visa sig vacklande i sitt beslut, ty om man jemnför densamma med beslutet i sjelfva hufvudfrågan, kommer man till det resultat, att Stats-Utsk:t i den nu uppställda voterings-propos:n förfarit alldeles riktigt. Ser man neml. på Preste-St:ts beslut i denna fråga, så kan man icke komma till någon annan slutsats än att Preste-St. bifallit att medlen få användas såsom K. M:t föreslagit. Tre Stånd hafva således i sjelfva verket bifallit frågan, hvarföre det numera endast torde blifva Exped.-Utsk:t, som skall taga saken om hand, och under dessa förhållanden anser jag det lämpligt att R. o. Ad. frånträder sitt förra beslut, hvarom jag får anhålla.

Frih. Klinckowström, Rudolf: Jag kan fatta mig kort, sedan Frih. Cederström uttalat sig i frågan, och jag förenar

förenar mig med honom. Jag tror att R. o. Ad. bör hålla den grundsatsen helig att icke upprifva ett beslut, som efter en så grundlig diskussion och derpå följande votering blifvit fattadt, och denna princip vidhåller jag strängt, vare sig att jag befinner mig i majoriteten eller minoriteten.

Det är med glädje jag finner Frih. af Ugglas vara af samma mening, ehuru han vill att R. o. Ad. skall bifalla voterings-propos:n, men då detta icke låter sig göra, förenar jag mig med Frih. Cederström.

Gr. von Platen, Baltzar: Då detta endast är en formfråga, hade jag icke ämnat yttra mig, men vill nu endast fästa uppmärksamheten på att man bör akta sig för att sammanblanda sak och form. Här är neml. endast fråga om form, och derföre kan R. o. Ad., utan att frångå sitt i sak fattade beslut, godkänna detta förslag. Jag finner ännu ett skäl härför i den omständigheten att man så gerna kan bifalla hvad man i alla fall icke kan förhindra, ty om, som är troligt, tre Stånd bifalla denna propos., blifva ju R. o. Ad:ns ledamöter i alla fall tvungne att deltaga i voteringen.

Under sådana förhållanden anser jag det vara bättre att bifalla den sak, hvarom fråga är, och hemställer till eder, Mina Hrr! om det icke låter sig göra att R. o. Ad., utan att frångå sitt förut fattade beslut, godkänner Utsk:ts förslag till voterings-propos.

Gr. Posse: Då tre Stånd redan fattat sitt beslut i denna fråga, kan det icke vara R. o. Ad. ovärdigt att förena sig i Med-Ståndens beslut, hvarföre jag fortfarande yrkar bifall till Utsk:ts förslag.

Frih. Cederström: Gr. von Platen har onekligen ganska rätt uti att här endast är fråga om form. Detta hafva äfven vi andra medgifvit och jag kan göra det så mycket lättare, som jag icke ens var närv:de då 5:te Hufvudtiteln föredrogs och afgjordes. Men deremot var jag närv:de och deltog i voteringen om Stats-Utsk:ts Mem. N:o 69, och kan icke finna annat än att Ståndet bör vidhålla den mening det då uttalade. Att R. o. Ad:ns ledamöter sedermera få underkasta sig de tre andra Ståndens beslut och votera efter den af dem antagne voteringspropos. är en klar sak, hvarföre jag icke heller kan inse att något dröjsmål kan uppstå derigenom att Ståndet vidblifver sitt beslut.

Jag kan således icke gå in på att Ståndet, med vidblifvande af sitt förra beslut, godkänner Stats-Utsk:ts för-

slag, men R. o. Ad. kan deremot låta vid Stats-Utsk:ts förslag bero.

Frih. Alströmer: Som jag är öfvertygad om att mina motståndare, Frih:ne Cederström och Klinckowström, äro nog skarpsinniga att inse att det beslut Stats-Utsk:t framställt är det rätta, hemställer jag till dem, om icke R. o. Ad. kan antaga denna inbjudning, då så förut en och annan gång skett.

Frih. Cederström har föreslagit att vid denna inbjudning låta bero, och som detta väl kan låta sig göra, förenar jag mig med honom i denna anhållan.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats fulländad samt Hr Gr. o. Landtm. yttrat, att derunder hade yrkats dels att R. o. Ad., med frånträdande af förut fattadt beslut, måtte godkänna den föreslagna voterings-propos:n, och dels att det förra beslutet måtte vidhållas och voterings-propos:n ogillas; framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på det förra beslutets frånträdande och voterings-propos:ns godkännande, hvarvid svarades många ja jemte några nej, och sedermera propos. på det förra beslutets vidhållande och voterings-propos:ns ogillande, då svaren utföllo med många nej jemte några ja; hvarefter och sedan den första propos:n förnyats samt med många ja och några nej besvarats, Hr Gr. o. Landtm. förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

2:dra punkten.

Voterings-propos:n godkändes.

Föredrogs ånyo Stats-Utsk:ts den 16 och 17 dennes bordlagda Mem. N:o 84, med förslag till voterings-propos. i anl. af Riks-Ståndens skiljaktiga beslut i fråga om godtgörandet af kostnader vid laga skiften å boställe.

Frih. af Ugglas, Gustaf: I Nåd. Propos. hade K. M:t föreslagit R. St:r att de kostnader, som erfordrades för verkställande af laga skifte å boställen, måtte utgå af Statsmedel i hvad civila och militära boställen angå, samt från kyrkor eller församlingar i fråga om de ecklesiastika. Detta förslag är bifallet af 2 Stånd och afslaget af de 2 andra, och häröfver har nu Stats-Utsk:t uppsatt voteringspropos.

Af den Kongl. Propos:n vill det emedlertid synas som meningen vore att samtliga kostnaderna för laga skifte å ecklesiastika boställen, och icke allenast såsom nu är förhållandet en del af desamma, skulle gäldas af veder-

börande kyrkor och församlingar. Är denna min uppfattning riktig, följer också deraf att den Kongl. Propos:n, för så vidt den rörer nämmda boställen, förfallit, enär denna fråga är af rent ekonomisk natur och 2 Stånd stadnat emot 2.

För att få detta förhållande närmare utredt, anhåller jag om återremiss.

Gr. Posse, Arvid: Med kännedom om att 2:dra §:n 16:de kap. i 1827 års skiftesstadga innehåller den föreskriften att kyrka och socken skall utgöra denna afgift, har Stats-Utsk:t uppställt propos. såsom skett, och jag tror äfven att Utsk:t dertill haft rätt. Dock erkänner jag det vara en sanning att, som Frih. af Ugglas framställt, åberopandet af den Kongl. Propos:n är temligen otydligt. Jag föreställer mig neml. att det borde vara en hänvisning om att kostnaden hädanefter som hittills bör utgå efter redan befintlig lag, hvarföre äfven jag anser det vara bäst att återremittera frågan.

Efter härmed slutad öfverläggning, och uppå gjord propos., blef Mem:t till Utsk:t återförvisadt.

Vid ånyo skedd föredragning af Banko-Utsk:ts den 16 och 17 dennes bordlagda Mem. N:o 24, med förslag till en voterings-propos., blef denna voterings-propos. af R. o. Ad. godkänd.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Banko-Utsk:ts d. 16 och 17 dennes bordlagda Mem. N:o 25, i anl. af Riks-Ståndens beslut öfver Betänk:t N:o 20, med förslag rörande föreskriterna i 6:te och 7:de artiklarne af Banko-reglementet.

1:sta—4:de punkterna.

Lades till handlingarne.

5:te punkten.

Bifölls.

Föredrogs ånyo och bifölls Banko-Utsk:ts den 16 och 17 dennes bordlagda Mem. N:o 26, rörande bestämmelserna i 8:de artikeln af Banko-reglementet om diskont- och lånekontoren.

Hr Gr. o. Landtm. tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till fortsättande af plenum kl. 6 e. m.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utsk:ts den 14 och 15 dennes bordlagda Utlåt. N:o 78, ang:de föreslagna statsbidrag för vägars anläggning och förbättring, bro- och hamnbyggnader samt kanaler, äfvensom sjösänkningar och andra vattenaftappnings-företag m. fl. dylika föremål.

1:sta—6:te punkterna.

Utsk:ts hemställanden biföllos.

7:de punkten.

Gr. Sparre: Det har icke kunnat undgå att väcka en viss uppmärksamhet att Stats-Utsk:t tillstyrkt ett så betydligt anslag för en väganläggning, som icke af K. M:t blifvit föreslagen.

Utsk:t har visserligen upplyst att såväl länsstyrelsen, som styrelsen öfver väg- och vattenbyggnader förordat vägen, men om den varit behöflig, hade nog K. M:t afgifvit Propos. derom till R. St:r. Representationen är i allmänhet nindre bekant med förhållandena i Norrland, och ehuru jag ingalunda betviflar att många vägar der behöfvas, saknar dock representationen alla upplysningar om hvar de i främsta rummet äro af nöden. Det är endast genom K. M:t sådana underrättelser kunna vinnas. Det skulle således verkligen vara intressant att få höra af hvilka anledningar Stats-Utsk:t tillstyrkt denna summa, under det andra belopp, som af K. M:t äro föreslagna, blifvit afstyrkta.

Till dess hemställer jag om propos på afslag å denna punkt.

Frih. Hamilton, Hugo: Sedan Gr. Sparre nu yttrat sig, har jag intet annat att säga än att jag instämmer med honom och yrkar afslag å punkten.

Hr Leijonancker, Fredrik Wilhelm: Denna väg står i samma kathegori som flera andra, hvartill medel redan blifvit af R. o. Ad. beviljade. Den har blifvit anmäld både hos Regeringen och vederbörande embetsverk, och hvarföre den icke blifvit införd i K. M:ts Propos., förmodar jag kommer sig deraf att man ansett medel saknas för anslagets fyllande.

Denna väg är af stor vigt för kommunikationen från Norrländska kusten till det inre af landet och bör derföre

sättas i verket så snart tillgångarna det medgifva. Då Stats-Utsk:t, som noga öfvervägt hvad tillgångarne medgifva, tillstyrkt anslaget, torde det icke vara farligt att bifalla detsamma, och härpå får jag således anhålla om propos.

Gr. Posse: Äfven jag anser det vara önskligt att dylika anslag icke af R. St:r beviljades annat än på grund af K. M:ts Propos., ty en tillbörlig granskning kan man icke vänta af enskilda motionärer, utan endast af K. M:t. I detta fall hafva flera af Stats-Utsk:ts ledamöter delat min uppfattning, och orsaken hvarföre frågan ändock gick igenom, var den vanliga eller att flere röster uttalade sig för bifall än för afslag. Man fästade sig neml. vid att såväl Kgl. M:ts Befh:de som Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen uttalat sig för vägens behöflighet, hvilken dessutom är praktiskt styrkt derigenom att orten bekostat 8000 rdr för att få en någorlunda farbar väg. Dessa omständigheter verkade på Utsk:ts beslut, som jag dock heldre sett hade blifvit annorlunda, men som jag verkeligen anser frågan vara grundligt undersökt, vill jag icke yrka ändring i detsamma.

Hr Bennich, Nils Axel Gustafsson: Till de upplysningar, som redan blifvit lemnade af Hr Leijonancker och Gr. Posse, ber jag få lägga ännu ett par. Detta är den enda väg, som bär till Jemtland, och det är endast på denna väg de, som oftast hemsökas af frostskador, kunna skaffa sig sin spanmål. Som det åter nu är, måste de taga sig fram på skogsvägar så godt de kunna. Blir deremot denna väg upptagen, sättas de i tillfälle att komma till hvarandra för att köpa spanmål, och den blir således icke ensamt till fördel för den ort, som ligger närmast vägen, utan för hela fjelltrakten.

Jag anhåller derföre att R. o. Ad. ville bifalla detta anslag.

Hr Huss, Magnus: Jag anser mig böra instämma i den siste värde talarens yttrande om nödvändigheten af en ny väganläggning i den här föreslagna rigtningen. Det är ganska svårt för dem, som icke besökt norra Sverige, att inse vigten af en sådan väg, ty man kan knappast föreställa sig de ytterliga svårigheter ortens befolkning är underkastad för att kunna skaffa upp sin föda och öfriga förnödenhetsvaror; men jag, som besökt dessa fattiga bygder, vet mer än väl att de äro i stort behof af väganläggningsunderstöd. Exempelvis vill jag anföra att i Bodums socken, belägen i den fjelltrakt hvarom här är fråga, kostar 1 tunna strömming ofta mellan 60—70 rdr och en

tunna korn vanligast 25 rdr. Dyrheten af dessa och alla öfriga förnödenhetsvaror i dessa trakter beror derpå, att allt måste klöfjas på hästrygg eller bäras af menniskor, så länge ej några körvägar finnas. Jag tror derföre saken vara så behjertansvärd, att R. o. Ad. icke bör afslå ett sådant anslag, och får således anhålla om bifall till punkten.

Sedan öfverläggningen förklarats fulländad samt Hr Gr. o. Landtm. upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utsk:ts förev:de hemställan och dels afslag derå, framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till densamma, hvarvid svarades många ja, blandade med nej, och sedermera propos. på afslag derå, då svaren utföllo med många nej, blandade med ja; hvarefter och sedan propos. på bifall till meranämnde hemställan förnyats samt med många ja, blandade med nej, besvarats, Hr Gr. o. Landtm. förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

8:de punkten.

Hr Bennich: Här har Stats-Utsk:t antagit en hushållningsprincip, som jag icke tror vara på sitt ställe. Det är visserligen sannt att R. St:r vid 1856-58 års riksdag beviljade anslag för en kanalisering genom Jemtland och Medelpad, men till den landsväg, som dertill skulle fogas, nödgades orten tiliskjuta betydliga medel. Vid sista riksdagen beviljades icke några medel härför, emedan man antog att denna väg skulle anläggas i sammanhang med den jernväg, som skulle byggas. Det var således genom ett förbiseende, som denna väg afglömdes. Det är dock alldeles nödvändigt att få en väg från Stödesjöns östra ända till stora landsvägen till Sundsvall. Kostnaden härför är beräknad till 7,600 rdr. Jag medgifver gerna att kommunen sjelf borde bekosta densamma, så mycket mera som de redan fått stora anslag, men dels har Medelpads befolkning varit hemsökt af flera svåra år och dels har densamma så ansträngt sig att den nu icke mäktar göra något mer. Jag vågar derföre hemställa till R. o. Ad., att denna summa af 7,600 rdr måtte för ifrågavarande nödiga arbete beviljas.

Gr. Posse: Stats-Utsk:t har funnit att anspråken från de norra provinserna i och för anslag till väganläggningar varit ganska stora, men med fästadt afseende på det kända behofvet af kommunikationer derstädes har Utsk:t likväl i allmänhet tillstyrkt bifall till hvad som blifvit begärdt.

Hvad nu denna fråga beträffar, så fann Utsk:t att då R. St:r vid en föreg. riksdag beviljat 253,000 rdr, så hade det ock varit billigt att byggnadsbolaget utfört arbetet på ett tillfredsställande sätt. Så har dock icke skett, ty de hafva endast anlagt en sträcka och lemnat sjelfva utfartsleden till Sundsvall ogjord, för att derigenom tilltvinga sig än ytterligare medel. Nu finnes det likväl ett särskildt förhållande, som länder till deras ursägt, och det är att på samma gång de begärde dessa 253,000 rdr, så anhöllo de äfven om anslag till jernvägen fram till Sundsvall, men detta afslogs. Det var således klart att medel fattades för dessa två mil; men troligt är att pengarne räckt till, om arbetet utförts i öfverensstämmelse med tillgångarne. Hvad som emedlertid är säkert, är att det återstående arbetet icke fordrar mera än dessa 7,600 rdr, och dessa böra de väl sjelfva kunna åstadkomma.

Jag yrkar sål. bifall till Utsk:ts förslag.

Frih. Klinckowström: Om man tänker på den frikostighet Stats-Utsk:t visat de norra provinserna, förefaller det underligt att personer finnas, som vilja gå ännu längre i denna rigtning. Denna väg är verkeligen så obetydlig, att man med skäl kan fordra att orten sjelf bekostar densamma.

För öfrigt vill jag göra den talare, som först yrkade bifall till motionen, uppmärksam på att R. o. Ad. anvisat 150,000 rdr just till sådana väganläggningar, och ställt dem till K. M:ts disposition.

Jag kan sål. icke finna annat än att alla skäl tala för att R. o. Ad. bifaller Utsk:ts hemställan.

Hr Huss: Med anledning af den lokalkännedom jag har om den ifrågav:de orten, anser jag mig i allo böra instämma med Hr Bennich uti att anslaget till denna väganläggning bör beviljas.

En talare har invändt att K. M:t fått sig anvisad särskild anslagssumma för dylika ändamål; detta är rigtigt, men som denna summa är afsedd för hela riket, och sålunda anspråken att af densamma blifva delaktig torde blifva särdeles många, är föga utsigt att för ifrågavarande väganläggning erhålla hela den erforderliga kostnadssumman. Det är derföre som jag i förening med Hr Bennich yrkar bifall till det begärda anslaget. Jag tror att de norra provinserna, som ännu ej hugnats med något anslag för jernvägsanläggningar, hafva rättvisa fordringar på Statens mellankomst för att erhålla lättade kommunikationer i andra rigtningar. En talare har anmärkt att Norrland vid föregående riksdagar erhållit så betydliga anslag för vägförbättringar, att det borde anse sig tillfredsställdt. Denne talare har sannolikt ej sett Norrland, ej tagit kännedom

om dess oblida naturförhållanden och den karghet, med hvilken jorden der gifver brukaren sin bergning. Jag dristar vänligen tillråda honom en resa dit upp, öfvertygad om att han då skall komma på andra tankar. Jemförom hvad Norrland erhållit med hvad Skåne fått; i hvilken vågskål ligger rättvisa, ligger billighet? Detta öfverlemnar jag åt hvars och ens rättskänsla att sjelf afgöra.

Hvad nu denna väg angår, så var det visserligen ett förbiseende vid förra riksdagen, att man icke begärde särskildt anslag till densamma; men detta kom sig deraf att man hoppades på anslag till en jernväg från Sundsvall till Hemgrafven, och om denna kommit till stånd, hade man icke behöft nu ifrågasatta väg.

Man säger att dessa provinser kunna hjelpa sig sjelfva. Ja! om de vore rika och hade en talrik befolkning; men nu äro de fattige och glest bebodda, och detta gör att man icke kan jemföra dem med de södra provinserna.

Då således behofvet är påtagligt och summan jemförelsevis obetydlig, vågar jag hoppas att R. o. Ad., med afslag å Utsk:ts hemställan, bifaller den framställning, som af Hr Bennich blifvit gjord; hvarpå jag anhåller om propos.

Frih. Hamilton, Hugo: För min del tycker jag att Utsk:t på ganska goda grunder afstyrkt ifråg:de anslag, och de skäl, Gr. Posse och Frih. Klinckowström anfört, äro så talande att jag icke kan annat än instämma med dem. Jag är lika öm om nödställda orter och menniskor, som någon annan, och jag tror att R. o. Ad. gifvit bevis på samma känslor, då de bifallit andra anslag, men jag hemställer, om orden »nödställd belägenhet» kan tillämpas på hela Norrland. Man har sagt mig att denna landsdel under flera år haft de förmånligaste handelskonjunkturer längs kusten, och en ort som har så många tillfällen till förtjenst borde icke tigga R. St:r om 7,600 rdr, synnerligen som de numera hafva en närmare auktoritet eller Landstingen. Få de der afslag på en sådan summa, så kan också R. St:r med godt samvete göra på samma sätt, och på dessa skäl anhåller jag om bifall till Utsk:ts förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats fulländad samt Hr Gr. o. Landtm. upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utsk:ts förev:de hemställan och dels afslag derå samt beviljande af 7,600 rdr till den ifrågav:de väganläggningen, framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till Utsk:ts hemställan, hvarvid svarades många ja jemte några nej, och sedermera propos. på afslag derå samt beviljande af det förrberörda anslaget, då svaren utföllo med många nej jemte åtskilliga ja; hvarefter och sedan propos. på bifall till Utsk:ts hemställan förnyats

samt med många ja och några nej besvarats, Hr Gr. o. Landtm. förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

9:de och 13:de punkterna.

Utsk:ts hemställanden biföllos.

14:de punkten.

Frih. af Ugglas: Jag vill icke bestrida vigten af denna väganläggning, men arbetet synes mig vara af så stor omfattning att en noggrannare utredning, än den som skett, vore önsklig. Detta vägarbete sönderfaller neml. i tre delar, hvaraf den första omfattar sträckan mellan sjön Bolmen och Ljungby köping. Härom säger motionären att genom ett annat arbete, som är i fråga, skulle denna del blifva öfverflödig. Men oaktadt motionären sjelf säger att den icke behöfves, har Utsk:t icke destomindre tillstyrkt anslag äfven för denna del. Detta förefaller mig så besynnerligt, att jag anser det vara skäl att uppskjuta frågan till dess det af motionären ifrågasatta arbetet blifvit utfördt, och på denna grund anhåller jag att R. o. Ad. ville afslå punkten.

Frih. Klinckowström: Då jag uppträdt som reservant mot denna punkt, anser jag mig böra nämna några ord. Jag biträder den åsigt Frih. af Ugglas uttalat, så mycket heldre som detta arbete varit hänskjutet till K. M:ts pröfning och K. M:t icke ansett nödigt att begära det ifrågavarande anslaget. Jag upptog också afdelningens afstyrkande förslag i denna punkt, men det går så till i Stats-Utsk:t som Gr. Posse en gång nämnde: man voterar och segrar ena gången, men förlorar en annan. Emedlertid tror jag det icke vara skäl att förr än vid nästa riksmöte anslå så stora summor, hvarföre jag anhåller att R. o. Ad. täcktes afslå Stats-Utsk:ts hemställan i denna punkt.

Gr. Posse: Den omständigheten att K. M:t icke framställt propos. i frågan har i flere andra fall icke varit afgörande; R. o. Ad. har i alla fall upptagit och ofta bifallit frågor om anslag. Denna omständighet kan således icke heller i detta fall utgöra det skäl, hvarpå R. o. Ad. grundar sitt beslut.

Hvad nu sjelfva frågan beträffar, så har på vanligt sätt såväl Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen som Kon:s Befh:de undersökt och förordat saken. Det är också tillräckligt att kasta en blick på kartan, för att se att denna väg är af högsta vigt för den ort den berör. Den sträcker sig från sjön Bolmen öfver Ljungby till Wieslanda

jernvägsstation. Hela denna trakt är särdeles rik på skog, men priset på dessa produkter är särdeles lågt i anseende till bristande transportvägar. Så uppgafs i Utsk:t att en tolft bräder af sådan anledning såldes för endast 90 öre.

Det är klart att då ett stort vattendrag, kommande från det inre af landet, utgjuter sig i Bolmen, så bör också vägen gå fram dit, om den skall blifva till gagn.

Hr Danckwardts uppgift om att en kommunikationsled mellan Ljungby och Bolmen varit i fråga, lemnar jag åt sitt värde. Kommer en afprutning i fråga, får man nöja sig dermed, men jag anser det vara bäst att gifva allt eller intet.

Jag anser emedlertid frågan vara så utredd, att det vore väl om R. o. Ad. beviljade anslaget, och får således anhålla om bifall till punkten.

Hr Leijonancker: Jag är förekommen af Gr. Posse och instämmer med honom uti att yrka bifall till anslaget.

Frågan synes mig vara ganska lätt att bedömma, ty förslaget vänder sig omkring, att en vidsträckt trakt genom denna väg skulle få kommunikation med jernvägen.

Hvad åter beträffar den af Frih. af Ugglas antydda kanalen, så ber jag få upplysa att man efter sorgfälliga undersökningar kommit till det resultatet att denna fråga icke förtjenar att upptagas.

Jag yrkar bifall till Utsk:ts Betänk.

Frih. Klinckowström: Till de skäl, jag nyss nämnde, får jag ännu ytterligare lägga ett till, och det är att den ifrågav:de trakten alldeles icke är i saknad af väg till jernvägen. Den har en väg dit, som visserligen är backig, men det är man icke rädd för i Småland. Det vore visserligen mycket beqvämt att få en rak väg på Statens bekostnad, och om det vore, som i Norrland, der inga kommunikationer finnas, skulle jag ej lägga mig deremot; men här kan man åka med fyra hästar, och hvad gör det då, om den går litet i krok. Vill man i dessa tider slå sig på att kasta ut penningar för att räta ut vägar i Småland, skulle icke hela Statsregleringen förslå dertill.

Jag fortfar att yrka afslag.

Sedan öfverläggningen förklarats fulländad samt Hr Gr. o. Landtm. upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utsk:ts förev:de hemställan och dels afslag derå, framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till densamma, hvarvid svarades många nej, blandade med ja, och sedermera propos. då afslag derå, då svaren

utföllo med många ja, blandade med nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Gr. Posse begärde votering.

Uppsattes och justerades följande voteringspropos.:

»Den som bifaller Stats-Utsk:ts i 14:de punkten af Utlåt:t N:o 78 gjorda hemställan, i fråga om anslag till en väganläggning mellan sjön Bolmen och Wieslanda jernvägsstation, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, afslår R. o. Ad. denna hemställan.»

Voteringen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 16.
Nej — 43.

15:de punkten.

Frih. Klinckowström: Äfven mot denna punkt har jag uppträdt som reservant, och, såsom mig synes, på ganska goda skäl. I likhet med föreg:de fråga är detta endast en vägomläggning och icke något upptagande af ny väg, ty en sådan finnes förut, fastän han är backig. Jag har rest denna väg i tjensteärender och har icke alls kunnat upptäcka något spår af den lifliga trafik, som efter motionärernes utsago der skulle ega rum. Väg- och Vattenbyggnads-styrelsen har också ansett detta arbete mindre behöfligt, och då vi för öfrigt här, liksom i förra punkten, måste tänka på Statsverkets hårdt anlitade tillgångar, anhåller jag att R. o. Ad. ville afslå Utsk:ts hemställan.

Hr von Francken, Georg Wolfgang: De giltiga skäl, som Frih. Klinckowström säger sig framdragit i sin reservation, kan jag icke upptäcka. Han säger: »mot det af Utsk:t, med endast en rösts pluralitet, fattade beslut, att till omläggning af vägen mellan Hvetlanda och Serarp anslå 40,000 rdr, deraf 20,000 under nuv:de statsregleringsperiod, får jag mig vördsamt reservera, då jag anser att Statsverkets så hårdt anlitade tillgångar ej för denna riksdag kunna bestrida dylika mindre vigtiga arbeten, utan att alltför mycket tillgripa medel, som för mera nyttiga arbeten, som dock ofta måst eftersättas, kunnat eller bordt användas.» Ja! det der är det vanliga skälet man tager fram, och några andra vigtiga skäl har han icke heller framdragit, men deremot har Stats-Utsk:t för sin

åsigt framställt ganska goda skäl, och med stöd af dessa anhåller jag om bifall till Utsk:ts förslag.

Gr. Posse: Jag beklagar att ett missförstånd egt rum vid föreg:de punkts afgörande, ty Frih. Klinckowström säger att denna, liksom den föreg:de frågan, angår en vägomläggning och icke nyanläggning.

Förra frågan angick verkligen en nyanläggning, men här är det endast fråga om omläggning af en backig väg, och då det under nuv:de omständigheter vore inkonseqvent att bifalla denna punkt, förenar jag mig med Frih. Klinckowström och yrkar afslag å densamma.

Hr von Gegerfelt, Herman Georg: Den ifrågavarande väganläggningen är en sådan som afser att skaffa en lätt kommunikation till Statens jernvägar. Den afser således icke allenast att vara till fördel för den ort den berör, utan bidrager äfven till att skaffa Staten en inkomst, genom den ökade trafik den tillförer jernvägen. De skäl, som gjorde sig gällande för afslaget vid förra punkten, voro dels det dryga beloppet, dels att frågan icke var utredd. Intetdera af dessa fall inträffar här. Det yttrades vid förra punkten att Smålänningarne icke voro rädda för backar. Detta är sannt, ty de äro vande att kämpa mot svårigheter, men i Småland gälla samma tyngdlagar, som i det öfriga Sverige, och då torde det väl vara skäl att äfven der söka underlätta kommunikationerne.

Hvad angår den hänvisning, som lemnats angående anslag för väganläggningar i allmänhet, så lemnar jag derhän, om man har något hopp, att af detta anslag kunna till ett arbete få ett så stort belopp som 40,000 rdr, och derföre anhåller jag om bifall till Utsk:ts hemställan.

Frih. Cederström, Rudolf: Då de tvenne talarne Frih. Klinckowström och Hr von Francken skilja sig i sina åsigter, råkar jag verkligen i valet och qvalet. Men om Frih. Klinckowström begagnat riktiga premisser, kommer han alltid till riktigt resultat, men om så icke varit händelsen, reder han sig nog ändå.

Först får jag då anmärka, att om Frih. Klinckowström noga genomläst motionärernes framställning, skulle han funnit att de icke tala om någon liflig trafik eller samfärdsel; de säga endast att denna ort är afstängd från de stora stråkvägarne genom svåra backar. Vidare har Frih:n anställt en jemförelse mellan denna och föregående punkt, men dessa beröra två helt och hållet olika saker. I den förra var det neml. fråga om 150,000 rdr, och en väganläggning; i denna deremot om 40,000 rdr och en vägförbättring. Och för det tredje har den ädle Frih:n

i väg- och vattenbyggnads-styrelsens utlåtande trott sig finna stöd för den åsigten att K. M:t till detta arbete kan taga medel af de redan för väganläggningar i allmänhet beviljade 150,000 rdr.

Nämnde styrelse har dock tvekat att hänföra detta arbete till dem, som skola bekostas af de 150,000 rdr, ty här är fråga om ett arbete, som skulle blifva af nytta för ett visträckt område inom Kalmar län, bebodt af en fattig, men idog befolkning, och ej heller få vi förbise att jernvägen skulle draga nytta af denna anläggning.

Med anledning af dessa skäl vågar jag hemställa att R. o. Ad. ville bifalla denna punkt, och anser jag, i olikhet med Gr. Posse, att ingen inkonseqvens förefinnes, i händelse min anhållan bifalles.

Sedan öfverläggningen förklarats fulländad samt Hr Gr. o. Landtm. upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utsk:ts förev:de hemställan, och dels afslag derå, framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till densamma, hvarvid svarades många nej blandade med ja, och sedermera propos. på afslag derå, då svaren utföllo med många ja blandade med nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Hr von Francken begärde votering.

Uppsattes och justerades följ:de voterings-propos.:

»Den som bifaller Stats-Utsk:ts i 15:de punkten af Utlåt:t N:o 78 gjorda hemställan, i fråga om anslag till omläggning af landsvägen mellan Serarps och Hvetlanda gästgifvaregårdar i Jönköpings län, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, afslår R. o. Ad. denna hemställan.»

Voteringen försiggick och vid dess slut befunnos röserna hafva utfallit sålunda:

Ja — 22.
Nej — 30.

16:de—20:de punkterna.

Utsk:s hemställanden biföllos.

21:sta punkten.

Frih. Alströmer, Oscar: Då K. M:t icke ansett sig böra föreslå och icke heller Stats-Utsk:t funnit sig böra till-

styrka beviljande af anslag för anläggning af en hamn vid Lagaåns utlopp, lärer föga utsigt förefinnas att ernå ett sådant mål. Jag föranlåtes dock att fästa R. o. Ad:ns uppmärksamhet på önskvärdheten af åstadkommandet af en hamn på detta ställe.

Orsaken hvarföre Stats-Utsk:t så litet fästat afseende vid den i ämnet väckta motion, torde väl vara att söka deri, att styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader ansett den ifrågav:de anläggningen skola blifva till fördel endast för Laholms stad och omkringliggande ort, och således icke vara af något mera allmänt intresse. Förhållandena hafva emedlertid i detta afseende förändrats, sedan numera stora sågverk blifvit anlagda vid Laholm med stockfångst från vidsträckta trakter utmed den s. k. Laga-dalen, hvilken sträcker sig ända upp till Vestergötland. Afverkningen vid dessa sågverk är ganska betydlig, men man har ingen annan utväg att utskeppa det försågade timmret, än att från pråmar på öppna hafvet, der man är utsatt för stormar, inlasta det i fartygen. Den ifrågasatta hamnanläggningen är således af ganska stor betydelse, såväl för rörelsen inom orten, som för skogsprodukterna i en stor del af Småland.

I min tanke vore det nyttigt, om Lagaån finge ett bättre utlopp i hafvet, jemväl derföre, att flygsanden, som vid stränderna är synnerligen besvärlig, derigenom skulle kunna hämmas. När det icke finnes något strömdrag, samlar sig sanden i stora bankar vid utloppet, och denna olägenhet torde genom den ifrågasatta anläggningen kunna förebyggas.

Ehuru jag förutser, att icke någonting lärer kunna vinnas, får jag dock hos Hr Gr. o. Landtm. anhålla om propos. på bifall till den i ämnet väckta motion.

Gr. Posse, Arvid: Ehuru jag gerna skulle unna Laholm en hamn, har jag dock inom Utsk:t afstyrkt bifall till motionärens framställning, enär styrelsen för allmänna väg- o. vattenbyggnader i sitt generalförslag upptagit detta företag i andra klassen och således rubricerat detsamma såsom nyttigt, ändock i ett eller annat hänseende mindre berättigadt till understöd af allmänna medel.

Inom Utsk:t upplystes det äfven, att Laholms läge vid Lagaån är sådant, att man svårligen kan påräkna, att en hamn der skulle kunna uppföras och ega bestånd, emedan just den flygsand, som af den siste värde talaren omnämndes, sannolikt skulle komma att uppgrunda densamma. Då skulle det komma att inträffa, att denna hamn, i likhet med den vid Engelholm, i stället att vara till gagn för orten, blefve en kräfta för densamma.

Jag anhåller att R. o. Ad. behagade bifalla Utsk:ts Utlåt.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad samt Hr Gr. o. Landtm. yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till Utsk:ts ifrågav:de hemställan och dels att R. o. Ad., med afslag derå, måtte bevilja ett anslag af 100,000 rdr för anläggning af en hamn vid Lagaåns utlopp; framställde Hr Gr. o. Landtm. propos. på bifall till Utsk:ts hemställan och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

22:dra, 23:dje och 24:de punkterna.

Utsk:ts hemställanden biföllos.

25:te punkten.

Gr. Sparre, Erik: När R. St:r vid sistliidne riksdag beviljade ett anslag till den i förev:de pnnkt afhandlade kanal-anläggning, bestämdes bland vilkoren, att lånet skulle räntefritt innehafvas till slutet af det år, då hvarje fristående del af arbetet blefve färdig. Man antog då, att detta arbete, i likhet med andra af samma beskaffenhet och utsträckning, skulle erfordra 6 à 8 år. Lyckligtvis inträffade, att bolaget kunde öfvertala Öfverste Ericson att åtaga sig arbetet. Öfverste Ericson åtog sig att utföra arbetet på 2 à 3 år, samt att tillika, i stället för en föreslagen jernväg, anlägga en kanal och aqvædukt öfver vattenfallet vid Hofverud, hvarigenom hela kommunikationsleden blefve en sammanhängande vattenväg, äfvensom att i betydlig mån utvidga kanalens och slussarnes dimensioner. Jag bör erkänna, att för nämnda aqvædukts tillvägabringande lemnades af K. M:t ett anslag af 180,0000 rdr; men emellertid har, genom Öfverste Ericsons nit och skicklighet, utsigt öppnats att hela arbetet skulle blifva färdigt på kortare tid än som annars ansetts skola åtgå för fullbordandet af blott en del deraf. Öfverste Ericson betingade sig att, emedan han vore en gammal man, få göra arbetet färdigt så fort han kunde, dock med vilkor, att tillräckligt penningar alltid hölles honom till handa.

Vid förra riksdagen bestämdes endast halfva anslaget att utgå; vid denna riksdag skulle återstoden erhållas. Om man nu endast småningom hade skolat uppbära beloppet, hade det icke varit möjligt att utföra arbetet så fort som Öfverste Ericson önskade, och Staten hade då längre fått vänta på den betingade räntan. Derigenom att nu, på sätt Stats-Utsk:t tillstyrkt, penningarne utbekommas under detta och nästa år, är det möjligt, att hela arbetet redan nästa år kan blifva färdigt, då Staten således från början af år 1868 erhåller ränta. Om deremot

arbetet först år 1868 blifver färdigt, inträder bolagets skyldighet att betala ränta först med året 1869. Nu har Stats-Utsk:t, — och det är endast härutinnan jag påyrkar en förändring, — såsom vilkor för anslagets erhållande föreskrifvit, att ränta ovilkorligen skall erläggas från och med 1868 års början. Men, Mina Hrr! när lånet beviljades, bestämdes, att räntan skulle erläggas först året efter det, då arbetet blefve färdigt, och kontraktet med Öfverste Ericson förbinder honom icke att göra arbetet färdigt före år 1868. Det är ju att bryta kontraktet, att nu fordra, att bolaget skall betala ränta från 1868 års början. Det är ju orimligt att fordra, att bolaget skall betala ränta innan vägen blifvit trafikerad, ty det är visst icke säkert att kanalen hunnit blifva färdig och af väg- och vattenbyggnads-styrelsen afsynad före 1868 års början.

På grund häraf anhåller jag, att R. o. Ad. behagade på det sätt bifalla Stats-Utsk:ts hemställan, att tiden för räntebetalning å lånemedlen bestämmes till 1869 års början, i stället för 1868 års början.

Det ifrågav:de företaget är af stor betydelse och dess utförande kommer att ända landet till heder. Genom de anordningar, som blifvit träffade, kommer arbetet att blifva färdigt långt innan man ursprungligen vågat hoppas, och Statens ränteförlust att blifva ganska ringa, ty, noga räknadt, erhåller bolaget endast ett års räntefrihet. Detta är en så kort räntefrihet, att jag betviflar, att något annat likartadt arbete fått så ringa eftergift. Dessutom har Dalslands kanal redan från början blifvit hårdare behandlad än andra företag. Ända till förra riksdagen var det neml. en regel, att R. St:r åt kanalbolag lemnade anslag utan återbetalningsskyldighet; men vid förra riksdagen ändrades detta förhållande. Två serskilda kanalföretag voro då på tapeten: Kinda kanal och den ifrågav:de. Kinda kanal hade förut fått anslag till en båtled, men anslaget förändrades vid förra riksdagen till att skola utgå till en fullständig kanal. Om jag icke missminner mig, lemnades 800,000 rdr, deraf hälften såsom anslag och andra hälften såsom lån. Till Dalslands kanal deremot lemnades 1 million, men endast en femtedel af denna summa såsom anslag och de återstående fyra femtedelarne såsom lån. Redan häraf visar det sig, att det ifrågav:de företaget blifvit hårdare behandladt än andra, och då synes mig att man icke äfven nu bör handla på ett så strängt sätt som af Stats-Utsk:t blifvit föreslaget. Vidare fordrade man för det ifrågav:de företaget att aktier skulle tecknas till garanti för Staten att erhålla ränta på det försträckta kapitalet, — något sådant vilkor stipulerades

icke

icke med afseende å Kinda kanal. Åstadkommandet af denna teckning har varit förenadt med icke ringa svårighet, ty det var icke mycket lockande att för en framtid tillförsäkra Staten ränta på Statens fordran. Om nu ränta skulle fordras innan några inkomster influtit, blefve det nödigt att på aktieegarne uttaxera det erforderlig beloppet, och lätt är att inse hvilken förargelse deraf skulle uppstå i orten. Den vore så mycket mera berättigad, som arbetet utförts på en särdeles kort tid, ja så kort, att det torde hafva varit omöjligt för hvarje annan än Öfverste Ericson att på sådan tid utföra det. Han har sjelf sagt mig, att detta arbete är förenadt med så stora svårigheter, att allt hvad han hittills utfört, inberäknadt Trollhätte kanal och Saimens kanal, äro småsaker i jemförelse med den ifrågav:de kanalen.

Då nu räntefrihet icke kommit bolaget till del mera än något öfver ett år, vågar jag hoppas, att R. o. Ad. skall bifalla den framställning jag nyss tog mig friheten göra, och således godkänna den föredragna punkten, med insättande af årtalet 1869 i stället för årtalet 1868, helst ränta, derest arbetet blifver färdigt 1867, i allt fall, i öfverensstämmelse med de vid förra riksdagen stadgade vilkor, kommer att erläggas år 1868.

Gr. Posse, Arvid: Enligt den ursprungliga planen, skulle den ifrågav:de kanal-leden komma att bestå af flere särskilda mindre kanaler. När då R. St:r vid förra riksdagen till denna anläggning beviljade såväl ett anslag utan återbetalningsskyldighet som ett låneunderstöd, bestämdes, att ränta å lånet skulle erläggas efter slutet af det år, hvarunder hvarje för sig fristående del utaf arbetet blifvit fullbordad, och skulle intill slutet af nämnda år motsvarande del af lånet räntefritt få innehafvas. Man tänkte sig således, att kanaldelarne skulle successivt ingå såsom räntebetalande. Nu har emellertid planen för arbetets utförande blifvit omändrad, och Öfverste Ericson har åtagit sig att hastigare än i förstone varit afsedt fullborda hela arbetet. Enligt hvad bolagets styrelse hos K. M:t anmält, kan arbetet, om nödiga medel för dess drifvande finnas att tillgå, med full säkerhet antagas skola blifva i sin helhet färdigt före 1867 års utgång, derest oförutsedda hinder icke mellankomma.

Nu har Stats-Utsk:t genom sitt tillstyrkande i fråga om medlens utbetalande undanröjt hindret för arbetets skyndsamma utförande, och då arbetet således kan antagas vara färdigt vid 1867 års utgång, bör, i öfverensstämmelse med de vid förra riksdagen stadgade vilkor, ränta erläggas från och med början af år 1868.

Bolaget har dessutom, på sätt Gr. Sparre torde kunna upplysa, redan en del af arbetet så pass färdig, att den kan anses vara afslutad, och således kunde för en del af lånet ränta fordras ändå tidigare.

På grund häraf anhåller jag att Stats-Utsk:ts hemställan måtte af R. o. Ad. bifallas.

Frih. Klinckowström, Rudolf: Det är verkligen ledsamt att nu nödgas uppträda emot Gr. Sparre, då Hr Gr:n obestridligen nedlagt synnerlig ihärdighet och nit för åvägabringandet af det ifrågav:de vackra och fosterländska företaget, men icke förthy måste jag, på ganska giltiga skäl, motsätta mig hans nu framställda yrkande.

Hr Gr:n har ifrågasatt, att räntefriheten skulle utsträckas ett år längre, och grundar detta på förutsättningen, att arbetet icke skulle blifva färdigt före 1868. Härvid förekommer dock, att när fråga var att de erforderliga stora summorna skulle beviljas under innev:de och nästkommande år, då hette det, att R. St:r nödvändigt måste derhän utsträcka sin frikostighet, emedan arbetet då skulle blifva färdigt under loppet af år 1867. Det var till stor del på grund häraf Stats-Utsk:t tog sig myctill nära att för ett enda företag öka anslags- och lånesumman så högt utöfver hvad K. M:t begärt. När nu Stats-Utsk:t gjort detta och derigenom, på sätt Hr Gr. Posse nämnde, undanröjt alla hinder för arbetets fullbordan under året 1867, då kommer Gr. Sparre och säger, att arbetet icke kan blifva färdigt förr än 1868, och att således skyldigheten att betala ränta icke bör inträda förr än 1869. Hr Gr:n har t. o. m. fått tillträde till Stats-Utsk:t för att lägga i dagen nödvändigheten af medgifvandet af en utsträcktare räntefrihet, men Hr Gr:n lyckades icke att härom öfvertyga Utsk:t, utan Utsk:t stadnade i den åsigt, att räntebetalningen borde vidtaga från början af år 1868.

Det ifrågav:de bolaget har blifvit jemfördt med Kindakanal-bolaget. Bolaget för Dalslands kanal har dock erhållit rätt vackra summor, ty förutom den million, som beviljades vid förra riksdagen och hvaraf 200,000 rdr lemnades såsom anslag utan återbetalningsskyldighet, har K. M:t åt detta bolag anvisat från handels- och sjöfartsfonden 37,000 rdr såsom anslag och 120,000 rdr såsom lån. Bolaget har för öfrigt brutit kontraktet med Staten och, såsom H:rrne torde hafva sig bekant, hafva R. St:rs revisorer gjort anmärkning på fullmäktige i Riksg.-Kont. i anledning af fullmäktiges beslut i afseende å utbetalandet af de vid sistl. riksdag beviljade medel.

Det ursprungliga kontraktet innehöll, att arbetet skulle delvis fullbordas och Statens rätt att erhålla ränta

inträda året efter det, då hvarje fristående del fullbordades. Nu har bolaget upptäckt ett Californien vid utloppet i Wenern, bestående i en klippa af sådan förment beskaffenhet, att den skulle hindra bolaget att delvis göra företaget färdigt och således befria bolaget från skyldigheten att delvis erlägga ränta. Sprängningsarbetet genom denna klippa skulle neml. erfordra så lång tid, att när det vore fullbordadt, skulle kanalen i hela sin utsträckning vara färdig.

Utsk:t synes mig verkligen hafva varit så frikostigt och så mycket gått bolaget till mötes, att jag tror, att icke ens Gr. Sparre billigtvis kan ifrågasätta, att räntebetalningsskyldigheten skulle framflyttas. När man, till följd af förespeglingar om arbetets fullbordande under loppet af år 1867 utverkat sig så betydliga summor utöfver hvad K. M:t föreslagit, tyckes mig grannlagenheten fordra, att man icke framkommer med anspråk på ytterligare medgifvanden och eftergifter.

Jag förenar mig med Gr. Posse i anhållan om bifall till Utsk:ts hemställan.

Frih. af Ugglas, Gustaf: Gr. Sparre har här anställt en jemförelse mellan bidraget till Dalslands kanal och det till Kinda kanal, och jag ber att, med anledning deraf, och då jag varit ledamot af Stats-Utsk:t vid förra riksdagen, få erinra att Dalslands kanal då erhöll 100,000 rdr utöfver det belopp af 900,000 rdr, som blifvit af K. M:t föreslaget. Vid sådant förhållande tror jag icke att man kan säga, att detta företag blifvit illa behandladt. Dessutom ber jag att få nämna, att under det för Kinda kanal aktieteckningen uppgått till nära 350,000 rdr, har teckningen för Dalslands kanal utgjort ett i jemförelse härmed ganska ringa belopp.

Då Gr. Sparre upplyst, att, till följd af förändringar i arbetsplanen samt den stora drift, hvarmed detta företag onekligen blifvit skött, arbetet i sin helhet ganska snart kan blifva färdigt, synes mig det vara billigt att, såsom Gr. Sparre yrkat, räntefriheten för hela arbetet utsträckes till den tid, då det hela är färdigt. Jag instämmer således med Gr. Sparre deri, att räntefriheten må utsträckas till 1869, men då Gr. Sparre sjelf förklarat, att det vore en möjlighet att arbetet blefve färdigt redan 1867, i hvilken händelse räntebetalningsskyldigheten borde inträda redan år 1868, får jag, då sistnämnde omständighet torde böra särskildt i bestämmelserna intagas, hemställa, om icke R. o. Ad. skulle vilja bifalla Utsk:ts förslag med iakttagande af nämnde förändringar.

Beslutet skulle då komma att lyda sålunda: »att af de 100,000 rdr, hvilka såsom anslag, och de 350,000 rdr,

hvilka såsom lån ännu återstå af det statsbidrag, som vid sistförflutne riksdag beviljades för segelleds öppnande från Hattefura till Stora Lee, halfva återstående anslagsbeloppet eller 50,000 rdr må af vederbörande bolag få lyftas efter ingången af nästkommande Juli månad, samt återstoden af anslaget 50,000 rdr, äfvensom hela återstående lånet, 350,000 rdr, af samma bolag utbekommas under år 1867; med skyldighet för bolaget att ej mindre å de nu till lyftning medgifna lånemedlen än jemväl å det lånebelopp af 450,000 rdr, som förut uppburits, årligen, efter slutet af det år, hvarunder hela arbetet blifvit fullbordadt, men sednast från och med 1869 års början, erlägga ränta enligt de grunder och med de bestämmelser i öfrigt, som vid detta statsbidrags beviljande blefvo af R. St:r vid sistförflutne riksdag stadgade.»

Härigenom vore förebygdt att bolaget, om arbetet blefve färdigt under loppet af år 1867, skulle få åtnjuta räntefrihet till 1869 års början, men tillika vore det stadgadt, att längsta räntefrihet, som af bolaget kunde få åtnjutas, skulle blifva till början af sistnämnda år.

Gr. Sparre: Den af Frih. af Ugglas nu ifrågasatta förändringen öfverensstämmer helt och hållet med tendensen af mitt förra anförande, och jag afstår derföre från mitt yrkande och förenar mig med Frih. af Ugglas.

Hvad Frih. Klinckowström yttrat, ber jag att få genmäla dermed, att om någon felaktighet förefunnits i reglem:t och historien om medlens lyftning deraf föranledts, — i hvilket afseende jag är alldeles oskyldig, emedan bolaget var fastställdt före tillkomsten af R. St:rs vilkor, — så är ju detta hulpet derigenom att jag och en annan person jemte mig gått i borgen för företaget, och i detta fall är således ingenting att anmärka.

Hvad frikostigheten angår, vill jag erinra, att bolaget genom kontraktet åtog sig att bygga kanalen emot erhållande af 200,000 rdr såsom anslag och 800,000 rdr såsom lån, deraf ena hälften skulle erhållas under förra statsregleringsperioden och andra hälften under den närv:de. Förut var såsom regel antaget, att lånemedlen skulle, sedan vederbörliga handlingar aflemnats, få på en gång lyftas vid den tid, som de, hvilka åtagit sig ett dylikt arbete, helst åstundade, så vida icke särskilda föreskrifter i sådant hänseende blifvit meddelade. Sådan har, såsom redan nämndt, regeln varit, och Utsk:t har vid detta tillfälle icke tillstyrkt annat, än hvad som i alla tider varit iakttaget. Hvari den anmärkta frikostigheten skulle bestå, kan jag således icke finna. Statsregleringsperioden har hittills varit 3-årig, men är numera ett-årig, och K. M:t, som icke kände den möjlighet bolaget hade att få

arbetet färdigt 1867, ansåg det vara tillräckligt att endast en del utbetalades nu; men sedan bolaget visat, att det är möjligt, att Staten redan den 1 Januari 1868 och sednast den 1 Januari 1869 skall erhålla ränta på hela lånebeloppet, synes mig, att man icke eger skäl att tala om någon frikostighet, helst den af Utsk:t föreslagna åtgärden, enligt hvad af Betänk:t inhemtas, af Utsk:t ansetts öfverensstämmande med Statens fördel.

Det är således uppenbart, att Utsk:t icke handlat af ädelmod, utan i förväntan, att Staten hastigare skulle få ränta på sina penningar. Nu är det möjligt, att arbetet blifver färdigt 1867, och då betalar bolaget ränta från och med 1868 års ingång, men det kan äfven hända, att det icke blifver färdigt förr än 1868, och då bör bolaget, i öfverensstämmelse med kontraktet, icke betala ränta förr än 1869.

Det är ett fasligt spektakel vid åstadkommandet af ett sådant arbete som det ifrågav:de, och det är derföre synd att framhäfva ytterligare svårigheter. Man skall söka tillvägabringa aktieteckning i orten och derefter göra en framställning hos K. M:t. Om då K. M:t fäster afseende derå, skall man insinuera saken hos Stats-Utsk:t. Lyckas man bringa saken igenom vid riksdagen, då får man halfva beloppet. Kommer man då en andra gång, då har man den oturen, att i sjelfva dörren träffa på en Ordf. i riksgäldsafdelningen, som sätter händerna för öronen och icke vill höra på några skäl. Jag har gjort försöket, men icke lyckats att med några skäl förmå nämnde ordförande till inseende af hvad billigheten kräfver. Den värde ledamoten satte sig neml. inom Utsk:t emot hvad Utsk:t här föreslagit, likasom han här bestrider den lilla modifikation, jag påyrkar.

Jag instämmer med Frih. af Ugglas.

Gr. Posse: Då såväl kanalbolagsstyrelsen som motionärerna i ämnet förklarat, att, om nödiga medel tillhandahölles bolaget, skulle arbetet i sin helhet vara färdigt under loppet af år 1867, derest icke oförutsedda hinder inträffade, och då dessa auktoriteter afgifvit detta utlåtande efter samråd med en byggmästare, så erfaren som Öfverste Ericson, då är antagligt, att, om Stats-Utsk:ts hemställan bifalles, skola icke några »oförutsedda hinder» komma att inträffa, utan kanalen lärer då verkligen blifva färdig 1867. Om deremot Gr. Sparres yrkande bifalles, är möjligt, att »oförutsedda hinder» inträffa, ty om t. ex. kanalen vore i det närmaste färdig i slutet af år 1867, men bolaget skulle få räntefritt innehafva 800,000 rdr under loppet af ett helt år, derest kanalen öppnades först

under året 1868, då vore det dumt af bolaget att hellre öppna kanalen den 31 Dec. 1867 än den 1 Jan. 1868.

Jag vill icke säga någon obehaglighet emot någon, men möjligheten af ett dylikt förfarande utgör för mig ett ytterligare skäl att yrka bifall till Utsk:ts hemställan.

Frih. Klinckowström: Jag hoppas, att Gr. Sparres uppgifter om bolagets verksamhet och arbetsförhållanden äro mera exakta än Hr Gr:ns berättelse om tilldragelserna i Stats-Utsk:t. Den ifrågav:de ordföranden i Riksgäldsafdelningen, som visserligen icke är döf för goda skäl, men deremot för sådane, som dikteras af egennyttan eller det egna intresset, uppbjöd ingalunda sin förmåga för att hindra det ifrågav:de företaget, ty om Gr. Sparre det tror, känner Hr Gr:n icke de medel, som stå nämnde ordförande till buds, utan det var Gr. Sparre sjelf, som genom sitt ifriga uppträdande för att gifva upplysningar förderfvade sin sak, och jag hade nog takt, att icke yrka något strängare, än ett enkelt bifall till afdelningens förslag.

Gr. Sparre tyckes vilja besanna ordspråket, att »otack är verldens lön.» Gr. Sparre har fått allt hvad han billigtvis eller obilligtvis kunnat begära, och ändå är han icke nöjd, utan fordrar, att bolaget skall få ytterligare ett års räntefrihet. Hr Gr:n säger visserligen, att det återstående af anslaget och lånet skulle utgå under innevarande statsregleringsperiod, men Hr Gr:n torde påminna sig, att när medlen beviljades, var nya Riksd.-Ordn:n icke ännu antagen och följaktligen beräknades statsregleringsperioden skola blifva tre-årig, Den är nu ett-årig, och om medlen skulle fördelas på tre år, skulle Hr Gr:n erhålla mycket mindre än nu blifver fallet, då Hr Gr:n på en gång utfår hvad som egentligen icke skulle utfallit på kortare tid än tre år. — Är det icke frikostighet, vet jag icke huru detta ord rätteligen skall förstås.

Gr. Sparres yrkande innebär att tillskynda bolaget en räntevinst af 40 à 60,000 rdr. Ett sådant medgifvande från R. St:r vore ganska fördelaktigt för bolaget, men jag tror icke att det är grannlaga att sträcka anspråken så långt.

Många skäl tala för bifall till den af Utsk:t tillstyrkta frikostigheten, men att gå ändå längre, är något som jag måste ogilla.

Frih. Cederström, Rudolf: Lyckönskande mig att vara fremmande för den strid, som hittills utkämpats, och sål. fullkomligt opartisk, ber jag att få fästa R. o. Ad:ns uppmärksamhet på vigten och betydelsen af det ifrågavarande företaget. Här är icke fråga om en förbindelse, som skall verka gagnande för blott några mindre omfångsrika nejder, utan om en förbindelse mellan ett helt system

af sjöar, som från Wenern sträcka sig långt in i brödrariket. Detta arbete är så vackert och storartadt, att det väl är förtjent af R. St:rs bevågenhet, och då det af Gr. Sparre framställda yrkande, sådant det blifvit af Frih. af Ugglas, uti, efter min åsigt, särdeles lyckliga och väl valda ordalag, redigeradt, synes mig ega all billighet för sig, förenar jag mig i det af Frih. af Ugglas framställda förslag och anhåller om R. o. Ad:ns benägna medverkan dertill, att detta förslag måtte blifva Höglofl. Ståndets beslut.

Gr. Sparre: Jag kan icke taga tillbaka något af hvad jag sagt om ordförandens i riksgäldsafdelningen döfhet för, icke blott egennyttiga, utan alla skäl. Hr Frih:n säger, att om statsregleringen varit 3-årig, skulle bolaget fått lyfta blott en del under hvartdera af de 3 åren. Hr Frih:n har då icke hört, att jag nyss upplyst, att det hittills varit regel, att alla af R. St:r beviljade lånemedel få på en gång lyftas. Jag påstår derföre, att Hr Frih:n, såsom ordförande på riksg.-afdelningen, bort härå fästa Utsk:ts uppmärksamhet.

Hvad »egennyttan» beträffar, så kan den i detta fall icke vara stor, ty det ifrågavarande arbetet rörer icke min person, men det är ett så vackert företag, att det hos hvar och en måste väcka sympathier, helst när det utföres i en fattig provins, sådan som Dalsland, en provins, som befinner sig i samma kategori som Norrland, att den neml. aldrig kan tänka på att få något godt af de jernvägsbyggnader, som anläggas i öfriga delar af riket. Det synes mig då icke vara obilligt, att, när man en gång gifvit denna provins ett understöd, man icke må betinga vilkor, som göra arbetets utförande betungande för provinsen.

Man bör besinna, att om äfven, såsom Gr. Posse nämnde, denna kanal kunde blifva färdig den 31 December 1867, så kan afsyningen icke ske förr än 1868 och i allt fall åtgår tid för byggandet af fartyg utaf för kanalen användbar konstruktion. Om då ränta skall erläggas från och med 1868 års början, måste bolaget, enär det icke till den tiden haft några inkomster, vidkännas betydliga uppoffringar.

I afseende å »frikostigheten», får jag ännu en gång hänvisa till hvad Utsk:t anfört och Frih. Klinckowström sjelf medgifvit, att neml. förändringen blifvit tillstyrkt just i Statens eget intresse. Bolagets vilkor hafva emellertid gjorts strängare än förut, och då detta är obilligt, vidblifver jag mitt förra yrkande.

Frih. Klinckowström: Då den siste värde talaren tyckes vilja beskylla mig för underlåtenhet att hafva upp-

lyst Utsk:t om bolagets rätt att få lyfta de medel, som blifvit af R. St:r beviljade, får jag fästa den värde talarens uppmärksamhet derpå, att denna rätt icke i något fall kan sträcka sig längre än till den del af lånet, som för den ifrågav:de statsregleringsperioden blifvit anvisad, ty när det är fråga om större företag, bruka R. St:r bevilja en viss större summa, men anvisa blott en del deraf till utgående under statsregleringsperioden, utöfver hvilken del bolaget naturligtvis icke har någon lyftningsrätt.

Hvad beträffar det »fattiga» Dalsland, torde R. o. Ad. vid en följande punkt få erfara, hurusom denna samma provins skall ega en mycket talrik, mycket idog och mycket rik befolkning, som har många exportartiklar att försända, hvarföre också en ny kommunikationsled då lärer komma att af Gr. Sparre varmt förordas.

Hvad slutligen angår ombyggnaden af fartyg, skulle det verkligen förvåna mig, om skepparne icke långt före detta blifvit erinrade om en sådan nödvändighet och derföre varit betänkta på att i tid verkställa sådant, på det de genast vid kanalens öppnande må kunna begagna densamma; ty redan under flere år har man vetat, att arbetet skulle blifva färdigt under loppet af år 1867.

Jag har icke i någon måtto kunnat blifva öfvertygad af Gr. Sparres vältaliga ordande, och vidhåller derföre min begäran om bifall till Utsk:ts hemställan.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats fulländad, yttrade Hr Gr. o. Landtm., att under densamma hade yrkats dels bifall till Utsk:ts hemställan oförändrad och dels utaf Frih. af Ugglas bifall till samma hemställan med den förändring, att slutmeningen skulle erhålla följande lydelse: »med skyldighet för bolaget att ej mindre å de nu till lyftning medgifna lånemedlen än jemväl å det lånebelopp af 450,000 rdr, som förut uppburits, årligen efter slutet af det år, derunder hela arbetet blifvit fullbordadt, men sednast från och med 1869 års början, erlägga ränta, enligt de grunder och med de bestämmelser i öfrigt, som vid detta statsbidrags beviljande blefvo af R. St:r vid sistförflutna riksdag stadgade.»

Härefter framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till Utsk:ts hemställan oförändrad, hvarvid svarades många ja, blandade med nej, och sedermera propos. på bifall till densamma med den utaf Frih. af Ugglas föreslagna förändrade lydelse, då svaren utföllo med många nej, blandade med ja; hvarefter och sedan propos. på bifall till Utsk:ts hemställan utan förändring förnyats samt med många ja, blandade med nej, besvarats, Hr Gr. o. Landtm. förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Gr. Sparre begärde votering.

Uppsattes och justerades följande voteringspropos.:

»Den som bifaller Stats-Utsk:ts hemställan i 25:te punkten af Utlåt:t N:o 78, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, bifaller R. o. Ad. samma hemställan med den förändrade lydelse, Frih. af Ugglas föreslagit.»

Voteringen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 27.
Nej — 22.

Den vidare föredragningen af Utlåt:t uppskjöts till e. m:ns plenum.

Upplästes ett af Frih. von Schulzenheim, David, inlemnadt mem. af följande lydelse:

Med afseende å den synnerliga vigt, som under våra nuvarande finansiella förhållanden ligger deruppå, att icke andra arbetsföretag med betydligare statsbidrag understödjas, än de i följd af öfvervägande politiska eller ekonomiska skäl påkallade, och isynnerhet att icke nya banor inledas, derom allmänna meningen i afseende å rigtning och omfattning icke hunnit blifva ense, får jag, jemväl med afseende derå, att beslut om en half millions anslag till statsjernbana från Upsala till Sala blifvit med blott en enda rösts öfvervigt inom det Hederv. Bonde-Ståndet fattadt, härmed vördsamt föreslå, att R. o. Ad. behagade vänligen inbjuda Hederv. Bonde-St:t att biträda R. o. Ad:ns beslut till bifall å Stats-Utsk:ts hemställan i dess Betänk. N:o 80, andra punkten, ang:de begärdt anslag till den så kallade Norra Stambanan.

Frih. af Ugglas: Visserligen inträffar det icke så sällan, att ett Stånd inbjuder ett annat att deltaga i ett fattadt beslut; men mera ovanligt är att inbjuda ett Stånd, som anvisat ett anslag för ett gifvet ändamål, att upprifva ett sådant beslut, synnerligen då detta beslut efter långvarig öfverläggning och votering blifvit fattadt.

På grund häraf, och utan att vilja inlåta mig i sjelfva saken, anhåller jag, att R. o. Ad. utan vidare ville afslå inbjudningsförslaget.

Frih. Cederström, Rudolf: Det torde vara nogsamt bekant, att jag icke är svag för inbjudningar, utan an-

ser dem endast i sällan förekommande undantagsfall ega skäl för sig; men i förev:de hänseende, och då det gäller att bespara statsverket en half million, synes mig ett sådant undantagsfall vara för handen.

Hvad Frih. af Ugglas behagat orda derom, att det skulle vara ovanligt att inbjuda ett annat Stånd att afslå ett anslag, så, och då inbjudningars rättmätighet icke lider af någon i lag stadgad inskränkning, förefaller det mig som om Frih. von Schulzenheims förslag hade ganska mycket skäl för sig; och då jag i allmänhet önskar, att vindicera kraft åt R. o. Ad:ns beslut, anser jag mig, då det i fråga om grannlagenheten kan vara att taga i betraktande om Med-Ståndets beslut tillkommit på grund af större eller mindre majoritet, men det ifrågav:de föranledts af endast en röst, och då R. o. Ad. synes mig böra med alla lofliga medel söka att, i anseende till de finansiella förhållandena iakttaga den yttersta sparsamhet med statsverkets hårdt anlitade tillgångar, samt mana att förvärfva verklighet åt beslut i sådan syftning, böra understödja Frih. von Schulzenheims förslag och anhålla att R. o. Ad. ville skänka detsamma sitt bifall.

Hr Nordenfelt, Enar Wilhelm: Jemte det jag i allo biträder de skäl Frih. af Ugglas anfört, ber jag att få fästa uppmärksamheten på det i och för sig orimliga att vilja inbjuda, det må nu vara en person, en korporation eller ett Stånd, att besluta något, som man med aldrig så liten logik kan antaga icke skola beviljas. När ett Stånd med den ringa öfvervigten af endast en röst fattat ett beslut, är naturligtvis en viss spänning inom Ståndet, och bemödanden lära icke underlåtas att om möjligt få beslutet upprifvet; men om man hoppas att sådant skulle på grund af en inbjudning kunna ega rum, måste denna förhoppning hvila på förutsättningen att vid inbjudningens företagnde till afgörande en eller annan ledamot skulle vara frånvarande och sål. förhindrad att motverka frångåendet af det förut fattade beslutet. En sådan möjlighet förefinnes kanske, men mig synes det vara föga värdigt att vilja försöka att begagna sig af den.

Frih. Cederström har talat om lagligheten af inbjudningar. Ja, det finnes visserligen icke i vår grundlag någon §, som förbjuder dem, men deremot finnes uttryckligen stadgadt, att ett en gång fattadt beslut icke får upprifvas. Jag anser derföre, att inbjudningar stå bredvid lagen, och tillika anser jag något förnärmande ligga deri, att föreslå ett Stånd att af undseende för ett annat Stånds mening ändra ett en gång fattadt beslut.

Jag yrkar afslag å inbjudningsförslaget.

Hr von Francken, Georg Wolfgang: Då detta inbjudningsförslag tyckes vara af krånglig beskaffenhet, anhåller jag, att det måtte få hvila på bordet.

Hr Gr. o. Landtm. förklarade, att Frih. von Schulzenheims nu väckta förslag komme att hvila på bordet.

Upplästes och godkändes Expeditions-Utsk:ts Skrifvelse-förslag:

N:o 51, i anl. af K. M:ts nåd. Propos. om anslag till jernvägsbyggnader och till rörelsemateriel å redan anlagda stambanor; och

N:o 52, i anl. af K. M:ts nåd. Propos. om anvisande af medel till utvidgning af den för jernvägen genom Stockholm beslutade bangård vid Clara sjö och tillökning i de för trafiken derstädes afsedda byggnader.

Anmäldes och bordlades Stats-Utk:ts Utlåt:n och Mem:r:

N:o 92, i anl. af väckt motion om förändring i vilkoren för det vid sistförflutna riksdag beviljade lån för anläggning af jernväg mellan Christianstad och Hessleholms station å södra stambanan;

N:o 93, i anl. af erhållen återremiss å Utlåt:t N:o 57, ang. väckt fråga om statsanslag för vidtagande af åtgärder till hämmande af boskapspesten, om den skulle inom landet utbryta;

N:o 94, i anl. af väckt motion ang. pension åt afl. f. d. Statsrådet, Generalmajoren Carl Ludvig von Hohenhausens efterlemnade döttrar;

N:o 98, med förslag till voteringspropos. i anl. af Riks-Ståndens skiljaktiga beslut i fråga om anvisande af medel för Sveriges deltagande uti en allmän exposition i Paris år 1867; samt

N:o 99, i anl. af Riks-Ståndens skiljaktiga beslut i fråga om upplåtelse till Göteborgs stad af Elfsborgs kungsladugård med dertill hörande lägenheter.

R. o. Ad. åtskiljdes kl. ¼3 e. m.

In fidem,
O. Brakel.

Fredagen den 18 Maj 1866.

Plenum kl. 6 e. m.

Justerades 2 prot.-utdrag för förmiddagens plenum samt prot:t för d. 18 sistl. April e. m.

Anmäldes och bordlades Stats-Utsk:ts Mem:r och Utlåt.:

N:o 95, med förslag till sammanjemkning af voteringspropos:r, i anl. af Riks-Ståndens skiljaktiga beslut uti åtskilliga frågor, rörande anslagen under Riksstatens åttonde Hufvudtitel;

N:o 96, i anl. af erhållna återremisser å Betänk:t N:o 66, ang:de regleringen af utgifterna under Riksstatens åttonde Hufvudtitel; samt

N:o 97, med förslag till voterings-propos:r, i anl. af Riks-Ståndens skiljaktiga beslut uti åtkilliga frågor, rörande anslagen under Riksstatens nionde Hufvudtitel.

Fortsattes föredragningen af Stats-Utsk:ts Utlåt. N:o 78, ang:de föreslagna statsbidrag för vägars anläggning och förbättring, bro- och hamnbyggnader samt kanaler, äfvensom sjösänkningar och andra vattenaftappnings-företag, m. fl. dylika föremål.

26:te punkten.

Frih. Cederström, Rudolf: Under förmiddagens plenum blåste visserligen här på Riddarhuset en så förfärlig konträr vind mot alla af mig förordade, vare sig af Utsk:t biträdda eller bekämpade anslag, att, om denna fråga då förekommit, jag troligen skulle hafva saknat mod, att inför R. o. Ad. framdraga mina åsigter derom; men då, ho vet, någon gynsam förändring i våra moraliska temperaturförhållanden möjligen kan under de sista timmarne hafva inträdt, derest Utsk:ts Betänk. jemte K. M:t Propos. under mellantiden törhända blifvit benäget

af R. o. Ad:ns ledamöter noggrannare genomlästa och närmare begrundade, så vågar jag här fatta den uppmuntrande föreställningen, att några mot Utsk:ts åsigt anförde skäl tilläfventyrs skulle kunna vinna gehör.

Det anslag, som R. o. Ad. på förmiddagen haft godheten att, änskönt med knapphet i afseende å ränteberäkningen, bevilja till kanaliserings-arbetet emellan Hattefura och Stora Lee, skulle först vinna sin behöriga afslutning, och kanaliseringarnes system sin fulla afrundning, derest, i enlighet med hvad K. M. Nådigst föreslagit, anslag beviljades till förening af sjöarne östra och vestra Sillen. Genom ett, jag vågar säga det, jemförelsevis ringa statsbidrag skulle kunna åstadkommas förbindelse i det vidsträckta vattensystem, som sträcker sig från närheten af Wenern upp genom sjöarne Åkelängen, Rogvarpen, Laxsjön, Svärdlången, allesammans mindre sjöar, till den flere mil utsträckta Lelången, Foxen och slutligen till Stora Lee, hvars nordligaste ändpunkt är belägen inom konungariket Norge. Den vestra Sillen, ty den heter Sillen, och icke Silen, ifall uttalet inom orten bör gälla för rigtigt, sträcker sig på gränsen mellan Dalsland och Wermland, nästan alldeles paralelt med Lelången, från hvilken sjö den medelst ett landbälte af föga betydlig bredd är skiljd, och dess nordligaste del är belägen inom Silbodal, hvars, genom dess sorgligt namnkunniga, sednaste kyrkoherdes herostratiska illbragder beklagligen ernådda plats i ryktets annaler skulle genom R. o. Ad:ns bifall till det äskade anslaget, derest öfriga Riks-Stånden deri instämma, kunna förbytas till en annan, och af gynnsam art fortlefvande märkvärdighet, som för alla älskare af romantiskt skön natur skulle vara af värde. Dessa sjöar och deras närmast omgifvande nejder äro neml. ovanligt naturskönа. En mångfald af skogrika uddar, gröna öar och pittoreska, blånande höjder, som uppstiga för ögat i vexlande dagrar, bilda i förening med vikar och sjöytor en den mest leende tafla, eller, rättare sagdt, de mest leende taflor i ständig omvexling. Om naturens bördighet ej är rik, så är deremot den menskliga fliten i jemn verksamhet, för att begagna hvad naturen erbjuder. Genom förbindelse med öfriga Sverige och dymedelst med hela Europa, skulle dessa nejder vinna obeskrifligt, ty då först skulle, genom talrika besök af bildade främlingar, civilisationens och humanitetens välgörande inflytande kunna tänkas utsträckt till dessa, såsom jag nyss antydde, aflägsna trakter, hvilkas innebyggare, dessa beklagansvärda Sildodalare, ännu till följd af existerande kommunikationshinder icke kunna på långt när i den mån, som önskligt vore, tillgodogöra sig alstren af sin industri.

Hvad åter angår den längre in i landet belägna Östra Sillen, så är den, på sätt af Stiftets Biskop, D:r Sundberg, i dess afgifna reservation vitsordats, till sin halfva omkrets, den nordliga sträckan af dess stränder neml., omgifven af den i Wermland belägna Silleruds socken, »den folkrikaste och förmögnaste af alla inom Nordmarks vidsträckta härad.» Biskopen yttrar vidare: »Huru stort intresset för ifrågav:de kanalisering är inom orten, hevisas deraf, att aktiebeloppet redan är fulltecknadt, äfvensom deraf att bolaget endast begärt en femtedel af statsbidraget såsom anslag.» Jag instämmer i denna betraktelse, och jag vill tillägga den hemställan: bevisar icke detta förhållande tillika, att inom ortens befolkning förefinnes ett redan kändt behof af förbättrade kommunikationer för industriens lifvande, och om icke detta behof, i förening med denna goda vilja att kraftigt dertill verka, förtjenar någon uppmuntran?

K. M:t har säkerligen också nogsamt afvägt alla dessa förhållanden, innan K. M:t för R. St:r framlagt förslag om beviljande af lån jemte anslag till en förbindelses åstadkommande emellan sjöarne östra och vestra Sillen. Jag beklagar visserligen, att Stats-Utsk:t, ledt af en lofvärd åhåga att bespara Statens medel, råkat förbise den stora vigten af ifrågav:de arbete, men jag har med tillfredsställelse erfarit, att en i dessa ämnen särdeles hemmastadd person, Öfverste-löjtnant Leijonancker, har, jemte flera andra Utsk:s-ledamöter, reserverat sig mot Utsk:ts beslut. Såsom ytterligare skäl för anslags beviljande till ifrågav:de ändamål torde böra anföras, att styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader i mycket ampla ordalag förordat detta arbete, samt att ett annat Riks-Stånd redan beviljat det af K. M:t för dess utförande äskade anslag. Utsk:t har trott, att ett uppskof med detta arbete utan olägenhet skulle kunna ega rum, men jag anser tvertom det vara i hög grad önskvärdt, om man kan, innan det större arbetsföretaget mellan Hattefura och Stora Lee, hvilket, tack vare Frih. Ericsons nitälskan derför, snart är fullbordadt, hinner afslutas, vid ifrågav:de mindre kanaliserings-arbete tillgodogöra sig den arbetsförmåga, som är sysselsatt med det större i grannskapet.

På dessa i korthet anförda skäl vågar jag anhålla om afslag af Utsk:ts hemställan och bifall å K. M:ts Propos., till understödjande af Sillarnes förening.

Frih. Klinckowström, Rudolf: Den förste värde talaren har här yttrat sig mera såsom turist än såsom statsekonom, då han på ett romantiskt och idylliskt sätt skildrat alla de skönheter, som, derest ifrågav:de arbete blefve utfördt, skulle erbjuda sig för resande till och med

till Silbodal. Jag vill icke taga i betraktande så beskaffade orsaker till betydliga anslag från statsverkets sida, utan vill endast fästa mig vid den torra verkligheten. Förhållandet är, att ifrågav:de arbete ligger, så att säga, alldeles på sidan af det stora kanaliseringsarbetet mellan Hattefura och Stora Lee, hvilket har slukat öfver 1 million, och att det endast afser att medelst afskärande af en landtunga förena sjöarne Östra och Westra Silen. Men man må icke göra sig den föreställningen, att dessa 2 sjöar spela lika stor roll, ty Östra Silen är ett obetydligt vattensystem och, i jemförelse med Vestra Silen, en obetydlig insjö.

Hvad angår Frih. Cederströms förhoppning, att den motvind mot anslag, som på f. m. lärer hafva blåst, nu skall hafva saktat sig, så får jag endast be den värde Frih:n taga kännedom af den tablå, som finnes vidfogad detta Betänk., och med kallt lugn beräkna hvad det är för motvind, han haft på f. m.; denna motvind har bortblåst från Staten 850,000 rdr!!

Som den ledamot af R. o. Ad., hvilken jag trodde egentligen skulle intressera sig för detta företag, ännu icke yttrat sig, vill jag nu icke längre upptaga R. o. Ad:ns tid, ehuru ännu flera skäl skulle kunna andragas för bifall till Utsk:ts hemställan, men jag skall icke uteblifva med dessa skäl, om det blir nödvändigt att framdraga dem. Tills vidare anhåller jag om bifall till Utsk:ts förslag.

Gr. Sparre, Erik: Jag betviflar icke den siste värde talarens fyndighet i det afseende, han nu utlofvat. Då jag på f. m., under samtal med Frih. Klinckowström, fästade hans uppmärksamhet derå, att man borde bevilja ifrågav:de anslag, emedan det grundade sig på K. M:ts Propos., svarade han mig, sedan han förvissat sig om, att så var förhållandet: ja, jag ser det, men jag hittar då alltid på något annat skäl för afslag. Det förhåller sig alltid så, att man hittar på skäl, då man vill komma undan en fråga. Det nu föredragna anslaget belöper sig icke för denna statsregleringsperiod till mera än ett anslag af 7,000 rdr och ett lån af 28,000 rdr, eller tillsammans 35,000 rdr. K. M:t har äskat detta belopp på den grund, att ifrågav:de kanaliseringsarbete skulle sammanföras med det större kanaliseringsarbetet mellan Hattefura och Stora Lee, och alldeles icke, såsom Frih. Klinckowström uppgifvit, är något på sidan om nämnde kommunikationssystemnt, hvilket derigenom förenas med den betydliga Östra Silen. Trakten kring denna sjö är ingalunda, såsom Utsk:t af misstag yttrat, glest bebygd, utan har tvertom, enligt hvad styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader jemväl intygat, en icke obetydlig indu-

stri. Frih. Klinckowström har anmärkt, att 1 million blifvit nedlagd å kanaliseringsarbetet mellan Hattefura och Stora Lee, men jag hemställer, huruvida ett sådant anslag kan kallas högst betydligt för en hel provins, då man tager i betraktande, huru många millioner blifvit nedlagda å arbeten inom nästan alla andra af Sveriges landskaper. Om Frih. Klinckowström vill göra sig besväret att genomgå Statens räkenskaper, skall han finna, att aldrig något statsanslag blifvit beviljadt till Dalsland.

Man har sagt, att detta arbete kan uppskjutas, till dess det större arbetet mellan Hattefura och Stora Lee blifvit fullbordadt; men, Mina Hrr! det är att märka, att detta sednare arbete ledes af Frih. Ericson samt att, om det mindre arbetet nu utföres, äfven det skulle komma att ledas af honom, och naturligtvis skulle kosta betydligt mindre, om det verkställdes i sammanhang med ett annat.

Om K. M:ts Propos. nu afslås, är det icke troligt, att K. M:t åter framlägger förslag i denna fråga. På K. M:ts uu framställda Propos. svarar man, att trakterna äro glest bebygda, utan att hafva förskaffat sig kännedom, om förhållandet verkligen är sådant; och, om förslag framkommer på enskild väg, svaras, att inga andra än Kongl. Propos:r bifallas. Jag frågar då, Mina Hrr! huru någonsin ett förslag om anslags beviljande för ifrågav:de ändamål skall kunna vinna framgång. Såvidt jag kunnat erfara, har Utsk:t icke afstyrkt någon K. Propos. vid denna riksdag utom denna. Huru kommer det sig, att den rönt ett så oblidt öde? Jag tror, att den föll inom Utsk:t genom 2 röster, men detta är en otur, som R. o. Ad. möjligen kan reparera, ty anslaget är redan beviljadt af ett annat Stånd.

Jag får på dessa skäl anhålla, att R. o. Ad. ville, med ogillande af Utsk:ts hemställan, bifalla K. M:ts Propos.

Frih. Klinckowström: Det inträffade nog hvad jag hade väntat, då Gr. Sparre skulle tala för denna fråga. I hans förra anförande var Dalsland ett särdeles fattigt land, nu är det en rik, odlad bygd med en långt drifven industri. Så går det här i verlden. Hr Gr:n började för öfrigt sitt sista anförande med något, som icke kan annat än på det högsta förvåna mig; jag hade neml. helt konfidentielt mellan fyra ögon yttrat till Hr Gr:n ett skämt ang:de denna anslagsfråga, och han har nu icke aktat för rof att relevera detta till prot:t. Jag tackar honom derför, och jag skall icke försumma att, då fråga förekommer om förändring af bolagsreglorna för Borås-Herrljunga jernväg, upplysa St:t om hvad han enskildt meddelat mig derom, till hvad kraft och verkan det må hafva.

Det

Det förefaller mig besynnerligt, att Gr. Sparre kan påstå, att Dalsland erhållit endast obetydlida statsanslag. Det har likväl under loppet af 3 à 4 år erhållit ej mindre än 1,187,000 rdr, och denna summa torde, då man jemnför Dalsland i afseende å folkmängd och andra förhållanden med rikets öfriga provinser, samt tager i betraktande den korta tid, som förflutit, sedan anslagen började att regna öfver detta landskap, ej kunna anses annat än högst betydlig. Gr. Sparre har äfven låtit påskina att det ifrågav:de arbetet knappt skulle kunna utföras af någon annan, än den man, som för närv:de har ledningen öfver kanaliseringsarbetet mellan Hattefura och Stora Lee, och att det derföre vore af vigt att så snart som möjligt bevilja det äskade anslaget. Jag tror dock ej att utförandet af allmänna arbeten här i Sverige är beroende af en enda persons lif; jag tror tvärtom — och det är med verklig tillfredsställelse jag påstår detta — att vi nu ega ganska många skickliga män, åt hvars ledning vi kunna anförtro så beskaffade arbeten. Hr Gr:n har slutligen uttalat den farhåga, att K. M:t, i händelse R. St:r nu icke vilja anslå den begärda summan, skulle finna sig förhindrad att ånyo framlägga denna fråga. Finner dock fortfarande K. M:t detta arbete vara nyttigt och nödigt samt förtjent af de kostnader, som derför skulle erfordras, så lär icke K. M:t blifva afskräckt af ett afslag vid denna riksdag, som kan vara dikteradt af rena sparsamhetsskäl och ej innebär något underkännande af arbetets vigt. Af ett åtta månaders uppskof kan för öfrigt detta arbete ej lida; snarare är det en vinst för en landsort att ej många arbeten forceras på en gång, utan i stället bedrifvas successivt, så att tillfälle till arbetsförtjenst ej saknas, och specielt är detta af vigt i nu föreliggande fall, emedan man derigenom kan erhålla vana och skickliga arbetare från det stora kanaliseringsarbetet i Dalsland, när detta blir färdigt, och undgår att anställa nytt folk. Jag yrkar fortfarande bifall till Utsk:s hemställan.

Hr Uggla, Carl Gustaf: Med anledning af Frih. Klinckowströms sista anförande, anhåller jag få nämna, att det ifrågav:de anslaget ej skulle, såsom han påstått, endast komma Dalsland till del, utan att äfven Wermland, och just den del af Wermland, som aldrig fått något statsanslag, neml. Nordmarks härad, skulle deraf skörda den hufvudsakliga fördelen. Hr Frih:n har äfven yttrat, att det ej vore skäl att forcera detta arbete, utan att det vore bättre att hafva det i reserv, så att arbetsförtjenst ej skulle saknas. Dervid torde man dock böra besinna, att arbetet, om det företas isoleradt, efter all sannolikhet

kommer att kosta dubbelt så mycket, som om det bedrifves i sammanhang med det stora kanaliseringsarbetet, som nu pågår i Dalsland, från hvilket materialier o. d. kan erhållas. Jag yrkar bifall till K. M:ts Propos.

Hr Carleson, Edvard Henrik: (Yttrandet har af talaren icke blifvit återlemnadt).

Sedan öfverläggningen härefter förklarats fulländad samt Hr Gr. o. Landtm. upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utsk:ts hemställan och dels att R. o. Ad., med afslag derå, måtte antaga K. M:ts nåd. framställning i ämnet, gjordes först propos. på bifall till Utsk:ts hemställan och sedermera propos. på afslag derå samt antagande af K. M:ts framställning, hvilka båda propos:r med blandade ja och nej besvarades; hvarefter och sedan propos. på bifall till Utsk:ts hemställan förnyats samt likaledes med blandade ja och nej besvarats, Hr Gr. o. Landtm. förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Gr. Sparre begärde votering.

Uppsattes och justerades följande voterings-propos.:

»Den som bifaller Stats-Utsk:ts hemställan i 26:te punkten af Utlåt:t N:o 78, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, afslår R. o. Ad. denna hemställan och bifaller K. M:ts nåd. framställning om beviljande af medel för kanal- och slussanläggningar mellan sjöarne Vestra och Östra Silen.»

Voteringen företogs, och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 17.
Nej — 31.

27:de—43:dje punkterna.

Utsk:ts hemställanden biföllos.

Föredrogs ånyo och bifölls Stats-Utsk:ts den 14 och 15 dennes bordlagda Mem. N:o 79, med förslag till allmänna vilkor och stadganden i afseende på de statsbidrag, som under denna riksdag beviljas för väganläggningar och vägförbättringar, hamnanläggningar, kanaler och andra

vattenkommunikationer, äfvensom för sjösänkningar och andra vattenaftappningsföretag.

Föredrogos ånyo och biföllos Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts den 14 och 15 dennes på bordet lagda Mem. och Betänk:n:

N:o 85, i anl. af Riks-St:ns skiljaktiga beslut vid förehafvande af Utsk:ts Betänk. N:o 83, ang:de väckt motion om ändring i gällande stadgande i fråga om ersättning åt militieboställsinnehafvare för å bostället för Kronans räkning huggen ek;

N:o 86, i anl. af väckt motion om skydd för industriel eganderätt; samt

N:o 87, i anl. af väckt motion om upprättande af nytt sammandrag af de författningar m. m., som årligen böra från predikstolarne i rikets kyrkor uppläsas.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts den 16 dennes bordlagda Betänk. N:o 90, i anledning af väckta motioner om ändring i vissa delar af gällande författning ang:de fattigvården.

Föredrogs och lades till handlingarne Stats-Utsk:ts den 17 dennes bordlagda Mem. N:o 86, i anl. af erhållen återremiss å Utsk:ts under N:o 76 afgifna Mem., ang:de utvidgning af det inom R. St:rs hus inrättade arkif och bibliothek samt anvisande af dertill erforderliga medel.

Föredrogos och biföllos Stats-Utsk:ts den 17 dennes bordlagda Utlåt:n:

N:o 87, i anl. af K. M:ts nåd. Propos. ang:de ytterligare förlängning i den för uppmuddring af Ystads hamn bestämda arbetstid;

N:o 88, i anl. af K. M:ts nåd. Skrifvelse ang:de ändring i planen för sänkning af Solgen med flera sjöar i Jönköpings län, med bibehållande af dertill beviljadt låneunderstöd;

N:o 89, i anl. af väckt motion om befrielse för staden Linköping från skyldigheten att underhålla stadens vid Nyqvarn belägna, med bidrag af statsmedel anlagda hamn;

N:o 90, i anledning af väckt motion om lån till Gladsax socken i Christianstads län; samt

N:o 91, i anl. af väckta frågor om inlösen af åtskilliga så kallade Riksgäldssedlar, hvilka inom den bestämda preskriptionstiden icke blifvit till invexling företedda.

Föredrogs ånyo Hr von Franckens, Georg Wolfgang, den 9 och 15 dennes på bordet lagda förslag att Hederv. Bonde-St:t skulle inbjudas biträda R. o. Ad:ns, vid behandling af 71:sta punkten af Stats-Utsk:ts Utlåt. N:o 74, fattade beslut om beviljande af en pension å 400 rdr åt Komministern Nils Ignells enka.

Frih. Cederström, Rudolf: Inbjudningar äro, Mina Hrr! en utväxt på vårt riksdagsväsende; våra grundlagar känna dem icke. De böra derföre, efter min åsigt, endast i sällsynta fall förekomma. I frågor af extraordinär vigt eller då Riks-St:n, eniga i hufvudsaken, råkat i skiljaktiga beslut i afseende å ordalagen, må man medelst inbjudningars aflåtande söka åstadkomma jemkningar och undvika frågans hänskjutande till förstärkt Utsk., helst när sådant Utsk:s väljande kan dymedelst undvikas; men intetdera af dessa förhållanden inträffar med förev:de fråga, hvilken endast är en ur det vidlyftiga Betänk:t N:o 74 liten lösryckt punkt, som rör ett temligen obetydligt belopp. R. o. Ad. har esomoftast med afslag bemött Med-St:ns inbjudningar, och vid sådant förhållande synes mig en billig grannlagenhet fordra, att R. o. Ad. å sin sida icke alltför ofta framträder med anspråk på att få sina åsigter, förmedelst aflåtande och gynnsamt emottagna inbjudningar, af Med-Stånden antagna. Då vår grundlag tydligen angifver den utväg, hvarigenom en sådan fråga som den, hvilken nu är på tapeten, skall lösas, nemligen genom förstärkta Utsk., böra vi undvika att, genom inbjudnings aflåtande, så till sägandes afledas från den rätta stråten vid dylikt ärendes förhjelpande till sitt behöriga slut. Hufvudsakliga olägenheten med detta beklagliga inbjudningsväsende är eljest, och i korthet sagdt, den vådliga osäkerhet, hvarutinnan dymedelst alla frågor sväfva in suspenso. Sedan ett Stånd genom stor ansträngning, möda, talekonst och tidsuppoffring kommit till ett resultat och dervid trott att få trygga sig, anländer en inbjudning från ett annat Stånd. Den må antagas eller icke, dess blotta aflåtande har till följd, att man aldrig vet, när saken blifvit ordentligen afslutnd, och kan trygga sig dervid. Det fordras verkligen, att vi hafva en så förträfflig Landtmarskalk, och att alla Stånden hafva utmärkta Talmän, såsom de hafva, för att icke genom detta inbjudningsväsende rigtiga olyckor skola uppstå. Det skulle nemligen eljest lätteligen kunda hända, att, om t. ex. i fortsättning af Exp.-Utsk:ts förslag till underd. skrifvelser, hvilka aldrig hinna tryckas före det de inom St:n förekomma till justering, ett handskrifvet papper, innehållande något Med-St:s inbjudning till frångående af något fattadt beslut, föredroges inför St:t, ett lösligen tillkommet

ändringsförslag, i hastighet uppläst, och af hvars ordalag, de må vara huru vigtiga som helst, St:ts ledamöter i allmänhet icke kunna taga kännedom, såsom af de tryckta Utskotts-Betänk:na, dertill af misstag eller obetänksamhet jakas; i ett ögonblick är då St:ts med stor röstöfvervigt förut fattade, kanske ytterst välgrundade beslut i ett det vigtigasta ämne, kullkastadt. Sådant bör man ju sorgfälligt undvika att uppmuntra medelst omhuldande af inbjudningar i småsaker.

På dessa skäl och utan att ingå på sjelfva sakfrågan, hvilket jag förmodar vara öfverflödigt, hemställer jag, att R. o. Ad. ville afslå den af Hr von Francken föreslagna inbjudning oah lägga detta papper, jag menar det anförande, hvari inbjudningen föreslagits, till handlingarne, såsom skett med mången dess föregångare på inbjudningarnes bana.

Gr. Posse, Arvid: Jag kom nyss upp och hade ingen aning om att fara var å färde, förrän jag fick höra Frih. Cederströms mörka målning af de olyckor, hvartill en inbjudning skulle kunna föranleda. Jag erkänner visserligen att hans framställning gjorde ett djupt intryck på mig, men då jag tager i betraktande, att R. o. Ad. redan många gånger aflåtit inbjudningar, och erinrar mig att några synnerliga vådor deraf icke uppstått, tror jag att man med mycket lugn kan bifalla ifrågav:de inbjudning; och får jag således hos Hr Gr. o. Landtm. anhålla om propos. å bifall till densamma.

Frih. Klinckowström: Då man nyss hört Frih. Cederström uppträda mot ifrågav:de inbjudning, skulle man verkligen kunna tro, att Hr Frih:n har en gengångare eller ock att det finnes tvänne Frih:r Cederström, som hafva plats å samma nummer. R. o. Ad. torde neml. erinra sig, att vi sednast i f. m. hörde Hr Frih:n mycket ifrigt förorda en annan inbjudning. Hr Frih:n har visserligen sagt, att denna angår en fråga af underordnad beskaffenhet och derföre ej bör bifallas, men jag frågar då Hr Frih:n hvad som förstås med en underordnad fråga. Inbjudningen angår pension åt en enka, som kanske eljest skulle svälta ihjäl; Hr Frih:n finner detta underordnadt, jag finner åter frågan, ur kristlig synpunkt, ega mycken vigt. Orsaken hvarföre Hr Frih:n motsätter sig denna inbjudning är ganska tydlig, ty han uppträdde äfven mot att bevilja någon pension åt Ignells enka, men likasom hans åsigt då ej vann St:ts bifall, så hoppas jag att R. o. Ad. nu ej måtte afslå en så billig anhållan, som att aflåta en inbjudning till ett Med-Stånd.

Frih. Cederström: Gr. Posse tager denna sak mycket lugnt, och det är lyckligt för honom, men det är ibland också lyckligt att kunna taga saker allvarsamt, när de äro allvarsamma. Jag påstår, att den omständigheten, att lefva i en ständig ovisshet, huruvida en fråga är afgjord, är ett af de största parlamentariska obehag. Enär vi hafva 3 Med-Stånd, kunna vi således, i händelse af skiljaktiga beslut, vänta 3 olika inbjudningar, och kanske antaga den ena efter den andra. Jag hemställer, i hvad skick frågorna skulle på det sättet komma, och om det icke vore bättre, att undvika så beskaffade hoptrasslingar.

Det låter visserligen mycket vackert att, såsom Frih. Klinckowström, tala för årspension till en enka, som säges eljest kanske skulle svälta ihjäl, derest hon icke erhölle detta understöd af Staten. En sådan händelse skulle visst vara för mycket sorglig, för att vi icke skulle vilja förekomma den; men jag tror verkligen, att vi kunna låta alla betänkligheter i detta afseende fara, ty, enligt hvad Stats-Utsk:t sjelft upplyst, uppgick behållningen i boet efter Komminister Ignell till 7,900 rdr. Jag hemställer, om icke ett ensamt fruntimmer bör kunna, om hon, såsom jag vill antaga, är ordentlig och hushållsaktig, taga sig ut med ett kapital af närmare 8,000 rdr. Det synes mig särdeles besynnerligt, om R. o. Ad. på hela 9:de Hufvudtiteln skulle plocka ut denna enda punkt och hänskjuta den till ett Med-Stånds afgörande, en punkt, som rörer en pension af 400 rdr, och denna till förmån för en icke ens fattig enka, i sin bästa ålder, utan barn, och hvars man visserligen i lifstiden utgifvit många och digra skrifter, men hvilkas värde dock varit, och är likaledes ännu i dag, ganska mycket omtvistadt. Jag vill icke nu säga mer härom, ehuru visserligen åtskilligt vore att säga; men det är redan vid vår föreg:de öfverläggning antydt.

Hvad slutligen angår Frih. Klinckowströms tvifvel på sina egna ögons vittnesbörd, eller om han skall tro, att det var samma Frih. Cederström, som yttrade sig på f. m. och den som på e. m., får jag endast fästa den värde Frih:ns uppmärksamhet derå, att med den inbjudning, jag på f. m. förordade, var afsigten, att bespara statsverket en utgift af 500,000 rdr, en omständighet, för hvilken Frih. Klinckowström med sin lofvärda sparsamhetsifver mindre än någon annan borde vara känslolös, och att således berörde inbjudning var af långt större vigt än den förev:de; men tillika, att den inbjudning, hvars aflåtande jag nu bekämpar, har till syftemål en statsutgift, hvilken, om än obetydlig, dock, såsom årligen utgående, ej synes mig böra i oträngdt mål genomdrifvas. Mitt bemödande åsyftar i begge fallen, att iakttaga sparsamhet med statsmedlen; och tror jag mig alltså böra vara fredad från

tillvitelsen för inkonseqvens i mina sträfvanden; emot hvilken tillvitelse jag derföre också vill fritaga mig.

Jag framhärdar i min anhållan, att inbjudningen ej må afgå, samt att papperet må läggas till handlingarne.

Hr Fåhræus, Edvard: Den föreg:de talaren har onekligen rätt i sitt påstående, att inbjudningar äro en utväxt på våra grundlagar, men de äro dock helt vanliga, och han har ju sjelf på f. m. förordat en dylik. Han förvånar sig öfver huru någon kan vara lugn, då en inbjudning föredrages, genom hvilken ett en gång fattadt beslut möjligen skulle kunna upprifvas. I detta fall kan dock Hr Frih:n vara fullkomligt lugn, ty frågan om pension åt Ignells enka är icke afgjord, utan beror på votering i förstärkt Stats-Utsk., hvilket genom en inbjudning skulle kunna undvikas. Jag vill nu icke ingå i någon granskning af Ignells verksamhet såsom prest; att han som forskare haft stora förtjenster, kan man dock ej förneka, och den begärda ringa pensionen åt hans enka torde derföre vara ganska rättvis. Jag anser således inbjudningen vara på sin plats och tillstyrker derföre bifall.

Sedan öfverläggningen förklarats fulländad, samt Hr Gr. o. Landtm. upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Hr von Franckens ifrågav:de förslag och dels afslag derå, framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till detsamma, hvarvid svarades många ja jemte några nej, osh sedermera propos. på afslag derå, då svaren utföllo med många nej jemte några ja; hvarefter och sedan propos. på bifall till förslaget förnyats samt med många ja jemte några nej besvarats, Hr Gr. o. Landtm. förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Gr. Posse, Arvid: Jag får anhålla att de Stats-Utsk:ts Betänk:n, som blifvit i dag bordlagda, måtte sättas först å föredragningslistan till nästa plenum. De innehålla neml. förslag till voteringspropos:r för förstärkt Stats-Utsk., och det är af vigt att dessa afgöras så snart som möjligt.

Sedan R. o. Ad., uppå gjord propos., härtill lemnat bifall, åtskiljdes Ståndet kl. 8 e. m.

In fidem,
O. Brakel.

Lördagen den 19 Maj 1866.

Plenum kl. 2 e. m.

Justerades 4 prot.-utdrag för d. 18 dennes.

Föredrogs och bifölls Stats-Utsk:ts den 18 dennes bordlagda Utlåt. N:o 92, i anl. af väckt motion om förändring i vilkoren för det vid sistförflutna riksdag beviljade lån för anläggning af jernväg mellan Christianstad och Hessleholms station å södra stambanan.

Föredrogs och lades till handlingarne Stats-Utsk:ts den 18 dennes bordlagda Mem. N:o 93, i anl. af erhållen återremiss å Utlåt:t N:o 57, ang:de väckt fråga om statsanslag för vidtagande af åtgärder till hämmande af boskapspesten, om den skulle inom landet utbryta.

Föredrogs och bifölls Stats-Utsk:s d. 18 dennes bordlagda Utlåt. N:o 94, i anl. af väckt motion ang:de pension åt aflidne f. d. Statsrådet General-majoren Carl Ludvid von Hohenhausens efterlemnade döttrar.

Vid punktvis skedd föredragning af Stats-Utsk:ts d. 18 dennes bordlagda Mem. N:o 95, med förslag till sammanjemkning eller voterings-propos:r, i anl. af Riks-Ståndens skiljaktiga beslut uti åtskilliga frågor, rörande anslagen under Riks-Statens åttonde Hufvudtitel, godkände R. o. Ad. alla de i 1:sta—12:te samt 14:de punkterna föreslagna voterings-propos:ne, samt ansåg Utsk:ts i 13:de punkten gjorda anmälan ej erfordra någon annan åtgärd från R. o. Ad:ns sida än att läggas till handlingarne.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, Stats-Utsk:ts den 18 dennes bordlagda Utlåt. N:o

96, i anl. af erhållna återremisser å Betänk:t N:o 66, ang:de regleringen af utgifterna under Riks-Statens åttonde Hufvudtitel.

Föredrogos och godkändes Stats-Utsk:ts den 18 dennes bordlagda Mem:r:

N:o 97, med förslag till voterings-propos:r i anl. af Riks-Ståndens skiljaktiga beslut uti åtskilliga frågor, rörande anslagen under Riks-Statens nionde Hufvudtitel; samt

N:o 98, med förslag till voterings-propos. i anl. af Riks-Ståndens skiljaktiga beslut i fråga om anvisande af medel för Sveriges deltagande uti en allmän exposition i Paris år 1867.

Föredrogs och lades till handlingarne Stats-Utsk:ts den 18 dennes bordlagda Mem. N:o 99, i anl. af Riks-Ståndens skiljaktiga beslut i fråga om upplåtelse till Göteborgs stad af Elfsborgs kungsladugård med dertill hörande lägenheter.

Hr Gr. o. Landtm. hemställde, huruvida R. o. Ad., i enlighet med hvad Riks-Ståndens Hrr Talmän öfverenskommit föreslå, behagade besluta att nästkommande Lördag den 26 dennes företaga val af ledamöter i förstärkt Banko-Utsk.

Ropades ja.

Vidare hemställde Hr Gr. o. Landtm., huruvida Ståndet, på sätt vid föreg:de Riksdagar förfarits, ville vid ifrågav:de val, utom de 21 ordinarie ledamöterne, utse 9 suppleanter, så att hvarje vallista komme att upptaga 30 namn; hvilket jemväl bifölls.

Anmäldes och bordlades sammansattta Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts Betänk. N:o 16, i anl. af väckta motioner ang:de skogshushållningen i riket.

R. o. Ad. åtskiljdes kl. ¾ 3 e. m.

In fidem,
O. Brakel.

Tisdagen den 22 Maj 1866.

Plenum kl. 2 e. m.

Justerades ett prot.-utdrag för den 19 dennes.

Anmäldes och bordlades från nedannämnde Utsk. inkomne Mem:r, Utlåt:n och Betänk:n, neml. från

Stats-Utskottet:

N:o 100, ang:de ersättning för sådana af Kongl. Statskontoret förskottsvis bestridda utgifter, för hvilka statsanslag ej blifvit beviljade;

Sammansatta Stats- och Banko-Utskottet:

N:o 10, i anl. af väckta motioner om ändringar i K. Förordningen d. 26 April 1861, ang:de en allmän hypotheksbank m. m.;

Sammansatta Bevillnings-, Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet:

N:o 3, ang:de afgiften för bränvins tillverkning;

Banko-Utskottet:

N:o 27, ang:de föreskrifterna i 1:sta art. af Banko-Reglementet, om Bankens verksamhet och de fonder, hvarå sedelutgifningen utöfver metalliska valutan är grundad;

N:o 28, ang:de instruktion för nästkommande Riksdags Banko-Utsk.;

N:o 29, ang:de vissa, i följd af blifvande ny R. O. nödiga redaktions-förändringar;

Sammansatta Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet:

N:o 12, i anl. af väckt motion om ändring af 28:de kap. 7:de §:n Byggninga-balken, i fråga om ansvar för försummelse att utgöra skjuts;

N:o 13, i anl. af väckta motioner om förändring af gällande föreskrifter ang:de tiden för fullföljande af besvär i ekonomiska och administrativa mål;

N:o 14, i anl. af återremiss af Utsk:ts Betänk. N:o 3, öfver väckt motion om antagande af ny kyrkolag;

N:o 15, i anl. af återremiss af Utsk:ts Betänk. N:o 6, öfver väckt motion om vissa ändringar vid de för prester föreskrifna examina och lärdomsprof;

Riddarhus-Utskottet:

N:o 10, öfver Hr Anreps, Gabriel, motion ang:de Tullvaktmästaren C. J. F. von Schantz's anspråk att såsom tillhörande adeliga ätten af samma namn N:o 1255. varda å nämnda ätts stamtafla uppförd.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utsk:ts den 18 och 19 dennes bordlagda Utlåt. N:o 96, i anl. af erhållna återremisser å Betänk:t N:o 66, ang:de regleringen af utgifterna under Riks-Statens åttonde Hufvudtitel.

1:sta punkten.

Frih. af Ugglas, Gustaf: På grund af de välgrundade skäl, som blifvit af Utsk:t anförde, får jag anhålla att R. o. Ad. behagade bifalla hvad Utsk:t uti 26:te punkten af Betänk:t N:o 66 föreslagit. Det förefaller mig neml. olämpligt, att en så vidtomfattande organisationsfråga skulle, på grund af enskilda motioner och utan att vederbörande myndigheter blifvit hörde, af R. o. Ad. afgöras, och härför finner jag ett ytterligare stöd uti den omständighet, att meningarne inom de olika Riks-Stånden varit synnerligen skiljaktiga.

Häri instämnde Hr von Koch, Nils Samuel.

Hr Olivecrona, Knut: Uti denna fråga har jag varit motionär, och vid dess behandling hos R. o. Ad. lyckades det mig att få den återremitterad, till följd af de anmärkningar, jag mot Utsk:ts Betänk. framställde. Enligt min tanke hafva de uti min motion anförda skäl ingalunda blifvit af Utsk:t på nöjaktigt sätt vederlagda. Frih. af Ugglas har sagt, att ärendet ej blifvit af vederbörande myndigheter pröfvadt. Jag får då erinra derom, att Consistorierna granskat och tillstyrkt frågan, samt att Kanslers-embetet till hufvudsaklig del instämt uti Consistoriernas åsigt; men K. M:t har, sannolikt af financiella skäl, icke gjort någon framställning i ämnet till R. St:r.

Jag tror det vara ett obestridligt faktum, att adjunkterne vid akademierne i närv:de stund hafva sämre lönevilkor än adjunkterna vid elementarläroverken, ty dessa sednare kunna efter en jemförelsevis kort tjenstetid ernå en lön af 3,000 rdr.

Hela den summa, som skulle åtgå till den ifrågav:de löneförbättrinaen, belöper sig för Upsala universitet till 3,000 rdr, och för Lunds universitet till enahanda belopp; man kan således ej säga att summan är afskräckande. Jag vågar således hemställa, att R. o. Ad. måtte, till förbättrande af adjunkternas löner, på sätt jag uti min motion föreslagit, anslå ett belopp af 3,000 rdr till hvartdera af universiteterna i Upsala och Lund.

Frih. af Ugglas: Jag vill visserligen ej bestrida, att adjunkternas lönevilkor möjligen kunna tåla vid någon förbättring, men jag hemställer, huruvida det kan vara riktigt att på grund af en enskild motionärs framställning vidtaga en så genomgripande förändring som att höja samtliga adjunktslönerna vid Upsala universitet med undantag endast af tvenne. Om frågan är af den vigt som den siste talaren förmenar, så kan man vara öfvertygad, att K. M:t kommer att taga saken om hand, och då kommer ärendet att i vederbörlig ordning för representationen framläggas.

På grund häraf får jag vidhålla min förut framställda anhållan.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade Hr Gr. o. Landtm., att derunder hade yrkats dels utaf Frih. af Ugglas, att R. o. Ad. måtte bifalla Stats-Utsk:ts hemställan i 26:te punkten af Utlåt:t N:o 66, och dels af Hr Olivecrona, att R. o. Ad., med afslag å nämnde hemställan, måtte för sin del besluta, att, till förbättrande af adjunkternes inom de verldsliga fakulteterna vid universiteterna i Upsala och Lund lönevilkor, skulle anslås ett årligt belopp af 3,000 rdr för hvartdera universitetet.

Härefter framställde Hr Gr. och Landtm. propos. på bifall till Stats-Utsk:ts ofvannämnde hemställan och, då dervid svarades många ja jemte ett eller annat nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

2:dra punkten.

Utsk:ts hemställan bifölls.

3:dje—6:te punkterna.

Lades till handlingarne.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts den 16 och 18 dennes på bordet lagda Betänk. N:o 90, i anl. af väckta motioner om ändring i vissa delar af gällande författning ang:de fattigvården.

Utsk:ts hemställan å sid. 3.

Bifölls.

Utsk:ts hemställan å sid. 4.

Frih. Cederström, Rudolf: Det har visserligen ej varit lätt för Utsk:t, att lotsa sig fram mellan de fordringar, som i förev:de hänseende blifvit af åtskillige motionärer framställde; men Utsk:t har dock sökt sammanfatta de olika åsigterna till ett helt, medelst den alternativa form, det gifvit åt sin hemställan. För min del får, under erkännande af dessa bemödandens goda syfte, jag emedlertid förklara, att jag i denna angelägenhet hyser olika åsigter med Utsk:t. Att åt Staten öfverlemna att bekosta underhållet för sådane fattiga personer, hvilka under någon längre tid varit från sina kommuner frånvarande, skulle enligt min tanke medföra många olägenheter. Först och främst att de fattige ej blifva angelägna om att ordentligen låta mantalsskrifva sig; och att likaledes hos kommunerna alstrades likgiltighet för antecknandet af deras fattige; vidare att, om Staten skulle bekosta fattigvården, den efter all sannolikhet komme att blifva vida dyrare, än för närv:de är händelsen; samt slutligen att äfven om Staten skulle upprätta ett eller annat Långholmen, der de fattige skulle sysselsättas, så vore dock fara värdt, att de derstädes ej skulle komma att finna sig serdeles väl, utan blifva hårdt och kärlekslöst behandlade. Inom orterna, der befolkningen på nära håll ser de utarmades nödlidande belägenhet, blifver omvårdnaden mera mild, mera mensklig, än som kan väntas på ett arbets- eller tukthus.

Denna omständighet har visserligen inom Utsk:t blifvit uppmärksammad, men anförd just till stöd för den mening, som der gjorde sig gällande, i det flere ledamöter ansågo en fördel ligga deruti, att de fattige, derest de ej genom arbetsamhet sökte förbättra sina utsigter till bergning, egde ett mindre lockande perspektiv för sin framtid. Men, Mina Hrr! icke får man stämpla fattigdomen såsom ett fel; den behöfver ju ej alltid vara sjelfförvållad!

Det andra alternativet, som Utsk:t framställt, eller att ifrågav:de underhåll skulle bekostas af landstingen, har visserligen mera skäl för sig, men skulle dock, enligt min tanke, bättre och ändamålsenligare inledas hos landstingen

sjelfva, sådane neml. der de lokala förhållanderne dertill kunna befinnas gifva anledning; ty uti vidsträcktare län förutser jag, att landstingen ej derpå ingå, af orsak att en sådan anordning ej skulle aflöpa utan svårigheter, ja äfven komma att vålla ej ringa olägenheter. Jag vågar derföre hemställa att R. o. Ad. behagade afslå Utsk:ts hemställan i förev:de punkt.

Frih. Alströmer, Oscar: I likhet med Frih. Cederström anhåller äfven jag, att R. o. Ad. behagade afslå denna punkt; och jag eger så mycket större skäl till denna anhållan, som, enligt hvad jag tror mig veta, Borgare- och Bonde-St:n redan fattat enahanda beslut.

Efter härmed slutad öfverläggning framställdes först propos. på bifall till Utsk:ts hemställan, hvarvid svarades nej, och sedermera propos. på afslag derå, som med ja besvarades.

Utsk:ts hemställan å sid. 5.

Bifölls.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, Sammansatta Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts den 19 dennes bordlagda Betänk. N:o 16, i anl. af väckta motioner ang:de skogshushållningen i riket.

Föredrogs Frih. von Sehulzenheims, David, den 18 dennes bordlagda förslag om inbjudnings aflåtande till Hederv. Bonde-St. att biträda R. o. Ad:ns beslut i afseende å 2:dra punkten i Stats-Utsk:ts Utlåt. N:o 80, i fråga om anvisande af medel till fortsättning af arbetena å den s. k. norra stambanan.

Frih. af Ugglas: För min del vidhåller jag den mening, jag vid ett föreg:de tillfälle uttalat, att neml. det rättaste vore att ej bifalla Frih. von Schulzenheims ifrågav:de förslag. Inbjudningar må vara lämpliga, när de åsyfta att sammanjemka beslut, hvilka i hufvudsaken äro öfverensstämmande, ehuru de i detaljerna kunna vara något skiljaktiga; men att inbjuda ett Stånd att frånträda ett beslut, som det efter mogen öfverläggning fattat, anser jag högst oriktigt. Väl har jag ofta hört, att man genom en inbjudning vill ernå ett positivt resultat, men deremot har jag ej hört motsatsen, eller att en inbjudning skulle hafva till syfte att förmå ett Stånd att ej fatta något beslut. Enär jag dessutom för min enskilda del alltid mot-

satt mig aflåtande af inbjudningar, anser jag mig äfven nu böra följa enahanda princip; och är det på grund deraf jag anhåller om afslag å förev:de hemställan.

Frih. Cederström: Det skulle visserligen ej kunna falla mig in att vilja handla mindre grannlaga emot ett Med-Stånd; men jag är så mycket mera öfvertygad, att ifrågav:de åtgärd ej skulle kunna stämplas såsom ogrannlaga, som jag erinrar mig, att just Bonde-St:t för icke längesedan till R. o. Ad. aflät en inbjudning att, med afträdande af dess i fråga om anslag till nordvestra stambanan fattade beslut, biträda den mening, som inom nämnda Stånd gjort sig gällande, att nemligen, under form af uppskof med frågan, vägra allt anslag till nämnda bana. Som emedlertid redan tre Stånd fattat beslut i motsatt rigtning, föranledde berörda inbjudning icke till någon propos.

Ingen kan med skäl förebrå mig, att jag är särdeles ifrig för inbjudningar; tvertom anser jag, att de i möjligaste mån böra undvikas. Men då de ej äro förbjudna och hafva gammal sedvänja för sig, kan jag icke finna, hvarför man skall förneka sig att någon gång använda dem, när det just kan ske till nytta för det allmänna. Med afseende å ifrågav:de inbjudning måste man besinna, först och främst att den kan tillskynda Staten en besparing af en summa, som onekligen ej väger obetydligt i vår utgiftsstat; och för det andra att den bansträckning, hvarom här är fråga, är synnerligen omtvistad. Härtill vill jag lägga, att enligt min tanke en summa af 500,000 rdr ingalunda är tillräcklig för att utlägga en bana från Upsala i rigtning mot Sala till en sådan ändpunkt, hvarigenom Staten skulle kunna tillförsäkras en trafik, som beredde den någon ersättning för en sådan uppoffring. Jag vågar äfven hemställa till Frih. af Ugglas, huruvida han anser denna bansträckning vara synnerligen förmånlig. Att döma af de åsigter, han vid ett föregående tillfälle uttalat, tror jag ej det vara händelsen. Under sådane omständigheter kan jag i sanning ej fatta, hvarför man i förevarande fall ej skulle draga fördel af en redan häfdvunnen sedvänja, äfven om man skulle önskat, att denna sedvänja aldrig blifvit införd; en from önskan, som nu komme för sent. Hvad beträffar Frih. af Ugglas' anmärkning, att ifrågav:de inbjudning ej har något positivt syftemål, så har han, då han häri ser en anledning till afslag, endast skenbart rätt; ty jag vet i sanning ej någon lag eller ens sedvänja, som föreskrifver en sådan begränsning för inbjudningar.

På grund af dessa i korthet anförda skäl vågar jag anhålla om bifall till Frih. von Schulzenheims förslag.

Frih. af Ugglas: Enligt min tanke gör man orätt, om man i afseende å denna fråga ytterst tänker på det ändamål, man med inbjudningen vill vinna; man bör, som jag tror, helt enkelt göra för sig klart, huruvida det medel, man vill begagna, är fullt lämpligt; och Frih. Cederström har, såvidt jag kunnat finna, icke vederlagt det skäl, jag anfört för ifrågav:de medels olämplighet. Frih:n har i sådant hänseende sjelf åberopat den inbjudning, Bonde-St:t aflät till R. o. Ad. i afseende å nordvestra stambanan. Jag är dock öfvertygad, att om denna inbjudning förekommit till behandling hos R. o. Ad., skulle Frih:n hafva anfört samma skäl, som jag nu tagit mig friheten omnämna; och hvad som är rätt i ena fallet, torde väl äfven böra vara det i det andra. Huruvida ifrågav:de inbjudning skulle hos Bonde-St:t blifva välkommen eller ej, anser jag ej böra inverka på R. o. Ad:ns beslut; och då R. o. Ad., såvidt jag kan erinra mig, i allmänhet ej fogat sig efter ankomne inbjudningar, tror jag deruti ligga ett ytterligare skäl att afslå förevarande förslag.

Hr von Francken, Georg Wolfgang: Nog har jag under innevarande riksdag sett och hört många konstiga saker; men ännu har jag aldrig varit vittne till något sådant, som att man skulle inbjuda ett Stånd att återtaga, hvad det en gång gifvit. Må vi blott gå till oss sjelfva! Om någon gifvit en sak till en annan, så hemställer jag, om han sedermera gerna återfordrar denna sak med förklarande, att han ångrar sin gifmildhet. När man nu ej sjelf vill göra sig skyldig till något dylikt, så måste man naturligtvis så mycket mindre vilja öfvertala en annan person, — eller i förev:de fall ett annat Riks-Stånd, — att återtaga, hvad som en gång blifvit gifvet. Mig skulle det vara ganska vidrigt att deltaga i en sådan inbjudning; och om den komme att aflåtas, skulle det ej förvåna mig, om Bonde-St:t helt enkelt sände den tillbaka.

Jag förenar mig med Frih. af Ugglas.

Frih. Cederström: Hvarje inbjudning måste väl hafva till ändamål, att förmå ett Med-Stånd att frångå ett redan fattadt buslut, ty annars skulle den ju sakna all betydelse. Också har R. o. Ad. för ej många timmar sedan på Hr von Franckens begäran aflåtit en inbjudning rörande pension åt framl. Komminister Ignells enka. Då var dock blott fråga om ett ganska ringa belopp; men nu, när man möjligen kan inbespara en half million, heter det, att man bör strängt vidhålla den grundsats, att ej aflåta några inbjudningar. Hr von Francken har till och med gått så långt, att han förmodar, att ifrågav:de inbjudning

skulle

skulle af Bonde-St:t återsändas, utan vidare handläggning. I sådant fall skulle dock Bonde-St:t handla i högsta grad inkonseqvent, enär samma Stånd för ej längesedan till oss uti ett annat ärende aflåtit en i syftningen ungefärligen enahanda inbjudning. Visserligen är det sannt, att nämnda inbjudning ej blef föremål för behandling, enär tre Stånds beslut lade hinder i vägen derför; men det var en särskild omständighet, som Bonde-St:t förmodligen ej afvetat, och hvilket ej bör utöfva något inflytande på förevarande fråga.

Jag anhåller fortfarande om bifall till Frih. von Schulzenheims förslag. Det är ingalunda stridande mot lag eller häfd, det är af en nyttig, penningebesparande syftning, och förtjenar bifallas.

Frih. Alströmer: Jag instämmer med Frih. af Ugglas och Hr von Francken derutinnan, att ifrågav:de inbjudning är i högsta grad olämplig. Om densamma blefve till Bonde-St:t aflåten, skulle det ingalunda förundra mig, om den besvarades med inbjudningar från samma Stånd, deruti R. o. Ad. uppmanades att frånträda sina beslut i fråga om öfriga anslag, hvilka R. o. Ad. bifallit, men Bonde-St:t afslagit; och det skulle kunna leda till ett inbjudningsväsende, som ingalunda vore önskligt.

Hr Nordenfelt, Enar Wilhelm: Då denna fråga sednast var före, yttrade jag några ord; och jag vidhåller fortfarande den åsigt, jag då uttalade, nemligen att det ej är lämpligt att inbjuda ett Stånd att frånträda ett fattadt beslut. Att begära, att det skall göra modifikationer deri, kan väl låta säga sig, och det har ofta varit brukligt; men att uppmana Ståndet att fatta ett beslut af alldeles motsatt beskaffenhet mot hvad det förut beslutat, anser jag både olämpligt och ohöfligt.

Visserligen är det sannt, att det icke finnes något direkt förbud mot inbjudningar; men jag får för min del förklara, att jag ej hyllar den grundsats, att allt är tillåtet, som ej är med tydliga ord förbjudet.

Jag yrkar afslag å förev:de framställning.

Hr von Koch, Nils Samuel: (Yttrandet, som blifvit talaren tillstäldt för justering, har sedermera icke af honom blifvit återlemnadt.)

Frih. Liljencrantz, Johan: En föregående talare har upplyst, att R. o. Ad. på sednare tider alltid hyllat den grundsats att icke till Med-Stånden aflåta inbjudningar i syfte att förmå dem att ändra sina beslut. Jag får

då erinra derom, att då frågan om Danskars och Norrmäns rätt att här i landet utöfva vissa yrken förevar, fattade R. o. Ad. det beslut att ej medgifva Danskar den rätt, Utsk:t i sådant afseende tillstyrkt. Då föreslog en ledamot, — och hans förslag vann gehör, — att R. o. Ad. skulle aflåta en inbjudning till Bonde-St:t att förena sig om den inskränkning, R. o. Ad. i afseende å Utsk:ts berörda förslag beslutat. Detta var hvad Hr von Francken så ädelt kallade att söka förmå ett Stånd att återtaga, hvad det en gång gifvit. Det angick visserligen ej en penningegåfva, men det angick dock gåfvan af en rättighet, på grund hvaraf penningar kunde förvärfvas. Vid detta tillfälle biföll R. o. Ad. förslaget om inbjudning; men nu vill man ej gå till väga på samma sätt, då det dock är ett medel att bespara statsverket stora utgifter och att förekomma, att frågan blir föremål för köpslående i förstärkt Utsk., — ett uttryck, hvilket man med allt skäl kan begagna, då man besinnar, huruledes vid voteringarne olika intressen utbytas emot hvarandra.

Jag yrkar bifall till förevarande förslag.

Frih. af Ugglas: Jag kan ej begära, att den siste talaren, som under mitt förra anförande var sysselsatt med en spatsertur på stora gången, skulle lemna någon uppmärksamhet åt hvad jag då yttrade. Jag får då upplysa den värde talaren, att jag icke sagt, att R. o. Ad. aldrig under sednare tider aflåtit några inbjudningar. Men jag har sagt att inbjudningar, hvilka kunna vara lämpliga då fråga är om sammanjemkande af beslut, hvilka i hufvudsaken äro öfverensstämmande, men i en eller annan detalj skiljaktiga, i sådana frågor som denna, icke äro på sin plats.

Frih. Raab, Adam Christian: Så länge jag kan minnas tillbaka, har det varit en sedvänja att göra inbjudningar i frågor, der två Stånd stadnat emot två. Hvad särskildt förev:de fråga beträffar, så anser jag, att då Bonde-St:t med en majoritet af endast en röst fattat sitt beslut, så kan det ej vara för detta Stånd något stötande, att R. o. Ad. hemställer, huruvida det ej skulle vilja instämma uti dess beslut. För min del vill jag så mycket som möjligt spara med Statens medel; och som ifrågav:de inbjudning leder till ett sådant resultat, kan jag ej annat än tillstyrka bifall till Frih. von Schulzenheims förslag.

Hr Nordenfelt: Jag har så mycket hört talas om lagligheten af denna fråga till och med af jurister, att det är fara värdt, att mitt omdöme i saken deraf kan blifva förvilladt. Emedlertid har jag klart för mig, att om R. o.

Ad. i dag fattar ett positivt beslut uti en fråga, så eger icke R. o. Ad. rätt att i morgon ändra eller omintetgöra detta beslut, äfven om flere af dess ledamöter yrkade det. Har nu ett Stånd ej rätt att af egen böjelse ändra sitt eget beslut, så vinner det icke denna rätt derigenom att ett annat Stånd inbjuder till ändringen, och synes det mig deraf tydligen följa, att ett Riks-Stånd icke bör inbjuda ett annat Stånd att göra hvad det icke vill göra sjelf. Detta är för mig ett fullt talande skäl; och jag får i följd deraf vidblifva min anhållan om afslag å Frih. von Schulzenheims framställning.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats fulländad samt Hr Gr. o. Landtm. upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till det förev:de förslaget och dels afslag derå, framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till detsamma, hvarvid svarades ja och nej i blandning, samt sedermera propos. på afslag derå, då svaren likaledes utföllo med blandade ja och nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Frih. Cederström begärde votering.

Uppsattes och justerades följande voteringspropos.:

»Den som bifaller Frih. von Schulzenheims förslag om inbjudnings aflåtande till Bonde-St:t att biträda R. o. Ad:ns beslut rörande 2:dra punkten i Stats-Utsk:ts Utlåt. N:o 80, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, afslår R. o. Ad. detta förslag.»

Voteringen företogs och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 13.
Nej — 18.

R. o. Ad. åtskiljdes kl. ¼4 e. m.

In fidem,
O. Brakel.

Onsdagen den 23 Maj 1866.

Plenum kl. 10 f. m.

Justerades 2 prot.-utdrag för den 22 dennes.

Hr Leijonancker, Fredrik Wilhelm: Då det, i anseende till Frövi-Falu-banans stora betydelse, är af vigt att frågan derom inkommer till näst sammanträdande riksdag i så utredt skick som möjligt, vågar jag föreslå, att R. o. Ad. ville inbjuda Preste-St:t att förena sig i det beslut, R. o. Ad. rörande nämnda bana fattat.

Detta förslag begärdes på bordet.

Till följd af R. o. Ad:ns den 2 dennes fattade beslut, föredrogos nu i ett sammanhang ej mindre Sammans. Stats-, samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts den 21 sistl. April och 1 dennes bordlagda Betänk. N:o 7, i anl. af dels K. M:ts nåd. Propos. till R. St:r, ang:de förändrade bestämmelser i fråga om upplåtande åt enskilda af Kronans mark i Norrland och Stora Kopparbergs län, samt om dispositionen af stubböresmedlen, dels en i ämnet väckt motion, än äfven Sammans. Lag-, samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts den 19 och 22 dennes bordlagda Betänk. N:o 16, i anl. af väckta motioner ang:de skogshushållningen i riket.

Härvid förekom till en början:

1:sta punkten i Betänk:t N:o 7 och 1:sta punkten i Betänk:t N:o 16.

Hr Boij, Adolf Fredrik: De punkter, som af Sammans. Stats- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:t i Betänk:t N:o 7 hafva blifvit behandlade, anser jag för min del vara i och för sig sjelfva icke allenast goda, utan befrämjande det åsyftade ändamålet med en skogslag, men jag tror likväl icke, att med dessa punkter ensamt man

kan komma derhän, att de kunna anses ange hufvudgrunderna för en allmän skogslag. Nu innehåller visserligen Sammans. Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts Betänk. N:o 16, att man har att förvänta en fulländning i detta hänseende, men, som jag tror, att dessa punkter i Betänk:t N:o 7 till en god del tillkommit genom en fullständig utredning af frågan, dels genom en komités, dels genom R. St:rs behandling, så finner jag icke något skäl för R. St:r att nu icke göra annat än fatta beslut öfver de af Regeringen framstälda punkterna, derföre att de äro i och för sig goda, utan jag tror fastmer, att R. St:r böra i samma rigtning som hittills upptaga de punkter, som de hittills upptagit genom sednaste riksdagsbeslut af 1863, och fulländande dessa punkter genom detta riksdagsbeslut i de fall, der förbättring af det sednaste riksdagsbeslutet genom dessa punkter icke förhindras. Jag anser således, att först och främst punkterna böra antagas, men att de böra fulländas genom de punkter, som af R. St:r för sin del, hvilka äro berättigade att deltaga i lagstiftningen i detta ämne, beslutat, och som sednaste riksdagsbeslut innehåller. Så länge man lefver, gör man emellertid nya erfarenhetsrön. Det finnes i sednaste riksdagsbeslutet en punkt, som lyder sålunda:

»R. St:r hysa alltså den åsigt, att i orter, der sådant af klimatiska eller ekonomiska orsaker kan vara erforderligt och tillfälle dertill sig yppar, skogbärande eller till skogsodling tjenliga marker må för Kronans räkning förvärfvas, i den mån medel för sådant ändamål redan af K. M:t disponeras eller af R. St:r dertill anvisas.»

Om skogslagstiftningen skall gå i den rigtning, som Regeringen önskar, och R. St:r, allt sedan 1856 års skogskomité tillsattes, insett vara behöflig, är dock min öfvertygelse, att man icke för det närv:de kan göra sådana inköp af någon annan jord, för att öka skogarnes tillväxt, än den som redan skett af Svältorna och Tråningshult, men, för den händelse att man icke fäster allt för mycken vigt vid inköp af ny jord, så är, under förutsättning att Regeringens goda plan, att denna skogshushållning skall med sina inkomster betäcka sina utgifter, skall iakttagas, förhållandet sådant, att de årliga inkomsterna utgöra 327,000 rdr. För att få en fullständig skogsstat reglerad erfordras 327,000 rdr, och alltså ser man, att medlen blifva så tillräckliga, att dermed kan bildas, enligt den af Regeringen uppgifna planen, en fullständig skogsstat. Jag tror, att det är ganska nödvändigt att reglera en sådan så fort som möjligt, och man vet redan, att det finnes öfver 100 utexaminerade elever, som vänta på arbete. Jag har visserligen aldrig föreställt mig, att en sådan förändring skulle göras i ett nu, utan endast att

den borde göras i mån af behof; och det skadar icke, om inkomsterna något år skulle öfverstiga utgifterna, för den händelse att auktionsanbuden understundom af behörig auktoritet ej skulle blifva antagne. Alltså ser jag för min del i detta hänseende icke något hinder för denna organisation.

I afseende å lagstiftningen för skogar, hvarom min motion egentligen handlar, så medgifver jag gerna, att de enskilda skogarne uppgå till 27 à 30 millioner tunnland, och att Statens skogar till omkring 2 millioner icke kunna beräknas tillräcklige att i Sverige fortfarande hindra hvarken samtiden eller efterkommande att frysa ihjäl, ifall man icke beträder den serdeles ledsamma väg, som har så mycket emot sig, att på ett eller annat sätt ingripa i eganderätten. Jag begriper lika väl, att jag icke saknar hjelp i detta hänseende och att det erhållits ett otroligt starkt stöd för att göra ett svagt försök i detta hänseende. Det finnes en författning af den 21 Dec. 1865, som också är berörd af Utsk:ts Betänk. Man bör observera att de virkessatser, som der äro omnämnde, att sådane träd, som stå under 6 à 7 tum skarpkant, icke ingå i de kategorier, som här förekomma, så framt man icke vill tro, att stora vackra träd, som äro mindre, skola begagnas till kolbränning. Jag anser således, att regeringen har visat oss vägen till komplett exportförbud för alla de dimensioner, som gå under 6 à 7 tum i lilländan. Det är derföre som jag verkligen tror, att det vore skäl, att den enskilde ville visa ungefärligen samma fosterlandskärlek, som här indirekt blifvit anvisad. Detta hör hvarken till frihandelssystemet eller Franska traktaten. Skogshandteringen har i och för sig sjelf en alldeles egendomlig natur, som gör, att denna fråga af den aldra svåraste frihandlare blifvit på annat sätt behandlad. Jag kan icke underlåta, då jag har så godt tillfälle, att hembära Regeringen min tacksamhet för den undantagslagstiftning, som den i skogsfrågan visat. Jag var färdig att försöka ett klander mot Författningen af den 21 Dec. 1865. Man ser nemligen, att de lägsta tjenstemännen ega att hålla syner och att det icke finnes något forum, så framt de, som fått virke, äro belåtna, hvaraf följer, att dessa tjenstemän icke kunna på något sätt kontrolleras. Det är att lägga väl starkt ansvar af många millioner och åstadkomma stor frestelse. Jag är öfvertygad om, att det är mycket lätt att åstadkomma någon förändring i detta hänseende, men det föranleder mig på intet vis att anse författningen olämplig.

Det är alltså min öfvertygelse, att i det skick, hvari frågan sig befinner, dessa punkter böra antagas, men att de böra fullständigas genom de punkter, som R. St:r vid 1863 års riksdag beslutade. Att jag skall uppläsa dessa

punkter, torde Hrrne icke önska, och, då det icke finnes något så farligt som att trötta, då man önskar en saks framgång, vill jag icke läsa upp de utmärkta punkterna, hvilka utgöra grunden för en skogslag. Den finnes här af skogsstyrelsen uppgjord i öfverensstämmelse med dessa punkter. Jag skall icke vidare upptaga tiden med denna skogslag, utan förbigår äfven den, men hänvisar dem, som önska taga del deraf, till det papper, som jag har här. Jag ber nu att få öfvergå till Sammans. Lag- o. Ekon.-Utsk:ts Betänk. Enligt hvad Utsk:t inhemtat, är under behandling i Finans-Dep:t förslag till skogslag. Det vill alltså synas af detta Betänk. som om Utsk:t skulle anse det vara tillräckligt, att en fråga är under behandling i Finans-Dep:t, och att vid sådant förhållande R. St:r icke hafva någon skyldighet att gå grundligare tillväga. Jag tror, att reflexionerna göra sig sjelfva, och att det arbete, som fordras, är lika mycket R. St:rs som Regeringens skyldighet. Skulle vi, derföre att Regeringen visat sig villig att gå en god, klok och praktisk väg, alldeles upphöra att understödja Regeringen? Jag tror det icke, och är öfvertygad om, att regeringen skulle vara tacksam, om R. St:r visade, att de å sin sida vilja på grundligare sätt behandla denna fråga.

Jag får, på grund af hvad jag nu anfört, framställa den ödmjuka anhållan, att denna punkt måtte återremitteras.

Gr. Björnstjerna, Carl Magnus: Jag skall försöka att så mycket som möjligt hålla mig vid den nu föredragna frågan och ej sväfva såsom den föreg:de talaren ut på den följande punkten om skogsstatens organisation. Hr Boij har förklarat sig icke egentligen hafva något att anmärka mot 1:sta punkten af Sammans. Statssamt Ekon.-Utsk:ts Betänk. N:o 7, med undantag att utsyningen ej borde vara öfverlemnad åt skogsstatens lägsta tjenstemän. Efter hvad jag kan finna, innehåller dock icke författningen något sådant stadgande; der står endast orden »Skogsstatens tjenstemän», således likaväl de högsta, som de lägsta. Hvad åter Hr Boijs yrkande om återremiss å 1:sta punkten i Sammans. Lag- samt Ekon. Utsk:ts Betänk. N:o 16 angår, kan jag icke annat än motsätta mig detsamma. Hr Boij har sjelf medgifvit, att hans förslag icke innehåller något nytt, utan endast är ett upprepande af R. St:rs beslut vid 1863 års riksdag. Då vi nu veta, att just på grund af detta beslut dels K. M:t redan utfärdat författningar om de Norrländska skogarne, dels inom vederbörande Dep. en allmän skogslag är under utarbetning, och således K. M:t i denna fråga i allo tillmötesgått R. St:rs önskningar, kan jag icke inse något

skäl att nu återupprepa samma anhållan som 1863. Jag yrkar bifall.

Hr Nordenfalk, Carl: Jag är i det väsendligaste förekommen af Gr. Björnstjerna. Då den förste talaren förklarat sig icke hafva något att anmärka hvarken mot 1:sta punkten i sammansatta Stats- samt Ekon.-Utsk:ts Betänk. N:o 7, eller i allmänhet mot 1865 års skogsförordningar, får jag blott tillägga, att de ledamöter inom sammansatta Lag- samt Ekon.-Utsk:t, hvilka närmare kände förhållandena inom Norrland, voro särdeles belåtna med berörde förordning, ibland dessa särskildt en af motionärerna Hofpredikanten Rosenius, som ansåg framförallt föreskriften om det utsynade virkets försäljning på auktion vara välgörande, emedan allmogen derigenom icke längre komme att sysselsätta sig med trävaruhandeln, som blefve förbehållen sågverksegarne, utan kunde egna sig åt jordbruket. Hvad frågan om återremiss af 1:sta punkten i sammansatta Lag- samt Ekon.-Utsk:ts Betänk. N:o 16 angår, så har redan Gr. Björnstjerna visat, att något rimligt skäl dertill förefinnes icke. Enligt hvad Utsk:t inhemtat, är en skogslag under utarbetning i Finans-Dep:tet, och det är då fullkomligt öfverflödigt att ingå till K. M:t med en anhållan i sådan syftning.

Jag yrkar bifall till Utsk:ts Betänk.

Hr Boij: Den omständighet, att regeringen redan erhållit många skrifvelser från R. St:r i denna fråga, torde icke varit orsaken till den lätta behandling sammansatta Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:t egnat ämnet, utan fastmera torde anledningen dertill vara att man inom Utsk:t börjat blifva litet tröttare. Jag hade derföre trott, att efter hvilan under Pingstdagarne ett bättre resultat kunnat vinnas, men jag börjar nu misströsta derom. Jag får då blott nämna, att oaktadt jag anser auktion å virket vara ett ganska godt och väl valdt sätt af regeringen att tillgodogöra Staten så mycket som möjligt af dess skogar, så är likväl detta icke tillräckligt, då det tydligen står i förordningen, — hvilket hvarken Gr. Björnstjerna eller den siste talaren ansett sig böra vidröra, men hvilket dock hör till ämnet — att något minimipris vid dessa auktioner icke får åsättas. Jag är icke heller fullt öfvertygad om att något minimipris bör åsättas, eller om det icke vore bättre att anbuden pröfvades af skogsstyrelsen innan de antoges, men jag tror dock svårligen att Hrr:ne kunna finna något ställe i förordningen, der en sådan garanti för Staten är bestämd. Vidare, antingen har man ej rätt att tala om till ämnet hörande saker, då de ej uttryckligen äro omnämnda i den föredragna punkten, och då

hafva Hrr:ne rätt, eller ock har man en sådan rättighet, och då har jag rätt; i så fall får jag påpeka ett ytterligare skäl till återremiss, det neml., att det lätt kan hända, att sågverksegare dela distrikten sins emellan och ej köpa på hvarandras område, i hvilket fall Statens inkomst blir ytterst ringa.

Jag vidblifver mitt yrkande om återremiss.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats fulländad samt Hr Gr. o. Landtm. upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till de ifrågav:de båda punkterna och dels återremiss deraf, framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till desamma, hvarvid svarades många ja och några nej, samt sedermera propos. på återremiss deraf, då svaren utföllo med många nej jemte några ja; hvarefter och sedan propos. på bifall till punkterna ånyo framställts samt med många ja och några nej besvarats, Hr Gr. o. Landtm. förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Hr Boij begärde votering.

Uppsattes och justerades följ:de voterings-propos.:

»Den som bifaller så väl sammansatta Stats- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts hemställan i 1:sta punkten af Betänk:t N:o 7, som ock sammansatta Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts hemställan i 1:sta punkten af Betänk:t N:o 16, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, återremitterar R. o. Ad. dessa punkter.»

Voteringen företogs och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 23.
Nej — 10.

Häruppå föredrogos, hvar efter annan, och bifollos 2:dra, 3:dje och 4:de punkterna i Betänk:t N:o 7 samt 2:dra, 3:dje, 4:de, 5:te och 6:te punkterna i Betänk:t N:o 16.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, Stats-Utsk:ts den 22 dennes bordlagda Utlåt. N:o 100, ang:de ersättning för sådana af Statskontoret förskottsvis bestridda utgifter, för hvilka statsanslag ej blifvit beviljade.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, sammansatta Stats- och Banko-Utsk:ts d. 22 dennes bordlagda Utlåt. N:o 10, i anl. af väckta motioner om ändringar i Kongl. Förordningen d. 26 April 1861 ang:de en allmän hypotheksbank m. m.

Efter föredragning af sammansatta Bevilln.-, Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts den 22 dennes bordlagda Mem. N:o 3, ang:de afgiften för bränvins tillverkning, godkändes den föreslagna voterings-propos:n.

Föredrogos, men begärdes af flera ledamöter ånyo på bordet, Banko-Utsk:ts d. 22 dennes bordlagda Mem:r:

N:o 27, ang:de föreskrifterna i 1:sta artikeln af Banko-reglementet om bankens verksamhet och de fonder, hvarå sedelutgifningen utöfver metalliska valutan är grundad; samt

N:o 28, ang:de instruktionen för nästk:de riksdags Banko-Utsk.

Föredrogs och bifölls Banko-Utsk:ts den 22 dennes bordlagda Mem. N:o 29, ang:de vissa, i följd af blifvande ny R. O., nödiga redaktions-förändringar.

Föredrogos, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, sammansatta Lag- samt Allm. Besv.- och Ekon.-Utsk:ts den 22 dennes bordlagda Betänk:n:

N:o 12, i anl. af väckt motion om ändring af 28:de kap. 7:de §:n Byggninga-balken, i fråga om ansvar för försummelse att utgöra skjuts; samt

N:o 13, i anl. af väckta motioner om förändring af gällande föreskrifter ang:de tiden för fullföljande af besvär i ekonomiska och administrativa mål.

Föredrogos och lades till handlingarne sammansatta Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts den 22 dennes bordlagda Mem:r:

N:o 14, i anl. af återremiss af Utsk:ts Betänk. N:o 3, öfver väckt motion om antagande af ny kyrkolag; och

N:o 15, i anl. af återremiss af Utsk:ts Betänk. N:o 6, öfver väckt motion om vissa ändringar vid de för prester föreskrifna examina och lärdomsprof.

Föredrogs och bifölls Riddarh.-Utsk:ts d. 22 dennes bordlagda Utlåt. N:o 10, öfver Hr Anreps, Gabriel, motion ang:de Tullvaktmästaren C. J. F. von Schantz's anspråk att, såsom tillhörande adeliga ätten af samma namn N:o 1255, varda å nämnde ätts stamtafla uppförd.

Upplästes och godkändes Exped.-Utsk:ts skrifvelseförslag:

N:o 53, i anl. af K. M:ts Nåd. Propos. ang:de upplåtelse åt Stockholms stad af vissa tomtdelar å Riddarholmen;

N:o 54, rörande åtgärder i afseende på tilläpningen af vissa stadganden ang:de landväga varuförseln emellan Sverige och Norge;

N:o 55, ang:de åtskilliga ändringar i domstolsinrättningen å landet;

N:o 56, ang:de förändrade föreskrifter i afseende på sättet för kommunikation af besvär, som blifvit till Hofrätt ingifna;

N:o 57, ang:de ändring i kyrkolagens föreskrift rörande tiden för barnaqvinnans kyrkogång; och

N:o 58, ang:de ändringar af 70:de §:n i Kongl. Förordningen om kommunal-styrelse å landet.

Öppnades Hrr Elektorers lista vid val af en suppleant i Stats-Utsk:t efter N:o 98, Hr Stålhandske, fullm. Hr Silfverstolpe, David August Leonard; och befanns dertill hafva blifvit utsedd:

N:o 2183. Hr Gripensvärd, Jakob Olof.

Öppnades Hrr Elektorers lista vid val af 3 suppleanter i Bevilln.-Utsk:t efter N:o 1151, Hr Meijerhelm, fullm. Hr af Geijerstam, Carl Fredrik, N:o 2333, Hr Oldevig, Hans Fredrik, och N:o 839, Hr Rehnberg, Carl Gustaf; och befunnos dertill hafva blifvit utsedde:

N:o 381. Frih. Hjerta, Fredrik Filip.
» 446. Hr Netherwood, fullm. Hr Ehrenborg, Richard.
» 1606. » Flach, Johan Fredrik Filip.

Öppnades Hrr Elektorers lista vid val af en suppleant i Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:t efter N:o 1586, Hr Raab, fullm. Frih. Raab, Hugo; och befanns dertill hafva blifvit utsedd:

N:o 96. Hr Pauli, Carl Gustaf.

Öppnades Hrr Elektorers lista vid val af en suppleant i Riddarh.-Utsk:t efter N:o 91, Hr Mörner, Hampus Gabriel; och befanns dertill hafva blifvit utsedd:

N:o 2178. Hr Edelsvärd, Adolf Wilhelm.

Anmäldes och bordlades:

Stats-Utsk:s Utlåt. N:o 101, i anl. af K. M:ts Nåd. Propos. ang:de kostnadsfri utdelning af Post- och Inrikes-Tidningar till alla kommuner i riket; samt

Lag-Utsk:ts Betänk:n och Mem:r:

N:o 51, i anl. af väckta motioner om ändring af lagens bestämmelser ang:de tiden för fullföljande af vad och besvär emot utslag, meddelade af underrätt å Gottland;

N:o 52, i anl. af återremiss af Lag-Utsk:ts Betänk. N:o 34, öfver väckta motioner om förändrad lagstiftning ang:de förvaltningen af omyndiges egendom samt kontrollen å förmyndare;

N:o 53, i anl. af återremiss af Lag-Utsk:ts Betänk. N:o 37, öfver väckta motioner om förändrade stadganden i afseende å böters förvandling;

N:o 54, i anl. af återremiss af Lag-Utsk:ts Betänk. N:o 38, öfver väckta motioner om ändringar i konkurslagen;

N:o 55, i anl. af väckta motioner om ändring af lagens stadganden ang:de borgen för annan mans gäld;

N:o 56, i anl. af väckt motion om ett lagstadgande ang:de belåning af varor, som af egaren blifvit under visst vilkor hos annan man eller allmän inrättning i förvar upplagda; och

N:o 57, i anl. af väckta motioner om förändrad lagstiftning ang:de panträtt i lös egendom.

Sedan ett prot.-utdrag rörande Sammansatta Bevilln.-, Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts Mem. N:o 3, blifvit justeradt, åtskiljdes R. o. Ad. kl. 12 middagen

---

In fidem,
O. Brakel.

Lördagen den 26 Maj 1866.

Plenum kl. 10 f. m.

Justerades 4 prot.-utdrag för den 23 dennes.

Upplästes följande af Hr Flach, Johan Fredrik Filip, inlemnade mem.:

Underrättad att Höglofl. Ridderskapets och Adelns Hrr Elektorer behagat utse mig till suppleant i Bevilln.-Utsk:t, får jag, med den rätt 23 § Riddarh.-Ordn:n i sådant afseende lemnar, ödmjukl. afsäga mig berörde uppdrag.

Hr Gr. o. Landtm. anmodade R. o. Ad:ns Hrr Elektorer att utse en suppleant i Bevilln.-Utsk:t efter Hr Flach.

Upplästes en från Kgl. Svenska Akademiens Sekreterare till Hr Gr. o. Landtm. aflåten skrifvelse af följande innehåll:

Med anledning af Svenska Akademiens offentliga sammankomst Tisdagen den 29 innev:de månad, då Akademiens sednast invalde ledamöter, Professor Ljunggren och Hr Carl Kullberg, taga inträde, har undertecknad äran, att å Akademiens vägnar öfverlemna närlagde Inträdeskort, för de Hrr ledamöter af R. o. Ad., som önska att sig deraf begagna.

Hr Gr. o. Landtm. anmodade de ledamöter af R. o. Ad., som önskade erhålla dessa inträdeskort, att anmäla sig hos Riddarh.-fiskalen.

Företogs val af 21 ledamöter och 9 suppleanter i förstärkt Banko-Utsk.; och befunnos, efter valförrättningens slut, hafva blifvit utsedde till

Ledamöter:

N:o 83, Gr. Cronstedt, Fredrik, med 41 röster.
» 120, » Liljencrants, Gustaf Fredrik, med 41 röster.
» 26, Frih. Leijonhufvud, Axel Gabriel, med 41 »
» 62, » Mörner, fullm. Gr. Mörner, Carl Göran, med 41 röster.
» 262, » Klinckowström, Rudolf Mauritz, med 41 r.
» 311, » af Ugglas, Curt Gustaf, med 41 röster.
» 399, » von Beskow, fullm. Gr. von Rosen, Gustaf Fredrik, med 41 röster.
» 401, » Braunerhjelm, Ferdinand, med 41 röster.
» 15, Hr Ribbing, Gustaf, med 41 röster.
» 382, » Sass, fullm. Hr Printzensköld, Axel, med 41 röster.
» 484, » Breitholtz, Claes Gustaf, med 41 röster.
» 818, » Reenstjerna, Lars Johan Malcolm, med 41 r.
» 875, » Gripenwaldt, Carl Ulrik Berthold, med 41 r.
» 1092, » Leijonmarck, Evald Gustaf, med 41 röster.
» 1582, » Steuch, Mathias, med 40 röster.
» 1594, » von Heijne, Georg Fredrik, med 41 röster.
» 1606, » Flach, Johan Fredrik Filip, med 41 röster.
» 2074, » Kjerrulff von Wolffen, fullm. Hr Wästfelt, Fritz Adolf, med 41 röster.
» 2221, » af Wirsén, Thure, med 41 röster.
» 2272, » von Diederichs, fullm. Hr Lilliehöök, Carl Bertil, med 41 röster.
» 2317, » Fåhræus, Olof Immanuel, med 41 röster.

Suppleanter:

N:o 140, Frih. Leuhusen, Frans Oskar.
» 780, Hr Klingenstjerna, Erik Gustaf.
» 657, » Palmstruch, fullm. Hr Bogeman, Johan Ludvig.
» 381, Frih. Hierta, Fredrik Filip.
» 2289, Hr Boy, Adolf Fredrik.
» 1741, » Wolffelt, Mauritz Constantin.
» 161, Frih. v. Höpken, Nils Albrecht.
» 215, Hr Ramsay, Anders Henrik.
» 446, » Netherwood, fullm. Hr Ehrenborg, Richard Michael;

alla med 40 röster, sedan genom lottning blifvit bestämdt, hvilken af dem, som erhållit 40 röster, skulle blifva ledamot och i hvilken ordning de öfriga skulle såsom suppleanter inträda.

Upplästes och godkändes Exped.-Utsk:ts Skrifvelseförslag N:o 59, ang. regleringen af utgifterna under Rikstatens Sjunde Hufvudtitel.

Anmäldes och bordlades från nedannämnde Utsk. inkomne Mem:r, Utlåt:n och Betänk:n, neml. från

Konstitutions-Utskottet:

N:o 16, med anmälan om de i förstärkt Konst.-Utsk. verkställda omröstningar;

Stats-Utskottet:

N:o 102, i anl. af väckta motioner om förändring i vilkoren för det vid 1859 och 1860 års riksdag beviljade lån för anläggning af jernväg från Borås till Herrljunga;

N:o 103, i anl. af väckt motion om förändring i vilkoren för beviljadt statsbidrag till sänkning af sjön Weselången;

N:o 104, i anl. af K. M:ts Nåd. Propos. ang. folkskolelärares pensionering;

N:o 105, i anl. af K. M:ts Nåd. Propos. ang. grunderna för infanteriets och kavalleriets organisation; om rättighet för den indelta soldaten och ryttaren till tidigare afsked, samt om arméens vapenöfningar och underofficersbildningen;

N:o 106, i anl. af väckt motion om fortfarande anslag för Kamereraren Carl Sandberg;

N:o 107, i anl. af väckt motion om ersättning till åtskilliga personer i Wähla by och Björnlunda socken för liden brandskada;

N:o 108, i anl. af väckt förslag, att Staten måtte öfvertaga förre Lokomotivföraren G. A. Riex ådömd ersättningsskyldighet till personer i följd af den vid Sandsjö jernvägsstation den 23 Dec. 1864 timade olyckshändelse;

N:o 109, i anl. af väckt motion om anslag till förhöjning i Häradsnämndernas s. k. tingsgästningspenningar;

N:o 110, ang. anslags beviljande för ersättning af förluster genom hagelskada;

N:o 111, i anl. af väckt motion om ersättning till Handlanden C. Rönnbäck och f. d. Kapitenen M. U. Silfverbrand för af dem liden förlust vid uppförandet af Landshöfdingeresidensbyggnaden i Luleå;

N:o 112, i anl. af väckt motion ang. beredande af s. k. semester för civile embets- och tjenstemän, m. m.;

N:o 113, i anl. af väckt motion om statsbidrag till staden Oscarshamn för utlösen af tomtöreafgälden till egaren af de hemman, från hvilkas områden stadens utmål är afsöndradt;

N:o 114, i anl. af väckt motion om anslag af allmänna medel för aflöning af brovaktare inom Thorsångs församling af Kopparbergs län;

N:o 115, i anl. af K. M:ts Nåd. Propos. ang. disposition af kronotionden på Gotland för dervarande presterskaps aflöning;

N:o 116, ang. verkställd omröstning i anl. af Riks-Ståndens skiljaktiga beslut, rörande åtskilliga till statsregleringen hörande frågor;

Bevillnings-Utskottet:

N:o 13, i anl. af Riks-St:ns skiljaktiga beslut ang:de ordalydelsen af 9:de §:n i Bevillnings-Stadgan;

N:o 14, i anl. af erhållen återremiss i vissa delar af Betänk:t N:o 8, ang:de tullbevillningen;

Sammansatta Bevillnings- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet:

N:o 4, i anl. af väckt motion om upphörande eller nedsättning i vissa fall af nu stadgade transitoafgift och magasinshyra för transitogods;

Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet:

N:o 91, ang:de verkställd omröstning i anl. af Riks-St:ns skiljaktiga beslut vid förehafvande af Utsk:ts Betänk:n N:ris 12 och 46, ang:de väckt motion om upphörande af de s. k. prebendepastoraten;

N:o 92, ang:de verkställd omröstning i anl. af de hos Riks-St:n fattade skiljaktiga beslut vid förehafvande af Utsk:ts Betänk:n N:ris 36 och 64, rörande väckta motioner i fråga om ej mindre Norrmäns och Danskars, utan äfven andra utländningars rätt att i Sverige idka handel, handtverk och andra yrken;

N:o 93, ang:de verkställd omröstning i anl. af de hos Riks-St:n fattade skiljaktiga beslut vid förehafvande af Utsk:ts Betänk:n N:ris 39 och 75, rörande väckta motioner om utvidgande af qvinnans medborgerliga rättigheter.

Hr Gr. o. Landtm. tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till fortsättande af plenum kl. 6 e. m.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utsk:ts den 22 och 23 dennes på bordet lagda Utlåt. N:o 100, ang:de ersättning för sådana af K. Stats-Kont. förskottsvis bestridda utgifter, för hvilka statsanslag ej blifvit beviljade.

mom. a.

Frih. Liljencrantz, Johan: Jag hade hos Chefen för Landtförsvars-Dep:tet, Statsrådet Reuterskiöld, ämnat begära

begära upplysningar i anledning af den nu föredragna punkten; men då jag ser att han icke är här närvarande, måste jag deröfver uttrycka min förvåning, så mycket mera som Stats-Utsk:t uttalat ett bestämdt ogillande, fastän i milda ordalag.

Äfven jag måste instämma med Utsk:t deruti att K. M:t bort hålla sig inom den bestämda anslagssumman, och en ytterligare anledning härför finner jag i den omständigheten att icke hela det beviljade anslaget blifvit begagnadt, utan ännu en betydlig del af detsamma finnes öfrig. Om det finnes några skäl, som tala för detta öfverskridande, hade det varit önskligt att Dep.-Chefen varit närvarande för att meddela desamma. Jag har endast velat anmärka detta, utan att derföre framställa något bestämdt yrkande.

Hr Boij, Adolf Fredrik: Jag delar Frih. Liljencrantz' förundran öfver att Statsrådet Reuterskiöld icke är här närvarande, och förenar mig äfven med Stats-Utsk:t i den åsigten att sättet för uppköpandet af dessa gevär icke öfverensstämmer med laga form. Men jag anser deremot att Stats-Utsk:t för detta ändamål bort anslå 5 à 6 mill:r, och det är för att i protok:t få nedlägga denna min åsigt, som jag begärt ordet. Något yrkande kan icke heller från min sida komma i fråga i afs:de å denna punkt, men då det första behof Staten har, är att försvara sig, så måste jag uttrycka min förvåning öfver den likgiltighet, som i detta afseende är rådande.

Efter härmed slutad öfverläggning och uppå gjord propos. blef Utsk:ts hemställan af R. o. Ad. bifallen.

mom. b.

Bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande sammans. Stats- samt Banko-Utsk:ts den 22 och 23 dennes på bordet lagda Utlåt. N:o 10, i anl. af väckta motioner om ändringar i Kongl. Förordningen den 26 April 1861, ang. en allmän hypotheksbank m. m.

1:sta och 2:dra punkterna.

Biföllos.

3:dje punkten.

1:sta mom.

Bifölls.

2:dra mom.

Hr Bennich, Nils Axel Gustafsson: I denna punkt har sammans. Utsk:t frångått det förslag, som af hypotheksbanken blifvit uppställt, eller att säkerhetshandlingarne först böra aflemnas sedan lånet blifvit afslutadt. Skälet för detta förslag är att denna föreskrift aldrig i verkligheten blifvit tillämpad. Utsk:t åter säger att, om detta stadgande antogs, skulle hypotheksföreningarne på förhand anmäla sig för större summor än de behöfde. Men då något sådant genom det af Utsk:t här föreslagna stadgandet, eller att säkerhetshandlingarne skola aflemnas på samma gång som låneansökan, icke kan vinnas, så anhåller jag om propos. på återremiss af denna punkt.

Frih. von Schwerin, Jules: Båda sidorna af frågan kunna hafva sina fördelar, men för att få behålla sin kredit, måste det finnas handlingar till säkerhet för det belopp man upplånar. Jag har sjelf en gång haft ett dylikt uppdrag för en hypotheksförening, och det första man frågade mig, var, om vi hade jordbruksfastighet eller handlingar att lemna som säkerhet.

Jag tror således att förändringen är välbetänkt och anhåller om bifall till densamma.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad samt Hr Gr. o. Landtm. upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till det förev:de mom:t och dels återremiss deraf, framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till detsamma och, då dervid svarades många ja jemte ett eller annat nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

3:dje mom.

Gr. Sparre, Erik: Den åtgärd, som här är ifrågasatt, eller den förändring Utsk:t föreslagit i nu gällande lag, synes mig hafva skäl för sig. Att i allmänhet, som hittills varit fallet, förbjuda all utlåning annat än genom kontanta penningar, har haft den verkan att hypotheksbankerne under flera år ingenting kunnat uträtta. Hrr:ne påminna sig säkert att vid stiftandet af denna lag många röster höjde sig mot förslaget. Man sade att detta skulle binda händerna på hypotheksföreningarne samt att hypotheksbanken var en institution, som verkade hämmande på hypotheksföreningarnes verksamhet. Det kan icke heller förnekas att det tillfälle till låns erhållande, som först yppade sig, snart försvann. Det är således välbetänkt att nu vilja gifva hypotheksföreningarne något friare händer

derigenom att man öfverlemnar åt hypotheksbank och förening att uppgöra om de lånevilkor, som kunna antagas.

Jag är således Utsk:t tacksam för detta förslag, så mycket mera som jag har noggrann kännedom om den betryckta ställningen i ett af de större länen, men jag vill dock härvid anmärka, att Utsk:t pålagt ett öfverflödigt band i detta afseende. Utsk:t har neml. i sista punkten af detta mom. sagt: »Dock må ej, utan föregånget beslut af hypotheksbankens delegare vid två näst efter hvarandra följande, lagligen utlysta allmänna sammankomster, samt K. M:ts dertill lemnade bifall, lån till hypotheksförening annorledes än i kontanta penningar, eller emot högre ränta än fem för hundrade om året samt ej heller med kapitalrabatt kunna utlemnas.» Jag har icke något emot att man hindrar att räntan går till mera än 5 eller 6 proc., och jag skulle äfven önska att man i allmänhet hölle sig deremellan. Deremot tror jag att man, då penningeställningen är svår, icke kan få 5 proc., utan att lemna kapitalrabatt, hvilket är det enda sättet hvarigenom man kan få kurs på obligationerna; men det förekommer mig som om hypotheksförening och hypotheksbank skulle kunna få afgöra detta sinsemellan, synnerligen om man fordrar K. M:ts bifall. Deremot synes det mig besynnerligt att beslutet härom skall fattas på två olika bolagsstämmor, ty direktionen bör väl hafva så mycket förtroende att den kan få sköta detta. Förslaget förefaller mig så mycket olämpligare som man vid lånetransaktioner, vare sig för Statens eller enskildes räkning, icke bör gå på torget och tala om att penningar måste tagas till hvad pris som helst, ty då får man, liksom då saken afgöres vid bolagsstämma, alltid betala maximum. Härtill kommer dessutom att de goda konjunkturerna för obligationernas försäljning försvinna under den tid, som åtgår innan man hinner sammankalla två bolagsstämmor.

Jag får sål. anhålla att, med bifall till första delen af mom:t, den andra måtte erhålla följande lydelse: »Dock må ej utan föregången rådplägning med hypotheksföreningarnes ombud, såsom i § 18 om vigtiga ärenden säges, samt K. M:ts dertill lemnade bifall, lån till hypotheksförening annorledes än i kontanta penningar, eller emot högre ränta än fem för hundrade om året eller med kapitalrabatt kunna utlemnas.» Hrr:ne torde finna att då, enl. det förslag jag nu framlagt, K. M:ts sanktion är nödig, så eger ju också K. M:t en återhållande kraft i detta afseende. — Jag vågar anhålla om propos. på den förändring, jag här föreslagit.

Hr Nordenfelt, Enar Wilhelm: Det är, som jag tror, allmänt erkändt att bildandet af ett obligationssystem

skulle vara nyttigt, och flere försök i den vägen hafva blifvit gjorda, utan att dock hafva lyckats. För att få ett sådant system i gång, fordras att obligationerna skola kunna öfverflyttas från hand till hand eller gå man och man emellan. Men för att detta skall kunna ske, är det alldeles nödvändigt att en kapitalrabatt eger rum, ty det är just på denna rabatt man spekulerar. Detta är således vilkoret för att ett sådant lånesystem skall kunna uppstå. Om Gr. Sparres förslag antages, kan hypotheksbanken börja med att upplåna penningar på obligationer och göra dem begärliga genom att lemna kapitalrabatt. Utsk:ts förslag innehåller visserligen lika fördelar, men den stora apparaten med två bolagsstämmor och K. M:ts sanktion gör detsamma opraktiskt. För min enskilda del vore jag hågad att åt hypotheksbanken direkte öfverlemna att göra en sådan disposition, men då 18 § innehåller en bestämd föreskrift, så är det skäl att följa densamma äfven i detta fall, och på denna grund får jag yrka afslag å sista delen af mom:t samt bifall till Gr. Sparres förslag.

Hr Åkerman, Fredrik: Jag begärde ordet under det att Gr. Sparre höll sitt anförande, och vill endast säga att jag instämmer med honom, ty om man antager Utsk:ts förslag, är det högst troligt att man icke vinner det åsyftade ändamålet. Bästa beviset härför hafva vi i den omständigheten att jernvägslånen kunnat afslutas mycket fördelaktigare, om man icke utbasunerat dem.

Jag anser visserligen att hypotheksbanken bör konferera med hypotheksföreningarne, men detta bör ske tyst och obemärkt, och som Gr. Sparres förslag just afser ett sådant förhållande, anhåller jag om propos. på bifall till detsamma.

Hr De Maré, Baltzar: Jag instämmer med de siste värde talarne i fråga om obligationer och kapitalrabatt, men att hypotheksbankens direktion med tillkallande af de särskilda ombuden skulle få afgöra de vigtiga ärenden, som innefattas i denna §, dertill kan jag icke lemna min röst. Jag anser det alldeles nödvändigt att hafva två sammankomster, vare sig extra eller ordinarie, och med denna förändring anhåller jag om bifall till Gr. Sparres förslag.

Frih. von Schwerin, Jules: Det är glädjande för de personer, som haft denna angelägenhet om hand, att se densamma så väl uppfattad af R. o. Ad.

Hvad Gr. Sparres förslag angår, så vill jag icke motsätta mig detsamma, så mycket mera som det öfverensstämmer med mina egna åsigter, och får således förena

mig med honom i anhållan om propos. på bifall till detsamma.

Hr Bennich: Jag anhåller få nämna att jag förenar mig med Gr. Sparre, och detta så mycket heldre som hypotheksbankens direktion alltid bör vara i tillfälle att uppgöra lånetransaktioner under gynnsammare vilkor än om frågorna förut skola behandlas på två bolagsstämmor.

Gr. Sparre: I anledning af Hr De Maré's framställning vill jag tillägga några ord. Jag respekterar den betänksamhet, som framkallat hans förslag, men jag vågar hemställa till honom, om detsamma är rätt praktiskt. En »extra eller ordinarie bolagsstämma», sade han; men jag vågar påstå, att då dessa utlysas, blir hela historien om de beslut, som skola fattas, allmänt bekant, och jag hemställer till Hr De Maré, om det är skäl att man, vid uppgörandet af en låneoperation, sätter in en annons i tidningarne och säger huru hög ränta man vill gifva. Likartad blir följden, om man sammankallar extra bolagsstämma. Skilnaden är endast den att, enligt 18 §:n, ett ombud från hvarje förening kommer till den extra, men tre till den ordinarie bolagsstämman.

Jag ville visserligen icke vara envis med mitt förslag, men då jag nu hört att mina åsigter delats af flere talare och dessutom har anledning tro att detsamma blifvit framsäldt i två andra Stånd, så måste jag vidblifva detsamma och fortfarande anhålla om propos. på bifall.

Hr De Maré: Med föregående ärade talare instämmer jag deruti, att 2:ne lagligen utlysta sammankomsters beslut är öfverflödigt, och kan verka skadligt genom allt för lång tidsutdrägt, men jag kan icke förena mig uti Gr. Sparres förslag, att det skulle vara för beslut tillräckligt, att hypotheksbankens direktion, utan allmän sammankomst, blott tillkallade det ena ombudet från hvarje hypotheksförening, med hvilket Direktionen har att rådgöra, när den så finner för godt. Då frågor om låns utgifvande annorledes än i kontanta penningar, eller mot högre ränta än den förut fastställda, eller mot kapitalrabatt äro de aldra vigtigaste för närvarande och kommande tid, som jag kan tänka mig såsom föremål för hypotheks-bankens delegares beslut — och då dessa icke kunna något afgöra och besluta annorlunda än vid allmän sammankomst i hypotheksbanken, genom för hvarje år utsedde, hypotheksföreningarnes 3:ne fullmäktige, — så tillåter jag mig föreslå följande förändring af sista meningen: »Dock må ej utan föregånget beslut af hypotheksbankens delegare vid en lagligen utlyst ordinarie eller extra bolagsstämma, samt

K. M:ts dertill lemnade bifall, lån till hypotheksförening annorledes än i kontanta penningar, eller mot högre ränta än fem för hundra om året, samt ej heller med kapitalrabatt kunna utlemnas»; och anhåller jag vördsamt om en sådan propos.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats fulländad, yttrade Hr Gr. o. Landtm., att under densamma hade yrkats dels af Gr. Sparre bifall till mom:t med den förändring, att den sednare meningen skulle lyda sålunda: »Dock må ej, utan förutgången rådplägning med hypotheksföreningarnes ombud, såsom i 18 § om vigtigare ärenden sägs, samt K. M:ts dertill lemnade bifall, lån till hypotheksförening annorledes än i kontanta penningar eller emot högre ränta än fem för hundrade om året eller med kapitalrabatt kunna utlemnas»; dels ock af Hr De Maré, att mom:t skulle godkännas med den förändring, att orden: »vid två näst efter hvarandra följande lagligen utlysta allmänna sammankomster» skulle utbytas emot orden: »vid ordinarie eller extra sammankomst».

Härefter framställde Hr Gr. och Landtm. först propos. på bifall till mom:t oförändradt, hvarvid svarades nej, sedermera propos. på bifall till detsamma med den af Gr. Sparre föreslagna förändrade lydelse, då svaren utföllo med många ja jemte ett eller annat nej, och slutligen propos. på bifall till mom:t med den förändring Hr De Maré föreslagit, hvilken propos. besvarades med många nej jemte ett eller annat ja; hvarefter och sedan propos. på antagande af Gr. Sparres förslag förnyats samt med många ja jemte ett eller annat nej besvarats, Hr Gr. o. Landtm. förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

4:de—9:de punkterna.

Biföllos.

10:de punkten.

Gr. Mörner, Carl Göran: Jag kan icke finna något skäl hvarföre revisorerne icke skola få deltaga såväl i val af styrelseledamöter som i besluten om deras arfvoden och om décharge för styrelsen. Det synes verkligen som om man ville utesluta dem, som egde närmaste kännedomen om ärenderna. Att en styrelseledamot icke kan rösta om sin egen décharge är naturligt, men jag kan sannerligen icke begripa, hvarföre en revisor icke skulle få deltaga i denna omröstning om styrelsens åtgärder.

Jag anhåller således ätt 1:sta mom:t i denna 22:dra § måtte oförändradt få förblifva sådant det lyder i gamla författningen. Jag kan icke finna någon olägenhet häraf, och tror försigtigheten bjuda att göra så få förändringar som möjligt, ty denna författning är icke endast till säkerhet för hypoteks-bankens delegare, utan äfven för långifvarne.

Mot det sista tillägget är deremot ingenting att erinra, ehuru jag tror att hvad det innehåller, faller af sig sjelf, äfven om det icke stått der.

Hr Bennich: Det skäl, som föranledt ifrågav:de förslag, är hufvudsakligen att en skadlig öfvervigt, som icke bör finnas, skulle uppkomma, om revisorerne fingo rösträtt. Dessutom vill jag erinra att revisorerne, i fråga om déchargen, äro lika partiske som direktionen, ty de äro åklagare och delegarne domare i denna fråga. Föreskriften synes mig således välgrundad, hvarföre jag tillstyrker bifall till Utsk:ts förslag.

Hr De Maré: Det Sammans. Utsk:t säger: »Ehuru mot de härutinnan föreslagna förändringarne åtskilligt kunde vara att erinra, har Utsk:t likväl, då saken torde vara af jemförelsevis mindre betydenhet, ansett delegarnes förslag kunna bifallas, och tillstyrker alltså följande förändrade lydelse för den ifrågav:de 22:dra §:n.» Då Utsk:t så yttrar sig, finner jag allt skäl att förena mig med Gr. Mörner, ty dessa undantag synas mig hvarken behöfliga eller lämpliga. För att kunna blifva revisor, måste man vara delegare, och då kan det väl icke vara vådligt, om de få yttra sig och deltaga i omröstningen.

Hvad åter frågan om arfvodet beträffar, så föreställer jag mig att hvarje revisor af grannlagenhet skall känna sig förhindrad att deruti deltaga.

Jag förenar mig med Gr. Mörner.

Frih. von Schwerin: Hr De Maré påpekade nyss i sitt anförande huru frågan ansågs inom Utsk:t. Den egnades verkeligen all den pröfning tiden medgaf och det var med blott en rösts öfvervigt som detta beslut fattades.

Jag vill icke nu vidare yttra något i denna sak, utan instämmer med Gr. Mörner, och har icke någonting emot, om hans förslag blir R. o. Ad:ns beslut.

Hr Bennich: Om en fråga grundar sig på rättvisa, så bör man hvarken låta leda sig af artighet eller kärlek till det bestående, och ehuru jag finner motiveringen något besynnerlig, får jag dock yrka bifall till Utsk:ts förslag.

Gr. Mörner: Jag kan icke antaga att en revisor, som granskar räkenskaper, till följe deraf är att anse som part. Han fullgör ett uppdrag, som blifvit honom ålagdt, men något personligt intresse vid frågan kan han icke till följd af detta uppdrag hafva. Ett sådant intresse finnes deremot hos styrelseledamöterna, men att utesluta dem som hafva den största kännedomen om ärenderna, kan väl icke vara annat än ett misstag.

Jag fortfar i min anhållan om afslag å 1:sta mom:t samt att den gamla föreskriften måtte qvarstå.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats fulländad, yttrade Hr Gr. o. Landtm., att som olika yrkanden blifvit gjorda i afseende å den förev:de punktens tvenne mom:r, skulle desamma göras till föremål för särskilda propos:r; och hvad då först beträffade mom. 1, hade yrkanden framställts dels å bifall till detsamma och dels att det måtte afslås samt motsvarande stadgande i nu gällande förordning bibehållas oförändradt.

Härefter framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till mom:t, hvarvid svarades många nej jemte några ja, och sedermera propos. på afslag derå samt bibehållande af motsvarande stadgande i nu gällande förordning, då svaren utföllo med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Sedermera gjordes propos. på bifall till 2:dra mom:t samt besvarades med ja.

11:te och 12:te puukterna.

Biföllos.

13:de punkten.

Hr Nordenfelt, Enar Wilhelm: Hypoteksbanksdelegarne hafva yrkat att få denna summa uppsatt från 1,000 till 2,000 rdr, och dertill hafva de goda skäl. Man behöfver icke vara mycket hemmastadd i räknekonsten, för att kunna bedöma, huru pass stor possession man kan få för 1,000 rdr. Om jag antager värdet på ett tunnland jord till 200 rdr, så skulle, efter nuv:de författning, en egendom om 5 tunnland kunna få lån och tillträde i en sådan förening; och jag frågar, om det kan vara skäl att en sådan liten jordbit för sitt behof af inventarier och driftkapital bör få inträda i en sådan förening. Jag missunnar icke de små jordbrukarne att få så många fördelar som möjligt; men jag påstår att det icke är någon

fördel för en så liten egendom att erhålla ett lån, kanhända uppgående till nära nog hela dess värde. Och hvad mera är, jag anser att sådant leder okunnigt folk till sin undergång. Följden har ofta varit den att egaren måst sälja sitt hemman då kapitalet skulle inbetalas, och då hypoteksföreningen icke sjelf kunnat inropa detsamma, har det för underpris gått till någon granne. Jag skulle således helst velat taga minimum till 5,000 rdr, men då icke något sådant yrkande blifvit framställdt, får jag anhålla att R. o. Ad., med afslag å Utsk:ts hemställan, ville insätta 2,000 rdr i §:n i st. f. de nu stadgade 1,000 rdr.

Gr. Sparre, Erik: Då hypoteksbanks-delegarne, som ovilkorligen bäst äro i tillfälle att bedöma de olägenheter som nuv:de stadgande medför, föreslagit denna förändring, anser jag mig böra förena mig med den föreg:de talaren. Jag vet ganska väl att förslaget är föga populärt och möjligen kan komma att tydas som en aristokratisk manöver, men det nuv:de förhållandet synes mig så behjertansvärdt att alla enskilda betänkligheter måste vika. Jag känner till dessa förhållanden sedan den tid jag vistades i en ort der hemmans styckning fortgick med ohejdad fart. För närv:de är lagen sådan att en egendom, som är taxerad till 1,000 rdr, kan få ett lån på 500. Men för att få detta, skall man uttaga och insända gravationsbevis, skicka värderingsinstrument och eganderätts-handlingar m. m., hvarförutom provision äfven skall erläggas. Till alla dessa kostnader kommer ytterligare kommissionsarfvodet, och alla dessa utgifter göra att låntagaren till slut blott får 2 à 300 rdr, under det han pantsatt sin jord för 500 rdr.

Detta i afseende å de mindre jordbrukarnes intresse, för hvilkas behofs fyllande det i alla fall vanligen finnes andra resurser, såsom sparbanker, kyrkokassor m. m. Hvad åter hypoteksföreningarne sjelfva angår, så medför det nuv:de stadgandet tusende trassel. De veta väl genom papperen att jorden är taxerad till så eller så mycket, men då man möjligen kommer till auktion, fästa köparne afseende på belägenheten, om stället är väl bebygdt o. s. v., och slutet blir ofta det att den på inga vilkor kan säljas, och då får hypoteksföreningen rakt ingenting.

Äfven jag skulle således häldst sett, om minimisumman blifvit bestämd till 5,000 rdr, men då så icke skett, får jag i likhet med föreg:de talare anhålla om propos. på att den måtte sättas till 2,000 rdr.

Frih. von Schwerin, Jules: Det har varit en strid om huru långt man borde drifva jordstyckningen, men frågan torde nu vara praktiskt löst på många ställen.

Man har sett att en liten egendom om två tunnland kan vara värd 2,000 rdr, och sjelf har jag sett arbetare, som blott hafva en koja och en täppa, icke vårda sig om att söka arbete. Detta sednare kommer sig deraf att sparbankerna lemna mindre lån med sådana betalningstider, som svara mot låntagarens behof. Efter Franska statskuppen skedde en undersökning ang:de de socialistiska rörelserna i södra Frankrike; man trodde att de fattige behöfde arbete, men fann då att det just var dessa små proprietärer som icke ville arbeta.

Sjelf har jag en gång räknat ut, att, om en socken i Skåne fortfor att stycka sig som den hittills gjort, skulle åboarne bilda en sträcka af ¼ mil, om de begåfve sig på väg in till Lund.

Under sådana förhållanden torde det icke vara skäl att lemna dessa små hemmansegare ytterligare tillfälle till skuldsättning, hvarföre jag förenar mig med dem, som yrka afslag å Utsk:ts förslag, samt att siffran 1,000 utbytes mot 2,000.

Hr Bennich: Sedan hypoteksbanken bildades, har denna fråga återkommit vid alla sammanträden, och, ehuru jag alltid velat skydda den svagare mot den mäktigare, tror jag dock vid detta tillfälle att man bör lagstifta så att de icke utsättas för onödiga frestelser.

2,000 rdr torde härför vara en lämplig medelväg, och jag instämmer derföre med dem, som vilja fastställa denna summa såsom minimum.

Efter härmed slutad öfverläggning, gjordes först propos. på bifall till punkten, hvarvid svarades nej, och sedermera propos. derå, att R. o. Ad., med afslag å punkten, måtte besluta, att det för inträde i hypoteksförening nu stadgade minimivärde, 1,000 rdr, skulle förhöjas till 2,000 rdr, hvilken propos. med ja besvarades.

14:de punkten.

1:sta mom:t.

Gr. Mörner, Carl Göran: Olikheten emellan den hittills gällande förordningen och den ordalydelse, som här är föreslagen för §:ns 1:sta mom., består deri att orden »der så lämpligen ske kan» blifvit inskjutne, och man har motiverat detta tillägg dermed att det ofta skulle vara svårt att bestämma huru stor andel af lånet borde komma på hvarje egendom. Så vidt jag förstår, bör det icke vara svårare att uppgöra denna fördelning hädanefter än hittills, och anmärkningen har icke heller kommit

från bankdelegarne, utan Utsk:t sjelf har föreslagit detta tillägg.

Då emedlertid dessa ord »der så lämpligen ske kan» helt och hållet öfverlemnar saken åt godtycket, får jag anhålla att desamma borttagas, och att mom:t bibehålles oförändradt.

Hr De Maré, Baltzar: Jag röstar för bifall till Utsk:ts förslag, ty jag tror icke att det är så lätt som Gr. Mörner föreställer sig att gifva upp hvarje lägenhet för sig. Jag har åtminstone en jordegendom bestående af flera små hemman i sambruk, och jag skulle sannerligen icke kunna uppgifva gränserna för hvart och ett särskildt.

Jag röstar således för bifall till Utsk:ts förslag.

Gr. Mörner: Jag tillåter mig fästa Hr De Marés uppmärksamhet derpå att §:n säger att det är »på flere, under särskildt bruk varande» jordegendomar som särskilda värden skola utsättas, men talar alldeles icke om, då egendomarne äro i sambruk. Under sådana förhållanden blir det ju ganska lätt att utsätta värdet på hvart och ett särskildt samt bestämma för huru stor pant hvarje andel skall häfta. Genom att göra detta undviker man ock mången olägenhet för framtiden.

Jag tror att den föreskrift, som finnes i gamla lagen, är både ändamålsenligare och tydligare och fortfar derföre i min anhållan.

Frih. von Schwerin: Det finnes hemman, som äro så sammanblandade att man icke kan taga reda på dem. Att under sådana förhållanden kunna taga inteckning i hvarje lägenhet för sig, är nästan omöjligt, och hypoteksföreningarne hafva i följd häraf anhållit om det här föreslagna tillägget.

Jag röstar således för bifall till Utsk:ts förslag.

Frih. Alströmer, Oscar: Jag tror det är välbetänkt att denna förändring blifvit införd. Det finnes många lägenheter, som blifvit så sammanblandade att det numera är alldeles omöjligt att taga reda på gränserna.

Jag anhåller om bifall till Utsk:ts förslag.

Hr Bennich: Detta förslag har redan nödvändigheten för sig, och då är det så mycket mera skäl att göra det till lag. Det ligger också i sakens natur, ty då hemmansdelarna äro så sammanblandade att gränserna icke mera kunna urskiljas, måste all tanke på att dela lånet förfalla.

Jag anser således förslaget vara nödvändigt och yrkar bifall till detsamma.

Sedan öfverläggningen förklarats fulländad samt Hr Gr. o. Landtm. yttrat, att derunder hade yrkats dels bifall till mom:t oförändradt och dels af Gr. Mörner bifall till detsamma med uteslutande af orden »der så lämpligen ske kan»; framställdes propos. på bifall till mom:t oförändradt samt besvarades med ja.

2:dra mom:t.

Bifölls.

15:de—21:sta punkterna.

Biföllos.

R. o. Ad. åtskiljdes kl. 2 e. m.

In fidem,
O. Brakel.

Lördagen den 26 Maj 1866.

Plenum kl. 6 e. m.

Justerades 2 prot.-utdrag för förmiddagens plenum.

Frih. von Schwerin, Jules: Jag får vördsammast anhålla, att R. o. Ad. behagade inbjuda Preste- och Borgare-St:n att biträda R. o. Ad:ns beslut i afseende å 3:dje punkten 3:dje mom:t af sammansatta Stats- och Banko-Utsk:ts Utlåt. N:o 10.

Detta förslag begärdes på bordet.

Föredrogs ånyo och företogs punkvis till afgörande, Banko-Utsk:ts d. 22 och 23 dennes bordlagda Mem. N:o 27, ang:de föreskrifterna i 1:sta art. af Banko-Reglementet, om Bankens verksamhet och de fonder, hvarå sedelutgifningen utöfver metalliska valutan är grundad.

1:sta punkten.

Bifölls.

2:dra punkten.

Förra delen.

Bifölls.

Sednare delen.

mom. 1, 2 och 3.

Biföllos.

Sista stycket.

Hr Skogman, Carl Johan Alfred: Sedan lång tid tillbaka har af de flesta bland dem, som haft befattning med landets finanser, varit erkändt, att fastighets-

belåning är en för Riksbanken ganska otjenlig rörelsegren. Vid flera riksdagar väcktes också motioner i syfte att åstadkomma en öfverflyttning deraf, hvilken torde redan för länge sedan hafva blifvit verkställd, om man blott vetat hvart öfverflyttningen skulle kunnat ske. När finanskomitén vid 1859—60 års riksdag framlade sitt förslag om inrättandet af allmänna hypotheksbanken, var det helt naturligt, att den tillstyrkte en öfverflyttning till denna bank af Riksbankens fastighetslån, och denna föreslagna åtgärd motiverades helt kort och godt dermed, att »det är lätt att inse hvilken fördel deraf uppstår för banken.» Saken ansågs således axiomatisk, såsom den i min tanke också är. Då R. St:r härefter till allmänna hypotheksbanken lemnade en grundfond af 8 millioner rdr, bestämdes såsom vilkor, att denna bank skulle öfvertaga Riksbankens fastighetsbelåning. Emellertid fattades icke vid nämnda riksdag något beslut om öfverflyttningen, utan först vid derpå följ:de 1862—63 års riksdag erhöllo Bankofullmäktige uppdrag att med hypotheksbanken träffa öfverenskommelse om öfverflyttningen, hvilken derefter försiggått på det sätt och de vilkor, som Finans-komitén föreslagit. Nu förefaller det mig, som om man började blifva ångerköpt, då just från en person, som varit ledamot af Finanskomitén, utgått ett förslag, hvarigenom man synes vilja inleda banken, fastän under annan form, i en nästan lika besvärlig intrassling med fastighets-kreditiv, som den förutvarande. Man har fått denna hypotheksbank, hvaraf man väntade sig så stora resultater och på hvars blifvande förmåga att skaffa obegränsade lånekapitaler åt jordbruket, man grundade så stora förhoppningar; men när den icke mäktat bekämpa de svåra financiella förhållanden, som allt sedan 1857 förefunnits, då kastar man ånyo sina blickar på Riksbanken, som skall bära följderna af de misslyckade försök, hypotheksbanken anställt. Det är sannt, att det icke uttryckligen heter, att Riksbanken för 1½ million skall uppköpa de obligationer, som kunna komma att af hypotheksbanken i en framtid utgifvas; men enär redan nu ett dylikt bemyndigande är lemnadt fullmäktige, synes mig detta påpekande vara af samma beskaffenhet, som det kända uttrycket, »som du vill, min vän, men här skall skåpet stå.»

Sedan man länge och väl talat om olämpligheten af att binda Riksbankens fonder, alldenstund Riksbanken har till hufvudsaklig uppgift att upprätthålla myntvärdet, söker man dock nu att binda dessa fonder. Man har, så till sägandes, ställt sig på lur för att uppfånga dem, så snart de komma lösa. Icke nog med att man ålägger banken, att för 1½ million uppköpa ett visst slags obligationer, man vill äfven att banken skall vigilera med dem

för att upprätthålla deras pris. Detta är dock ett åliggande, som jag icke tror att någon annan bank fått sig uppdraget. Visserligen hafva Englands och Frankrikes banker obligationer af enahanda beskaffenhet som de, hvarmed Sveriges Riksbank enligt förslaget skulle hugnas, men nämnde banker innehafva sådane obligationer för bankens egen skull och såsom en utväg att erhålla ränta på den reservkassa banken måste hålla, eller för atf i svåra tider genom deras försäljning inom eller utom landet förskaffa sig kassaförstärkning. Skulle nu Riksbanken erhålla nämnde uppdrag, att npprätthålla obligationernas pris, då skulle den naturligtvis vara tvungen att i svåra tider, när alla papper och valutor sjunka, tillhandla sig dem, men deremot kunna sälja dem endast när de kunna stå högt i pris, d. v. s. under goda tider och då banken icke för sin egen skull kan behöfva sälja dem. Jag frågar, om det är lämpligt att, när man inser nödvändigheten af att hålla Riksbankens fonder någorlunda tillgängliga, på förhand binda medlen för inköp af ett slags obligationer, som ännu icke äro utgifna. Jag frågar, om det är principenligt att ålägga Riksbanken att upprätthålla värdet på andra kreditpapper än dess egna sedlar. Jag frågar, om det är rätt att göra Riksbankens styrelse till en syndabock för de motgångar, som kunna drabba hypotheksbanken. Jag tror, att alla dessa frågor måste besvaras med nej. Härtill kommer ytterligare den särdeles svåra omständigheten, att man skulle inkomma på en baua, der frestelsen blefve ganska stark att fortsätta. Vid hvarje verkligt eller föregifvit betryck för jordbruket, skall alltid, när inflytelserika och vältaliga röster höja sig derför, obligations-inköpet ökas. Man behöfver icke länge fortgå på den banan, förr än Riksbanken skall vara förhindrad att fullgöra sin pligt att upprätthålla realisationen och myntvärdet.

Jag vill icke utbreda mig uti en skildring af de oredor och förvecklingar, de rubbningar i alla kredit- och egendomsförhållanden, som uppkomma genom osäkerhet i myntvärdet. Detta ämne har neml. förut så ofta varit afhandladt, att jag kan spara R. o. Ad. denna skildring, hvilken jag i öfrigt icke skulle kunna åstadkomma med nog vältalighet. Men då förslaget framställts för att tillgodose jordbruket, ber jag att få erinra, att om ock alla samhällsklasser och näringar lida af osäkerhet och förändringar i myntvärdet, är detta dock företrädesvis händelsen med jordbruket, som framför alla andra näringar fordrar kredit på längre tid, eller just den, som kapitalisten under dylika förhållanden minst är hugad att lemna, enär han dervid utsättes för att, utom den vid all utlåning förekommande risk, kanske

göra ansenliga förluster, endast och allenast genom myntvärdets sjunkande.

På grund häraf, och under åberopande af de reservationer, som finnas bifogade Utsk:ts Betänk., anhåller jag, att R. o. Ad., med afslag å den föredragna punkten, måtte besluta, att motsvarande del af 4:de §:n utaf nu gällande banko-reglemente bibehålles oförändrad, eller, med andra ord, att den del af mom:t, som börjar med ordet »börande» och slutar med »tio år», måtte ur mom:t utgå; och anhåller jag att Hr Gr. o. Landtm. behagade härå framställa propos.

Frih. Stjernstedt, August Wilhelm: Detta Betänk., som vid första påseendet förefaller ganska oskyldigt, åsyftar dock ett beträdande af en bana, som i en framtid kan blifva af de största vådor, ty om Banken komme att inlåta sig på den föreslagna affärsverksamheten, skulle derigenom Bankens förmåga att upprätthålla myntvärdet kunna äfventyras.

Utsk:t synes mig icke hafva fullständigt redogjort för de förhållanden, hvarpå dess förslag hvilar, och jag ber derföre att till en början få uppläsa en del af det utlåtande, som Bankofullmäktige afgifvit i anledning af förfrågan från Utskotts-afdelningen, huruvida medel voro för det afsedda ändamålet disponibla. När frågan första gången förevar inom Utsk:t, ansåg man, att medel funnos tillgängliga, och det var på den grund Utsk:t i Betänk:t N:o 10 yttrade sig hafva för afsigt att afgifva förslag om användande utaf någon del af Bankens tillgångar till uppköp af obligationer, som, ställda på en icke allt för lång amorteringstid och i öfrigt af sådan beskaffenhet, att de med någon sannolikhet kunde blifva begärliga för placering af kapital inom landet, utgåfvos af allmänna hypotheksbanken. Emellertid upplyses nu af Bankofullmäktiges utlåtande, att sedan Bankofullmäktige med Riksg.-kontoret ingått transaktion att öfvertaga en del af jernvägslånet, till belopp af 2,600,000 rdr, de tillgångar, Utsk:t förut påräknat för förbättrande af landtbrukets ställning, blifvit sålunda på annat sätt använda; vid hvilket förhållande och då förutsättningarne för Utsk:ts förslag icke inträffat, Utsk:t synts mig icke hafva bort på ifrågav:de konstlade sätt söka genomdrifva nämnde inom Utsk:t väckta förslag, helst derigenom skulle kunna uppstå våda för Riksbanken att under en kritisk tid upprätthålla myntvärdet.

Efter en kort inledning fortsätta Bankofullmäktige sålunda:

»Bankens reservfond, som utgör skilnaden emellan beloppet af högsta tillåtna sedelutgifning och beloppet af beräknad

beräknad sedelstock, angifver således hvad som kan i sedlar ytterligare utsläppas, utan att högsta tillåtna sedelutgifning, bestämd i 27 § af bankoreglementet, öfverskrides; men af reservfondens ställning, sådan den för dagen visar sig, bör ej dragas ovilkorlig slutföljd om möjligheten att kunna för aflägsen tid använda medel till föremål, hvarifrån dessa medel, då bankens ställning sådant kräfver, icke kunna lätt och skyndsamt till reservfonden återföras, såvida icke anvisningen är eller blir ersatt af inflytande medel.

Reservfonden utvisar visserligen den 14 nästl. April ett belopp på det hela af 8,668,466: 58, hvaraf dock 555,628: 32 äro afsedda för bestridande af löpande förvaltningsutgifter och således icke ännu till reservfonden öfverförda, men att äfven beloppet på det hela icke fullt betäcker den del af bankens ansvarighet, som när som helst kan göras gällande och uteslutande från reservfonden har att hemta den nödiga hjelpen, inhemtas lätt af ett sammandrag af berörda ansvarighet för sistnämnde dag.

Då utgjorde i banken och lånekontoren:

obegagnade andelar af kreditiv	5,285,639:	41.
på upp- och afskrifningsräkning innestående medel	5,235,491:	73.
Säger Rdr	10,521,131:	14.
hvarifrån afgå kassabehållningarne i diskont- och lånekontoren	1,619,749:	81.
återstoden . . . . . Rdr	8,901,381:	33.
utvisar ansvarigheten, som med	232,914:	75.
öfverstiger reservfonden på det hela . .	8,668,466:	58.
Rdr Rmt	8,901,381:	33.

Väl må det medgifvas att beviljade kreditiv till hela beloppet icke någonsin anlitats, äfvensom att å upp- och afskrifningsräkningarne alltid funnits behållning, och just deraf förklaras, att Fullmägtige kunnat hålla reservfonden under ansvarigheten; men erfarenheten har ock visat att största försigtighet är i berörda hänseende af nöden, enär, hvad kreditiven angå, i obegagnade andelar deraf ingår Riksgälds-kontorets till belopp af 1,500,000 rdr, som vissa tider varit till fullo begagnadt, och beträffande åter upp- och afskrifningsräkningarne, hufvudsakligaste behållningen derå tillhör enskilda bankinrättningar, hvilka ofta samtidigt, om ock blott för kort tid, uttaga tillgodohafvande behållning. Om fråga nu vore att endast tillfälligtvis af reservfonden använda ett betydligare belopp, synes svaret böra hemtas hufvudsakligen från metalliska kassans ställning; men då anvisningen torde afse medlens undanhållande från reservfonden till en tid, hvars aflägsenhet ej

kan på förhand med någon afgjord sannolikhet beräknas; åligger det Fullmägtige att fästa Höglofl. Afdelningens uppmärksamhet derå, att, sedan numera Riksbankens sedlar lätt utträngas ur allmänna rörelsen af de enskilde bankernas sedlar, hvilka kunna användas vid nästan alla liqvider man och man emellan, nödig försigtighet ovilkorligen bjuder att bankens reservfond bibehålles vid ett belopp, som under alla förhållanden är tillräckligt stort att kunna motstå uttagen å kreditiv samt upp- och afskrifningsräkningar och fullgöra öfriga från reservfonden anvisade utbetalningar.

Det är på reservfonden dessa rörelsegrenar i väsendtlig mån äro grundade och den är icke overksam i bankens rörelse; likasom ock banken sålunda af densamma hemtar en, om än nedsatt inkomst.

I afseende på de förändringar i reservfonden, som under den närmaste tiden kunna vara att motse, så vidt de bero af inkomster, som skola fonden tillgodoföras, eller af utbetalningar, hvilka derifrån skola utgå, förekommer:

att vinsten för det löpande året kan beräknas till	1,800,000:
att å den 15 Januari nästa år från Allmänna Hypotheksbanken ingår i vidare afräkning å liqviden för öfvertagna fastighetslån . .	400,000:
att af filialbanker, som detta år upphöra, äro att påräkna omkring	1,200,000:
	3,400,000.
Deremot skall, till följd af R. St:rs redan fattade beslut, före årets utgång till Riksg.-kontoret utbetalas 1,700,000 rdr, som, efter afdrag af den liqvid, banken å äldre kapitalfordran af samma kontor erhåller med 132,000 rdr, föranleder en utgift af	1,568,000:
hvadan reservfonden under första månaderna af nästkommande år skulle kunna anses erhålla en tillökning af	1,832,000:

beroende dock deraf att icke andra utbetalningar, än den ofvannämnda, komma att ega rum. Men i detta hänseende förekommer, att Fullmägtige funnit sig föranlåtna vidtaga en åtgärd, som medför anvisningar å reservfonden till ett belopp, hvilket med omkring 800,000 rdr rmt öfverstiger sagda tillökningar, så att reservfondens behållningar komma att med nämnda belopp minskas. En sådan minskning synes reservfonden kunna tåla, då utbetalningarne ske å lämpliga tider, men derutöfver anse Fullmägtige för sin del någon ytterligare anvisning å reservfonden icke vara rådlig eller böra ega rum, i annat fall, än att mot-

svarande indragningar pröfvas tjenliga samt kunna med visshet och lätthet anordnas.» etc. etc.

När nu Fullmägtige, som måste anses ega fullständig kännedom om Bankens förmåga att använda medel för ett eller annat ändamål, enhälligt förklarat, att medel icke finnas tillgängliga för det ifrågavarande syftemålet, då synes det mig vara mindre välbetänkt, ja rent af oförsigtigt, att det oaktadt föreslå ett användande af 1½ million utaf reservfonden till uppköp af Hypotheksbankens obligationer.

Uti den Betänk:t bifogade reservationen af Professor Agardh påpekas det jemväl i formelt hänseende oriktiga i Utsk:ts förslag, då han yttrar:

»Det torde varit så mycket angelägnare, att om den disponerade fondens användande gifva noggranna föreskrifter, som de obligationer, hvilkas omsättning skulle befrämjas, ännu icke finnas till. Fullmägtige synas kunna hafva anspråk på att få veta af hvad beskaffenhet obligationerna måste vara i afseende på säkerhet, ränta, uppsägningstid, myntslag o. s. v. Utan att veta huru snart och på hvilka tider obligationerna komma att utgifvas, torde det vara svårt att utan förlust för banken afsätta medel till deras inlösen.»

Att nu, i en mellanmening i bankoreglementet, intaga en bestämmelse, som skulle inkasta Banken i en alldeles ny rörelsegren, synes mig vara ganska vådligt och oriktigt. Man säger, att det möjligen kan inträffa, att icke ens obligationerna komma till stånd, samt att detta stadgande sål. icke skulle få någon tillämpning. Men, i sådant fall, hvartill tjenar det då att intaga denna bestämmelse i bankoreglementet!

För min del tror jag, i likhet med den siste värde talaren, att, om man blott tagit det första steget att inblanda banken i de föreslagna transaktionerna, blifver man snart tvungen att gå vidare och sålunda kan banken snart nog vara inblandad till högst betydliga belopp uti en affärsverksamhet, som, genom sin långa utsträckning till tiden, nu föreslagen till tio år, under en måhända icke långt aflägsen kritisk penningeställning, torde komma att i väsendtlig mån försvåra, om icke omöjliggöra bankens förmåga att fullgöra sitt förnämsta åliggande, neml. att upprätthålla vårt myntvärde, i jemförelse hvarmed jag anser hvarje annan bankens bestämmelse vara af en ganska underordnad vigt.

På grund häraf instämmer jag i den siste värde talarens yrkande, att den förslaget motsvarande §:n af nuvarande bankoreglementet måtte bibehållas oförändrad, samt att således Utsk:ts förslag måtte afslås.

Frih. v. Schwerin, Jules: Den värde talare, som började diskussionen, påstod, att det föreliggande förslaget skulle antyda, att man vore ångerköpt öfver att hafva upphäft Bankens fastighetslånefond. Att så skulle vara fallet, vågar jag högeligen bestrida, ty det måste hafva varit rätt, att banken blef fritagen från en lånerörelse, som fastläste bankens fonder för 20-tal af år. Den nu föreslagna åtgärden står icke i något samband med bankens förra fastighetsbelåning, ty frågan afser endast uppköp af obligationer, men icke belåning af inteckningar, och hvar och en, som inhemtat a-b-c af affärer, vet nogsamt, att det är lättare att på börsen sälja en obligation än en inteckning.

Man säger, att Riksbanken skulle tillförbindas att upprätthålla priset på obligationerna. Nåväl! Hvarje stat har, i min tanke, icke blott rättighet, utan skyldighet, att upprätthålla priset på sina obligationer. Hvarföre stå t. ex. de Norska obligationerna i högre pris än de Svenska? Jo, helt enkelt derföre, att norrmännen hafva finansielt förstånd, då vi deremot äro komplett renons derpå. Från första stunden anslogo norrmännen en summa för inköp af landets obligationer och för att sedermera hålla dem i pris; vi deremot hafva låtit våra obligationer sköta sig sjelfva, så godt de kunnat. Nu är fråga om afsättandet af en summa af 1,500,000 rdr för att derigenom bringa Hypotheksbankens obligationer i omlopp. Meningen är icke, att riksbanken skall för hela detta belopp köpa Hypotheksbankens obligationer, utan meningen är, att banken skall uppköpa obligationer för ett belopp, som ytterst kan uppgå till nämnde maximi-summa, och detta i ändamål att dermed drifva handel.

En reservant, för hvilken jag har den största högaktning, anmärker, att det fattas ett reglementariskt stadgande. Detta kan vara sannt; men det är icke möjligt att i allo reglementera, och illa skulle jag bedöma Hrr Bankofullmäktige, om jag trodde, att de icke dessförutan skulle kunna reda sig, då saken är klar, neml. att Riksbanken för det afsatta beloppet bör köpa obligationer för att derigenom underlätta deras fördelaktiga omsättning.

Om dessa obligationer i afseende å ränta och förfallotid inrättas på ett sätt, att enskilda personer dermed kunna vara belåtna, är jag öfvertygad, att saken skall ganska lätt gå för sig, och om Bankofullmäktige, hvars förmåga jag ingalunda misstror, gå rätt och, om jag så får säga, fiffigt till väga, kan en summa, som betydligt understiger 1½ million, vara tillräcklig för det afsedda ändamålet, ty det är klart, att om jag har i cirkulation ett papper, som när som helst kan utbytas mot ett kapital, kan man med ett ganska ringa belopp åstadkomma en stor omsättning.

Genom förslagets antagande skulle ett inhemskt obligationssystem väckas till lif och, om vi inrätta oss på ett förståndigt sätt, tror jag, att vi, genom tillgodogörande af våra egna kapitaler och befordrande af deras hastiga omsättning, skulle kunna fylla det kapitalbehof, Sverige förnuftigtvis har.

Då nu en stor indragning af fastighetslånefonden egt rum och den rörelse, som besörjes med s. k. korta papper, dermed tillgodosetts, synes mig jordbruksnäringen vara berättigad att erhålla någon ersättning, och då genom den föreslagna åtgärden banken icke sättes i någon förlägenhet, enär det naturligtvis är banken obetaget att i alla händelser sälja de obligationer den köpt, anhåller jag, att Utsk:ts förslag måtte af R. o. Ad. bifallas.

Hr Mannerskantz, Carl Axel: Den förste värde talaren började sitt anförande med att emot mig, såsom förutvarande ledamot af Finanskomitéen, rigta den beskyllningen, att jag skulle hafva ändrat åsigt sedan den tid, då jag deltog i Finanskomitéens arbeten och derunder föreslog fastighetslånefondens öfverflyttande från Riksbanken till Allmänna Hypotheksbanken. Så är icke fallet. I komitéen tillstyrkte jag visserligen att fastighetslånefonden skulle öfverflyttas till Hypotheksbanken, enär jag ansåg denna åtgärd nyttig och nödig för såväl Riksbanken som Hypotheksbanken, men jag förutsatte alltid, att detta icke skulle ske på ett sådant sätt, att den stora jordbruksnäringen derigenom blefve helt och hållet beröfvad de tillgångar, som till dess begagnande förut funnits i Riksbanken. Jag förutsatte, att Riksbanken, så vidt dess egen säkerhet det medgåfve, skulle för framtiden använda en del af sina fonder till inköp af sådana Hypotheksföreningarnes obligationer, hvilka sedermera när som helst skulle kunna försäljas. Om denna åsigt var jag icke ensam inom komitéen, hvars förslag också innehåller alldeles detsamma, som af mig och Banko-Utsk:ts majoritet blifvit påpekadt, att neml. Riksbanken skulle använda en del af sina fonder för inköp och återförsäljning af Hypotheksbankens obligationer.

Innan jag hade äran att vara ledamot af Finanskomitéen, hade jag under 6 förutgående riksdagar varit ledamot af Banko-Utsk:t. Vid alla de riksdagarne hade fråga uppstått om fastighetslånefondens öfverflyttning från riksbanken; men dervid förutsatte man blott en förändring af formen från fastighetsbelåning till uppköp af Hypotheksföreningarnes obligationer. Ingen föreställde sig, att en så betydande fond, som nära på i sekler kommit landets hufvudnäring till godo, skulle dragas derifrån till andra ändamål. Först vid sistlidna riksdag, när öfverflyttningen

beslöts, kan det tyckas som om någon bestämmelse icke blifvit lemnad om inköp af obligationer. Fullmäktige erhöllo dock ett bemyndigande att använda af de till bankens reservfond inflytande medel till inköp af obligationer, »så vidt allmänna rörelsen det påkallar.» Då nu hufvudsakligen Hypotheksbankens obligationer torde blifva för den allmänna rörelsen af ett särdeles gagn, synes deraf, att företrädesvis sådana obligationer, som äro utställda af Hypotheksbanken, böra af Bankofullmäktige uppköpas.

Vid början af denna riksdag väcktes 40 à 50 motioner, de flesta inom Bonde-Ståndet, men många äfven i de öfriga Stånden, alla skildrande jordbrukets betryckta ställning och behof af låneunderstöd. I dessa motioner framställdes de mest olikartade förslag, såsom ökande af allmänna diskonten, inrättande af särskilda jordbruksbanker med understöd från riksbanken, m. m., m. m. Hufvudsyftet var enahanda, fastän formerna vexlade. Då dessa motioner förekommo till behandling inom Utsk:t, uttalade jag den åsigt, att bästa sättet att hjelpa jordbruket och tillika använda bankens medel på ett sätt, att banken deraf skulle hafva fördel och dess säkerhet icke komma i någon fara, vore, att uppmuntra uppkomsten af obligationer, som kunde vara lätt omsättliga i den allmänna rörelsen.

När fråga var om hypotheksbankens bildande, sökte jag att efter bästa förmåga bidraga till dess åstadkommande, hufvudsakligen derföre, att jag ansåg det vara en utväg att kunna undvika att fortfarande nödgas söka nya lånetillgångar i utlandet och att deremot inom landet kunna erhålla lånetillgångar, som skulle sätta jordbrukaren i stånd att ostörd kunna företaga en mängd förbättringsarbeten, som för sitt fullbordande fordra längre tid och i öfverensstämmelse dermed afpassade lånevilkor. Det har sedermera visat sig, att Hypotheksbankens Styrelses försummelse att utsläppa obligationer af tjenlig beskaffenhet vållat, att hypotheksbanken varit tvungen att fortfarande gå öfver Östersjön för att anskaffa penningar till jordbrukets behof. Man måste då finna, att det är af nöden, att ändra sättet för upplåningen för jordbruket, och att ställa den på kortare tid samt att obligationer böra utgifvas af sådan beskaffenhet, att de kunna tagas inom landet. I sådant syfte afgafs det Betänk., som i förmiddagens plenum förevarit till behandling. Om nu hypotheksbanken utgifver obligationer, löpande med gångbar ränta, och om tillgång alltid finnes att inköpa sådana obligationer, när de presenteras till inlösen, kan jag icke finna annat, än att de skola blifva lätt afsättliga inom landet, och då är det goda målet vunnet. Då emellertid allmänheten ännu icke är van att förskaffa sig sådana obligationer, och då handeln dermed ännu icke blifvit ut-

bildad, fordras, att vid deras första uppkomst ställa så till, att någon finnes, som köper och säljer dem. Detta kunna privatbankerna, ty de måste finna detta vara öfverensstämmande både med deras eget och ortens intresse. Jag tror äfven, att R. St:rs bank bör anses pligtig att medverka till den goda saken, att sätta landet i tillfälle att kunna förse jordbruket, landets hufvudnäring, med inhemskt kapital till undvikande af utländsk skuldsättning. Härför påräknas icke ett sådant användande af bankens fonder, som kan bringa bankens säkerhet i fara, ty det erfordras blott en liten del af de fonder, som hittills användts till filialbankerna och i fastighetslånerörelsen; och då kan det icke sägas, att man vill taga något från den del af bankens fonder, som alltid bör vara tillgänglig, på det banken må kunna när som helst genom indragning af lånefonden utöfva en tryckning på rörelsen.

I de särskilda motionerna var föreslaget, att ett större eller mindre belopp af dels bankovinsten, dels handels- och näringsdiskontfonden och dels öfriga medel skulle användas för att bispringa jordbruket. En stor del af Utsk:ts ledamöter ansåg, att den inflytande bankovinsten borde för ändamålet användas, men då Statens behof ansågos så stora, att Statsverket icke kunde undvara bankovinsten, blef majoriteten inom Utsk:t ense derom, att bankovinsten i sin helhet borde öfverlemnas till Statsverket. I det Betänk., som med anledning häraf afgafs, yttrade emellertid Utsk:t sig hafva för afsigt, att föreslå anvisande af andra tillgångar för att dermed komma jordbruket till hjelp. Innan Utsk:t blef färdigt med sitt Betänk., inträffade, att Bankofullmäktige med Riksg.-Kont. ingingo öfverenskommelse om öfvertagande af Riksg.-Kont:ts obligationer till ett belopp af närmare 3 millioner. Denna öfverenskommelse må nu hafva varit föranledd af den brydsamma ställning, hvari Riksg.-Kont. befann sig, men obestridligt är, att derigenom undandrogos näringarne de fonder, som alltid varit för deras räkning disponerade. Denna åtgärd kan icke ändras, men man må dock uttala den åsigt, att det varit orätt af Bankofullmäktige att utan R. St:rs hörande inlåta sig i en sådan operation, hvarigenom ett betydligt belopp blifvit undandraget lånerörelsen och fastläst i banken. Det är i min tanke en särdeles vigtig grundsats, väl värd att vidhålla, att Fullmäktige icke böra företaga något sådant, utan att R. St:r derom blifvit hörde och lemnat sitt samtycke.

Man har talat om faran af att använda medel på det sätt, som af Utsk:t i detta Betänk. blifvit föreslaget, men jag frågar, om icke Fullmäktiges ifrågav:de åtgärd, att utan R. St:rs hörande ingå aftal, hvarigenom Bankens fonder så fastläsas, att de icke mera kunna för landets

rörelse användas, om, säger jag, icke denna åtgärd är ur synpunkten af landets behof af rörelsemedel ett vida farligare prejudikat än Utsk:ts förev:de förslag.

Man säger, att Utsk:t bort afstå från sitt förslag, sedan det fått kännedom om Fullmäktiges åtgärd. Jag medgifver detta, derest man icke kunnat förutse, att tillgångar skulle inflyta utöfver det belopp, som Fullmäktige tagit i beräkning. Nu kan emellertid inträffa, att flera filialbanker, än Fullmäktige förmodat, komma att upphöra inom 1½ år härefter, ty oktrojen för de flesta enskilda banker går vid den tiden till ända, och måhända blifver då en sådan omorganisation af de enskilda bankerna, att filialbankerna komma att upphöra. Om då 2 à 3 millioner komma att från upphörda filialbanker inflyta till riksbanken, har det synts Utsk:t, att en del deraf kunde användas för det afsedda nyttiga ändamålet.

Jag får dessutom fästa uppmärksamheten derpå, att den allra strängaste begränsning och försigtighet blifvit iakttagen, på det bankens säkerhet icke skulle åsidosättas, ty det heter uttryckligen, att banken bör företaga den ifrågav:de operationen »då bankens säkerhet det medgifver.» Någon ovilkorligt bindande föreskrift är således icke lemnad, utan endast en anvisning, att Fullmäktige böra befrämja en omsättning af hypoteksbankens obligationer, derest denna kan åstadkommas inom de föreskrifna gränserna.

Otvifvelaktigt befinner sig landets förnämsta näring för det närv:de i en betryckt ställning. Orsakerna dertill äro flerehanda, men den väsendtligaste är att söka i det sätt, hvarpå penningrörelsen inom landet under de sednare åren gestaltat sig, derigenom att kapitaltillgångarne mer och mer dragits ifrån jordbruket och ställts på en utlåning på så kort tid, att jordbruket dermed icke kunnat vara betjenadt. Det onda kan möjligen hjelpas genom det föreslagna föga kostsamma sättet, allenast medlen klokt användas. Då det nu obestridligen skulle vara till båtnad för hela samhället, om jordbruket erhölle en hjelp, och då denna näring till följd af den nuv:de banklagstiftningen och ändringarne i bestämmelserna om ränteaftal kommit i den svåra ställningen, kan jag icke finna annat, än att det skulle vara underligt, om man nekade de billiga fordringarne i sådant afseende, helst någon olägenhet icke skulle kunna uppstå för den anstalt, som skulle lemna hjelpen.

I min tanke är det högeligen af nödan att tillse, att anstalter finnas, som kunna betjena jordbruket med lån, och då den form för låneunderstödets lemnande, som här blifvit föreslagen, är serdeles lämplig, kan jag icke annat än tillstyrka bifall till Utsk:ts förev:de förslag.

Frih. Liljencrantz, Johan: De tvenne talare, som yttrat sig för Utsk:ts ifrågav:de förslag, hafva framställt åtskilliga uppgifter, som jag tror tåla att närmare skärskådas.

Bland annat, anförde den siste värde talaren, att närmaste anledningen till Banko-Utsk:ts förslag skulle varit den, att Utsk:t fått till sig remitterade 40 à 50 motioner, hvilka alla innefattade framställningar, åsyftande lindring i jordbruksnäringens betryck. Jag hade den förmånen att på afdelningen behandla de motioner, som i ämnet blifvit till Utsk:t remitterade, och jag kan försäkra, att deras antal, långt ifrån att uppgå till 40 à 50, utgjorde icke ens 10. Jag skulle derföre vara tacksam, om den värde talaren ville uppgifna namnen på de personer, som väckt de öfriga.

Hvad beträffar yttrandet om vigten af att framkalla en reglerad obligationshandel, ber jag att få erinra, att obligationshandel, i likhet med all annan handel, icke kan uppkomma på andra vilkor, än att köparen finner sin fördel vid den utbjudna varan, och, om så är fallet, behöfves icke några konstlade medel för att framkalla en liflig omsättning. Orsaken, hvarföre en sådan hittills icke egt rum, har varit den, att räntan på obligationerna betydligt understigit den ränta, man i allmänhet kunnat erhålla på sina penningar.

Den värde talare, som hade nämnde yttrande, utlofvade visserligen, att räntan på obligationerna skulle sättas så hög, att den motsvarade den i landet gängse, men tills vidare är det alldeles ovisst, om detta löfte, hvars fullbordande beror på hypoteksbankens styresmän, skall blifva uppfyldt, ty i förev:de förslag talas icke om ränta, utan allenast derom, att riksbanken skall, om det öfverensstämmer med rörelsens behof, vara skyldig att till ett belopp af 1 ½ million uppköpa hypoteksbankens obligationer, ställda på en återbetalningstid, som icke öfverstiger 10 år. Om således hypoteksbankens styresmän bestämma räntan t. ex. till ½ proc., ser jag icke något, som hindrar, att stadgandet är lika bindande som om räntan bestämmes till 6 proc. Man får således i detta fall hålla sig till löftets upphofsmän, Frih. von Schwerin och Hr Mannerskantz.

På den utfästa räntan beror ytterst obligationernas värde, och orsaken, hvarföre riksbankens och hypoteksföreningarnes obligationer vid de auktioner på värdepapper, som hållas första Onsdagen i hvarje månad, icke finna köpare, är den, att dessa obligationer betinga en lägre ränta, än den som man i allmänhet önskar erhålla på sina penningar. Kunde hypoteksbanken utfästa 6 proc. ränta för obligationerna, är jag öfvertygad, att de skulle

efterfrågas med sådan begärlighet, att riksbankens mellankomst med 1½ million alldeles icke skulle behöfvas.

Det har blifvit yttradt, att förslaget icke genast skulle sättas i verket, utan först när så kunde vara lägligt. I förslaget heter det emedlertid: »börande de medel, som genom ofvan omförmälda inbetalningar till banken inflyta» etc., och häraf inses, att meningen är, att obligationsköpet skall ega rum, när medlen influtit och bankens säkerhet det medgifver. Obligationsköpet komme följaktligen att företagas i en icke aflägsen framtid, enär de afsedda medlen inflyta under loppet af innev:de och nästkommande år.

När fråga förevar om medgifvande af kreditivrätt i riksbanken åt korporationer, som dertill icke förut varit berättigade, hörde jag den siste värde talaren yttra några ord, som buro pregel af den största omvårdnad för riksbankens säkerhet. Han yttrade då: att »det är vådligt att inslå på en bana, om hvilken man icke vet hvart den kan föra. De mindre anspråken, som till en början framställas, komma måhända att ökas, och största delen af Bankens fonder tagas i anspråk för att bereda dessa bolag kreditivrätt.» — Jag tror, att målsmännen för dessa bolag icke kunna tillmätas samma inflytande som målsmännen för det intresse, som skulle blifva tillgodosedt, om hypoteksbankens obligationer blefve af riksbanken uppköpta, och jag tror, att om R. St:r ålade riksbanken en sådan skyldighet, skulle inom kort riksbankens fonder blifva ganska hårdt anlitade.

Om hypoteksbankens obligationer komma att ställas på en hög räntefot och en kort amorteringstid, behöfves icke någon föreskrift om deras uppköpande, ty då är det med riksbankens intresse öfverensstämmande, att tillegna sig dem. Stadgandet behöfves således endast för den händelse att obligationerna icke blifva begärliga.

Den siste värde talaren har äfven yttrat, att Utsk:t velat uttrycka den tanke, att Bankofullmäktige icke egt rätt att utan R. St:rs hörande ingå transaktionen med Riksg.-Kont. För det första har jag mig icke bekant, att Utsk:t haft en sådan afsigt, till hvilken åtminstone jag icke kunnat upptäcka något spår i Betänk:t; och för det andra tror jag, att nationen måste vara särdeles tacksam emot Bankofullmäktige för det de, sedan lånet länge och väl varit förgäfves utbjudet, deltogo i lånet och dermed visade, att de hade tillit till de Svenska obligationerna. Detta Bankofullmäktiges åtgörande kan icke annat än stärka landets kredit och måste derföre hafva varit mycket välbetänkt.

Det har åberopats, att den sista K. Förordn. om räntans frihet skulle försämrat jordbrukarens ställning och

försvårst möjligheten för honom att erhålla lån. Detta anser jag vara ett misstag. Det är litet hvar bekant, att friheten att betinga sig hög ränta icke gäller för inteckning i fast egendom, utan endast för andra förskrifningar. Den ränta, som nu i form af provision betingas för försträckning mot inteckning, utgick lika väl förut som nu, och deri kan jag således icke finna något skäl till att nu mera än förut bispringa jordbruket.

Hufvudsakliga skälet, hvarföre jag motsätter mig detta förslag, består deri, att jag tror, att riksbankens reservfond bör hållas så rörlig som möjligt samt att dess användande icke bör på förhand vara bestämdt. I en reservation har blifvit intaget hvad Bankofullmäktige i detta afseende yttrat. Jag kan icke annat än deri instämma och anhåller att äfven få instämma i det yrkande, som af Hr Skogman blifvit framställdt, att bankoreglem:ts sista mom. måtte bibehållas vid sin nuv:de lydelse.

Hr Skogman: Jag vill endast med några få ord besvara de anmärkningar, som blifvit af Frih. von Schwerin och Hr Mannerskantz framställda.

En reservant emot Utsk:ts beslut, Professor Agardh, yttrat uti sin reservation: — — »Utsk:t har åtnöjt sig att bland föreskrifterna om reservfonden inskjuta några ord, hvilka endast så till vida der äro på sin plats, som de angifva huru den för nämnda rörelse afsedda fond skulle bildas. Men de lemna ingen eller en mycket ofullständig upplysning om den nya rörelsegren, som af Utsk:t varit afsedd — — —.» Jag kan ej neka, att jag efter åhörande af de begge ofvannämnda talarnes yttranden blifvit ytterligare styrkt uti den åsigt, jag förut uttalat. Under det Frih. von Schwerin ansett ifrågav:de fond af 1 ½ million rdr egentligen vara afsedd att underhålla omsättningen af obligationerna, har deremot, såvidt jag kunnat fatta, Hr Mannerskantz verkligen ansett den vara ämnad till uppköp af dylika obligationer. Det ser således ut, som om de ledamöter af Utsk:t, hvilka äro anhängare till det framlagda förslaget, icke äro rätt ense om detsammas hufvudpunkter; och de måste således ej hafva så alldeles klart för sig, hvarthän de egentligen vilja komma. Under sådane omständigheter och då sjelfva förslagat icke innehåller några detaljerade föreskrifter, måste Fullmäktige, när de skola sätta detsamma i verket, taga sin tillflykt till Utsk:ts motiver. Om vi nu taga hänsyn till dessa motiver, så finna vi, att Hr Mannerskantz' motion, som torde vara egentliga uppränningen till föreliggande förslag, hufvudsakligen vänder sig kring ett uppköpande af obligationer. Om nu förslagets mening är, att medelst ifrågav:de fond handel med obligationer i allmänhet skall

sättas i gång, så bör väl denna rörelse omfatta icke blott sådana obligationer, som för närv:de ej finnas, utan jemväl andra, som redan äro i rörelsen; om nemligen Fullmäktige endast egde drifva handel med ett särskildt slag af obligationer, så skulle naturligtvis detta lända till förfång för innehafvarne af andra dylika, enär till följd af nämnda föreskrift det särskildta slaget af obligationer skulle vinna favör framför de öfriga. Nu veta vi, att det finnes hypoteksbankens äldre obligationer, äfvensom hypoteksföreningarnes obligationer i flera serier, och jag är öfvertygad att innehafvarne af dessa obligationer skola finna sig föga belåtna med den här föreslagna handeln med blott ett enda slag af dylika.

Den beskyllning, jag rigtat mot Hr Mannerskantz, synes mig vara af ganska lindrig art. Den innebär endast, att Hr Mannerskantz, liksom mången annan, missräknat sig på hypoteksbankens förmåga att uppfylla de fordringar, man på densamma ställt. I öfrigt innehåller det af honom afgifna yttrande åtskilliga behjertansvärda mom:r, åt hvilka jag gerna lemnar allt afseende. Dock förefaller det mig oegentligt, att Hr Mannerskantz sagt å ena sidan, att skälet, hvarför han tillstyrkt fastighetslånefondens öfverflyttande till hypoteksbanken, var, att riksbanken skulle börja att drifva ett annat slag af fastighetsbelåning, sedan den gjort sig af med en lånegren, som var för densamma kinkig att sköta; och å andra sidan, att banken skulle åtaga sig en annan rörelse, som visserligen vore till formen bättre, men som medförde enahanda olägenhet som den förutv:de, nemligen att en ej ringa del af bankens tillgångar blefve fästade. Dessutom får jag erinra, att banken har 6 ½ millioner af hypoteksbankens äldre obligationer såsom säkerhet för fastighetslånefonden. Om man besinnar den kurs, dessa obligationer haft, och de svåra förhållanden, som under sednare tider egt rum, torde det ej förefalla underligt, om hypoteksbankens styrelse ej kunnat ernå ett så synnerligen godt resultat. Huruvida samma styrelse gjort sig skyldig till någon försummelse, derom vågar jag ej yttra mig; jag älskar dock tro i det längsta, att så ej varit fallit, utan att den under de svåra penningeförhållandena sökt göra sitt bästa. Emedlertid tror äfven jag, att ett ganska förmånligt resultat skulle kunna vinnas och ganska betydliga summor komma jordbruket till godo, såvida i en framtid hypoteksbanken verkligen kommer att utgifva sådana obligationer, som nu varit i fråga.

Jag vidhåller det yrkande, jag förut framställt.

Gr. Liljencrants, Gustaf Fredrik: Det är i allmänhet icke särdeles uppmuntrande att taga till ordet

när fråga är om bankens angelägenheter, då större delen af Riddarhusets ledamöter sällan deltager i sådana öfverläggningar. Att så är fallet, förundrar mig, ty om fråga är om jernbanan skall gå öfver Carlstad eller öfver Norum, eller om ett val till Förstärkt Bevilln.-Utsk. förestår, då infinner sig Adeln i 250-tal, men när det gäller att behandla ett ämne, som, så till sägandes, rörer hvars och ens ficka, då är Huset, såsom i afton, ganska glest, och de flesta finna samspråket tråkigt. Detta oaktadt måste jag uttala den åsigt, att just derföre, att förhållandet är sådant, är det en pligt för oss, som äro närvarande, att icke fatta ett beslut, som, om det ock kan synas hafva goda skäl för sig, dock kan i en framtid komma att genom sina konseqvenser allt för djupt ingripa i medborgarnes fickor.

Det är verkligen bedröfligt, att man ständigt, förgätande att bankens hufvudsyfte måste vara myntvärdets upprätthållande, sökt att förvandla den från en deposit- och vexelbank till en lånebank, som skall fylla alla möjliga behof. Det är klart, att när ett folk under flera sekler vant sig vid att göra sådana anspråk, tycker man att banken bör och skall afhjelpa alla lidanden i penningeväg, huru oförnuftigt man än i sin enskilda hushållning tillvägagår och huru illa Statens finansiella angelägenheter än må handhafvas. Det är i min tanke icke att förvänta att Bankens angelägenheter skola behörigen tillgodoses, då R. St:r fritt och oberoende disponera öfver Riksbanken, utan att Regeringen eger att lägga någon motvigt emot obetänkta beslut.

Jag bestrider icke att jordbruket är i stort behof af understöd; men deremot bestrider jag att banken har någon pligt att afhjelpa detta behof i vidsträektare mån, än som låter förena sig med bankens hufvudsyfte. Jag vill icke förneka, att det vore fördelaktigt, om det funnes en fond för uppköp af Hypotheksbankens obligationer, och jag beklagar, att icke vederbörande tänkt på nödvändigheten af en fond för sådant ändamål; men jag måste motsätta mig yrkandet, att R. St:rs bank skall släppa till medlen för att bilda en sådan fond. Detta är neml. ett för banken främmande tillgörande och bör icke komma till stånd, ty det är stridande mot bankens uppgift, att i hvarje ögonblick hafva sina fonder tillgängliga.

Man har talat om beredande af förlag åt jordbruket. Ja, alla näringar och jemväl jordbruksnäringen behöfver förlag. Men så länge man, såsom nu är fallet i Sverige, köper egendom med främmande penningar och drifver näringen utan eget förlag, så länge skall icke någon låneinrättning komma att fylla de behof, för hvilka man ropar efter hjelp. Vi måste, ehuru det är sorgligt, finna

oss uti att jordbruksnäringen tvingas in på en annan väg; ty så länge jordbruksnäringen drifves på skuld, utan eget förlag, måste vi förblifva arme och eländige.

I likhet med den värde talare, som närmast före mig hade ordet, anser jag det föreliggande förslaget innebära ett försök att återupplifva bankens fastighetslånerörelse, ehuru under annan form. Jag har visserligen hört detta förnekas af en annan talare, men har icke kunnat af honom öfvertygas, ty väl är i allmänhet en obligation lättare afsättlig än ett hypothek, men om obligationen icke är begärlig i marknaden, då är den sämre än ett hypothek.

Förslaget har emellertid en egendomlig förtjenst, bestående deri, att, under det man i allmänhet på sednare tider vid lagstiftande för banken ingår i de minsta detaljer, har man deremot i detta färslag gått en annan väg och lemnat vederbörande i fullkomlig okunnighet om hvad dermed afses. En värd talare har visserligen antydt meningen med förslaget, men af Betänk:t kan den icke inhemtas. Det kan för öfrigt vara för mig likgiltigt hvad man afsett, ty jag är fullt och fast besluten att afslå förslaget, men så pass nyfiken tror jag att man med rätta kan vara, att man önskar veta hvad meningen är med förslaget.

Förslaget synes mig öppna dörren för intressen, som vid blifvande riksdagar icke lära underlåta att fullfölja den bana, som genom förslagets antagande skulle beträdas, och då bankens förmåga att upprätthålla myntvärdet derigenom äfventyras, kan jag icke annat än, under åberopande af de Betänk:t bifogade reservationerna och bankofullmägtiges infordrade utlåtande, i likhet med reservanten Hr Lindström, yrka, att stadgandet i gamla bankoreglementet måtte bibehållas och Utsk:ts förslag sålunda afslås.

Hr Åkerman, Fredrik: På sätt den siste talaren anmärkte, synes det mig, att den, som genomläst de reservationer, som emot Utsk:ts förslag äro afgifne, bör uti dem finna tillräckligt talande skäl för att afslå detta förslag. Uti en reservation anmärkes med rätta. att man här föreslår R. St:r en sak att besluta, och fullmägtige en sak att utföra, hvarom hvarken de förre eller de sednare erhålla någon närmare kännedom. Uti en annan reservation visas temligen tydligt, att banken för närv:de saknar förmåga att fullgöra den föreslagna förbindelsen. Ehuru således enligt min tanke de afgifne reservationerne tillräckligt motivera ett afslsg, anhåller jag dock att dertill få lägga några ord i enahanda syftning.

Den som egnat någon uppmärksamhet åt min riksdagsmannaverksamhet, torde hafva funnit, att ingen kun-

nat varmare förfäkta jordbrukets fördelar än jag. Om jag sålcdes ej kan godkänna det förslag, som här blifvit framställdt, härrör det visserligen ej af bristande intresse för denna näring. Såvida jag ej missminner mig, hafva de båda motionärerna i denna fråga, neml. Hrr Mannerskantz och Frih. von Schwerin, med mig i sinom tid gjort gemensam sak att från banken skilja fastighetslånerörelsen, på den gruud att den ej var bankmessig. Hvad innebär nu det föreliggande förslaget annat, än att göra banken till innehafvare af fordringar, grundade på inteckningar, hvilka skola hafva en förfallotid, väl ej så lång, som den tillförene för fastighets-lånefonden föreskrifna, men dock af 10 år. Enligt min tanke skulle det vara högst olämpligt att i banken återinföra en dylik rörelsegren, sedan man en gång skiljt den derifrån; och jag är fullt och fast öfvertygad, att det här föreslagna sättet att bereda understöd åt jordbruket ej kan leda till ett önskadt resultat. Under sednare tider har ofta blifvit framhållet, att man ej borde taga sin tillflykt till de utländska långifvarne, utan söka uppsamla de inhemska kapitalerna. Man har äfven några gånger försökt detta, men jag frågar, huru man dervid lyckats. Jo, man har fördyrat kostnaderna för lånet och likväl icke vunnit ändamålet. De Svenska öfvertagarne af statslån hafva neml. ej kunnat erhålla penningar inom landet, utan hafva haft utländska långifvare bakom sig; och följden deraf har blifvit, att Staten måst betala, först och främst ränta till den utländske långifvaren och dessutom courtage till den inhemska komissionären. Månne man nu har anledning förmoda, att det denna gång skall gå lyckligare? Jag tror det åtminstone icke. Om R. St:r nu till banken anslogo 1½ million till inlösen af de obligationer, hvilka äro föreslagna att af Hypotheksbanken utgifvas, så skulle allting arta sig väl, så länge något af nämnda summa ännu funnes qvar; men hur det sedermera skulle gå, det vill jag lemna osagdt. Man har bland de tillgångar, som skulle till ifrågav:de ändamål användas, omnämnt inbetalningar från upphörande filialbanker. Under den tid jag varit fullmägtig i banken, hafva några filialbanker upphört; och jag har haft tillfälle att iakttaga, att ehuru den tid, då detta inträffat, varit vida mindre bekymmersam än den nuv:de, har dock i de orter, hvarest nämnda banker haft sin verksamhet, stora svårigheter i följd af deras upphörande uppstått, så att Riksbanken måst under annan form göra medlen tillgängliga för ortens behof; och det är all anledning att befara, att detta i ännu högre grad kommer att blifva händelsen hädanefter. Jag tror således, att man från detta håll ej bör påräkna någon synnerligen riklig tillgång.

Det vigtigaste skäl, som manar mig till ett afslag, är bankens egen säkerhet. Om man fäster uppmärksamheten vid den redogörelse öfver bankens verksamhet, som hvarje vecka afgifves, så finner man, att banken i närv:de stund har så många förbindelser, att det fordrar mycken omtanke, för att, med bibehållande af myntvärdet, kunna fullgöra dem alla i behörig ordning. Skulle man nu ytterligare öka dessa förbindelser, så tror jag, att det skulle lända till men för banken. Visserligen anför man, att förslaget ingalunda har för afsigt att sätta banken i en äfventyrlig ställning. Men det kan dock icke förnekas, att ett beslut i föreslagen syftning möjligen kan leda till ett sådant resultat; och under sådane omständigheter anser jag det vara skäl att åtminstone invänta den tid, då bankens ställning bättre än för närv:de medgifver åtagande af ifrågav:de förbindelser. I alla händelser har ett dylikt beslut den omständighet emot sig, att det skulle innebära ett godkännande af en redan förkaståd princip, neml. att belasta banken med fastighets-belåning.

Af dessa skäl får jag anhålla om afslag å det föreslagna tillägget till ifrågav:de paragraf.

Frih. von Schwerin: Jag måste beklaga min oförmåga att tydligt framhålla de skäl, hvilka tala för min åsigt. Här hafva blifvit ånyo så många förhållanden påpekade, hvilka jag förut sökt belysa, att jag nästan misströstar att nu kunna fullkomligt klart framställa min mening.

Det har alltid varit min åsigt, att Svenska banken bör röra sig bankmessigt, d. v. s. röra sig på ett sådant sätt, att den kan komma åt sina tillgångar, när helst behofvet det kräfver. I detta hänseende får jag bekänna, att jag ej kan finna ifrågav:de åtgärd, neml. att banken skulle använda 1½ million till inköp af obligationer, hvilka den när som helst kunde afsätta, lägga hinder i vägen för bankens soliditet; helst dess grundfond enligt lag skall vara 25 millioner, men i sjelfva verket vanligen betydligt öfverstiger detta belopp. Utsk:t har ej särskildt omnämnt, af hvad beskaffenhet de föreslagna obligationerna skola vara. Meningen är emedlertid, att de skola utgifvas af allmänna Hypotheksbanken och i sådan form, att de kunna få kurs. Skulle detta mål vinnas, så är afsigten, att en fullständig handel med dessa obligationer skall drifvas. Nu är det klart, att om obligationerna lyckas få kurs, så kan banken afsätta dem så, att den kan få in sina egna sedlar och i följd deraf få sitt kapital tillgängligt. Jag kan således ej finna, att den föreslagna åtgärden innebär något, som står i strid med en bankmessig verksanhet.

Några

Några talare hafva framhållit såsom välbetänkt, att fullmägtige inblandat bankens affärer med Statens. För min del får jag förklara, att jag hyser stora betänkligheter mot en sådan sammanblandning; synnerligast som banken ju skall utgöra en regulator på penningerörelsen i landet. I detta hänseende böra vi ej jemföra Svenska banken med den Engelska eller Franska, enär dessa sistnämnda banker diskontera Statens fordringar och inkomster. Deremot hafva vi varnande exempel uti Österikiska och Spanska bankerna, hvilka gjort bankrutt just i följd af inblandning med Statens affärer.

En talare har framhållit att obligationernas värde ej vore uttryckligen bestämdt. Jag tager emedlertid för alldeles afgjordt, att den värde talaren är tillräckligt hemma uti bank-angelägenheter för att veta, att obligationers värde är beroende af gällande kurs. Meningen vore att i början och såsom ett slags öfvergång utgifva 6 proc. obligationer; man har neml. trott, att man derigenom snarast skulle kunna få en obligationsrörelse i gång ej blott för de enskildas räkning, utan äfven för Statens. Blir rörelsen liflig, så inträder samma förhållande, som eger rum, t. ex. i Frankrike, der obligationerna i följd af spekulation och efterfrågan stå några proc. högre, än det värde, de egentligen representera. Man har vidare sagt, att ifrågav:de fond skulle ökas till följd af den föreslagna handeln med obligationer. Jag får emedlertid fästa uppmärksamheten derpå, att det icke är meningen, att en bestämd summa skall till uppköp af obligationer anslås, utan förslaget säger tydligen, att ett belopp af intill 1½ million skulle företrädesvis användas till befrämjande af ett dylikt ändamål. Man har begärt närmare instruktion för bedrifvandet af ifrågavarande rörelse. Jag får säga, att de af Hrr fullmägtige, hvilka framställt en sådan begäran, dervid ådagalagt en stor modesti; ty jag är fullt och fast öfvertygad, att de ingalunda äro okunniga om, huru vid en obligations-rörelse tillgår: att man neml. köper obligationer, när tillgången derpå i marknaden är riklig, och deremot säljer dem, när brist är rådande. Om ifrågav:de obligationer inrättas så, att de få kurs, torde det föreslagna beloppet 1½ million vara för ändamålet tillräckligt; och jag får ännu en gång säga, att det enligt min tanke ej är för mycket, att af bankens fastlästa fonder nämnda summa användes till inköp af obligationer för att komma jordbruket till hjelp, synnerligen som denna summa ingalunda behöfver blifva fastläst, enär obligationerna äro af beskaffenhet att när som helst åter kunna afsättas. En talare här bredvid mig har fäst uppmärksamheten på förhållandet emellan obligationer och intecknin-

gar. Enligt min tanke behöfver den anmärkning, han i sådant hänseende framställt, icke många ord till vederläggning. Uti en tid, då åkerbruket ligger nere och jordbrukaren ej på dagen kan kommendera sina penningar, utan måste vara beroende af bankerna, hvilka suga hans blod, är det klart, att kapitalisterna måste gifva företrädet åt obligationer, för hvilka de äro säkra att få ränta.

Slutligen ber jag att, i anledning af hvad den siste talaren yttrat med afseende å filialbankerna, få nämna, att det visat sig, att flere dylika banker upphört, än man kunnat vänta, just i följd deraf, att de öfvergått till sedelutgifvande banker.

Mycket vore visserligen ännu att tillägga, men jag vill ej allt för mycket sätta R. o. Ad:ns uppmärksamhet på prof, hvarför jag inskränker mig till att fortfarande yrka bifall till Utsk:ts förslag.

Hr Mannerskantz: Äfven jag anhåller att få till besvarande upptaga några af de anmärkningar, hvilka blifvit af motståndarne till Utsk:ts förslag framställde.

En värd talare har sagt, att den förändrade lagstiftningen i afseende å räntan ej kan utöfva något inflytande på tillgången på förlag inom jordbruksnäringen, enär det är föreskrifvet, att å försträckning emot inteckning ej högre ränta än 6 proc. får tagas. Det torde emedlertid icke vara den värde talaren obekant, att derigenom att de enskilda bankerna och andra större penninganstalter erhållit rättighet att taga högre ränta än tillförne, har det äfven blifvit för dem möjligt att betala högre ränta än förut och att derigenom draga till sig betydliga andelar af de små kapitaltillgångarne i landet, hvilka förut varit i jordbrukets tjenst; och att de öfverföra dessa tillgångar till den s. k. större rörelsen, der de utlånas på kortare tid. Häruti bör man till stor del söka anledningen till de svårigheter af ganska betänklig art, hvilka för närv:de förefinnas inom jordbruksnäringen. Det missförhållande, som sålunda genom den förändrade räntelagstiftningen uppstått, att neml. de kapitaltillgångar, hvilka förut kommit jordbruket till nytta, numera i följd af den kortare utlåningstiden blifvit dragne till andra rörelsegrenar, måste med det snaraste afhjelpas, såvida ej jordbruksnäringen helt och hållet skall undergräfvas. Det är olyckligt, att denna näring skall vara så skuldsatt, och önskligt vore, att den kunde komma i ett fördelaktigare tillstånd; men att söka uppnå detta mål på det sätt, den värde talaren föreslagit, meml. att alla skuldsatta jordbrukare först skulle bringas till ruin, anser jag vara så radikalt, att det ligger i samhällets intresse att söka förebygga en sådan ytterlighet. Nu vore meningen att söka afhjelpa det onda

genom att utgifva ifrågav:de obligationer och att sålunda genom att tvinga den jordbrukande allmänheten till successiva besparingar skapa kapitaltillgångar, hvilka skulle komma jordbruksnäringen till godo.

Man har sagt, att den föreslagna åtgärden skulle komma att förminska bankens förmåga att upprätthålla myntvärdet. Om så i ringaste mån vore förhållandet, skulle jag visserligen vara den siste att förorda en dylik åtgärd; men någon sådan påföljd är deraf ej att befara, enär den tvertom kommer att föröka bankens säkerhet. De nu rådande förhållanden äro af vida farligare beskaffenhet för banken, enär en mycket mera oinskränkt magt nu är lagd i fullmägtiges händer. Också har det i följd af innehållet i förev:de paragraf inträffat, att fullmägtige bundit en stor del af bankens medel sålunda, att de ej kunna lösgöras. Man har vidare anmärkt, att Utsk:t ej uttryckligen bestämt, af hvad beskaffenhet de föreslagna obligationerna skola vara. Om man emedlertid läser de punkter af förevarande Betänk., hvilka beröra detta ämne, och dermed jemför det Betänk., som under förmiddagens plenum förevar till behandling, så kan enligt min tanke någon villrådighet ej uppstå derom, att de skola vara af beskaffenhet, att lätt kunna afsättas. Meningen är endast att söka befrämja omsättning af Hypotheksbankens obligationer, och att Fullmägtige ej skola vidtaga den föreslagna åtgärden förr eller vid andra tillfällen, än fördelaktiga vilkor erbjuda sig och bankens tillstånd det medgifver. Enligt nu gällande föreskrifter skulle jag för min del anse mig alldeles förbunden att uppköpa sådane obligationer, som fullmägtige köpt. Om man derför nu ej antager det af Utsk:t föreslagna tillägg till förev:de paragraf, så kommer den gamla föreskriften att qvarstå oförändrad, i följd hvaraf fullmägtige kunna fastläsa bankens fonder sålunda, att de ej med lätthet kunna blifva tillgängliga. Det är naturligt, att då det föreskrifves, att obligationerna skola på 10 år amorteras, så måste för hvarje år finnas en tillgång, motsvarande $\frac{1}{10}$ af det värde, samtlige obligationerna representera. När således årligen ett så betydligt belopp är tillgängligt, är det sannolikt, att det är fullt tillräckligt för inlösen af de obligationer, hvilka under året för sådant ändamål presenteras; och då de löpa med gångbar ränta, är det ej antagligt, att innehafvarne till något betydligare antal önska få sina penningar tillbaka. Långt ifrån att jag anser den föreslagna summan vara för liten, tror jag, att den skall visa sig vara fullt tillräcklig, allenast obligationsrörelsen kommer riktigt i gång. Det är just för att åstadkomma en möjlighet för banken att få sådana papper, som den när som helst kan realisera, som det ligger i bankens eget intresse,

att befrämja en sådan rörelse. Den genaste vägen i detta hänseende vore naturligtvis att använda Statens obligationer, enär de skulle blifva mest begärliga; men att begagna bankens medel till sådant ändamål vore att draga dem från användning uti industriens och näringarnes tjenst.

Det skäl, som enligt min tanke är det kraftigaste, men som af mina motståndare blifvit anfördt såsom motiv till afslag, är just bankens säkerhet. Det är nemligen enligt min tanke icke möjligt att längre fortgå på den bana, banken hittills beträdt, utan den bör använda sina fonder äfven till lån på längre tid. Följden deraf behöfver ingalunda blifva, att banken, i händelse en finansiell kris inträffar, finner sig oförmögen att hastigt få sina medel disponibla. Det är i allmänhet origtigt af en bank att vända sin rörelse åt ett enda håll. Derför bör äfven hvarje bank röra sig med obligationer, hvilka äro lätt realisabla, ty derigenom tryggar den sig sjelf och utgör på samma gång ett kraftigt stöd för allmänna rörelsen. Nu är meningen med ifrågav:de förslag att afhjelpa de brister, hvaraf vår bankrörelse hittills lidit, samt att, på samma gång man ställer så till att bankens fonder ej nedläggas uti en enda sorts papper utan i flere, man åvägabringar en rörelse, hvarigenom banken med lätthet kan åtkomma sina medel. Enligt min tanke innebär således förslaget det kraftigaste medel att trygga den allmänna rörelsen och bankens egen säkerhet; och jag är öfvertygad, att, om mina motståndare ville rätt djupt intränga uti förhållandena, skulle de ej tveka att godkänna det; ty jag fruktar, att om det ej nu antages, skall erfarenheten en gång visa, hvilken fara banken löper genom att använda sina medel hufvudsakligen till en enda rörelsegren.

Jag yrkar fortfarande bifall till Utsk:ts förslag.

Många ledamöter hördes nu ropa på propos.

Hr Nordenfelt, Enar Wilhelm: En af mina vänner på detta rum har sagt, att det vore en pligt för alla dem, som egde insigt uti bankaffärer, att yttra sig i denna fråga. Då jag vid tvenne riksdagar haft det hedrande uppdraget att deltaga i Banko-Utsk:ts öfverläggningar och jag äfven varit representant vid den riksdag, då öfverflyttning af fastighetslånefonden egde rum, anser jag mig, om icke pligtig, åtminstone berättigad att med några ord deltaga i nu pågående öfverläggning.

Jag vill dervid först fästa mig vid det hufvudskäl, som af förslagets motståndare blifvit andraget, nemligen den stora fara för banken, som ett bifall till förslaget skulle komma att medföra. Jag har svårt att göra klart

för mig huru en riksbank, hvars grundfond vid sednaste riksdagens slut utgjorde 29 millioner, men då bestämdes till 25 millioner, skulle kunna lida våda deraf, att den använde 1 ½ million till en viss rörelse. Den förste talaren har sagt, att om till nämnda ändamål nu tages 1 ½ million, så skulle i en framtid än mera komma att dertill användas; och han förklarade sig vilja bespara R. o. Ad. den sorgliga beskrifningen på de följder, som deraf skulle uppkomma. En dylik omtanke för de verkningar, framtida beslut möjligen kunna medföra, är visserligen ganska lofvärd; men här är ju endast fråga om de följder, förev:de beslut kan medföra; och detta beslut omfattar ju endast ett belopp af 1 ½ million, hvarmed afses att träda emellan och skaffa kurs åt hypoteksbankens obligationer. Om man nu antagar, att obligationer köpas vid särskildta tillfällen till ett belopp af t. ex. 500,000 rdr hvarje gång, så, äfven om de måste säljas med någon rabatt, dröjer det dock mycket länge, innan någon fara för hela den ifrågav:de summan kan uppkomma. Således tror jag att denna farhåga för bankens säkerhet saknar all grund. Det förundrar mig högeligen, att på detta rum, der jordbrukets intresse borde hafva så många målsmän, man tyckes vara döf för dess närv:de betryck, enär man icke vill gå in på att lemna denna näring en i sjelfva verket så liten hjelp som den nu ifrågav:de.

En talare midt emot har sagt, att om papperen blifva goda, behöfva de ingen hjelp, enär en god vara alltid är afsättlig. Frihandlare som jag är, vill jag ingalunda bestrida detta, men det skadar i allmänhet ej, att, när man vill sätta ny vara i marknad, man eger vänner, som uppköpa den och derigenom för densamma ingifva förtroende, och uti handelsverlden är det ej ovanligt, att en bankir, som vill sätta sina vexlar i kurs, vidtalar en annan bankir att inköpa en och annan af dem. Ungefär på sådant sätt vore meningen, att banken nu skulle träda emellan; och om någon förlust skulle uppstå, ja, till och med om hela ifrågav:de belopp skulle gå åt, men ändamålet derigenom vunnes att skaffa hypoteksbankens obligationer kurs, så vore dock summan enligt min tanke väl använd. Man har vidare anmärkt, att det vore orättvist att gynna ett visst slags obligationer på de andras bekostnad. Detta låter utan tvifvel mycket vackert; men man bör besinna, att när fråga är om en riksbank, hvilken ju ej bör fastläsa sina fonder, så är det stor skilnad, om den köper obligationer, hvilka amorteras på 10 år, i följd hvaraf hvarje år $\frac{1}{10}$ af hela beloppet flyter in, eller sådana obligationer, hvarå den ej kan påräkna sina penningar på 40 à 50 år. Jag tror således, att den framställda anmärkningen, beträffande orättvisan af ifrågav:de åtgärd, sak-

nar all betydelse. — Att de förut gjorda försöken att sätta en obligationsrörelse i gång misslyckats, är visserligen sannt; men, såvidt jag kunnat fatta, har anledningen dertill varit, att man utbjudit papper, som endast gifvit 5 proc. Det är nemligen klart, att personer, hvilka pläga få 6 proc. på sina penningar, endast högst ogerna skola taga dylika obligationer. Om man deremot, såsom meningen nu tyckes vara, utgifver obligationer à 6 proc. och säljer dem med någon rabatt, så är jag öfvertygad, att de ganska snart skola få kurs. Icke är det omöjligt för en så beskaffad inrättning som hypoteksbanken att sätta sina obligationer i omlopp, synnerligast om den får det understöd af riksbanken, att denna tid efter annan uppköper dessa obligationer och vid tillfälle åter försäljer dem. Dessutom är det klart, att ifrågav:de operation skulle komma att lända jordbruket till stort gagn, enär derigenom komme att till denna näring öfverföras penningar, hvilka för närv:de användas på annat håll.

Af dessa skäl och synnerligast på grund af min önskan, att ej jordbruket skall komma att sakna allt förlag, röstar jag bifall till Utsk:ts förslag.

Gr. Mörner, Carl Göran: Efter den utredning af frågan, som Hr Mannerskantz uti sitt sednaste anförande lemnat, synes föga vara att tillägga. Det torde emellertid icke vara alldeles otjenligt, att någon, som ej deltagit uti Utsk:ts förhandlingar, och således ej kan anses af detta skäl hafva någon förkärlek för dess förslag, i korthet framställer sin åsigt. Detta har föranledt mig att begära ordet, synnerligast som åtskilliga satser här blifvit uttalade, hvilkas riktighet synes mig vara ganska problematisk. Sålunda har man ansett att ifrågav:de förslag skulle öppna en ny väg för bankens verksamhet. Så är likväl icke förhållandet. Första paragrafen af nu gällande bankoreglemente omtalar nemligen såsom föremål för bankens verksamhet äfven köp och försäljning af räntebärande obligationer. Den ifrågasatta åtgärden innefattar ej något annat än handel med dylika obligationer; det är således en fortsättning af en verksamhet, som redan är banken anvisad. Att man nu vill genom ett tillägg till 4:de §:n tydligare påpeka just ifrågav:de slag af obligationer såsom lämpliga för banken att köpa och sälja, kan ej förefalla mig klandervärdt, synnerligast efter de yttranden, jag hört två Hrr Fullmäktiga afgifva, och hvilka göra det för mig sannolikt, att de åtminstone ej hafva någon serdeles förkärlek för Svenska obligationer.

Man har anmärkt, att genom den föreslagna åtgärden ej den hjelp skulle komma att tillskyndas jordbruket, som dermed åsyftas, och man har såsom stöd för denna

åsigt åberopat de misslyckade försök med införande af ett inhemskt obligationssystem, hvilka gång efter annan blifvit gjorda. Ja, dessa försök hafva verkligen aflupit mindre lyckligt; men anledningen dertill är enligt min tanke att söka uti det sätt, hvarpå samma försök blifvit utförda. På den tid, då räntan var nere till 4 à 4 ½ proc., ville icke Hrr Fullmäktige i Riksg.-Kont. upptaga några penningar, ehuru de dertill hade bemyndigande af R. St:r; och då likväl något ansågs böra göras, bjöds 3 proc. för de obetydliga summor, hvilka såsom lån upptogos. På sådant sätt har man vid flere tillfällen gått till väga, när man velat bilda ett inhemskt fondsystem. Man har städse satt räntan lägre än den allmänt vanliga, och ej heller velat medgifva någon kapitalrabatt. Till följd häraf hafva också obligationerna saknat begärlighet. Lån hafva upptagits utomlands, hvilka kostat till och med 7 proc., men åt de Svenska långifvarne har man ej velat gifva ens 5 proc. Huruvida detta kan kallas en god hushållning, derom kunna tankarna i sanning vara delade.

Månne icke anledningen till det motstånd, som yppat sig emot förev:de förslag, skulle till stor del kunna sökas just uti den öppenhjertlighet, hvarmed Frih. von Schwerin yttrat sig ang:de de funderingar, hvilka inom Utsk:t blifvit uttalade med afseende å beskaffenheten af de nya obligationerna? Han har upplyst att meningen skulle vara att till en början på försök utgifva 6 proc:ts obligationer. Skola nu icke alla dessa bankinrättningar, hvilka för närv:de hopsamla ganska betydliga summor från enskildta händer, befara en svår medtäflare genom ifrågav:de obligationsrörelse? Jag vill ej påstå, att en sådan fruktan är den ledande principen; men alldeles orimligt är det dock icke att tänka sig, att de, hvilka för närv:de uppsamla enskildtas medel emot 5 proc. på depositionsräkning, skola ogerna se, att dessa enskildta kunna köpa obligationer, som löpa med 6 proc. och hvarå räntan utfaller halfårsvis.

En talare har lagt mycken vigt å de reservationer, hvilka blifvit emot Utsk:ts förslag afgifne. Jag har genomläst dessa reservationer; men jag måste bekänna, att jag vid denna genomläsning funnit en del satser och slutledningar sådana, att de gifvit mig anledning dervid sätta åtskilliga frågotecken. En reservant har sagt, att det var fråga om att införa ett gåransystem. Mig förefaller det åtminstone obegripligt, hvarest man i förev:de förslag vill spåra någon tillstymmelse till ett sådant system. — Man har äfven anfört, att det för banken skulle ligga så mycken säkerhet uti att hafva sina fonder utlånta emot korta papper och på korta tider. Jag trodde dock, att åtminstone de, hvilka haft sig uppdraget att deltaga i bankens

styrelse år 1858, ännu hade i friskt minne, huruvida det då lät sig göra att realisera de korta papperen; jag trodde att de hade någon hågkomst af de åtgärder, hvartill fullmägtige då funno sig af omständigheterna tvungne, för att ej behöfva allt för hårdt ansätta utgifvarne af dessa korta papper.

Enligt min tanke har Hr Mannerskantz fullkomligt riktigt framhållit vigten deraf, att banken ej bör använda alla sina fonder uteslutande på ett enda håll, utan att den bör skaffa sig värdepapper af sådan art, att banken i händelse af en kris kan använda dem, utan att derigenom ruinera de enskildta; och med nu ifrågav:de obligationer eger detta förhållande rum. Det torde väl vara möjligt att banken vid deras realiserande vid en sådan tidpunkt kan förlora något, men det värde, de representera, är dock åtminstone i någon mån tillgängligt. Uppsägning af fordringar hos en mängd personer och afvaktande af utredning utaf deras konkurser är i allmänhet en dålig utväg för en bank, då fråga är att skyndsamt skaffa sig nödiga tillgångar för upprätthållande af bankens verksamhet. För min del kan jag ej i detta förslag finna något för bankens säkerhet vådligt. Man har anmärkt, att myntvärdets upprätthållande skulle genom detsamma kunna äfventyras. Jag förstår ej, huru något dylikt skulle vara möjligt, äfven om hela den föreslagna summan af 1½ million ginge förlorad; men då deremot, enligt min öfvertygelse, ifrågavarande obligationer aldrig kunna falla så lågt i värde, att de ej kunna med någon jemförelsevis obetydlig rabatt realiseras, skola de fastmera bereda banken en säker tillgång till upprätthållande af myntvärdet.

Jag förenar mig med dem, som yrka bifall till Utsk:ts förslag.

Ropen på propos. förnyades.

Frih. Liljencrantz: Förslagets anhängare tyckas förutsätta, att de, hvilka hysa betänkligheter emot dess antagande, utgå från den grundsats, att de ifrågav:de obligationerna icke innebära tillräcklig säkerhet eller äro lätt realisabla, och Hr Mannerskantz har sagt, att om hans motståndare riktigt inträngt uti systemet för den föreslagna obligationshandeln, så skulle de icke tveka att lemna sitt bifall till densamma. Den värde talaren torde ursäkta, att jag ej eger en riktig insigt i detta system, men det härflyter deraf, att Utsk:ts förslag är så ofullständigt, att om man tror, att derpå en obligationshandel med nödvändighet skall grundas, så misstager man sig betydligt. Förslaget innebär ingenting annat, än att Riksbanken skall intill ett belopp af 1½ million uppköpa af

hypotheksbankens obligationer; men någon föreskrift för fullmägtige att sedermera återutsläppa dem i rörelsen förefinnes icke. Jag kan derför icke fatta, hvarifrån de Hrr, hvilka med sådan värma förorda förslaget, hemta den förutsättning, att, om detsamma antages, skall en verklig obligationshandel komma i gång och banken köpa och sälja obligationer. För den händelse förslaget åsyftar detta, så beklagar jag djupt, att det blifvit så illa uttryckt. Är åter meningen endast, att banken skall för 1½ million uppköpa obligationer och sedermera skrinlägga dem, så hoppas jag, att jordbrukets ställning icke är så betänklig, att den med en sådan åtgärd kan upphjelpas.

Man har sagt, att bankens fonder uteslutande äro disponerade till fördel för industriella företag. Jag vill emellertid hänvisa de Hrr, hvilka hysa en sådan åsigt, att taga kännedom om föredragningslistorna öfver beviljade lån; de skola då finna, att största delen af bankens fonder utgår till jordbruket. Allmänna diskontens medel, uppgående till 10 millioner, äro nästan uteslutande till jordbrukets tjenst; likaså handels- och näringsdiskontens fonder, dessa dock ej på mer än 4 månader. Jag tror således, att den uppgift, att bankens fonder uteslutande äro disponerade till handelns och den större industriens tjenst, icke är på verkliga förhållandet grundad. — Hr Mannerskantz har påpekat den stora fördelen af att kunna sälja dessa obligationer i händelse af en kris. Min insigt i hithörande förhållanden är visserligen ej stor, men så mycket tror jag mig dock veta, att det ej är synnerligen fördelaktigt, att vid ett sådant tillfälle realisera obligationer; enligt min tanke är det då vida bättre att hafva korta papper till sin disposition. En talare har äfven framhållit obetydligheten af den föreslagna summan, 1½ million, då banken eger en grundfond af 29 millioner. Den värde talaren har emellertid dervid förbisett, att dessa millioner ej äro tillgängliga, enär de äro disponerade till andra ändamål.

Hvad slutligen beträffar den siste talarens yttrande, att ifrågav:de obligationshandel kunde blifva en farlig konkurrent för de enskilda bankerna, får jag fästa hans uppmärksamhet derpå, att under det de enskildta bankernas ränta mot 3 månaders uppsägning i allmänhet varit 5 proc. och tillgången i marknaden på obligationer till 5½ à 6 proc. varit ganska stor, hafva hypotheksbankens obligationer kunnat köpas till 89 à 90 proc. Jag tror således, i likhet med reservanten Professor Agardh, att, i händelse förslaget åsyftar, att banken skall uppträda såsom medlare emellan dem, som köpa, och dem, som sälja obligationer, så äro de gifna förekrifterna allt för ofullständiga. Är åter meningen endast, att banken skall gifva

en försträckning af 1½ million, så är hjelpen enligt min tanke allt för ringa. Lägger jag nu till allt detta, att Preste-Ståndet med 29 röster mot 5 och Borgare-Ståndet med 42 röster mot 4 förkastat den föreslagna åtgärden, och frågan således enligt min tro måste anses förfallen, så ser jag deruti ett ytterligare stöd för min anhållan om afslag å Utsk:ts hemställan.

Frih. von Schwerin: Jag beklagar ännu en gång, att mina motståndare ej tyckas vilja förstå frågan, sådan den är. Sålunda har man ansett, att ifrågav:de medel skulle komma att blifva fastlästa. Det står emellertid uti förslaget, att de företrädesvis skulle användas till att befordra omsättning af obligationerna. Detta är redan medgifvet uti nu gällande bankoreglemente, som föreskrifver, att banken eger köpa och sälja obligationer. Häraf synes, att det ej är fråga att införa någon ny rörelsegren.

Jag anser fortfarande, att saken är af större vigt, än det nu kan synas, enär den afser att befordra handeln med inhemska papper. Under förmiddagens plenum har R. o. Ad. beslutat tillstädja hypotheksbanken att utgifva obligationer; om icke Riksbanken eller någon annan penninginrättning befordrar deras omsättning, så blir nämnda tillåtelse endast ett löst förslag, — ett hittebarn, som utkastas för allmänheten. Jag anhåller, att R. o. Ad. ville gifva detta barn behörig vård genom att bifalla Utsk:ts förevarande förslag.

Frih. Stjernstedt: Då jag icke hört någon talare omförmäla hvad jag nyss fått höra, ber jag att få upplysningsvis nämna, det Utsk:ts förslag blifvit af Preste-St:t afslaget med 29 röster emot 5 och af Borgare-St:t med 42 röster emot 4, hvarföre jag vågar hoppas, att det jemväl af R. o. Ad. skall blifva afslaget, samt sålunda Adeln iakttaga samma försigtighet, som nämnde tvenne Riks-Stånd, att icke kasta sig in på äfventyrliga finansoperationer.

Gr. Mörner: Jag har den största aktning för det Högv. Ståndet, men tror icke, att det företrädesvis är i besittning af djupa insigter i bankväsendet, hvarför jag hoppas, att R. o. Ad., oberoende af nämnde föredöme, skall fatta sitt beslut i frågan.

Frih. von Schwerin: Jag hoppas, att R. o. Ad., vid detta som andra tillfällen, betraktar saken objektivt och icke subjektivt; och äfven om utgången skulle blifva en annan, än den, som jag önskar, är det allt skäl, att R. o. Ad. sjelfständigt och på grund endast af sin öfvertygelse uttalar sin tanke i den vigtiga frågan.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats fulländad samt Hr Gr. o. Landtm. yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till Utsk:ts förev:de förslag och dels afslag derå samt bibehållande af det motsvarande stadgandet i nu gällande bankoreglemente; framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till Utsk:ts förslag, hvarvid svarades många nej, blandade med ja, och sedermera propos. på afslag derå samt bibehållande af det motsvarande stadgandet i nu gällande bankoreglemente, då svaren utföllo med många ja, blandade med nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Frih. von Schwerin begärde votering.

Uppsattes och justerades följande voteringspropos.:

»Den som bifaller sista delen af 2:dra punkten i Banko-Utsk:ts Mem. N:o 27, eller det stycke, som börjar med orden: äfvensom då bankens säkerhet etc., röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, afslår R. o. Ad. denna del af punkten och bibehåller oförändradt det motsvarande stadgandet i nu gällande bankoreglemente.»

Voteringen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 19.
Nej — 27.

Föredrogs ånyo och bifölls Banko-Utsk:ts den 22 och 23 dennes bordlagda Mem. N:o 28, ang. instruktion för nästkommande riksdags Banko-Utsk.

Föredrogos ånyo och biföllos sammans. Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts den 22 och 23 dennes bordlagda Betänk:n:

N:o 12, i anl. af väckt motion om ändring af 28 Kap. 7 § Byggn.-B., i fråga om ansvar för försummelse att utgöra skjuts; och

N:o 13, i anl. af väckta motioner om förändring af gällande föreskrifter ang. tiden för fullföljande af besvär i ekonomiska och administrativa mål.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, Stats-Utsk:ts den 23 dennes bordlagda Utlåt. N:o

101, i anl. af Kongl. Maj:ts Nåd. Propos. ang. kostnadsfri utdelning af Post- och Inrikes Tidningar till alla kommuner i riket.

Föredrogs och bifölls Lag-Utsk:ts den 23 dennes bordlagda Betänk. N:o 51, i anl. af väckta motioner om ändring af lagens bestämmelser ang. tiden för fullföljande af vad och besvär emot utslag, meddelade af Under-Rätt å Gotland.

Föredrogos och lades till handlingarne Lag-Utsk:ts den 23 dennes bordlagda Mem:r:

N:o 52, i anl. af återremiss af Lag-Utsk:ts Betänk. N:o 34, öfver väckta motioner om förändrad lagstiftning ang. förvaltningen af omyndiges egendom, samt kontrollen å förmyndare;

N:o 53, i anl. af återremiss af Lag-Utsk:ts Betänk. N:o 37, öfver väckta motioner om förändrade stadganden i afs. å böters förvandling; samt

N:o 54, i anl. af återremiss af Lag-Utsk:ts Betänk. N:o 38, öfver väckta motioner om ändringar i Konkurslagen.

Föredrogos, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, Lag-Utsk:ts den 23 dennes bordlagda Betänk:n:

N:o 55, i anl. af väckta motioner om ändring af lagens stadganden ang. borgen för annan mans gäld;

N:o 56, i anl. af väckt motion om ett lagstadgande ang. belåning af varor, som af egaren blifvit under visst vilkor hos annan man eller allmän inrättning i förvar upplagde; samt

N:o 57, i anl. af väckta motioner om förändrad lagstiftning ang. panträtt i lös egendom.

Föredrogs Hr Leijonanckers, Fredrik Wilhelm, den 23 dennes bordlagda förslag om inbjudnings aflåtande till Högv. Preste-Ståndet att biträda R. o. Ad:ns beslut rörande 14:de punkten i Stats-Utsk:ts Utlåt. N:o 80.

Gr. Mörner, Carl Göran: Jag anhåller att Hr Riddarh.-Sekreteraren ville upplysa, huruvida protokollsutdrag ankommit med underrättelse om de öfriga Ståndens beslut i frågan.

I anledning häraf tillkännagaf undertecknad, att Preste- och Borgare-Stånden bifallit den ifrågav:de punkten,

samt att Bonde-Ståndet i afs:de derå fattat enahanda beslut som R. o. Ad.

Gr. Mörner: Då, enligt hvad nu blifvit upplyst, frågan är med R. St:rs rätt afgjord, torde remiss af inbjudningen icke kunna ega rum och densamma således icke påkalla annan åtgärd än att läggas till handlingarne.

Frih. Cederström, Rudolf: För mig är icke klart, att inbjudningens föremål skulle vara förfallet. Visserligen har anslagsfrågan icke vunnit erforderligt understöd, men här är icke fråga om något anslag, utan frågan gäller allenast en underdånig anhållan hos K. M:t, att K. M:t täcktes i en framtid uppmärksamma ärendet, och, sedan en undersökning försiggått, till en kommande riksdag framlägga resultaterna deraf. Mig synes derföre frågan stå öppen och på den grund, samt med afseende å ärendets stora vigt, hvilken vid ett föreg:de tillfälle blifvit tillräckligt ådagalagd, anhåller jag, att inbjudningen måtte få afgå.

Hr Ehrenborg, Richard: Jemte det jag i allo instämmer med den siste värde talaren, ber jag att, under åberopande af hvad jag vid ett föreg:de tillfälle i ämnet anfört, nu få erinra huru synnerligen billig den begäran är, hvarom här är fråga.

Stats-Utsk:t har enhälligt förklarat den ifrågav:de kommunikationsleden vara af den största vigt, och samtlige Stånden hafva biträdt denna åsigt, ehuru anslag icke blifvit beviljadt. Två Stånd, R. o. Ad. och Bonde-St., hafva, på samma gång Utsk:ts Betänk., som afstyrkte beviljande af anslag, bifölls, beslutat att till K. M:t ingå med en underdånig anhållan, att K. M:t, med afseende å vigten af denna kommunikationsled, ville fästa nådig uppmärksamhet å densamma och, på tid och sätt som pröfvades lämpligast, till en kommande riksdag derom aflåta förslag. Det är dessutom bekant, att inom Preste-St. ingen röst höjde sig emot ett enahanda yrkande, men att, till följd deraf, att vice Talmannen yttrade några betänkligheter i afseende å det formella af nämnde yrkande, talaren återtog sitt yrkande, som således icke kom under omröstning. Hade så icke varit fallet, torde den underd. skrifvelsen redan hafva varit af R. St:r besluten. Det är också all anledning att antaga, att inbjudningen icke skall blifva ovälkommen, och jag får derföre, på de skäl jag haft äran anföra, anhålla, att R. o. Ad. behagade bifalla inbjudningsförslaget.

Gr. Sparre, Erik: Äfven jag hyser de största sympathier för den ifrågav:de kommunikationsleden och är öfvertygad, att den för orten och kanske för hela landet skall blifva af det största gagn. Men ehuru jag ur denna synpunkt lifligt intresserar mig för frågan, måste jag ännu mera vara intresserad för grundlagens hållande i helgd.

75 § R. O. stadgar: »Till grundlags stiftande, upphäfvande, förändring eller förklaring fordras alla Riks-Ståndens sammanstämmande beslut och Konungens sanktion. För beslut i alla öfriga ärenden, de mål undantagna, hvarom i Reg.-F:ns 66, 69, 70, 71 och 72 §§ särskildt förordnadt är, gälle, jemte Konungens samtycke, tre Stånds mening; men skulle två Stånd stadna emot två, förfalle frågan och förblifve vid det, som tillförene stadgadt varit, utan att samma fråga må kunna vid den riksdagen ånyo väckas eller upptagas. Är åter frågan af sådan beskaffenhet, att den ej kan förfalla, gånge såsom i 73 § stadgadt är.»

66 § Reg.-F:n angår Riksg.-kontoret, 69 § Statsregleringen och bevillningen m. m., 70 § Bevilln.-Utsk:ts åligganden, 71 § bevillningen, och 72 § R. St:rs Bank.

Nu lärer förslaget om en skrifvelse till K. M:t i fråga om undersökning af en jernbansträckning icke kunna anses beröra hvarken Riksg.-kontoret, Statsverket, Bevillningen eller Banken, och vid sådant förhållande måste förslaget, då två Stånd stadnat emot två, vid denna riksdag hafva förfallit, ty icke kan man vilja att frågan, jemlikt 73 § R. O., skall underkastas votering i förstärkt Utsk., då det icke gäller någon utgift, utan endast en underdånig framställning.

Då frågan sål. förfallit, är det, efter mitt förmenande, omöjligt att genom en inbjudning bringa den till lif, och jag anhåller derföre om afslag å inbjudningsförslaget.

Frih. Cederström: Af ordalagen i det af Gr. Sparre upplästa stadgande: »förblifve vid det, som tillförene stadgadt varit,» ådagalägges, efter min uppfattning, att grundlagen dermed afser helt andra frågor än den nu föredragna, ty i förev:de fall har icke hittills något varit stadgadt.

På sätt Hr Ehrenborg omnämnt, har Stats-Utsk:t lemnat ett gynnsamt omdöme om den ifrågav:de jernbanan, ehuru Utsk:t af finansiella skäl ansett sig icke kunna tillstyrka anslags beviljande för densamma. Nu har visserligen anslagsfrågan kommit på den punkt, att den icke kan fullföljas, men förenämnda i Utsk:ts första hemställan inkluderade mening har af 4 Stånd blifvit bifallen, och på den grund anser jag, att vi kunna affärda en inbjudning af det föreslagna innehållet. Enär frågan är af stor vigt för det allmänna, anser jag äfven att vi så böra förfara.

R. o. Ad. torde nogsamt hafva funnit, att jag under det förflutna icke gjort mig skyldig att förorda inbjudningar, utan endast i undantagsfall, men här anser jag ett sådant undantagsfall vara för handen och yrkar derföre bifall till inbjudningsförslaget.

Hr Gr. o. Landtm. förmälte, att det af R. o. Ad. fattade beslut, hvari Preste-Ståndet, enligt Hr Leijonanckers nu förev:de förslag, skulle inbjudas att sig förena, lydde sålunda: »att R. St:r, med bifall i öfrigt till hvad Stats-Utsk:t hemställt, måtte hos K. M. i underdånighet anhålla, att sedan, i fråga om beviljande af lån till föreslagen jernvägsanläggning mellan Fahlun och Frövi, R. St:r visserligen icke ansett sig för närvarande böra sådant bevilja, men dock funnit den ifrågasatta kommunikationen vara af synnerligen stor vigt för utvidgandet af Sveriges bergshandtering samt för befrämjandet i öfrigt af landets industriella utveckling och ekonomiska välstånd — K. M:t måtte täckas åt denna kommunikationsfråga egna nödig uppmärksamhet samt vid den tid och på det sätt, som K. M:t tjenligast finner, göra i ämnet nådig framställning till en kommande riksdag.» Häraf torde R. o. Ad. finna, att Hr Leijonanckers förslag ej afsåg beviljandet af något anslag eller någon annan fråga, som, jemlikt Riksd.-O:ns föreskrift, skulle afgöras genom votering i förstärkt Utsk., derest två Stånd stannade emot två, utan endast rörde framförandet af en underd. anhållan till K. M:t ang. en önskvärd jernvägsanläggning. Då 75 § Riksd.-Ordn:n stadgade, att om, i mål af sådan beskaffenhet, två Stånd stannade emot två, frågan skulle förfalla, samt upplyst blifvit, att Preste- och Borgare-Stånden bifallit den 14:de punkten i Stats-Utsk:ts Utlåt. N:o 80 utan något sådant tillägg, som R. o. Ad. samt Bonde-St:t beslutat, ansåge Hr Gr. o. Landtm. vid sådant förhållande sig vara af grundlagens bud förhindrad att framställa propos. på bifall till det ifrågav:de, af Hr Leijonancker väckta förslaget.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Hr Gr. o. Landtm., det R. o. Ad. behagade finna, att Hr Leijonanckers förslag icke kunde föranleda till någon annan åtgärd än att läggas till handlingarne.

Ropades ja.

R. o. Ad. åtskiljdes kl. 10 e. m.

In fidem,
O. Brakel.

Måndagen den 28 Maj 1866.

Plenum kl. 6 e. m.

Justerades 3 prot.-utdrag för d. 26 dennes.

Upplästes ett utaf Hr af Burén, Didrik Pontus, inlemnadt mem. af följ:de lydelse:

I behof att efter 6 månaders vistande vid riksdagen tillse mina enskilda angelägenheter, får jag härmed afsäga mig min plats som ledamot af Banko-Utsk:t, med anhållan om fortfarande riksdagsmannarätt.

Sedan R. o. Ad., uppå gjord propos., härtill lemnat bifall, anmodades Ståndets Hrr Elektorer att välja en ledamot i Banko-Utsk:t efter Hr af Burén.

Hr Gr. o. Landtm. förmälte, att sedan Expeditions-Chefen Arendt Dreijer, hvilken vid innevarande riksdag blifvit af R. St:r utsedd till R. St:rs Justitie-Ombudsmans suppleant, nyligen af K. M:t utnämnts till Justitie-Kansler, nytt val af Justitie-Ombudsmans suppleant måste anställas; och finge Hr Gr. o. Landtm., af sådan anledning och i enlighet med hvad Riks-Ståndens Hrr Talmän öfverenskommit, nu hemställa, huruvida R. o. Ad. behagade nästa Lördag d. 2 Juni företaga val af de 12 Elektorer, hvilka jemte Elektorer från de öfriga Riks-Stånden skulle utse omnämnde suppleant.

Ropades ja.

Vidare hemställde Hr Gr. o. Landtm., att vid ifrågav:de val jemväl 4 suppleanter skulle utses, så att valsedlarne komme att innehålla namnen på 16 personer; hvilket jemväl bifölls.

Upplästes

Upplästes och godkändes ett från Riddarh.-Utsk:t inkommet förslag till R. o. Ad:ns underd. skrifvelse till K. M:t ang:de förhöjning af afgifterne för introduktion å Riddarhuset.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utsk:ts den 23 och 26 dennes bordlagda Utlåt. N:o 101, i anl. af K. M:ts Nåd. Propos. ang:de kostnadsfri utdelning af Post- o. Inrikes-Tidningar till alla kommuner i riket.

mom. a.

Hr Skogman, Carl Johan Alfred: Jag har begärt ordet endast för att tillkännagifva, att jag var bortrest, då detta ärende förevar till handläggning i Stats-Utsk:t, och således icke deltagit deri, men att jag hufvudsakligen instämmer i den af Hr Hjerta afgifna reservation.

Gr. Mörner, Carl Göran: Det kan icke förnekas att det för Regeringen måste vara af vigt att ega en officiel organ, men tankarne torde vara mycket delade, om det sätt för anordnande af en sådan, hvilket nu blifvit föreslaget, är det lämpligaste. Hvad jag förnämligast måste ogilla är den gratisutdelning af Post- oeh Inrikes-Tidningar till ordföranderna i kommunalstyrelserna, som blifvit ifrågasatt. Genom en sådan skulle neml. tidningen knappast blifva till något verkligt gagn för allmänheten, enär ordföranden icke kunde hafva någon skyldighet att tillhandahålla kommunens samtlige medlemmar tidningen och det äfven för dessa skulle blifva ganskn besvärligt att infinna sig hos honom för att af tidningen taga kännedom. Det synes mig sålunda, att det åsyftade ändamålet, att de legala publikationerna skulle blifva allmännare spridda och kända, skulle på ett högst ofullständigt sätt vinnas, och att åtminstone någon förändring bör göras, hvarigenom större säkerhet för uppnående af det åsyftade ändamålet kan beredas. Om man icke, såsom föreg:de talare yrkat, vill afslå denna punkt, så bör man derföre, enligt min tanke, återremittera densamma, hvarom jag anhåller om propos.

Frih. Liljencrantz, Johan: Såsom skäl för beviljande af ifråg:de anslag har anförts, att man bör bereda större spridning åt det tidningsblad, som innehåller de legala annonserna och att Regeringen bör ega en organ inom pressen, hvaruti uppsatser rörande dess årgär-

der kunna inflyta, hvarförutom Stats-Utsk:t tillagt, att denna tidning borde innehålla redogörelser för representationens förhandlingar. Jag har mig visserligen icke bekant, att några olägenheter visat sig af det sätt hvarpå de legala annonserna hittills kommit till allmänhetens kännedom, men, äfven om så vore förhållandet, hvarom jag icke vill tvista, enär jag icke har tillräcklig sakkännedom, torde detta behof lämpligast kunna fyllas genom inrättande af ett annonsblad. Sedan vi fått kommunalstyrelser, bör det väl öfverlemnas åt kommunerna sjelfva att draga försorg om att de erhålla del af de legala underrättelserna, och för spridandet af redogörelse för riksdagens förhandlingar är det väl lämpligast att här, såsom i andra länder, inrätta en riksdagstidning. Hvad åter angår behofvet för Regeringen af en organ, hvarigenom den kan meddela allmänheten de upplysningar, som synas behöfliga för att förklara Regeringens åtgärder och utveckla grunderna för dess beslut, tror jag att den organ, Post- och Inrikes-Tidningar, Regeringen för det närv:de har till sin disposition, är fullt tillfredsställande. De förklaringar, Regeringen har att afgifva, äro faktiska upplysningar med anledning af vrängda framställningar från pressens sida; men att Regeringen skall gifva sig in på en daglig polemik rörande administrativa och politiska åtgärder, som blifvit föremål för klander, anser jag alldeles olämpligt. Det format, Post-Tidningen nu har, har visat sig fullt tillräckligt; man ser att den har rum för beskrifningar öfver alla uppvisningar vid gardesregementen, för skildringar af alla möjliga hoffester, under den bekanta signaturen X—g, för notiser om mera marquanta personers helsotillstånd, jemte en hel mängd andra ämnen, som jag åtminstone utan afsaknad skulle se från den utteslutna.

Jag tror sålunda, att det äskade anslaget är alldeles öfverflödigt, och anhåller derföre om afslag å Utsk:ts hemställan.

Hr Liljenstolpe, Axel Fredrik: Jag anhåller om ursäkt derför, att jag, likasom den föreg:de talaren, kommer att, som hastigast, beröra äfven punkten b), ehuru den icke är föredragen, men, då man yttrar sig i denna fråga, kan man svårligen undgå att beröra båda de punkter, hvaruti Stats-Utsk:ts hemställan sönderfaller.

Äfven jag har till en början varit emot en dylik d. v. s. salarierad tidning; men då jag besinnar våra s. k. stora, dagliga tidningars sätt i allmänhet att referera riksdags-förhandlingarna, särdeles under innev:de riksdag, finner jag att det föreslagna bidraget till en dylik officiel tidning torde vara i allo behöfligt, helst man af en sådan tidning bör kunna vänta sanning och opartiskhet,

åtminstone hvad riksdags-referater beträffar, hvilket för närv:de ingalunda varit fallet. Den ena tidningen är frihandlare, den andra protektionist, o. s. v.

Förutom att enskilda personers yttranden blifvit oriktigt och vanställande anförda, har det t. o. m. händt att referat af hela förhandlingar utaf ämnen af »mindre interesse för tidningsredaktionen» alldeles saknats, hvilket ej borde kunna hända af en tidning, som icke bör anses kunna ega rätt att intaga blott hvad redaktionen vill, utan hvad som verkligen händt och skett. Nyligen var detta händelsen ang:de en för hela riket högst vigtig angelägenhet, eller rörande allmänna barnhuset, hvarvid det torde ursäktas mig att jag något vidlyftigare fäster mig, ingalunda dock för det frågan angick en af mig framställd motion, utan för motionens allmännyttiga omfattning.

Just för det allmännyttiga, som med motionen åsyftades, hade jag så mycket, som på mig berodde, sökt att arbeta för hvad jag begärt; och då, förrän jag försökt att få det ämne, som uti motionen äfven behandlades: prostitutionen, utaf dem det närmast vederborde omfattadt och beifradt: Polismästaren, Öfverståthållaren, ja t. o. m. R. St:rs Just.-Ombudsman, väckte jag motionen; och sökte jag, för motionens framgång, anlita allt biträde, som jag förmådde.

Jag t. o. m. vände mig, ehuru ogerna, till pressen, hvars stora inflytande ej torde kunna jäfvas.

Motionen, den jag låtit särskildt trycka, utdelades såväl kort efter densammas afgifvande i November förlidet år, som ock när den inom de respektive Riks-Stånden möjligen skulle förekomma. Och med välvilja omfattades densamma äfven af 2:ne utaf hufvudstadens tidningar: Dagbladet (synnerligast) och Fäderneslandet, ehuru med dessas knappa utrymme.

De stora tidningarnes (Nya Dagl.-Allehanda och Aftonbladet) redaktörer gillade mina bemödanden och lofvade saken deras biträde; men huru höllo de detta löfte? Aftonbladet hade en artikel i ämnet färdigsatt; men behandlingen uppgafs hafva förekommit tidigare, än redaktionen förmodade; och Nya Dagl.-Allehanda, med sina i öfrigt för neutralt område öppnade, betalande spalter — nämnde ej allenast icke ett ord om motionen. Uti tidningen intogs ej en gång det af en för tillfället anlitad referent (af förhandlingarna å Riddarhuset åtminstone) uppsatta mera utförliga referatet.

Sammaledes var förhållandet vid 2:ne andra, för hela landet vigtiga frågor, eller ang:de postportots förenkling (vi veta huru denna fråga af pressen i England behandlades före Hillska systemets antagande), äfvensom i afseende å e. o. tjenstemän och deras ställning.

Ej ett ord nämndes härom af de s. k. stora tidningarna, ehuru i dessa dagar (d. 19 Maj) Aftonbladet hade en utförlig artikel i sistnämnde ämne, eller ang:de embetsverkens omorganisation, utvisande att ämnet åtminstone för närv:de intresserar tidningen.

Sådan är tidningarnes opartiskhet nu för tiden, ehuru uti polemiken af förhandlingarne inom ett annat Riks-Stånd, af just samma tidningar uppgifvits att vår press är den mest sanningsälskande opartiska press i verlden.

Önskligt vore således, enligt mitt förmenande. att genom bidrag till en sålunda officiel tidning, åtminstone riksdagsförhandlingarne må blifva sanningsenligt och opartiskt uppfattade och refererade.

Skulle ock denna tidning blifva, såsom pressen befarar, en s. k. Regeringens tidning; så vore ju dermed ej heller så farligt; tvärtom skulle detta ju blifva en vinst för motsatta tidningar. De visste ju emot hvilka de kunde vända sin opposition; och genom att anföra pro et contra framkommer ju lättast sanningen, hvaraf så väl allmänheten, som äfven dess s. k. organer, pressen, skulle draga fördel.

Jag röstar för bifall till Stats-Utsk:ts Betänk. och det föreslagna anslaget.

H. Exc. Frih. De Geer, Louis: I motsats emot de trenne talare, som först yttrat sig, anhåller jag att R. o. Ad. ville bifalla Stats-Utsk:ts Betänk. i den nu föredragna punkten och ber att med några ord få söka försvara det framställda förslaget.

Post- och Inrikes-Tidningar bestå, såsom bekant är, af tre afdelningar, den legala, den officiela och den icke officiela.

Hvad nu först den legala angår, så har, på sätt bilagan till den K. Propos:n i ämnet utvisar, Lagberedningen i en underd. skrifvelse så fullständigt utvecklat skälen för en kostnadsfri utdelning af legala kungörelser och annonser, att jag dervid har intet att tillägga.

I fråga åter om den officiela afdelningen tala för dess kostnadsfria utdelning alldeles samma skäl som för utdelningen af Svensk Författnings-samling; och derest tidningen icke innehölle mera än dessa båda afdelningar, skulle sannolikt ingen förneka, att en sådan utdelning vore nyttig och lämplig.

Men nu tillkommer den icke officiela afdelningen, hvilken jag föreställt mig, om förslaget bifölles, skulle komma att intaga samma ställning till både Regeringen och allmänheten som hittills, neml. att den förnämligast skulle innehålla från tillförlitligt håll hemtade redogörelser för Regeringens och andra förvaltningsåtgärder, för

representationens förhandlingar, statistiska och andra faktiska uppgifter, men fullständigare än det nuv:de formatet medgifvit. För tidningens öfriga innehåll borde redaktionen och ej Regeringen fortfarande vara ansvarig i allmänhet; Regeringen dock förbehållet, att i tidningen få infördt allt hvad den vill hafva allmänheten meddeladt.

Deremot har jag icke föreställt mig, att tidningen skulle, såsom en talare här förmenat, intaga en egentligen polemiserande hållning emot andra tidningar, om än i vigtiga frågor eller oroliga tider ett upplysande eller lugnande ord kunde, äfven i denna tidning, finnas vara på sin plats. Det är sagt, i den reservation, som här blifvit åberopad, att Regeringen i alla fall skulle göras ansvarig för allt hvad som stod i tidningen, och sålunda lätteligen blifva kompromettérad. Det har likväl hittills visat sig, att allmänheten, med en ganska fin urskilning, oftast riktigt bedömt hvilka artiklar, som flutit ur redaktionens egen penna, och hvilka, som blifvit officiöst meddelade; och om det behöfdes, vore det i alla fall en lätt sak, att så tydligt utmärka skilnaden emellan dessa artiklar, att något misstag i sådant afseende icke blefve möjligt.

Att Post-tidningens utdelning, som i öfrigt vore nyttig, skulle blifva i och för sig skadlig, endast derföre, att den jemväl har denna tredje, icke officiela eller officiösa afdelning, torde väl knappt påstås; men man fruktar, att den genom det understöd Statsverket lemnar, skulle undertrycka andra tidningar, som utan sådant understöd icke kunde bestå i täflan med Post-tidningen.

Detta torde dock vara en alldeles öfverflödig farhåga. Ingen tidning kan ensam tillfredsställa den allmänna vettgirigheten och nyfikenheten, och minst ett officielt blad. Det menskliga frihetssinnet åtnöjer sig icke med att erfara endast hvad de maktegande tänka; man vill också se sakerna betraktade från folkets synpunkt; och en tidning, som icke kan ingå i klander af Regeringens handlingar, om det än aldrig så mycket vore påkalladt, kan icke uttömma den politiska diskussionen. Det ligger dessutom i sakens natur, att en officiel tidning, som måste någorlunda fullständigt och nogsamt redogöra för vidlyftiga förhandlingar i förvaltningens alla grenar, icke kan blifva så begärlig för allmänheten, som de tidningar, hvilka ega friare händer att göra sitt innehåll mera underhållande. Man kan visserligen tänka sig en så stor spridning af den officiela tidningen, att det ej skulle löna sig för andra tidningar att aftrycka, hvad som varit infördt i den officiela. Men detta synes mig vara en ren vinst för dessa tidningar, som då kunde antingen minska sitt format och i följd deraf sina kostnader samt tillhandahålla sina tidningar för bättre pris, eller ock fylla sitt stora

format med ett för den stora allmänheten mera lockande innehåll.

Erfarenheten i andra länder visar ock, att en officiel tidning icke gerna kan bära sig utan statsanslag, och att ett sådant icke länder andra tidningar till förfång genom minskadt antal prenumeranter.

Deremot skulle det kunna tänkas, att en mycket stor spridning af den officiela tidningen, i det afseendet, kom att utgöra ett band på andra tidningar, att den verkade återhållande, om hos någon tidning skulle finnas en benägenhet att främja sina syften, genom oriktiga uppgifter och vrängda framställningar, enär den då kunde hafva att befara, att dessa blefvo vederlagda och blottade till sin rätta halt, i en tidning, som lästes af samma publik. Men om en sådan verkan kunde förväntas, så hade man också lyckats åstadkomma ett bättre och oskadligare korrektiv mot tryckfrihetens missbruk, än som kan vinnas genom någon tryckfrihets-förordning.

En af reservanterna i Utsk:t säger, att det begärda anslaget skulle åsyfta, att bereda Post- och Inrikes tidningar ett mot de andra obilligt privilegium, men jag ber att få fästa uppmärksamheten derpå, att det privilegium, som här åsyftas, skulle gifvas åt den allmänhet, som finge tidningen för intet eller för godt pris, och alldeles icke åt tidningen sjelf eller dess utgifvare. För denne vore det tvifvelsutan fördelaktigare att fritt få bestämma sitt prenumerations- och annonspris, än att förbindas sätta detta ytterst lågt, endast emot försäkran om prenumeration af statsmedel å 2,500 exemplar, hvilket antal icke är tillräckligt för tidningens bestånd eller uppgår till hvad många andra tidningar hafva med relativt vida högre prenumerationspris. Jag har mig också bekant, att Post- och Inrikes-Tidningars utgifvare alldeles icke önskar detta förslags genomförande, ehuru jag på samma gång har anledning antaga, att han icke dermot skulle lägga något hinder, om hans samtycke af Regeringen begärdes. Hvad åter det privilegium angår, som består i tidningens legala egenskap och företrädesrätt till officiela meddelanden, så är detta ett privilegium, gifvet åt Svenska Akademien, och tidningens utgifvare får genom arrende betala hvad detta privilegium kan anses vara värdt.

Det är ock sagdt, att tidningen skulle komma i missaktning hos allmänheten, om den blefve på det föreslagna sättet salarierad. Men den skulle icke blifva salarierad på annat sätt än den redan är det. Redan nu prenumereras på ett icke obetydligt antal exemplar af Posttidningen med statsmedel för embetsverkens räkning; och tidningen har dessutom ett direkt statsanslag af 10,000 rdr årligen,

hvilket blef densamma gifvet för att prenumerationspriset skulle nedsättas från 16 rdr, som det förr var, till 12 rdr, som det nu är. Efter hvad mig är sagdt, skall utgifvaren icke skördat någon nämnvärd vinst på detta anslag. Någon sådan är icke heller nu åsyftad. Man kan visserligen icke på förhand med säkerhet beräkna, huru detta skulle slå sig ut, men om jag icke fruktade, att trötta R. o. Ad. med siffror, skulle jag framlägga grunderna för den beräkning, som skett, och tror, att det då skulle medgifvas vara ådagalagdt, att ingen orimlig summa är begärd.

Då man föröfrigt vill bryta stafven öfver en tidning, derföre, att den är salarierad, synes det mig att man icke rätt gjort sig reda för, att man dermed bryter stafven öfver snart sagdt alla större tidningar. Att utgifva en stor daglig tidning är ett ganska kostsamt företag, som ytterst sällan kan bekostas af en enda person, som derjemte har håg och förmåga att sjelf blifva tidningens redaktör. Den förlägges derföre vanligen af ett bolag, och antingen detta bolag åsyftar att utbreda vissa politiska läror eller endast att förtjena penningar, så antager det en salarierad redaktör. Denne kan icke heller ensam skrifva hela tidningen och hans medhjelpare lära icke göra det för intet. De blifva derföre alla salarierade. Icke heller kan jag finna, att det skulle ligga någonting vanhedrande i att skrifva mot betalning i en tidning, mera än att taga betalning för hvilket annat ärligt arbete som helst. Det vanhederliga är, att mot eller utan betalning skrifva emot bättre vetande.

För att åstadkomma en god, politisk tidning är det nästan nödvändigt, att den icke blir ett uttryck af en enda tidningsskrifvares individuella åsigter, utan att den uttrycker flera politiskt bildade, i det väsentliga liktänkande mäns gemensamma uppfattning af de vigtigare samhällsfrågorna, eller med andra ord, att den representerar ett större eller mindre politiskt parti. Men om nu hvarje politiskt parti bör hafva och behöfver sin egen organ inom pressen, så gör Regeringen det också, och hvarföre skulle det vara mera förhatligt, att den, som hyllar Regeringens åsigter, skrifver i dess organ, låt vara mot betalning, än att den, som omfattar ett politiskt parti, lemnar dess organ sitt biträde?

I ett land, sådant som England, der Regeringen anses nödvändigt skola vara ett uttryck af majoriteten inom representationen och landet, der kan Regeringen icke behöfva en särskild organ inom pressen, ty majoriteten kommer i alla fall aldrig att sakna sådana; men hos oss, der man ännu ställer det vackra anspråket på Regeringen, att den skall stå öfver partierna, kan Regeringen stundom väl behöfva ett försvarsvapen äfven inom pressen.

Jag har sett Frankrikes exempel framställas såsom föga uppmuntrande till efterföljd; men om pressförhållandena der äro tryckta, så ligger orsaken dertill icke i befintligheten af en officiel tidning, som kostnadsfritt utdelas, utan deruti, att der icke finnes tryckfrihet.

I åtskilliga andra länder, der Regeringen icke har någon politisk officiel tidning till sitt förfogande, understödjer den, mer eller mindre hemligt, någon enskild tidning, för att få sin talan inom pressen förd; och jag har hört förmenas, att detta skulle vara ett vida ändamålsenligare sätt att tillvägagå, än det nu föreslagna. Det är möjligt, att detta kunde vara för Regeringen ännu fördelaktigare, ehuru slöjan, som skall dölja ett sådant förhållande emellan Regeringen och en tidning, sällan blir alldeles ogenomskinlig; men i alla händelser anser jag både i längden säkrare och Regeringen värdigare, att öppet erkänna det förhållande, hvari den står till sin organ inom pressen.

Det är också sagdt, att den spridning af Post-Tidningen, som åsyftas, icke skulle vinnas genom bifall till förslaget, enär kommunalstyrelsernas ordförande hvarken vore skyldiga att lemna ifrån sig tidningen eller ens skulle kunna tillhandahålla den åt alla kommunens medlemmar. Ingen har väl heller föreställt sig, att tidningen på detta sätt skulle blifva läst af alla som kunna läsa. Det vore redan mycket vunnet, om den blefve läst af åtminstone en person inom hvarje kommun, en person, som inom kommunen åtnjuter allmänt förtroende. Det är att förmoda, att denna ofta skulle fästa vederbörande medlemmars inom kommunen uppmärksamhet på sådana tillkännagifvanden, som angingo dem enskildt. Men dessutom utgöra de vigtigare samhällsfrågorna ofta föremål för samtal och det behöfs blott att dervid en är närvande, som eger upplysning och sakkunskap, för att hans uppfattning skall kunna meddela sig åt många, som ej hemtat ur samma källa. För öfrigt torde det icke vara så omöjligt, som man velat förespegla, att åtminstone inom många kommuner både bereda en lokal och utfinna ett sätt, hvarpå tidningen kunde hållas tillgänglig för en del af kommunens medlemmar. Att ordföranden icke skulle hafva rättighet att behålla tidningen uteslutande för sig, synes mig uppenbart, då den icke lemnas till honom såsom enskildt person. I motiverna till den K. Proposition är ock uttrycligen uttaladt, att kommunalstämman skulle ega att om tidningens tillhandahållande bestämma.

Min enda betänklighet vid denna sak har varit den af mig väl insedda svårigheten att uppfylla de anspråk, som otvifvelaktigt komme att ställas på en tidning, som på Statens bekostnad åt allmänheten utdelades, och der-

före har jag icke vågat tillstyrka saken annorlunda än såsom ett försök på ett år. Anledningen, hvarföre jag tillstyrkt K. M:t att göra denna framställning vid innev:de riksdag, har varit den, att, då representationsfrågan behandlades, talades här så mycket om huru den nya representationsformen skulle verka till konungamaktens försvagande, att, ehuru jag för min del icke delade dessa farhågor, jag ansett för min skyldighet att vara betänkt på alla möjliga medel att trygga konungamakten emot en sådan fara, om den verkligen skulle inställa sig. Nu är pressen i vår tid en stor makt; och som det derföre måste ligga en icke obetydlig makt uti rättigheten att disponera en allmän läst tidning, så har jag desto mindre tvekat att söka bereda Regeringen delaktighet i denna makt, som jag icke kan inse detta vara förenadt med den ringaste våda, hvarken för folkets eller pressens frihet.

Frih. Liljencrantz: Jag har med en viss förvåning hört den siste högtärade talaren yttra, att Posttidningen skulle komma i samma ställning hädanefter som hittills. Vid genomläsandet af K. M:ts Propos. har jag kommit till en helt annan slutsats, och det har förefallit mig som om Regeringen haft för afsigt att grunda en officiel tidning. Det ganska betydliga anslag, som Regeringen äskat för ökande af Posttidningens redaktionskrafter och för utvidgning af dess format, tyckes nemligen antyda, att Regeringen velat af denna tidning göra något annat än hvad den för närv:de är. Samme högtärade talare yttrade äfven, att det vore en fördel, om Posttidningen erhölle större spridning än andra tidningar, emedan den då kunde rätta de vrängda framställningar, som af dessa sednare kunde göras. Jag tror visserligen icke, att man har skäl att befara, att vår nuv:de Regering skall låta vrängda framställningar komma sig till last, men, då det ligger inom möjlighetens område och exempel från andra länder finnas, att sådana blifvit af Regeringen gjorda, tror jag det icke vara rådligt att lemna fältet öppet för Posttidningen ensam. H. Exc. Hr Justitie-Stats-Ministern har vidare uppdragit en jemnförelse emellan de tidningar, som förläggas af stora bolag, och en salarierad tidning, och trott sig deraf hemta anledning, att hvarje tidning måste betjena ett visst intresse, men H. Exc. har dervid förbisett, att en tidning, som bildas af ett bolag, vanligen representerar på förhand kända och bestämda åsigter, då deremot en officiel tidning måste representera Regeringens åsigter, hvilka icke kunna vara alltid desamma, utan vexla med regeringspersonalen. Jag tror dessutom att ju mindre Regeringen inlåter sig i polemik, desto bättre är det. Regeringen har numera genom den

nya R. O. tillfälle att hvarje år meddela sig med folkets valda representanter, och har dessutom hädanefter såsom hittills tillfälle att i Posttidningen införa behöfliga upplysningar. Jag har föröfrigt icke förmärkt, att de större tidningarne någonsin förvägrat Regeringen att få införa meddelanden angående Regeringens åtgärder, utan det har tvertom visat sig, att sådana från den nuv:de populära Regeringen med stor begärlighet återgifvits till allmänheten.

På dessa skäl anhåller jag fortfarande om afslag å Utsk:ts hemställan i den föredragna punkten.

Hr Dalman, Wilhelm Fredrik: Jag befinner mig i en ganska egen ställning i så måtto, att jag till väsendtlig del instämmer i de åsigter, som af H. Exc. Just.-Stats-Ministern uttalats i denna fråga, och anser de af honom framställda principer fullt rigtiga, men likväl ej tror, att det åsyftade resultatet kan vinnas genom ett bifall till K. M:ts Propos. Jag har alltid föreställt mig, att det är af vigt för Regeringen att ega en officiel organ — icke af den beskaffenhet, som den nuv:de Posttidningen, hvilken är skäligen indifferent — utan en organ, i hvilken Regeringen framlägger ej blott nakna beslut, utan äfven motiverna för besluten, och dessa motiver så fullständigt utvecklade, att allmänheten erhåller full kännedom om det verkliga ändamålet med en regeringshandling. Hvarje statsutgift för en så beskaffad organ, i hvilken Regeringen framlägger sitt system, och hvilken skötes med erforderlig talent och af en redaktion med insigt i de mångartade grenarne af statsbestyren och förmåga af bevisande och populärt skrifsätt, kan jag således ej annat än tillstyrka. Men — då jag erkänner detta, kan jag likväl ej gilla den utväg Regeringen valt för att vinna det åsyftade ändamålet. Det sämsta medel man kan välja för att få en skrift spridd är neml. att skänka bort den; vi veta ju alla, att den massa broschyrer, som här under riksdagarne utdelas, ej läsas af femtedelen af riksdagsmännen. Enda sättet är att sälja för godt pris. Om derföre Regeringen, i stället för att begära anslag till Posttidningens bortskänkande till kommunalstämmornas Ordf., äskat medel till att för ett godt pris sprida en tidning, som redogjorde för Regeringens åsigter, skulle jag tillstyrkt ett sådant förslag. Hufvudändamålet med K. M:ts Propos. eller att till den stora massan kringsprida kännedom om Regeringens system — delgifvandet af officiella kungörelser är väl blott ett biskäl — skulle på sådant sätt vinnas, men ingalunda genom att skänka bort tidningen, hvilket endast vore att onödigt bortkasta penningar. Då således Stats-Utsk:t i detta hänseende gjort sig alltför ljusa illusioner, måste jag yrka afslag å dess

hemställan, dock, jag upprepar det, utan att derigenom på något sätt ogilla den tanke, som legat till grund för K. M:ts förslag. Jag tror tvärtom, att den är fullt rigtig och att den förr eller sednare måste göra sig gällande.

Gr. Sparre, Erik: Om den idé, som ligger till grund för ifrågav:de K. Propos. är rigtig, kan jag omöjligen begripa, hvarför tillämpningen deraf skulle blifva origtig genom tidningens gratisutdelning till kommunalstyrelsernas ordförande. Har icke hittills Posttidningen varit gratis utdelad till embetsverken på det sätt att de hafva haft rätt att prenumerera å densamma. Jag tillstår, att jag icke kan fatta den siste värde talarens argumentation. Han har medgifvit, att Regeringen bör hafva en organ, och att denna bör spridas för ett billigt pris, emedan det är den enda utvägen att få en tidning spridd. Den värde talaren borde således vara nöjd med K. M:ts Propos., ty, om den antoges, erhölle Regeringen en organ, som blefve spridd för billigt pris; men den värde talaren har ansett sig böra uppträda mot K. M:ts Propos., derföre att den afser kostnadsfri utdelning af tidningen till vissa myndigheter. Det vore besynnerligt, om denna omständighet skulle kunna göra Regeringens idé rörande framställningen af sina åsigter origtig. Jag tror tvertom, att efter den långa erfarenhet man har om tidningar af olika färger, man i allmänhet icke bryr sig om de s. k. ledande artiklarne, utan endast vill hafva faktiska uppgifter; jag har anledning att tro, det sådane skulle blifva mindre vanställde uti den ifrågav:de tidningen än uti en tilläfventyrs i ett samhällsfientligt intresse utkommande tidning, och jag kan icke annat än antaga, att den tidning, som skulle föra Regeringens talan, skulle uppträda och förfäkta samhällsnyttiga läror. Man kan vara af olika åsigter med Regeringen i många frågor (jag har varit det sjelf), men jag kan icke finna annat än nyttigt, att Regeringen har en organ, hvari Regeringen kan framställa sina tankar. Eller erkänna vi icke, att pressen i detta ögonblick är en sådan magt, att isynnerhet under det nya samhällsskick, hvari vi nu inträda, det vore omöjligt för Regeringen att bibehålla sin position, utan att stödja sig på den allmänna opinionens magt, och är det således icke rätt, att Regeringen har en organ, genom hvilken den meddelar sig med den allmänna opinionen? Jag kan icke inse, i hvad mån tidningens ställning skulle förändras genom ifrågav:de anslag. Om dess nuv:de anslag 10,000 rdr ökas med 35,000 rdr, kan väl derföre tidningens ställning förändras eller Regeringen anses pligtig att, såsom en reservant förmenat, uppträda i hvarje fråga? Det är väl anledning att förmoda, att Regeringen hädanefter så-

som hittills kommer att meddela sina åsigter i sådana frågor, der Regeringen anser det vara af vigt att upplysa allmänheten om motiverna för sitt handlingssätt och vägleda allmänna opinion, men icke kan man med skäl antaga, att tidningen skall förändra den färg, som den nu har, och blifva en polemicerande tidning mera än nu. Dessutom kunde man förvänta af en Regeringens organ, att dess språk skulle blifva densamma fullt värdigt, och det kunde äfven för pressen i allmänhet icke vara annat än nyttigt, att bland dess medlemmar funnes en, hos hvilken man kunde påräkna att finna ett sannt uttryck för de motiver, som ledt Regeringens åtgärder. Om jag skulle hafva någon anmärkning att göra, vore det den, att det ifrågasatta anslaget är alldeles för litet. Utgifterna för en tidning äro så enorma, att en summa af 50,000 rdr är jemförelsevis ganska obetydlig. Tidningen borde hafva så stora tillgångar, att den kunde erbjuda hederliga honorarier åt talanger, som för den ville hvässa sina pennor, men, ehuru sådant är omöjligt med det föreslagna understödet, vill jag för min del icke afslå detsamma. Om också Regeringen haft tillfälle att få sina åsigter framstälda i andra tidningar och detta skett utan snärtar, hänvisningar eller argumentationer nedanför, har orsaken dertill varit den, att Regeringens åsigter för det närv:de i allmänhet hafva hyllats af de organer inom pressen, hvilka fått mottaga dessa meddelanden, men om Regeringen i en fråga blefve af olika mening med dem, som i allmänhet herrskade inom pressen, vore det väl icke att förvänta, att de öfriga tidningarne skulle intaga meddelanden derom från Regeringen, utan h. o. h. vägra det eller ock intaga dem med sådana snärtar, som skulle borttaga deras inverkan.

Alla de vådor, man velat se i detta förslag, kan jag icke inse. Posttidningens ställning skulle blifva hädanefter densamma som hittills, och skilnaden skulle endast blifva, att den blefve kostnadsfritt utdelad till kommunalstyrelsernas ordförande. Uttrycket »salarierad», som man så mycket användt, är endast en af dessa fraser, som man begagnar, då man vill gifva ett förhatligt namn åt en sak, som man icke vill. Man kan då med lika skäl säga att tidningen hittills varit salarierad, ehuru den varit det klent med 10,000 rdr.

För öfrigt instämmer jag äfven i den princip, att i ett samhälle, der det konstitutionella styrelsesättet vunnit stadga, det icke kan vara annat än rätt och nyttigt att Regeringen eger en organ, hvaruti den kan framställa sina åsigter,

På dessa skäl anhåller jag om bifall till Utsk:ts hemställan.

Hr Dalman: Jag har begärt ordet egentligen derföre att Gr. Sparre tyckes hafva missförstått hvad jag förut yttrat, i det han sökt försvara den princip, som jag alldeles icke motsatt mig, eller att Regeringen bör hafva en officiel organ. Jag började mitt förra anförande med att förklara, att jag anser idén verkligen god, och i denna min åsigt fortfar jag, men, i samma mån som jag anser idén rigtig, anser jag ock, att den utväg, man valt, icke är lämplig. Det är visserl. sannt, att icke någon skada skulle uppstå derigenom att Posttidningen blefve kostnadsfritt utdelad till kommunerna, men jag förmodar, att, då man beviljar ett anslag af 45,000 rdr, man åsyftar, att dermed skall vinnas något nyttigt; att något nyttigt skulle kunna vinnas genom ifrågavarande förslag, betviflar jag. Om Reger:n hade föreslagit, att priset å Posttidningen skulle nedsättas till 10 rdr, skulle jag gerna gifvit min röst derför, ty då skulle tidningen hafva erhållit långt större spridning än den för närvarande har. Jag har nemligen den erfarenheten, att det är det goda priset, som bereder tidningar god cirkulation, och vi hafva ganska bedröfliga exempel derpå, att detta förleder menniskan att prenumerera äfven på dåliga tidningar; hela skandalpressen har sin uppkomst i det goda priset. Vi hafva här disputerat om frihandeln och yrkat på goda priser å de materiella varorna, men, såsom samhället nu är beskaffadt, synes man icke eftersträfva goda priser å de ideella produkterna. Mitt skäl, hvarför jag fortfarande yrkar afslag å Utsk:ts hemställan, är det, att det föreslagna sättet för anordnandet af en officiell organ synes mig icke vara ändamålsenligt.

Hr Flach, Johan Fredrik Philip: Upprigtigt måste jag bekänna, att det steg, Kongl. Maj:ts Regering tagit i denna fråga, har på det högsta förvånat och bedröfvat mig. Jag kan visserligen fatta att en Regering, som, — oaktadt den efter bästa förmåga och af varm öfvertygelse söker fullgöra sin pligt — likväl icke är uppburen af opinionen och pressen, kan af sådant skäl finna nödvändigt att inom denna ega en tillgifven organ, genom hvilken den bör göra sig förstådd och värderad; men då den nuvarande Reger:n icke kan beropa sig å ett sådant skäl, måste jag anse dess åtgärd falsk ur politisk synpunkt och ur tidsmomentets skick; ty om vi kasta en blick på denna Reger:s fordna och ännu fortfarande ställning till pressen, finna vi att ingen Reger. varit som den uppburen ända derhän, att så snart Reger:n tagit initiativ i någon vigtig samhällsangelägenhet, jublet varit allmänt och högljudt långt innan ens detaljerna af hennes planer varit kända, och förtjusningen alltid stegrad vid hvarje

nytt projekt af densamma. Icke destomindre har, uti det Statsråds-protok., som finnes den K. Propos:n i nu förevarande ämne bilagdt, blifvit såsom särdeles verkande bevekelsegrund för det äskade anslaget åberopad Lagberedningens underd. skrifvelse den 28 Okt. 1850, deruti, bland annat, följande märkeliga ord förekomma: »En tidning, som skall köpas, kan omöjligen här i landet blifva så spridd, att den läses af mera än en ganska ringa del af landets befolkning. Hvad den innehåller, får således icke, med något sken af sanning, sägas hafva kommit till den stora allmänhetens kännedom.» För så vidt detta yttrande angår Lagberedningen, föranleder det till endast den reflexion, att äfven den i öfrigt aktningsvärdaste korporation kan understundom i de abstrakta theoriernas rymder förirra sig ända derhän, att den går blind genom den tid och den verld, hvari den dock bordt lefva och verka med oförvillad och oförvirrad praktisk blick. För så vidt åter yttrandet rörer den ännu högre myndighet, som detsamma åberopat, må med ej blott sken, utan äfven verklighet af sanning sägas, att denna myndighet härvid uttalat lika litet sanningskärlekens röst, som tacksamhetens. Må i detta afseende fakta tala! En tidning, som visserligen med begärlighet köpes och derföre blifvit här i landet så spridd, att dess prenumerantantal är vida större än hufvudstadens båda största dagliga tidningars tillsammanlagda, har med lif och själ hängifvit sig åt Reger:ns sak såsom dess trognaste bundsförvandt. Man är så mycket mindre berättigad antaga, att detta lyckliga förhållande har sin grund i annat, än den innerligaste öfvertygelse, sedan man haft tillfälle bemärka att, ehuru fordom mellan denna Reger. och denna tidning förefanns en stor meningsskiljaktighet i en af samhällets vigtigaste lifsfrågor, tidningen likväl omsider tog till godo de skäl, Reger:n med landsfaderlig omsorg framlade, och derefter med denna, i fast förbund och enig vilja, gick hand i hand mot det mål, som var egnadt att bereda det gemensamma fäderneslandets sanna väl och bästa. Det ligger således stor makt deruppå, att en förening, under så lyckosamma omständigheter sluten och befästad, ej må för framtiden störas eller genom något missförstånd rubbas.

Emedlertid vill det synas, som skulle det steg, Reger:n nu tagit, vara egnadt att i detta hänseende ingifva någon farhåga, derest tvifvel derigenom skulle kunna uppstå, att det slutna förbundet, med afseende å dess äfven framtida varaktighet, varit uppriktigt menadt endast af ena kontrahenten, som derefter skulle — sannt eller falskt, rätt eller orätt — kunna anse sig reducerad till rolen af den utkramade citronen.

H. Exc. Hr Just.-Statsministerns yttrande under debatten är betecknande. Då han neml. till försvar för en salarierad tidning, som skall lemna politiska meddelanden och framställningar, säger att derigenom för öfrige tidningar bereddes den förmån, att, enär för framtiden från deras sida dylika meddelanden och framställningar derigenom blefve obehöflige, dessa tidningar i följd deraf kunde minska sitt format och dermed jemväl utgifningskostnaden, må man väl fråga: är detta den sanne vännens råd?!

Må man emedlertid väl öfverväga den nuvarande positionen och dervid tillika eftersinna, om ej ett möjligen förestående steg från tvifvel och misstanka till öppen brytning kan varda kortare än det redan tagna — från varm hängifvenhet till tvifvelsmål, samt om följaktligen den, som skulle vilja i opinionen nedsätta Reger:n, skulle dertill behöfva någon lämpligare utväg, än den hon sjelf valt till sitt befästande.

Då jag önskar Kongl. Maj:ts Reger. i fortfarande åtnjutande af det anseende och den aktning, hon sig förvärfvat, yrkar jag alltså afslag å Stats-Utsk:ts nu föreslagna hemställan, dervid jag tillika uttalar den innerliga förtröstan, att icke ringaste skymt af misstanka hos nationen må kunna uppstå derom, att Reger:n i denna fråga må synas handlat enligt premisser af Tartuffe och konklusion af Machiavell.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats fulländad samt Hr Gr. o. Landtm. upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till det förev:de mom:t, dels återremiss deraf och dels afslag derå, framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till detsamma, hvarvid svarades talrika nej, blandade med ja, sedermera propos. på återremiss deraf, hvartill svarades nej, och slutligen propos. på afslag å mom:t, då svaren utföllo med talrika och starka ja, jemte åtskilliga nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Sedan votering begärts samt bifall till mom:t antagits såsom kontrapropos. vid voteringen, uppsattes och justerades följande voteringspropos.:

»Den som afslår Stats-Utsk:ts hemställan i mom:t a. af Utlåt:t N:o 101, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, bifaller R. o. Ad. samma hemställan.»

Voteringen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 69.
Nej — 26.

mom. b.

Frih. Liljencrantz: Sedan R. o. Ad. nu afslagit Utsk:ts hemställan i mom:t a), får jag hemställa, att R. o. Ad. måtte fatta enahanda beslut ang:de mom:t b).

Öfverläggningen ansågs härmed slutad och mom:t afslogs.

Föredrogos och biföllos Lag-Utsk:ts den 23 och 26 dennes bordlagda Betänk:n:

N:o 55, i anl. af väckta motioner om ändring af lagens stadganden ang. borgen för annan mans gäld; och

N:o 56, i anl. af väckt motion om ett lagstadgande ang. belåning af varor, som af egaren blifvit under visst vilkor hos annan man eller allmän inrättning i förvar upplagda.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Lag-Utsk:ts den 23 och 26 dennes bordlagda Betänk. N:o 57, i anl. af väckta motioner om förändrad lagstiftning ang. panträtt i lös egendom.

Utsk:ts hemställanden å sid. 6 och 9.

Biföllos.

Gr. Sparre, Erik: Jag får hos Hr Gr. o. Landtm. anhålla om propos. derå, att det lagförslag, som nu skall företagas till behandling, måtte paragrafvis föredragas, och ingressen dertill först sedan R. o. Ad. fattat beslut öfver samtliga §§, äfvensom att Utsk:t måtte lemnas öppet att vidtaga de förändringar uti af R. o. Ad. antagna §§, hvilka blifva nödvändiga till följd af R. o. Ad:ns beslut angående sednare §§.

Sedan R. o. Ad. härtill lemnat bifall, föredrogs

§ 1 af Utsk:ts å sid. 11 och 12 afgifna författningsförslag.

Hr von Ehrenheim, Per: Ehuru endast den 1 § af detta förslag är föredragen, fordrar dock sammanhanget,

get, att, då man yttrar sig öfver denna §, man äfven vidrör de öfriga bestämmelser, som förslaget innefattar. Lag-Utsk:t har här, med återupptagande af det förslag, som framställdes vid 1859—1860 års riksdag och af R. St:r godkändes, men sedermera icke vann K. M:ts sanktion, föreslagit panträtt i lös egendom af tvenne olika slag, neml. dels sådan i vissa lösörepersedlar, och dels sådan, hvarom 6 § talar, i lös egendom i allmänhet eller å visst slag af egendom eller egendomsafkomst, men ej å viss persedel. För min del kan jag icke annat än finna betänkligt att på detta sätt uppställa panträtt i lös egendom, som icke öfverlemnas till den, som eger panträtten, utan fortfarande står till pantgifvarens förfogande, och, om den öfverlåtes till annan person, icke utgör säkerhet för långifvaren. En sådan panträtt synes mig strida mot sjelfva begreppet af pant i lös egendom och skulle tvifvelsutan föranleda till olägenheter, som ingalunda skulle kunna uppvägas af de fördelar, som i vissa fall skulle kunna uppstå. Dessa fördelar skulle bestå deri, att en person, som icke har någon annan egendom än lös, skulle kunna lemna denna såsom säkerhet för ett behöfligt lån; men, i likhet med en reservant inom Utsk:t, tror jag, att de allmänna penningeinrättningarne skulle vara föga villiga att utlåna penningar mot en så ytterst osäker realsäkerhet som inteckning i låntagarens lösegendom, hvilken denne kunde obehindradt afyttra, och att den personliga krediten skulle i betänkligt afs:de skakas, då det skulle kunna hända, att just de betalningstillgångar, som eljest skulle finnas, borttogos genom lösegendomens intecknande. Gerna och villigt erkänner jag, att en vidsträcktare tillämpning af förlagsinstitutionen vore behöflig och att en författning, hvari de i detta afseende meddelade föreskrifter sammanfördes och ordnades, är af behofvet påkallad, men jag vill dock icke nu framställa något yrkande i detta hänseende, utan inskränker mig till att anhålla om afslag å den nu föredragna §:n.

Gr. Sparre: Frågan huruvida underpant i lös egendom bör medgifvas, är underkastad så mycken tvekan, att det ingalunda förundrar mig att den här mött motstånd. Jag var ock derpå fullt beredd och har ur sådan synpunkt i min Betänk:t bifogade reservation framställt ett alternativt förslag, åsyftande endast förändring i nu gällande förlagsordningar. Jag anhåller emellertid att med några ord få bemöta de anmärkningar, som mot sjelfva underpantsinstitutionen blifvit framställda. I samhällenas början måste naturligtvis krediten baseras på den fasta egendomen, emedan den erbjuder den största och fullständi-

gaste säkerheten, men äfven i afseende å den åtager sig staten icke någon garanti för beskaffenheten af sjelfva säkerheten, utan öfverlemnar bedömandet häraf åt långifvaren sjelf. Staten bestämmer endast den form, under hvilken säkerheten skall lemnas. Vid en tilltagande industriel utveckling finner man dock snart, att näringarne fordra så stora förlag, att för industriidkarne den fasta egendomen ensam icke räcker till, då de skola lemna långifvarne säkerhet, och man har derföre redan för mera än 100 år sedan medgifvit rätt till inteckning af förlag till bergsbruk, fabriker, m. m. Sedan nu arrendatorssystemet mer och mer utvecklat sig, fordra billighet och rättvisa, att denna rätt utsträckes äfven till jordbrukets idkare. De måste anskaffa dyrbara machiner, redskaper m. m., och hvad säkerhet hafva de att erbjuda långifvarne för de lån, de måste upptaga till inköp af dessa machiner. Jo, machinerna sjelfva. Finnes det någon giltig anledning att förvägra jordbrukarne att hypotisera dessa, då man tillåter fabriksidkaren att hypotisera icke endast sina machiner, utan t. o. m. sina varor. Ehuru detta hypotek väl borde vara det vanskligaste af alla, då fabriksvarorna äro tillverkade just för att genast afyttras, finner man dock, att våra största penningeverk ej tveka att lemna förlagslån mot sådan säkerhet. Då nu jordbrukarens behof äro i detta afseende lika stora som fabriksidkarens, finnes det väl intet skäl att neka den förre, hvad man beviljat den sednare.

Den siste värde talaren har yttrat, att den af Utsk:t föreslagna institutionen skulle alldeles förvirra begreppet panträtt i lös egendom. Utsk:t har dock just föreslagit namnet underpant för att skilja denna panträtt från vanlig handfången pant. Han har vidare sagt, att den skulle skada den personliga krediten. Jag vågar tro, att detta påstående beror på ett misstag i uppfattningen. Då en bankdirektion mönstrar och skärskådar de lånesökande, efterfrågar den ej, om de ega lösegendom till större eller mindre värde, ty den vet väl, att denna egendom kan dagen efter utmätas för någon annan fordringsegares räkning, utan den förskaffar sig kännedom om de lånesökandes affärsställning i allmänhet, deras åtgöranden i allmänna lifvet, deras personliga förtroende, och bedömer derefter, huruvida de böra erhålla lån eller icke. Man har länge klagat öfver borgenssystemets utbredning i vårt land och sökt motverka detsamma; och senast vid denna riksdag har ett förslag väckts att helt och hållet afskaffa proprieborgen. Visserl. kunde ej detta förslag bifallas, emedan det skulle kränka det fria aftalets rätt, men vi böra sträfva efter att göra borgensinstitutionen så umbärlig som möjligt, och detta sker derigenom, att hvarje

lånesökande söker skaffa sig lån endast på grund af sin egen personliga kredit eller den realkredit, han kan erbjuda. Om nu en person, som icke kan erbjuda någon annan realkredit än dyrbara machiner o. d., träffar en annan, som är villig att låna honom penningar mot en sådan säkerhet, hvarföre då förbjuda dessa båda att ingå ett sådant aftal. Är det något olofligt, något oärligt i att jag erbjuder långifvaren panträtt i hvad jag eger, och är det icke nu, då man medgifver att privilegiernas tid är förbi, billigt att utsträcka till alla näringsidkare hvad man medgifvit några. Man har neml. för längesedan funnit att principen om panträtt endast i fast egendom icke är hållbar och derföre beviljat bergsbruksidkare, fabrikanter, Eskilstuna fristads arbetare, nordsjöfiskare rätt att ställa underpant, och då bör väl samma rätt äfven lemnas åt jordbrukare, hvars redskaper etc. böra utgöra ännu större säkerhet.

Fästa vi oss nu vid de mindre näringsidkarne, i afseende å hvilka det framför allt är af vigt att lagen ej lägger hinder i vägen för den fria verksamheten, så framstår klart, hvilken stor lättnad underpantsinstitutionen skulle för dem medföra. En hemmansbrukare, som icke eger något annat kapital än sina inventarier, förlorar genom en olycka t. ex. sina dragare; han måste anskaffa nya, men, i brist af kontanta medel, kan detta svårligen lyckas honom, så vida han ej får lemna säljaren säkerhet genom att åt honom inrymma panträtt i de försålda kreaturen. Detta sker redan nu genom de så förhatliga lösöreköpen, hvilka ej betraktas annat än som underpant för en fordran. Köparen anser sig ej hafva köpt och säljaren ej hafva sålt, ty det är en tyst öfverenskommelse mellan båda, att, så snart den senare betalar sin skuld, återgår köpet. Då nu allmänna uppfattningen af lösöreköpen är sådan, tvingar ju lagen kontrahenterna vid ett sådant aftal att upprätta en handling, som ej är sann, att begå lögn och, hvad ännu värre är, ställer dem genom stadgandet om edgång i ett för mången svårt val mellan samvetets bud och materiel förlust. Detta skulle försvinna, om underpant infördes. En annan omständighet hos lösöreköpen, som framför allt gjort dessa aftal förhatliga, eller att det försålda godset är skyddadt mot utmätning, förefinnes ej heller vid underpant, ty inteckningen hindrar ej utmätningen, utan medför endast förmånsrätt i köpeskillingen. Nu kan man invända, att Utsk:t ej föreslagit upphäfvandet af lösöreköpsförordningen. Det är visserl. en sanning, men, införes underpant, komma dock skenbara lösöreköp endast sällan att inträffa. Sedan lagen ej längre tvingar den ärlige medborgaren att vidtaga denna nödfallsutväg, blir det endast bedragaren, som försöker sig derpå.

Så snart industrien tagit någon större utveckling i ett land, gör sig behofvet af en panträtt i lös egendom omisskänneligen gällande. Den är införd i Amerika, den föreslogs af lagberedningen för mera än 20 år sedan, och den kommer förr eller sednare att antagas här.

Jag yrkar bifall till Utsk:ts förslag.

Gr. Mörner: För min del skulle jag vara mera benägen att förena mig med Gr. Sparre såsom reservant, än såsom försvarare af Utsk:ts förslag. Enligt detta sednare skulle de nu s. k. förlaglånen komma att utsträckas till alla förhållanden och kunna bereda en gäldbunden person utväg, icke blott att med tillhjelp af andras penningar drifva en viss bestämd rörelse, utan äfven att, med bibehållet sken af att ega åtskilligt, göra sig af dermed och, fortsättande ett öfverflödigt lefnadssätt, bedraga sina fordringsegare. Detta är ett förhållande, som noga torde böra betänkas. Det är i sanning ledsamt, att frågan så sent kommit till R. St:r, att man knappt lärer hinna att få Gr. Sparres förslag underkastadt den granskning, som fordras för dess slutliga antagande. Jag anhåller emedlertid om återremiss af denna punkt.

Hr von Ehrenheim: De skäl Gr. Sparre anfört till försvar för Utsk:ts förslag synas mig afse att förlagsinteckningar skulle utsträcks till alla förhållanden. Jag har icke något att invända deremot, men jag vill fästa uppmärksamheten derpå, att detta innebär en väsendtlig skilnad mot hvad Utsk:t föreslagit. Förlagsinteckningar ega rum vid sådana lån, som gifvas för en näring, och afse ett kortare och bestämdt affärsförhållande, och det är således stor skilnad på dessa lån och sådana, som användas till hvad som helst. De inteckningar, hvarom Utsk:t framställt förslag, skulle, efter min tro, endast ifrågakomma vid de tillfällen då man ansåge en gäldenär icke kunna fortfara att uppfylla sina förbindelser och derföre ville försäkra sig om hans lösa egendom, och de skulle snart nedsjunka till likhet med dessa lösöreköp, som Gr. Sparre karakteriserat såsom oriktiga, omoraliska och förderfliga. Jag har icke velat begära återremiss af denna punkt, derföre att, då riksdagen är så nära sitt slut, jag deraf icke kunnat hoppas någon verkan; men då Gr. Mörner derom gjort framställning, afstår jag från mitt förra yrkande och förenar mig i anhållan att punkten måtte återremitteras.

Hr von Koch, Nils Samuel: Alla talare, som yttrat sig i ämnet, hafva öfverensstämt deruti, att något bör göras i den rigtning, som är i fråga, då vår förnämsta

näring, jordbruket, som allt mer närmar sig fabriksrörelsen, är i behof af stora förlager, och man icke rättvisligen kan neka denna näringsgren samma fördelar, som blifvit medgifna åt andra. Fönämsta syftet med ifrågav:de institutioner, både underpant och förlagsinteckningar, måste vara att utgöra medel till anskaffande af förlag; och jag skall nu vara nöjd med hvilketdera förslag, som kunde vinna framgång, antingen det om underpant eller omarbetning af förlagsförfattningarne, der jordbruket blefve ihågkommet. Jag är dock mest böjd för förslaget om underpant, hvaremot hufvudsakligen blott blifvit invändt, att det redan en gång blifvit framställdt för Regeringen och då afslaget till följd af de anmärkningar, som af Högsta Domstolen deremot blifvit gjorda. Dessa äro dels af praktisk, egentligen formel art, dels theoretiska. De förra, hvilka verkligen förtjente afseende och påpekade brister, som gjorde det då framlagda förslag oantagligt, hafva nu blifvit undanröjda och anledning till dylika torde icke kunna uppletas i Utsk:ts nu framlagda förslag angående underpant. Återstår de theoretiska anmärkningar, hvilka nu äfven af Hr Olivercrona i hans reservation blifvit upprepade. Jag vill gerna medgifva, att det för våra akademiska lärare blir svårare uppgöra klara definitioner och distinktioner i afseende å panträtt, sakrätt och förmånsrätt, när underpant antages, och jag förstår att den skarpe vetenskapsmannnen, den juridiske puritanen eller doktrinären utdömer denna institution. Men slutar man detta utdömande med godkännande af förlagsinteckningar, som visserligen icke från theoretisk synpunkt bättre låter sig försvaras, då öfvergifver man, synes mig, all följdriktighet och begifver sig till området af godtycket, och detta ej det bästa, att omhulda de stora, men försumma de små.

Gr. Mörner har gjort en annan anmärkning, som förut icke blifvit framhållen, och som är af en helt annan art, neml. att lån mot underpant kunde komma att användas, icke blott för anskaffande af förlag, utan äfven för konsumtions-krediten. Detta är sannt; men icke lätt att förekomma i lagstiftningen. Jag föreställer mig, att omsorgen derom måste hvila mera på långifvaren än lagstiftaren, för hvilken det i afseende å alla lån, äfven mot inteckning och handfången pant, är omöjligt att på förhand beräkna, till hvad ändamål lån komma att upptagas. Fördelen af förslaget om underpant är enligt min tanka, att det är mera enkelt och konseqvent och lättare att inpassa i vårt nuv:de lagsystem, samt att det nu genomgått en mera fullständig granskning. Genom detsamma skulle äfven de af Gr. Sparre påpekade, ofta inträffande missbruken af lösöreköp, som haft till följd att man velat helt

och hållet afskaffa dessa köp, allt mera aftaga, då det funnes en ärlig utväg att nå samma mål. Man har sagt, att de flesta lagstiftningar afskaffat underpants-institutionen; detta yttrande tror jag dock är något förhastadt, ty hvad man i åtskilliga länder och sednast i Norge afskaffat, är icke en sådan, som den hvars antagande nu här är i fråga. I Norge t. ex. afskaffades egentligen ett stadgande 5—7—7 i 1685 års lagbok, så tvätydigt, att en kommentator säger det »været opkastet tvivl om hvorvidt rörligt gods kunde hypothiceres.»

Underpants-institutionen finnes hos flera i afseende å kredit-lagstiftning ganska praktiska folk. Så t. ex. uti flera af de Tyska staterna, bland annat de fria riksstäderna, och uti de flesta af de Schweitziska kantonerna. En af dessa, Zürich, har i sin af den utmärkte Prof. Bluntschli redigerade, år 1854 antagna, nya lagbok antagit underpanten. Af Nord-Amerikas fristater hafva många, oaktadt juristernas och bland dem kanske den förnämsta Kents protester och de allmänna sympatierna för den gamla Engelska »Commors Law», under de sednaste decennierna infört underpant. Denna uttrycker ett nya tidens behof, som gör sig gällande genom missbruk, falska köp, om det ej legaliseras.

Jag yrkar bifall å den föredragna 1:sta §:n.

Hr Nordenfalk, Carl: Då jag i likhet med de talare, som motsatt sig Utsk:ts vidtutseende förslag, anser att det mål, hvartill man önskar komma, kan vinnas genom sammanfattning och komplettering af gällande författningar rörande förlagsinteckning, så förenar jag mig i yrkande om återremiss, på det att Utsk:t måtte taga i öfvervägande Gr. Sparres i hans reservation framställda förslag.

För min del har jag intet hufvudsakligt att anmärka mot sistnämnde förslag, men då jag ej öfvervarit detta ärendes behandling i Utsk:t och sålunda ej vet huruvida förslaget inom Lag-Utsk:t diskuterats, torde återremiss lämpligen böra ega rum.

Något hinder derför af riksdagens nära förestående slut, bör så mycket mindre möta, som Lag-Utsk:t i det närmaste slutat sina arbeten, och den granskning, hvarom här är fråga, ej bör taga lång tid.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats fulländad samt Hr Gr. och Landtm. upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till §:n och dels återremiss deraf, framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till densamma, hvarvid svarades många nej jemte ett eller annat ja, och sedermera propos. på återremiss deraf, då

svaren utföllo med många ja jemte ett eller annat nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Härefter föredrogos, hvarefter annan, §§ 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 och 9, hvilka samtliga §§, uppå yrkanden af Gr. Sparre, till Utsk:t återremitterades.

Ingressen.

Gr. Sparre: Sedan alla §§:ne blifvit återremitterade, torde äfven ingressen böra återremitteras.

Gr. Mörner: Då den beslutade återremissen hufvudsakligen afser att Gr. Sparres förslag måtte komma under pröfning, så vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att i 5:te §:n af nämnde förslag ordet «jordbruket» torde i 2:dra punkten böra tilläggas.

Ingressen återremitterades.

Utsk:ts nederst å sid. 12 och öfverst å sid. 13 afgifna förslag, äfvensom dess slutliga, å sid. 14 gjorda hemställan blefvo sedermera föredragna och, uppå särskilda, af Gr. Sparre framställda yrkanden, till Utsk:t återremitterade.

Föredrogs och lades till handlingarne Konst.-Utsk:ts den 26 dennes bordlagda Mem. N:o 16, med anmälan om de i förstärkt Konst.-Utsk. verkställda omröstningar.

Föredrogos, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, Stats-Utsk:ts d. 26 dennes bordlagda Utlåt:n:

N:o 102, i anl. af väckta motioner om förändring i vilkoren för det vid 1859 och 1860 års riksdag beviljade lån för anläggning af jernväg från Borås till Herrljunga;

N:o 103, i anl. af väckt motion om förändring i vilkoren för beviljadt statsbidrag till sänkning af sjön Veselången;

N:o 104, i anl. af K. M:ts Nåd. Propos. ang:de folkskolelärares pensionering; samt

N:o 105, i anl. af K. M:ts Nåd. Propos. ang:de grunderna för infanteriets och kavalleriets organisation; om rättighet för den indelta soldaten eller ryttaren till tidigare afsked; samt om arméns vapenöfningar och underofficers-bildningen.

Föredrogos och biföllos Stats-Utsk:ts den 26 dennes bordlagda Utlåt:n:

N:o 106, i anl. af väckt motion om fortfarande anslag för Kammereraren Carl Sandberg;

N:o 107, i anl. af väckt motion om ersättning till åtskilliga personer i Wähla by och Björnlunda socken för liden brandskada;

N:o 108, i anl. af väckt förslag, att Staten måtte öfvertaga förre Lokomotivföraren G. A. Riex ådömd ersättningsskyldighet till personer i följd af den vid Sandsjö jernvägsstation den 23 December 1864 timade olyckshändelse;

N:o 109, i anl. af väckt motion om anslag till förhöjning i häradsnämndernas s. k. tingsgästningspenningar;

N:o 110, ang:de anslags beviljande för ersättning af förluster genom hagelskada;

N:o 111, i anl. af väckt motion om ersättning till Handlanden C. Rönnbäck och f. d. Kapitenen M. U. Silfverbrand för af dem liden förlust vid uppförandet af landshöfdingeresidens-byggnaden i Luleå;

N:o 112, i anl. af väckt motion ang:de beredande af s. k. semester för civile embets- ooh tjenstemän, m. m.;

N:o 113, i anl. af väckt motion om statsbidrag till staden Oscarshamn för utlösen af tomtöre-afgälden till egaren af de hemman, från hvilkas områden stadens utmål är afsöndradt; samt

N:o 114, i anl. af väckt motion om anslag af allmänna medel för aflöning af brovaktare inom Thorsångs församling af Kopparbergs län.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, Stats-Utsk:ts d. 26 dennes bordlagda Utlåt. N:o 115, i anl. af K. M:ts Nåd. Propos. ang:de disposition af kronotionden på Gotland för dervarande presterskaps aflöning.

Föredrogs och lades till handlingarne Stats-Utsk:ts d. 26 dennes bordlagda Mem. N:o 116, ang:de verkställd omröstning i anl. af Riks-Ståndens skiljaktiga beslut rörande åtskilliga till statsregleringen hörande frågor.

Föredrogos och lades till handlingarne Bevilln.-Utsk:ts d. 26 dennes bordlagda Mem. N:o 13, i anl. af Riks-

Ståndens skiljaktiga beslut ang:de ordalydelsen af 9:de §:n i Bevillnings-stadgan; samt Utlåt. N:o 14, i anl. af erhållen återremiss i vissa delar af Betänk:t N:o 8, ang:de tullbevillningen.

Föredrogs, men begärdes af flera ledamöter ånyo på bordet, sammansatta Bevilln.- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts den 26 dennes bordlagda Betänk. N:o 4, i anl. af väckt motion om upphörande eller nedsättning, i vissa fall, af nu stadgade transito-afgift och magasins-hyra för transito-gods.

Föredrogos och lades till handlingarne Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts den 26 dennes bordlagda Mem:r:

N:o 91, ang:de verkställd omröstning i anl. af Riks-Ståndens skiljaktiga beslut vid förehafvande af Utsk:ts Betänk:n N:is 12 och 46, ang:de väckt motion om upphörande af de s. k. prebendepastoraten;

N:o 92, ang:de verkställd omröstning i anl. af de hos Riks-Stånden fattade skiljaktiga beslut vid förehafvande af Utsk:ts Betänk:n N:is 36 och 64, rörande väckta motioner i fråga om ej mindre Norrmäns och Danskars, än äfven andra utländningars rätt att i Sverige idka handel, handtverk och andra yrken; samt

N:o 93, ang:de verkställd omröstning i anl. af de hos Riks-Stånden fattade skiljaktiga beslut vid förehafvande af Utsk:ts Betänk:n N:is 39 och 75, rörande väckta motioner om utvidgande af qvinnans medborgerliga rättigheter.

Föredrogs Frih. von Schwerins, Jules, d. 26 dennes bordlagda förslag, att Preste- och Borgare-St:n skulle inbjudas biträda R. o. Ad:ns beslut rörande 3:dje punkten i sammansatta Stats- och Banko-Utsk:ts Utlåt. N:o 10, i anl. af väckta motioner om ändringar i Kongl. Förordningen den 26 April 1861, ang:de en allmän hypotheksbank m. m.

Hr Mannerskantz, Carl Axel: Jag har mig icke bekant hvad sjelfva beslutet innehåller; men i hvad fall som helst anser jag det betänkligt att inskjuta en mellanmening, såsom nu blifvit föreslaget, utan att Utsk:t först tagit saken i öfvervägande, hvilket går lika fort, som om afgörandet sker efter inbjudning. Hade jag varit närv:de, skulle jag hafva bestridt den beslutade förändringen, som kan komma att verka motsatsen af hvad man åsyftat. Sedan beslutet är fattadt, kan emedlertid derom icke mera

sägas; utan det torde få bero på Utsk:t att taga frågan ånyo i öfvervägande; ty jag tror att slutet icke står rätt väl tillsammans med början. Jag anser derför att förslaget om inbjudning bör afslås.

Frih. von Schwerin, Jules: Äfven om inbjudningen icke antages, kan jag icke inse huru Utsk:t vidare skall kunna komma att yttra sig i frågan, då den icke är återremitterad. Jag har för tidens vinnande föreslagit denna inbjudning, och jag anhåller att detta mitt förslag måtte bifallas.

Hr Mannerskantz: Då frågan återkommer till Utsk:t, måste detta på grund af de olika besluten göra framställning om sammanjemknings-beslut eller, om denna icke antages, föreslå voterings-propos:r till frågans afgörande i förstärkt Utsk.; och Utsk:t har då tillfälle att ånyo yttra sig i saken.

Efter härmed slutad öfverläggning framställdes först propos. på bifall till det ifrågav:de förslaget, hvarvid svarades nej, och sedermera propos. på afslag derå, som med ja besvarades.

R. o. Ad. åtskiljdes kl. ½ 10 e. m.

In fidem,
O. Brakel.

Onsdagen den 30 Maj 1866.

Plenum kl. 10 f. m.

Justerades 5 prot.-utdrag för den 28 dennes.

Uppläste s följande af Hr Björnstjerna, Oscar Magnus, ingifna mem:

Af tjensteärenden tvungen att lemna hufvudstaden, får jag vördsamt anhålla att, med bibehållande af min riksdagsmannarätt, få afsäga mig förtroendet att vara ledamot af Förstärkta Stats-Utsk:t.

Till denna anhållan lemnade R. o. Ad., uppå gjord propos., sitt bifall.

Hr Gr. o. Landtm. tillkännagaf, att H. M:t Konungen, vid Riks-St:ns Talmän lemnadt företräde, behagat i nåder meddela, att riksdagens afslutande komme att ega rum den 21 i nästa månad.

Föredrogos ånyo och biföllos Stats-Utsk:ts den 26 och 28 dennes bordlagda Utlåt:n:

N:o 102, i anl. af väckta motioner om förändring i vilkoren för det vid 1859 och 1860 års riksdag beviljade lån för anläggning af jernväg från Borås till Herrljunga;

N:o 103, i anl. af väckt motion om förändring i vilkoren för beviljadt statsanslag till sänkning af sjön Weselången; samt

N:o 104, i anl. af K. M:ts Nåd. Propos. ang:de folkskolelärares pensionering.

Föredrogs ånyo Stats-Utsk:ts den 26 och 28 dennes bordlagde Mem. N:o 105, i anl. af K. M:ts Nåd. Propos. ang:de grunderna för infanteriets och kavalleriets organisation; om rättighet för den indelta soldaten eller ryttaren till tidigare afsked; samt om arméns vapenöfningar och underofficersbildningen.

Hr Reuterskjöld, Fabian: Då jag icke anser, att denna fråga står i oskiljaktigt sammanhang med K. M:ts Propos. om beväringsinrättningen, och då Utsk:t hufvudsakligen grundat sin hemställan på R. St:rs beslut om beväringsfrågans uppskjutande, skulle jag visserligen hafva anledning att anhålla om återremiss af detta Betänk., men, då i riksdagens sista timma en sådan icke torde tjena mycket till och R. o. Ad:ns ledamöter äro så fåtaligt samlade, att det icke är skäl att framställa något yrkande derom, inskränker jag mig till att reservera mig mot de af Utsk:t framdragna motiver. Jag hembär dock Utsk:t min tacksamhet derför, att Utsk:t icke tillbakaskjutit denna serdeles vigtiga fråga, utan föreslagit R. St:r att hos K. M:t anhålla, det K. M:t täcktes till en annan riksdag framlägga nytt förslag i ämnet.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad och Utlåt:t bifölls.

Föredrogs ånyo och bifölls Stats-Utsk:ts den 26 och 28 dennes bordlagda Utlåt. N:o 115, i anl. af K. M:ts Nåd. Propos., ang:de disposition af kronotionden på Gotland för derv:de presterskaps aflöning.

Föredrogs ånyo och bifölls Sammans. Bevill.- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts den 26 och 28 dennes bordlagda Betänk. N:o 4, i anl. af väckt motion om upphörande eller nedsättning, i vissa fall, af nu stadgade transitoafgift och magasinshyra för transitogods.

Anmäldes och bordlades från nedannämnde Utsk. inkomne Mem:r, Utlåt:n och Betänk:n; neml. från

Stats-Utskottet:

N:o 117, med förslag till voteringspropos. i anl. af Riks-St:ns skiljaktiga beslut ang:de upplåtelse till Göteborgs stad af Elfsborgs kungsladugård med dertill hörande lägenheter;

N:o 118, med förslag till voteringspropos. i anl. af Riks-St:ns skiljaktiga beslut rörande 15:de punkten i Stats-Utsk:ts Utlåt. N:o 78;

N:o 119, med förslag till voteringspropos. i fråga om anvisande af anslag för norra jernvägsstambanans fortsättning;

N:o 120, i anl. af väckt motion om beviljande af förlagslån till brandskadade näringsidkare i Carlstad;

N:o 121, i anl. af väckt motion om låneunderstöd för anläggning af en jernväg mellan Filipstad och nordvestra stambanan;

N:o 122, ang:de anvisande af arfvode för befattningen med tryckta riksdagshandlingars mottagning, vårdande och utdelning;

N:o 123, ang:de fortfarande understöds beviljande för enke- och pupillkassan vid Riksg.-Kont.;

N:o 124, i anl. af väckt fråga om ökadt anslag till begrafningshjelp och understöd för sterbhusen efter tjenstemän och vaktbetjenter vid Riksg.-Kont.;

Sammansatta Stats- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet:

N:o 11, i anl. af erhållna återremisser å Utsk:ts Betänk. N:o 7, i fråga om förändrade bestämmelser i afs. å upplåtande åt enskilda personer af Kronans mark i Norrland och Stora Kopparbergs län, m. m.;

Bevillnings-Utskottet:

N:o 15, i anl. af verkställda omröstningar ang:de ifrågaställda förändringar i föreskrifterna om tullbevillningen;

N:o 16, i anl. af verkställd omröstning ang:de ifrågaställd förändring i afgiften för bränvins tillverkning;

N:o 17, ang:de tullbestämmelserna för artiklarne bränvin och sprit samt ättika;

Banko-Utskottet:

N:o 30, ang:de föreskrifterna i 10:de Art. af Bankoreglem:t om bankens pappersbruk Tumba;

Sammansatta Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet:

N:o 17, i anl. af återremiss utaf vissa punkter i Utsk:ts Betänk. N:o 1, öfver väckta motioner om ändring af gällande stadganden ang:de skyldighet att deltaga i byggnad och underhåll af kyrka, prestgård, tingshus och häradsfängelse;

N:o 18, i anl. af återremiss utaf två punkter i Utsk:ts Betänk. N:o 4, ang:de väckta motioner om förändradt röstberäkningssätt vid prestval, äfvensom vid tillsättande af folkskolelärare, organist, klockare och annan kyrkobetjening;

N:o 19, i anl. af Riks-St:ns skiljaktiga beslut vid föreh:de af Utsk:ts Utlåt. N:o 5, öfver K. M:ts Nåd. Propos. ang:de förändring i grunderna för beväringsinrättningen, samt om bildande af en landstorm;

N:o 20, i anl. af väckt motion om ändring af 1:sta mom:t i 13:de §:n af K. Landtmäteri-Instruktionen den 6 Augusti 1864;

N:o 21, i anl. af Riks-St:ns skiljaktiga beslut vid föreh:de af Utsk:ts Betänk. N:o 7, öfver väckta motioner om rättighet för röstegande i konsistoriella pastorat och sacellanier att begära fjerde profpredikant;

N:o 22, i anl. af väckta motioner ang:de dels utfärdande af ny skiftesstadga, dels ändringar i den nu gällande;

Expeditions-Utskottet:

N:o 5, i anl. af erhållna återremisser af Utsk:ts förslag till underd. skrifvelse samt § i Riksdagsbeslutet ang:de den antagna nya Riksdags-Ordn:n och dermed sammanhängande ändringar i R. F.

R. o. Ad. åtskiljdes kl. ¼ 12 f. m.

In fidem,
O. Brakel.

Thorsdagen den 31 Maj 1866.

Plenum kl. 2 e. m.

Justerades 2 prot.-utdrag för den 30 dennes.

Hr Leijonancker, Fredrik Wilhelm: För att i alla händelser kunna hålla det förstärkta Stats-Utsk:t fulltaligt, får jag hemställa, om icke R. o. Ad. ville välja ytterligare 10 suppleanter till detta Utsk., och får jag anhålla om Hr Gr:ns o. Landtm:ns propos. å detta mitt förslag.

Sedan R. o. Ad., uppå gjord propos., härtill lemnat bifall, föreslog Hr Gr. o. Landtm., att det ifrågav:de valet skulle företagas nästa Lördag den 2 Juni, hvilket jemväl bifölls.

Frih. af Ugglas, Gustaf: Jag anhåller att få i R. o. Ad:ns prot. antecknadt att jag i går, i följd af ett tillfälligt förhinder, var frånvarande från plenum och således icke deltog i beslutet i fråga om efterskänkande af stadgade vilkor rörande anslagen för Borås—Herrljungabanan och sänkning af sjön Weselången.

Föredrogos och biföllos Stats-Utsk:ts den 30 dennes bordlagda Mem:r och Utlåt:n:

N:o 117, med förslag till voteringspropos. i anl. af Riks-St:ns skiljaktiga beslut ang:de upplåtelse till Göteborgs stad af Elfsborgs kungsladugård med dertill hörande lägenheter;

N:o 118, med förslag till voteringspropos. i anl. af Riks-St:ns skiljaktiga beslut rörande 15:de punkten i Stats-Utsk:ts Utlåt. N:o 78;

N:o 119, med förslag till voteringspropos. i fråga om anvisande af anslag för norra jernvägsstambanans fortsättning;

N:o 120, i anl. af väckt motion om beviljande af förlagslån till brandskadade näringsidkare i Carlstad;

N:o 121, i anl. af väckt motion om låneunderstöd för anläggning af en jernväg mellan Filipstad och nordvestra stambanan;

N:o 122, ang:de anvisande af arfvode för befattningen med tryckta riksdagshandlingars mottagning, vårdande och utdelning;

N:o 123, ang:de fortfarande understöds beviljande för enke- och pupillkassan vid Riksg.-Kont.; samt

N:o 124, i anl. af väckt fråga om ökadt anslag till begrafningshjelp och understöd för sterbhusen efter tjenstemän och vaktbetjenter vid Riksg.-Kont.

Föredrogs och lades till handlingarne Sammans. Statssamt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts den 30 dennes bordlagde Utlåt. N:o 11, i anl. af erhållna återremisser å Utsk:ts Betänk. N:o 7, i fråga om förändrade bestämmelser i afs. å upplåtande åt enskilda personer af Kronans mark i Norrland och Stora Kopparbergs län, m. m.

Föredrogos och lades till handlingarne Bevillnings-Utsk:ts den 30 dennes bordlagda Mem:r:

N:o 15, i anl. af verkställda omröstningar ang:de ifrågaställda förändringar i föreskrifterna om tullbevillningen; och

N:o 16, i anl. af verkställd omröstning ang:de ifrågaställd förändring i afgiften för bränvins tillverkning.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, Bevilln.-Utsk:ts den 30 dennes bordlagda Betänk. N:o 17, ang:de tullbestämmelserna för artiklarne Bränvin och Sprit samt Ättika.

Föredrogs och bifölls Banko-Utsk:ts den 30 dennes bordlagda Mem. N:o 30, ang:de föreskrifterna i 10:de Art. af Bankoreglem:t, om bankens pappersbruk Tumba.

Föredrogs Sammans. Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts den 30 dennes bordlagda Mem. N:o 17, i anl. af återremiss utaf vissa punkter i Utsk:ts Betänk N:o 1, öfver väckta motioner om ändring af gällande stadganden ang:de skyldighet att deltaga i byggnad och underhåll af kyrka, prestgård, tingshus och häradsfängelse.

Utsk:ts

Utsk:ts första yttrande lades till handlingarne och dess sednare hemställan bifölls.

Föredrogs och lades till handlingarne Sammans. Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts den 30 dennes bordlagda Mem. N:o 18, i anl. af återremiss utaf två punkter i Utsk:ts Betänk. N:o 4, ang:de väckta motioner om förändradt röstberäkningssätt vid prestval, äfvensom vid tillsättande af folkskolelärare, organist, klockare och annan kyrkobetjening.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, sammans. Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts den 30 dennes bordlagda Mem. N:o 19, i anl. af Riks-St:ns skiljaktiga beslut vid föreh:de af Utsk:ts Utlåt. N:o 5, öfver K. M:ts Nåd. Propos. ang:de förändring i grunderna för beväringsinrättningen samt om bildande af en landstorm.

Föredrogos och biföllos Sammans. Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts den 30 dennes bordlagda Betänk. N:o 20, i anl. af väckt motion om ändring af 1:sta mom. i 13:de §:n af K. Landtmäteri-Instruktionen den 6 Aug. 1864; samt

Mem. N:o 21, i anl. af Riks-St:ns skiljaktiga beslut vid föreh:de af Utsk:ts Betänk. N:o 7, öfver väckta motioner om rättighet för röstegande i konsistoriella pastorat och sacellanier att begära fjerde profpredikant.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, Sammans. Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts den 30 dennes bordlagde Betänk. N:o 22, i anl. af väckta motioner, ang:de dels utfärdande af ny skiftesstadga, dels ändringar i den nu gällande.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, Exp.-Utsk:ts den 30 dennes bordlagde Mem. N:o 5, i anl. af erhållna återremisser af Utsk:ts förslag till underd. skrifvelse samt § i riksdagsbeslutet ang:de den antagna nya Riksdags-Ordn. och dermed sammanhängande ändringar i R. F.

Frih. von Schwerin, Jules: Då under Banko-Utsk:ts behandling ännu ligga flere mål, som äro af den beskaffenhet att det förstärkta Utsk:t afgör dem med R. St:rs rätt, och då Utsk:ts alla ledamöter icke för närv:de äro här närv:de, får jag anhålla att det Höglofl. Ståndet ville utse ytterligare fyra suppleanter i förstärkt Banko-Utsk.

Sedan R. o. Ad. härtill lemnat bifall, anmodades St:ts Hrr Elektorer att sammanträda för val af ytterligare 4 suppleanter i Banko-Utsk:t.

R. o. Ad. åtskiljdes kl. ½ 3 e. m.

In fidem,
O. Brakel.

Lördagen den 2 Juni 1866.

Plenum kl. 11 f. m.

Justerades 5 prot.-utdrag för den 31 sistl. Maj.

Upplästes och godkändes Exped.-Utsk:ts Skrifvelseförslag:

N:o 60, i anl. af väckt fråga om tackjernstiondes upphörande inom bergslag;

N:o 61, ang. upphörande af tionde för tillverkning af metaller;

N:o 62, ang. eftergift af Kronans rätt till danaarf efter åtskilliga personer;

N:o 63, i anl. af K. M:ts Nåd. Propos. ang. ytterligare förlängning i den för uppmuddring af Ystads hamn bestämda arbetstid;

N:o 64, ang. ändring i planen för sänkning af Solgen m. fl. sjöar i Jönköpings län, med bibehållande af dertill beviljadt understöd;

N:o 65, ang. förhöjning af räntan å Manufakturdiskontens kreditiv i Riksbanken; samt

N:o 66, ang. ändring i 28 Kap. 1 § Byggn.-Balken, i fråga om afståndet mellan gästgifvaregårdar.

Företogs val af de tolf Elektorer och fyra Suppleanter, hvilka skola ega att, tillika med Elektorer af de öfriga Riks-Stånden, utse R. St:rs Just.-Ombudsmans Suppleant efter Exped.-Chefen Arendt Dreijer, hvilken blifvit af Kongl. Maj:t till Just.-Kansler utnämnd; och befunnos, efter valförrättningens slut, följande Hrr blifvit utsedde till

Elektorer:

N:o 120, Gr. Liljencrants, G. F., med 38 röster.
» 140, » Björnstjerna, C., med 38 röster.
» 26, Frih. Leyonhufvud, A. G., med 38 röster.
» 311, » af Ugglas, G., med 38 röster.

N:o 354, Frih. Fock, fullm. Frih. Åkerhjelm, K., med 38 r.
» 137, Hr Eketrä, fullm. Hr Tersmeden, N., med 38 r.
» 215, » Ramsay, A. H., med 38 röster.
» 661, » Klingstedt, fullm. H. Exc. Gr. Sparre, G. A., med 38 röster.
» 792, » Lagerhjelm, G., med 38 röster.
» 2145 A, Hr af Nordin, G., med 38 röster.
» 2311, Hr Rabenius, fullm. Hr Silfverstolpe, F. O., med 38 röster.
» 2320, » Åkerman, F., med 38 röster.

Suppleanter:

N:o 2063, Hr Nordenfalk, C., med 38 röster.
» 9, » Ulfsparre, S., med 36 röster.
» 381, Frih. Hierta, F. F., med 36 röster.
» 2245, Hr von Hedenberg, fullm. Hr Brakel, C. O., med 36 röster;

sedan genom särskilda lottningar blifvit bestämdt dels hvilka af de 13 ledamöter, som erhållit 38 röster, skulle ingå såsom elektorer och hvilken borde blifva suppleant, dels ock den ordning, i hvilken de, som erhållit 36 röster, skulle inträda såsom suppleanter.

Företogs val af ytterligare Tio Suppleanter i förstärkt Stats-Utsk.; och befunnos, efter valförrättningens slut, deruti hafva blifvit utsedde:

N:o 311, Frih. af Ugglas, G.
» 258, Hr Svenske, fullm. Frih. Cederström, R.
» 2211, » Börtzell, A.
» 2325, » Fåhræus, E.; — alla med 25 röster.
» 2161, » af Zellén, fullm. Hr von Plomgren, P.
» 15, » Ribbing, G.
» 2255, » af Pontin, F.
» 2142, » Liljensparre, fullm. Frih. Hermelin, D.
» 1988, » Adlersparre, R.
» 189, » Rääf i Småland, fullm. Frih. Stjernstedt, A.; alla med 23 röster;

sedan genom särskilda lottningar blifvit bestämd den ordning, i hvilken såväl de, som erhållit 25, som ock de, hvilka bekommit 23 röster, borde såsom suppleanter ingå.

Föredrogs ånyo och bifölls Bevilln.-Utsk:ts den 30 och 31 sistl. Maj bordlagda Betänk. N:o 17, ang. tullbestämmelserna för artiklarne Bränvin och Sprit samt Ättika.

Föredrogs ånyo sammans. Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts den 30 och 31 sistl. Maj bordlagda Mem. N:o 19, i anl. af Riks-Ståndens skiljaktiga beslut vid förehafvande af Utsk:ts Utlåt. N:o 5, öfver Kongl. Maj:ts Nåd. Propos. ang. förändring i grunderna för beväringsinrättningen samt om bildande af en landstorm.

Frih. af Ugglas, Gustaf: Jag tror, att vid uppställandet af denna voteringspropos. ett misstag insmugit sig, ty 3 Stånd hafva förenat sig om en underd. anhållan hos K. M:t, att K. M:t täcktes till en kommande riksdags pröfning i sin helhet framlägga frågan, ehuru Borgare-Ståndet derjemte inlagt orden: »R. St:r anse sig icke böra godkänna Kongl. Maj:ts nu afgifna Nåd. Propos.» Vid sådant förhållande lär Bonde-St:ts beslut, som innefattar ett rent afslag, utan någon anhållan om förnyad framställning i ämnet, icke vidare böra komma under pröfning, ty det skulle då kunna inträffa, att vid voteringen i förstärkta Utsk:t Bonde-St:ts mening komme att segra och således de 3 öfriga Ståndens önskan om förnyad framställning i ämnet icke komma att beaktas.

På grund häraf anser jag, att votering kan ega rum endast emellan R. o. Ad:ns och Preste-St:ts beslut å ena sidan och Borgare-St:ts beslut å andra sidan; och för att få voteringspropos:na ändrade i sådan syftning, anhåller jag att mom:t måtte till Utsk:t återremitteras.

Efter härmed slutad öfverläggning och uppå gjord propos., blef mom:t till Utsk:t återremitteradt.

Föredrogs ånyo och bifölls sammans. Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts den 30 och 31 sistl. Maj bordlagda Betänk. N:o 22, i anl. af väckta motioner ang. dels utfärdande af ny Skiftesstadga, dels ändringar i den nu gällande.

Vid föredragning af Exped.-Utsk:ts den 30 och 31 sistl. Maj bordlagda Mem. N:o 5, i anl. af erhållna återremisser af Utsk:ts förslag till underd. Skrifvelse samt § i Riksdagsbeslutet ang:de antagna nya Riksdags-Ordningen och dermed sammanhängande ändringar i Regerings-Formen, äfvensom, i sammanhang dermed, nämnde Utsk:s så väl Skrifvelseförslag N:o 33, i anl. af K. M:ts Nåd. Propos. om antagande af ny Riksdags-Ordn. och dermed sammanhängande ändringar i Reger.-Formen, som ock förslag N:o 6 till § i Riksdagsbeslutet ang. antagen ny Riksdags-Ordn. och dermed sammanhängande ändringar

i Reger.-Formen; beslöt R. o. Ad. att, med bifall till ofvanberörde Mem., godkänna de ifrågav:de förslagen.

Anmäldes och bordlades från nedannämnde Utsk. inkomne Mem:r, Utlåt:n och Betänk., neml. från

Stats-Utskottet:

N:o 126, i anl. af erhållna återremisser å en i Mem:t N:o 84 föreslagen voteringspropos.;

Sammans. Stats-, Bevillnings- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet:

N:o 12, i anl. af Riks-Ståndens skiljaktiga beslut beträffande Betänk:t N:o 9, ang. väckt fråga om restitution af bränvinstillverkningsafgift vid export till utrikes ort;

Sammansatta Stats- och Banko-Utskottet:

N:o 13, i anl. af Riks-Ståndens beslut öfver Utsk:ts Utlåt. N:o 10, rörande väckta motioner om ändringar i Kongl. Förordningen den 26 April 1861 ang. en allmän hypotheksbank m. m.;

N:o 14, ang. arfvode för Sekreterarebiträde hos Sammansatta Stats- och Banko-Utsk:t;

Bevillnings-Utskottet:

N:o 18, i anl. af återremiss i viss del af Utsk:ts Mem. N:o 12, ang. Riks-Ståndens skiljaktiga beslut i frågan om tullbevillningen;

Sammans. Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet:

N:o 23, i anl. af väckt motion ang. förändrade bestämmelser i fråga om vården af och kontrollen öfver till milda Stiftelser anslagna medel.

R. o. Ad. åtskiljdes kl. ½ 2 e. m.

In fidem,
O. Brakel.

Måndagen den 4 Juni 1866.

Plenum kl. ½ 2 e. m.

Justerades 3 prot.-utdrag för d. 2 dennes.

Anmäldes och bordlades:

Stats-Utsk:s Utlåt. N:o 128, i anl. af K. M:ts Nåd. Propos., i fråga om inlösande af de s. k. frisocknarnes tjenstbarheter till Dylta svafvelbruk;

Sammansatta Bevilln.-, Lag- samt Allm. Besv.- och Ekon.-Utsk:ts Betänk. N:o 5, ang:de vilkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller distillerade spirituösa drycker; samt

Lag-Utsk:ts Mem:r:

N:o 58, i anl. af återremiss af Utsk:ts Betänk. N:o 56, öfver väckt motion om ett lagstadgande ang:de belåning af varor, som af egaren blifvit under visst vilkor hos annan man eller allmän inrättning i förvar upplagda; och

N:o 59, i anl. af återremiss af Utsk:ts Betänk. N:o 57, öfver väckta motioner om förändrad lagstiftning ang:de panträtt i lös egendom.

Öppnades Hrr Elektorers lista vid val af en ledamot i Banko-Utsk:t efter N:o 2231 Hr af Burén, Didrik Pontus, samt, enligt R. o. Ad:ns den 31 sistl. Maj fattade beslut, ytterligare 4 suppleanter i samma Utsk.; och befunnos hafva blifvit utsedde till

Ledamot:

N:o 2230. Hr Hagströmer, Johan Jakob.

Suppleanter:

N:o 1648. Hr von Bahr, Robert Ulrik Henrik.
» 2001. » af Sillén, Lars Gabriel.
» 782. » Belfrage, Johan Gustaf Wilhelm.
» 2255. » af Pontin, David Fredrik Constans.

Upplästes följ:de protokoll:

»År 1866 den 2 Juni sammanträdde Rikets Höglofl. Ständers valde Elektorer för att utse R. St:rs Just.-Ombudsmans efterträdare efter Expeditions-Chefen Riddaren af K. N. O., Hr Arendt Dreijer, hvilken blifvit af K. M:t till Just.-Kansler utnämnd; och befunnos, efter valsedlarnes öppnande, rösterna hafva utfallit, som följer:

Advokat-Fiskalen och Kommendören Karl Magnus Rydqvist, 23 röster.
Expeditions-Chefen och Riddaren Frans Fabian Huss, 18 röster.
Revisions-Sekreteraren och Riddaren Frih. Carl Gustaf Leijonhufvud, 7 röster;

i följd hvaraf, och som således ingendera erhållit den i 63:dje §:n R. O. stadgade pluralitet, votering anställdes öfver följ:de voterings-propos.:

Den, som bifaller att Advokat-Fiskalen och Kommendören Rydqvist skall blifva R. St:rs Just.-Ombudsmans efterträdare, voterar

Ja;

Den det ej vill, voterar

Nej;

Vinner nej, kommer ny votering att anställas, huruvida den person, hvilken i ordningen näst efter Advokat-Fiskalen Rydqvist erhållit de flesta rösterna, skall till Just.-Ombudsmans efterträdare varda utsedd.

Sedan en voterings-sedel blifvit aflagd och förseglad samt de öfriga voteringssedlarne öppnade och en sedel deraf kasserad, befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 24.
Nej — 22.

I följd hvaraf Advokat-Fiskalen Rydqvist förklarades vara till R. St:rs Just.-Ombudsmans efterträdare utsedd.

Ut supra.

G. F. Liljencrants. *Th. Annerstedt.*
P. Murén. *A. Medin.*

Uppå Hr Gr:ns o. Landtm:ns framställning beslöt R. o. Ad.. att Exped.-Utsk:t skulle om utgången af detta val underrättas, samt anmodas uppsätta och till Riks-St:n ingifva förslag till så väl förordnande för den valde, som ock underd. skrifvelse om valet till K. M:t.

Vid föredragning af Stats-Utsk:ts d. 2 dennes bordlagda Mem. N:o 126, i anl. af erhålla återremisser å en i Mem:t N:o 84 föreslagen voterings-propos., godkände R. o. Ad. Utsk:ts i förev:de Mem. afgifna förslag till voterings-propos.

Föredrogs och lades till handlingarne sammansatta Stats-, Bevilln.- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts den 2 dennes bordlagda Utlåt. N:o 12, i anl. af Riks-Ståndens skiljaktiga beslut beträffande Betänk:t N:o 9, ang:de väckt fråga om restitution af bränvins-tillverknings-afgift vid export till utrikes ort.

Vid föredragning af sammansatta Stats- samt Banko-Utsk:ts den 2 dennes bordlagda Mem. N:o 13, i anl. af Riks-Ståndens beslut öfver Utskt:s Utlåt, N:o 10, rörande väckta motioner om ändringar i Kongl. Förordningen d. 26 April 1861, ang:de en allmän hypotheksbank m. m., lades 1:sta punkten till handlingarne och biföllos 2:dra samt 3dje punkterna.

Föredrogs och bifölls sammansatta Stats- och Banko-Utsk:ts den 2 dennes bordlagda Mem. N:o 14, ang:de arfvode för sekreterare-biträde hos sammansatta Stats- och Banko-Utsk:t.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, Bevilln.-Utsk:ts d. 2 dennes bordlagda Utlåt. N:o 18, i anl. af återremiss i viss del af Utsk:ts Mem. N:o 12, ang:de Riks-Ståndens skiljaktiga beslut i frågan om tullbevillningen.

Föredrogs och bifölls sammansatta Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts den 2 dennes bordlagda Betänk. N:o 23, i anl. af väckt motion ang:de förändrade bestäm-

melser i fråga om vården af och kontrollen öfver till milda stiftelser anslagna medel.

Hr Gr. o. Landtm. hemställde, huruvida R. o. Ad., i enlighet med hvad Riks-Ståndens Hrr Talmän vid hållet sammanträde öfverenskommit föreslå, behagade besluta, att val af ledamöter i förstärkt Lag-Utsk. skulle företagas i början af det plenum, som komme att hållas nästa Lördag den 9 dennes.

Ropades ja.

Vidare föreslog Hr Gr. o. Landtm., att, i likhet med hvad vid föregående riksdagar iakttagits, vid ifrågav:de val skulle jemte de 26 ordinarie ledamöterne utses 4 suppleanter, så att hvarje vallista komme att upptaga 30 namn; hvilket jemväl bifölls.

R. o. Ad. åtskiljdes kl. 2 e. m.

In fidem,
O. Brakel.

Tisdagen den 5 Juni 1866.

Plenum kl. 1 e. m.

Justerades 5 prot.-utdrag för d. 4 dennes och prot:t för den 19 sistl. April.

Föredrogs ånyo Bevilln.-Utsk:ts den 2 och 4 dennes bordlagda Utlåt. N:o 18, i anl. af återremiss i viss del af Utsk:ts Mem. N:o 12, ang:de Riks-Ståndens skiljaktiga beslut i frågan om tullbevillningen.

Hr Ramsay, Anders Henrik: Då tullbevillningen förevar till behandling i Ståndet, uppträdde jag mot Utsk:ts dervid afgifna förslag till skrifvelse eller den s. k. klämmen, emedan jag ansåg att ordalagen deri innefattade ett försök att tillegna R. St:r en makt, som dem icke tillkommer. Då emedlertid formen fordrar att tulltaxan öfverlemnas till K. M:t med en skrifvelse, men något annat förslag dertill, sedan det första blifvit förkastadt, icke, såsom jag anser borde hafva skett, blifvit af Utsk:t framstäldt, så finner jag mig föranlåten att biträda det af en reservant, Frih. Hermelin, afgifna förslag, hvaremot icke något synes vara att anmärka, man må hafva hvad åsigter som helst; och jag anhåller att Hr Gr. o. Landtm. ville framställa propos. derpå, att R. o. Ad., med afslag å Utsk:ts Utlåt., måtte antaga det af Frih. Hermelin i hans reservation framställda förslag.

Frih. af Ugglas, Gustaf: Jag instämmer med den siste värde talaren deruti, att det förslag till skrifvelse, som Frih. Hermelin framställt, icke innehåller något som icke skulle kunna godkännas af hvem som helst; men jag tror att, sedan i denna fråga två Stånd stadnat mot två, hvarje förslag till skrifvelse i detta syfte måste anses hafva förfallit och att frågan icke vidare kan upptagas. Man har sagt att, om icke något beslut nu fattades, det skulle bli omöjligt att till K. M:t öfverlemna tulltaxan; jag kan icke inse detta, ty det är icke frågan om öfverlemnandet

af tulltaxan, som förfallit, utan den fråga, huruvida i den skrifvelse, som bör åtfölja tulltaxan, någon slutmening af det innehåll Utsk:t i Betänk:t N:o 8 föreslagit skall inflyta. Utgående från en sådan åsigt, måste jag motsätta mig hvarje annan framställning än att Bevilln.-Utsk:ts ifrågav:de Utlåt. måtte läggas till handlingarne.

H. Exc. Hr Gr. Sparre, Gustaf Adolf: I Talmanskonferensen har öfverläggning egt rum om detta Betänk:s formella behandling, och alla dervid närv:de voro af den mening, att all fråga om tillägg, till R. St:rs underd. skrifvelse om tulltaxan numera förfallit och icke vidare kunde blifva föremål för R. St:rs pröfning, sedan två Stånd, R. o. Ad. samt Borgare-St:t, afslagit det förslag till så beskaffadt tillägg som Bevilln.-Utsk:t framställt. — Det är ock uppenbart, att frågan om ett sådant tillägg icke kan hänföras under stadgandet i 71:sta §:n R. F. rörande grunderna för bevillning, sättet för tillämpning deraf eller bevillnings fördelning, — utan det föreslagna tillägget är obestridligen en statsrättslig konstitutionell fråga om gränsen emellan Konungens och National-representationens rättigheter. Begge dessa äro St:ns Talmän, enligt deras ed, skyldige att lika vårda, och jag förmodar, att icke någon Talman kan, i anledning af Bevilln.-Utsk:ts nu föredragna Mem., framställa propos. på bifall till ett nytt tillägg, en ny s. k. klämm vid slutet af tulltaxan. Jag hemställer på grund häraf om propos. å Mem:ts läggande till handlingarne.

Gr. Mörner, Carl Göran: Efter den förklaring den siste ärade talaren afgifvit om hvad i Talmanskonferensen förefallit, är det icke någon utsigt att få saken afgjord på sätt jag ansett ändamålsenligt. Man har antagit, att frågan vore af natur att kunna förfalla. I det hänseendet vågar jag vara af annan åsigt, än de båda sista talarne. Det förslag, som var af Utsk:t framställdt, rörde, huruvida tulltaxan skulle öfverlemnas till K. M:t för att utfärdas, och jag tror icke att denna fråga kan förfalla, såvida taxan icke skall endast bland handlingarne i Riksdagsarkivet förvaras, utan verkligen skall till allmän kännedom och efterrättelse utgifvas. Icke lärer väl två Stånds förklaring att de icke ingå på en sådan åtgärd kunna ovilkorligen förhindra densamma, utan skulle man just, om man icke ville öfverlemna tulltaxan till K. M:t, träda grundlagen för nära. Det är icke blott om vissa ordalag, som det är fråga, utan om sjelfva saken, det vill säga, om sjelfva den ifrågasatta åtgärden skall anses vara afslagen. I första förslaget förekommer, att »den af R. St:r med stöd af R. F:ns 57, 60 och 61 §§ beslutade

tulltaxa jemte underrättelser måtte till K. M:t i underdånighet öfverlemnas, för att utfärdas, de sednare så vidt de vinna K. M:ts nåd. stadfästelse». Om, såsom nu vill antydas, man endast fäst sig vid detta sista tillägg och funnit detsamma olämpligt eller anstötligt, eller man i öfrigt velat hafva ändring i ordalagen, så borde man hafva begärt de sista ordens uteslutande eller återremiss af punkten, men nu har man inom två Stånd begärt och vunnit dessa Stånds bifall till afslag på hela saken, och jag kan icke föreställa mig huru under sådane omständigheter en Exp.-Utsk:ts skrifvelse till K. M:t skall kunna komma till stånd, då hvar och en, med åberopande af dessa två Stånds af R. St:r samfäldt stadfästade beslut, skulle kunna helt och hållet förhindra pröfning af en sådan skrifvelse. Den måtte nemligen innehålla hvad slutmening som helst, så skulle den alltid blifva stridande mot hvad R. St:r beslutat. Jag befarar att det resultat, hvartill man sålunda kunde komma, vore vådligare och mindre konstitutionelt, än att besluta en skrifvelse i förändrad form. Det händer någon gång att då man låter leda sig endast af önskan att motverka något som man anser mindre godt, man kan gå för långt och åstadkomma något vida skadligare än hvad man sökt motarbeta; och så synes det mig att man här gjort. För min del kan jag icke annat än tro, att det skulle vara ändamålsenligt och nyttigt, om en skrifvelse, sådan som den af Frih. Hermelin i hans reservation föreslagna, blefve af R. o. Ad. beslutad, och att man derigenom skulle förekomma en större olägenhet, än som kan härleda sig från den uttalade åsigten att frågan förfallit.

Härefter yttrade Hr Gr. o. Landtm.: Bevilln.-Utsk:t hade i slutet af sitt Betänk. N:o 8 ang:de tullbevillningen afgifvit ett förslag till slutmening i den underd. skrifvelse, hvarmed den af R. St:r för deras del beslutade tulltaxan skulle till K. M:t öfverlemnas. Detta förslag bifölls af två Stånd, neml. Preste- och Bonde-St:n, men afslogs af de två andra Riks-St:n, eller R. o. Ad. samt Borgare-St:t, vid hvilken utgång af frågan Bevilln.-Utsk:t ansett förslaget om en slutmening i skrifvelsen om tulltaxan hafva förfallit. Att frågan om en slutmening uti meromnämnda skrifvelse verkligen är af beskaffenhet att kunna förfalla, framgår uppenbarligen derutaf, att en skrifvelse om tulltaxan måste till K. M:t aflåtas, vare sig att deri finnes en slutmening eller icke, vid hvilket förhållande och då 75 §:n R. O. stadgar, att frågor, som kunna förfalla, skola anses hafva förfallit, då två Stånd stanna emot två, jag finner mig af nämnde grundlagsbud förhindrad att framställa propos. på hvilket förslag som

helst till slutmening i den blifvande skrifvelsen ang:de tullbevillningen.

Frih. von Schulzenheim, David: Efter det i Talmanskonferensen fattade beslut att vägra propos. å hvarje kläm, och Hr Gr:ns o. Landtm:ns derpå grundade afgifna förklaring, har jag icke mer att tillägga, än en önskan att erhålla förklaring om det förhållande, som nu skall uppstå. Utsk:t hade i sitt Betänk. slutligen föreslagit, att tulltaxan skulle till K. M:t öfverlemnas, hvarefter två Stånd beslutat denna strofs borttagande, d. v. s. att så icke skall ske, och att någon skrifvelse derom således icke skall afges. Beslutet fattades hastigt, utan moget betänkande och under inflytande af partistridigheter. Jag hade föreställt mig efter den märkliga och i mitt tycke konstitutionsvidriga förklaring af 57, 60 och 61 §§:na, som R. o. Ad. efter votering med så knapp majoritet gillade, att åtminstone alla R. St:rs beslut skulle öfverlemnas, om ock sans phrase, till K. M:ts sanktion, men det ser nu ut som om så icke skulle ske med denna taxa. Jag är ledsen att behöfva begära en förklaring, huruvida den skall läggas till handlingarne eller verkligen öfverlemnas till K. M:t, och jag anhåller om denna förklaring, derföre att jag misstänker någon vanlig fiffig partimanöver vara å bane, t. ex. att genom supprimerande för denna gång af R. St:rs förslag till tulltaxa, kunna få glädja sig åt bibehållandet af den gamla, hvari den kära tullen å salt bibehålles, under det man kunde hoppas, att till en tid åtminstone undgå de för Hrr frihandlare så påkostande tullarne å jordbrukets fabrikater, ost, gryn och mjöl. Af dessa skäl och då Exp.-Utsk:t enligt grundlagen endast har att expediera Ständernas beslut, ej att lemna förslag till underd. skrifvelser, måste jag påyrka en förklaring, om huru man nu tänker göra med det nya tulltaxeförslaget.

Frih. Alströmer, Oscar: Jag är fullkomligt öfvertygad att tulltaxan kommer att till K. M:t öfverlemnas likasom Bevilln.- och Charta Sigillata-förordningarne, vid hvilka sednares behandling Utsk:t icke framställt något serskildt förslag till underd. skrifvelse. Frih. von Schulzenheim kan således vara lugn i det afseendet. — Jag anhåller att Utlåt:t måtte läggas till handlingarne.

Gr. Mörner: Det af den siste värde talaren anförda exempel håller, enligt mitt förmenande, icke streck. Det är något helt annat att Exp.-Utsk:t uppsätter en skrifvelse till K. M:t, då något särskildt beslut icke blifvit fattadt derom att någon sådan ej skall komma i fråga;

men då ett bestämdt R. St:rs beslut finnes, att en sådan åtgärd icke skall vidtagas, så lärer Exp.-Utsk:t icke heller vara i tillfälle att i den saken något vidgöra.

Frih. af Ugglas: Jag kan icke förstå huru den siste värde talaren kan anse, att genom det fattade beslutet tulltaxan icke skulle komma att öfverlemnas till K. M:t; hvad som har förfallit, är ju endast den hemställan, som Bevilln.-Utsk:t först framställde, liksom hvarje annan slutmening eller tillägg till skrifvelsen. Att tulltaxan kommer att öfverlemnas, är uppenbart; men i den skrifvelse, Exped.-Utsk:t skall upprätta, får icke finnas något sådant tillägg, som Bevilln.-Utsk:t föreslagit.

Gr. Björnstjerna, Carl Magnus: Jag är förekommen af den siste värde talaren. Jag kan icke föreställa mig, att de Hrr, som sökt försvara den i Frih. Hermelins reservation uttryckta mening, verkligen tro, att tulltaxan icke skulle komma att till K. M:t öfverlemnas. Det är endast det ifrågasatta tillägget till skrifvelsen, som icke får afgå; sjelfva skrifvelsen deremot torde lika visst komma att till K. M:t expedieras, som Bevillnings- och Charta-Sigillata-författningarne, de der ju alltid till Konungen öfverlemnas, utan att sådant behöfver i R. St:rs skrifvelse uttryckas. Jag hörde icke rätt hvad Frih. von Schulzenheim yttrade; jag tyckte det var något om partimanöver; om så var, återkastar jag dessa ord på den värde talaren sjelf; de äro här lika obefogade som oparlamentariska.

Gr. Mörner: Jag ber att ännu en gång få uppläsa de ord, som Utsk:t i sitt första Betänk. begagnat; de voro: »att den af R. St:r med stöd af R. F:ns 57, 60 och 61 §§ beslutade tulltaxa jemte underrättelser måtte till K. M:t i underdånighet öfverlemnas, för att utfärdas, de sednare så vidt de vinna K. M:ts nåd. stadfästelse.» Detta underställdes R. St:rs pröfning och afslogs af R. o. Ad. och Borgare-Ståndet, hvarefter Utsk:t förklarat att frågan förfallit. Frågan, som skulle vara förfallen, är således att tulltaxan skall till K. M:t öfverlemnas. Sådana äro ordalagen i det föredragna Betänk:t; och tvärtemot desamma hafva dock nu flere talare påstått att en skrifvelse till K. M:t för taxans öfverlemnande skall kunna komma till stånd. Då man vill gifva sådan kraft åt två Stånds beslut, att till följd deraf de andra Ståndens skall lemnas utan afseende, så måste, så vidt jag kan finna, äfven den af dessa sistnämnda Stånd beslutade åtgärd icke eller kunna bringas till utförande.

Hr Ramsay: Denna fråga är helt och hållet af formel natur. Då klämmen utgör en del af Betänkandet, så synes det mig att den icke kan förfalla, utan måste behandlas såsom en bevillningsfråga. Hade någon fråga derom icke blifvit väckt, så hade skrifvelse blifvit aflåten; men nu har ett förslag dertill framstälts, som blifvit underkändt; och då kan jag icke finna annat, än att något annat måste sättas i stället. Hela denna fråga är emellertid icke värd de många ord, som derpå blifvit spillda; och efter Hr Gr:ns o. Landtm:ns uttalade mening vill jag icke vidare vidhålla mitt yrkande, utan får derifrån afstå.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats fulländad, yttrade Hr Gr. o. Landtm., att sedan Hr Ramsay afstått ifrån sitt först gjorda yrkande om bifall till det af Frih. Hermelin i hans reservation afgifna förslag, hade något annat yrkande i afs. å Bevilln.-Utsk:ts förev:de Utlåt. ej blifvit framstäldt, än att detsamma måtte läggas till handlingarne; hvarefter propos. derå gjordes och besvarades med ja.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, Stats-Utsk:ts den 4 dennes bordlagda Utlåt. N:o 128, i anl. af K. M:ts Nåd. Propos. i fråga om inlösande af de s. k. frisocknarnes tjenstbarheter till Dylta svafvelbruk.

Föredrogs, men blef, på flere ledamöters begäran, ånyo bordlagdt, Sammans. Bevilln.-, Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts den 4 dennes på bordet lagda Betänk. N:o 5, ang. vilkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller distillerade spirituösa drycker.

Föredrogs och lades till handlingarne Lag-Utsk:ts d. 4 dennes bordlagda Mem. N:o 58, i anl. af återremiss af Utsk:ts Betänk. N:o 56, öfver väckt motion om ett lagstadgande ang. belåning af varor, som af egaren blifvit under visst vilkor hos annan man eller allmän inrättning i förvar upplagda.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, Lag-Utskts den 4 dennes bordlagda Mem. N:o 59, i anl. af

i anl. af återremiss af Utsk:ts Betänk. N:o 57, öfver väckta motioner om förändrad lagstiftning ang. panträtt i lös egendom.

R. o. Ad. åtskiljdes kl. 2 e. m.

In fidem,
O. Brakel.

Onsdagen den 6 Juni 1866.

Plenum kl. 10 f. m.

Justerades 2 prot.-utdrag för d. 5 dennes och prot:t för de 21 sistl. April f. m.

Upplästes och godkändes Exped.-Utsk:ts skrifvelseförslag:

N:o 67, ang:de regleringen af utgifterna under Riks-Statens 4:de Hufvudtitel;

N:o 68, ang:de regleringen af utgifterna under Riks-Statens 5:te Hufvudtitel;

N:o 69, i fråga om kärande parts skyldighet att gifva vederparten del af uppskofsbeslut; samt

N:o 70, ang:de förändrade stadganden i afsende på vilkoren för rättighet att fullfölja mål hos Hofrätterna och Högsta Domstolen.

Hr Belfrage, Johan Gustaf Wilhelm: Inför Riddarh.-Utsk:t har i dag blifvit företedd en af Ryttmästaren H. Fock utfärdad fullmakt för Frih. G. A. C. T. von Essen, att för Kommendörsätten Fock N:o 1864 A, intaga säte och stämma å Riddarhuset. Af genealogierna inhemtas, att ätten 1864, Hr Dalstjerna, länge sedan är utdöd, samt att Kommendörsätten Fock innehar N:o 1846 A.

Nu vill det synas uppenbart, att felaktigheten i berörde fullmakt tillkommit af misskrifning, genom förvexling af siffrorna 1846 och 1864, och vid sådant förhållande och då fullmakten i öfrigt är i vederbörlig form upprättad, får jag vördsammeligen hemställa, att fullmakten måtte godkännas och polett således åt Frih. von Essen utlemnas.

Hr. Gr. o. Landtm. hemställde i anl. häraf, huruvida R. o. Ad. ville godkänna den ifrågav:de fullmakten.

Ropades ja.

Anmäldes och bordlades från nedannämnde Utsk. inkomna Mem:r, Utlåt:n och Betänk:n, neml. från

Stats-Utskottet:

N:o 125, med förslag till de stadganden i Riksgälds-Kontorets reglemente, som angå detta verks skulder och fordringar;

N:o 127, i anl. af R. St:rs år 1865 församlade Revisorers berättelse ang:de granskning af Statsverkets samt andra utaf allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1863;

N:o 129, ang:de den Staten tillhöriga, till Riksarkiv tillförene begagnade för detta Ridderstolpeska egendomen vid Skeppsbron;

N:o 130, med förslag till stadganden i Riksgälds-Kontorets nya reglemente, ang:de åtskilliga vid föreg:de Riksdagar beviljade, men ännu icke verkställda utbetalningar;

Bevillnings-Utskottet:

N:o 19, i anl. af Riks-Ståndens skiljaktiga beslut i afseende å tullbevillningen för artikeln kok- och bergsalt;

Sammansatta Bevillnings- samt Allmänna Besv.- och Ekonomi-Utskottet:

N:o 6, i anl. af K. M:ts Nåd. Propos. ang:de förändrad grund för uttaxering af landstingsmedel;

Sammansatta Bevillnings-, Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet:

N:o 7, i anl. af dels gjorda anmärkningar emot vissa delar, dels ock Riks-Ståndens skiljaktiga beslut i afse-

ende å andra delar af Betänk:t N:o 1, ang:de vilkoren för bränvins tillverkning;

N:o 8, i fråga om arfvode åt den person, hvilken i egenskap af sekreterare biträdt Utsk:t;

Banko-Utskottet:

N:o 31, i anl. af Skräddaren G. Hellbergs ansökning om eftergift af upplupen ränta å en till lånekontoret i Göteborg inbetald skuld;

N:o 32, om kungörande af åtskilliga föreskrifrer i Banko-reglementet;

Sammansatta Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet:

N:o 24, i anledning af väckt motion ang:de upphäfvande af gällande föreskrifter dels om student-ed, dels om skyldighet att för burbrefs erhållande aflägga tro-, huldhets- och borgareed;

N:o 25, i anl. af väckt motion ang:de förändring af gällande stadganden om kompetens till klockarebefattning;

N:o 26, i anl. af väckt motion om författande och utgifvande af en kommentar till strafflagen;

Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Uskottet:

N:o 94, i anl. af återremiss af Utsk:ts Betänk. N:o 58, ang:de väckta motioner rörande folkskoleväsendet;

N:o 95, i anl. af återremiss af Utsk:ts Betänk. N:o 67, ang:de väckt motion om revision af taxan för trafiken å Trollhätte kanal och slusslinier;

N:o 96, i anl. af väckta motioner om ändringar i K. Förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 Mars 1862, äfvensom i Kongl. Stadgan ang:de folkundervisningen i riket den 18 Juni 1842;

Riddarhus-Utskottet:

N:o 11, i frågan om ordnandet af Riddarhusets gårdsplan.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utsk:ts den 4 och 5 dennes bordlagda Utlåt. N:o 128, i anl. af K. M:ts Nåd. Propos., i fråga om inlösande af de så kallade frisocknarnes tjenstbarheter till Dylta svafvelbruk.

mom. a.

Hr Montgommerie-Cederhjelm, Robert Nils Germund: Den fråga, som i förev:de Betänk. afhandlas, afser inlösen af ett privilegium, i ändamål att åstadkomma enhet i beskattningen. Likartade frågor hafva på sednare tider förekommit vid nästan alla Riksdager och jag vill i sådant afseende erinra om frågan om borttagandet af allmogens skyldighet att leverera ved till kalkugnen på Gotland, om kopparräntans utgörande vid Falun o. s. v.

Förevarande fråga härrör från en motion, som vid 1812 års riksdag väcktes af en ledamot inom Bonde-St. Den har föranledt vidlyftiga undersökningar, i det att tre särskilda komitéer för dess utredande blifvit nedsatta, den första 1823, den andra 1830, och den tredje på 1840-talet. Sedan dessa komitéer fullgjort sina åligganden och nogsamt utredt bruksegarnes skyldigheter och rättigheter, hvilka sednare grunda sig på äldre privilegier och hufvudsakligen på ett Kongl. Bref af år 1712, har frågan varit föremål för gemensam behandling af Kongl. Krigs-, Kammar- och Bergs-Coll:na, hvilka myndigheter tillstyrkt, att de s. k. frisocknarnes tjenstbarheter till Dylta svafvelbruk måtte från bruksegaren inlösas mot en summa af 59,058 rdr 25 sk. 7⅔ rst. banko, hvarjemte nämnde myndigheter ansett bruksegaren böra, med tillämpning af K. Kungörelsen den 4 Februari 1811, få till skatte lösa de till svafvelbrukets drift anslagna två allmänningarne, Östra allmänningen och Hålahuls allmänning. När frågan derefter förevar hos R. St:r, ansågo R. St:r de af Coll:na föreslagna vilkor icke vara för Staten nog fördelaktiga, hvarföre R. St:r antogo ett annat förslag och begärde, att skogarna å allmänningarne skulle ställas under skogsstyrelsens uppsigt. Inlösningssumman ställdes emedlertid till K. M:ts disposition, för att af Riksg.-Kontoret utbetalas, derest bruksegaren ville med beloppet åtnöjas.

Bruksegaren, häröfver hörd, har förklarat sig icke vilja ingå på vilkoren, och vid sådant förhållande har K. M:t vid innevarande riksdag aflåtit ny Propos. i ämnet, i öfverensstämmelse med Coll:nas utlåtande år 1857. Stats-Utsk:t har dock icke velat tillstyrka det K. förslaget, utan har uppgjort ett annat, som endast obetydligt skiljer sig från det vid förra riksdagen antagna. Då detta, såsom bekant, icke ledt till något resultat, lärer man icke kunna antaga, att verkan af det förev:de förslaget skall blifva större. Då nu Staten, och icke bruksegaren, bragt frågan å bane, synes det mig icke vara Staten värdigt att, emedan den finner vilkoren för litet förmånliga, vilja uppehålla saken, helst bruksegaren afstått från sin ursprungliga begäran om 30,000 rdr utöfver den af embets-

myndigheterna föreslagna summa, samt de vilkor, som af K. M:t blifvit föreslagna, icke äro andra än de af nämnda myndigheter förslagsvis uppställda. De embetsverk, som utredt frågan, äro bäst i tillfälle att bedöma huru stora medgifvanden Staten bör göra, och jag anser derföre, att man kan trygga sig vid deras utlåtande. Man må dessutom icke förbise, hvilket emedlertid icke finnes omnämndt, att, sedan inlösandet kommit till stånd, måste frisocknarne åtaga sig rotering, derifrån de nu äro befriade, och som de ifrågav:de hemmannen till antalet utgöra något mer än 100, skola de efter den för Nerike antagna roteringsgrund uppsätta 50 soldater eller ock betala motsvarande rotevakans-afgift, och således tillskynda Kronan en icke ringa inkomst.

På grund häraf och under åberopande af hvad jag i min mot Utsk:ts beslut afgifna reservation anfört, anhåller jag, att R. o. Ad., med afslag å Utsk:ts Betänk., behagade bifalla K. M:ts Nåd. Propos.

Efter härmed slutad öfverläggning, framställdes först propos. på bifall till Utsk:ts förev:de hemställan, hvartill svarades nej, och sedermera propos. på afslag derå samt antagande af K. M:ts i ämnet afgifna Nåd. Propos., som med ja besvarades.

mom. b.

Hr Montgommerie-Cederhjelm: Då R. o. Ad. nyss afslagit Utsk:ts hemställan i mom. a och antagit K. M:ts Nåd. Propos, torde deraf vara en följd, att förev:de mom. b måtte anses hafva förfallit.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes propos. derå, att Utsk:ts i detta mom. afgifna hemställan skulle anses hafva förfallit, till följd af det nyss fattade beslutet; och blef denna propos. med ja besvarad.

Föredrogs ånyo sammansatta Bevilln.-, Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts den 4 och 5 dennes bordlagda Betänk. N:o 5, ang:de vilkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller distillerade spirituösa drycker.

Frih. Alströmer, Oscar: Jag får hemställa, att R. o. Ad. behagade besluta, att, i enlighet med hvad tillförene varit vanligt, föredragningen af detta Betänk. med dervid fogadt författningsförslag må ske punktvis och paragrafvis, med iakttagande deraf, dels att vid de §§, i af-

seende hvarå särskilda hemställanden i Betänk:t förekomma, dessa hemställanden, allt efter deras beskaffenhet, företagas till afgörande antingen före eller i sammanhang med sjelfva paragraftextens pröfning, dels ock att de §§, hvilka icke blifvit till innehållet af Utsk:t förändrade, utan äro alldeles lika med motsvarande §§ i den nu gällande förordningen, och hvilkas förändring icke heller blifvit af enskilda motionärer påyrkad, under föredragningen endast anmälas; äfvensom att, för den händelse en del af §§:ne i förordnings-förslaget komma att, på grund af gjorda anmärkningar, till Utsk:t återremitteras, men en annan del att bifallas, Utsk:t må lemnas öppen rätt att vid förslagets förnyade granskning föreslå de jemkningar i redaktionen af de godkända §§:ne, som kunna finnas behöfliga till följd af de förändringar, de återremitterade §§:ne kunna komma att undergå.

Hr Gr. o. Landtm. förmälte, att Frih. Alströmer hade föreslagit, att förev:de Betänk. jemte dervid fogade författnings-förslag skulle föredragas puntkvis och paragrafvis, med iakttagande deraf, dels att vid de §§, i afseende hvarå särskilda hemställanden i Betänk:t förekommo, dessa hemställanden, allt efter deras beskaffenhet, företoges till afgörande, antingen före eller i sammanhang med sjelfva paragraf-textens pröfning, dels att de §§, hvilka icke blifvit af Utsk:t till innehållet förändrade, utan voro alldeles lika med motsvarande §§ i den nu gällande förordningen, och hvilkas förändring icke heller blifvit af enskilda motionärer påyrkad, under föredragningen endast anmältes; äfvensom att R. o. Ad. skulle besluta, att för den händelse en del af §§:ne i förslaget komme att, på grund af gjorda anmärkningar, till Utsk:t återremitteras, men en annan del bifölles, Utsk:t skulle lemnas öppen rätt att vid förslagets förnyade granskning föreslå sådana jemkningar i redaktionen af de godkända §§:ne, som kunde finnas behöfliga till följd af de förändringar, som de återremitterade §§:ne torde komma att undergå; och hemställde Hr Gr. o. Landtm., huruvida R. o. Ad. behagade bifalla hvad sålunda föreslagits.

Ropades ja.

§ 1.

Gr. Sparre, Erik: Ofta och med mycket skäl förspörjas klagomål deröfver, att den nuvarande lagstiftningen i afseende å bränvinsförsäljning icke kunnat motverka den s. k. salningen, bestående deri, att några personer öfverenskomma att tillskjuta penningar för inköp af en

qvantitet bränvin, som sedermera fördelas och vanligen i största hast förtäres. Lagstiftningen har sökt förekomma detta oskick genom stadgandet i 3 § att »vid handel, som i förestående §§ omförmäles, må hvad såldt blifvit icke i mindre belopp, än det minsta,» (— vid partihandel 15 kannor och vid minuthandel ½ k:a —) »som i hvartdera fallet säljas må, utlemnas eller mellan flera köpare fördelas; ej heller får något af det sålda å försäljningsstället förtäras»; men dermed har ingenting väsendtligt uträttats. Jag tror derföre, att det förslag, som blifvit af en motionär framställdt derom, att det för partihandel bestämda minsta qvantum af 15 kannor bör höjas till 30 kannor, är mycket välbetänkt. Nekas kan icke, att en »parti»-handel af 15 k:r är alltför obetydlig. Till och med ett »parti» på 30 k:r, synes mig väl litet, men då motionären icke föreslagit högre belopp, anser jag, att deri ligger ett hinder att nu gå längre.

Jag kan icke tro, att någon harm skulle uppstå derföre, att det blefve förbjudet att vid partihandel sälja mindre än 30 kannor, och äfven om så blefve händelsen, anser jag, att representationen, det oaktadt, bör fatta ett beslut, hvarigenom lagbrott kunna förekommas. Jag hemställer derföre, att R. o. Ad., med afslag å Utsk:ts hemställan, måtte bifalla motionen och sål. besluta, att bränvin icke må i partihandel säljas i mindre belopp än 30 kannor.

Häri instämde Frih. Alströmer.

Frih. von Schulzenheim, David: I olikhet med en och annan af Ståndets ledamöter, anser jag det böra vara en grundsats för en Utskotts-Ordförande, att icke söka rubba de beslut, majoriteten inom Utsk:t fattat.

Vid frågans första behandling inom Utsk:t, delade jag motionärens åsigt om önskligheten af en förhöjning af minimum vid partihandel. De upplysningar, som inom Utsk:t lemnades, voro dock af beskaffenhet att ådagalägga, att det åsyftade resultatet icke skulle med det föreslagna medlet ernås. Man erinrade, att i vissa trakter af landet kringgås lagen på det sätt, att den, som önskar erhålla en liten qvantitet bränvin, köper af bränvinsbrännaren t. ex. 18 à 20 kannor, af hvilka han derefter till bränvinsbrännaren återsäljer 15 kannor. Till en sådan transaktion är han möjligen berättigad, ehuru det med lagens stadgande om minimum afsedda ändamål derigenom kringgås. Då detta knep redan flerstädes prakticeras, är det icke skäl att gifva det ytterligare utsträckning genom höjande af minimum, helst allmänhetens begrepp om rätt och orätt förvirras ju mera lagar kunna kringgås.

Det upplystes äfven, att det i städerna var omöjligt att tillämpa författningen, ty t. o. m. aktade grosshandels-

hus pläga förfara så, att då man hos dem vill köpa starka viner, säljas dessa visserligen i dussintals buteljer, men man kan få $\frac{1}{2}$ och $\frac{1}{4}$ dussin, och jag har sett räkningar, derå funnits upptagna $\frac{1}{12}$:dels dussin buteljer.

Under sådana förhållanden bör man taga sig till vara för införande af stadganden, som kunna ytterligare leda till missbruk och förakt för lagarne. Då härtill kommer, att en ankare bränvin icke är en obetydlig qvantitet för ett hushåll på landet, utan bör kunna vara temmeligen länge, och för en mindre hemmansegares hela tjenstepersonal tillräcklig under bergningstiden, under n. v. i många orter ganska sparsamma användande af denna vara, då deremot 30 kannor äro mera än som i allmänhet torde erfordras i ett hushåll, ansåg Utsk:t, att man icke borde tvinga husbonden att vända sig till minuthandlaren, der han får både sämre och dyrare vara.

Af dessa skäl, och oaktadt motionärens förslag syntes förtjent af uppmärksamhet, fann Utsk:t lämpligt att tillstyrka vidblifvande af den nuvarande bestämmelsen, i följd hvaraf jag anhåller, att R. o. Ad. behagade stadfästa Utsk:ts Betänk. i denna punkt.

Hr von Koch, Nils Samuel: Vid föregående riksdag var jag motionär i ämnet och föreslog, att minimibeloppet skulle bestämmas till 30 kannor. Detta förslag antogs af Preste-Ståndet och vann understöd äfven inom de öfriga Riks-Stånden, ehuru det icke blef R. St:rs beslut.

Hvad den siste värde talaren emot det nuvarande enahanda förslaget anfört, synes mig bevisa för mycket, då deraf tyckes framgå, att man alldeles icke borde hafva något stadgande, enär hvarje författning kan kringgås.

I afseende å det af samme värde talare anförda exempel, att en person köper 18 kannor bränvin och derefter till säljaren afyttrar 15 kannor, vill jag anmärka, att jag icke tror, att ett dylikt förfarande kan af lagskiparen godkännas. Så vidt jag känner, har också aldrig, när ett sådant förhållande blifvit bevisadt, domaren befriat den tilltalade.

Nu kan visserligen icke förekommas, att lagen eluderas, äfven om minimibeloppet bestämmes till 30 kannor, men då det fordras dubbelt så mycket penningar för att köpa 30 kannor, som för att köpa endast 15 kannor, synes mig derigenom den s. k. salningen skola betydligt motverkas.

Då jag tror, att litet hvar kommit i erfarenhet om önskligheten af att höja minimibeloppet vid partihandel, vill jag icke upptaga tiden, utan inskränker mig till att yrka bifall till förslaget om minimibeloppets höjande från 15 till 30 kannor.

Frih. Cederström, Rudolf: Då den ifrågavarande förändringen skulle vidtagas i nykterhetens intresse, får jag till R. o. Ad. hemställa, huruvida icke det fastmera skulle leda till ett förökadt supande, om de personer, som »sala», icke få köpa mindre än 30 kannor; ty det fordrades ju så mycket fler drinkare, för att åstadkomma det erforderliga kostnadsbeloppet. Mig synes, att supandet skulle sål. genom den föreslagna åtgärden tilltaga, i stället att inskränkas, samt det afsedda ändamålet förfelas, hvarföre jag, som dessutom icke är någon vän af täta förändringar i lagstiftningen, helst när de icke äro af behofvet synnerligen påkallade och innebära betryggande garantier, förenar mig med Frih. von Schulzenheim i anhållan om bifall till Utsk:ts afstyrkande hemställan.

Hr von Gegerfelt, Herman Georg: Såsom skäl för bifall till den i ämnet väckta motion har blifvit anfördt, att »salning» derigenom skulle förekommas; såsom skäl för afslag, att man icke borde befrämja, att lagen kunde kringgås på så sätt, att en person köpte en större qvantitet bränvin och derefter till säljaren föryttrade den qvantitet, som lagen stadgat såsom minimum. Intet af dessa skäl synes mig ega giltighet. »Salningen» är neml., enligt hvad jag i egenskap af domare haft tillfälle att iakttaga, redan genom nuvarande stadgande i betydlig mån förebyggd; och, hvad det anmärkta kringgåendet af lagen beträffar, delar jag fullkomligt Hr von Kochs åsigt, att domstolen icke lärer underlåta att fälla, der brottet är uppenbart.

För bifall till motionen talar emellertid den omständighet, att när en konsumtionsskatt åsättes, bör den drabba alla lika. 15 kannor äro icke en qvantitet, som öfverstiger ett vanligt hushålls behof, då deremot 30 kannor äro en qvantitet, som står längre från denna gräns. Om nu 30 kannor bestämdes såsom minimum, skulle det ändamål vinnas, att flere komme att gifva konsumtionsskatten, och på den grund yrkar jag bifall till motionen.

Hr Nordenfelt, Enar Wilhelm: Det är klart, att i en fråga, sådan som denna, der man icke kan säga hvad som är rätt eller icke, utan der man måste stödja sig vid sin subjektiva åsigt, meningarne skola vara delade om hvad som bör göras eller icke.

Många skäl hafva blifvit anförda både för och emot bestämmandet af 30 kannor såsom minimum vid större försäljning. För min del gillar jag de skäl, som blifvit anförda för de 30 kannorna, och jag ber att få tillägga ett ytterligare skäl för nämnda förändring. Jag föreställer mig, att om en person kan efter partipris få köpa 15

kannor, kan han lätteligen börja en oloflig utskänkning, enär han utan svårighet torde kunna erhålla denna qvantitet på kredit. Om nu minimibeloppet bestämdes till 30 knnnor, skulle bränvinstillverkaren mera tveka att lemna på kredit; och som den tilltänkte lönkrögaren icke kan köpa hos minuthandlaren, emedan bränvinet då blir honom för dyrt, skulle oloflig utskänkning i viss mån blifva försvårad. På grund häraf anhåller jag, att R. o. Ad., med afslag å Utsk:ts hemställan, ville bifalla motionen.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats fulländad samt Hr Gr. o. Landtm. yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till Utsk:ts förev:de hemställan och dels att R. o. Ad., med afslag derå, måtte besluta, att det i 1:sta §:n föreskrifna minimibelopp, 15 kannor, skulle förhöjas till 30 kannor; framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till Utsk:ts hemställan, hvarvid svarades många nej jemte några ja, samt sedermera propos. på afslag å samma hemställan och minimibeloppets förhöjning från 15 till 30 kannor, då svaren utföllo med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

§ 2.

Utsk:ts hemställan bifölls.

§§ 3 och 4 anmältes vara oförändrade.

§ 5.

Bifölls.

§§ 6 och 7 tillkännagåfvos vara oförändrade.

§§ 8, 10, 12 och 13.

Utsk:ts hemställanden biföllos och §§:nes text godkändes.

§§ 9 och 11 anmältes vara oförändrade.

§§ 14 och 15.

Utsk:ts hemställanden biföllos.

§§ 16 och 17 tillkännagåfvos vara oförändrade.

§ 18.

Gr. Mörner, Carl Göran: Då R. St:r icke funnit skäl att höja afgiften för bränvinstillverkningen, hvarige-

nom statsverket kunnat tillskyndas en väl behöflig inkomst, kan jag icke anse giltig anledning förefinnas att, till förmån för kommunerna, höja den redan ganska betungande utskänkningsafgiften. Sådant kunde visserligen vara fördelaktigt för en del småstäder, som nästan uteslutande af denna inkomst hemta tillgång till sina utgifters bestridande, men detta ändamål synes mig icke vara af nog stor vigt för att böra föranleda till den föreslagna åtgärden, hvarföre jag anhåller, att Utsk:ts hemställan måtte afslås samt utskänkningsafgiften bibehållas vid sitt nuvarande belopp af 40 öre för hvarje kanna.

Frih. von Schulzenheim, David: I anledning af Gr. Mörners yttrande, ber jag att få erinra, att utskänknings- och utminuteringsafgiften kommer icke blott »småstäderna» till godo, utan jemväl hushållningssällskaperna och landstingen, hvilka hvardera åtnjuta $\frac{1}{5}$ af afgiften. Beslutet härom, som fattades vid sistl. riksdag, var af stor betydelse, ty dessförutan hade landstingen icke haft några egna tillgångar, utan måst börja sin verksamhet med att pålägga skatter. Kändt är också, att dessa medel varit väl behöfliga.

I afseende å förslaget om utskänkningsafgiftens höjande, förekommer, att redan vid den riksdag, som egentligen verkställde omstöpningen af bränvinslagstiftningen, föreslogs samma belopp, som det af Utsk:t nu förordade, och Utsk:t har, vid afgifvandet af sitt förslag, utgått från den åsigt, att oaktadt man funnit, att icke större belopp än det hittillsvarande borde uttagas i form af direkt bränvinsskatt, på det icke jordbruket deraf skulle hindras i täflan med utlandet, kunde dock en ökad skatt mycket väl uttagas af konsumenten i stället för att genom direkta pålagor i form af kommunalskatt ytterligare betunga jordbrukaren. Utsk:t ansåg neml., att det var skäl att uttaga den ökade skatten, så till sägandes, vid konsumentens mun, men icke vid potatistunnan.

Jag önskar, att R. o. Ad. måtte inslå på denna bana, som, i min tanke, är den enda rigtiga och för landet gagneliga, eller att småningom öfverflytta hela bränvinsskatten från fabrikationen till försäljningen, och jag anhåller derföre, under åberopande af de utaf Utsk:t anförda skäl, om bifall till Utsk:ts förslag.

Gr. Mörner: Beträffande den siste värde talarens yttrande om behofvet för landstingen att erhålla inkomster, anhåller jag att få anmärka, att om landstingen göra sådana utgifter, hvilkas behöflighet allmänt erkännes af landstingsområdet, torde detta äfven villigt underkasta sig de nödiga utgifterna. Deremot synes det mig min-

dre riktigt att för kommunala utgifter ensamt beskatta den fattigaste delen af befolkningen och låta de förmögna dela ut de sparpenningar, som tagas från den fattiga. Om någon del af den ifrågav:de inkomsten inginge till fyllande af Statens behof, kunde förslaget haft något skäl för sig, men då icke ett öre deraf tillfaller Staten, utan allt kommer kommunen till godo, kan jag för min del icke finna angelägenheten af att nu inslå på den antydda banan.

Det kan möjligen vara beqvämt för landstingen att få större inkomster af bränvinsutskänkningen, emedan landstinget derigenom befrias från obehaget att pålägga skatter, men vilja landstingsmännen hafva äran af utförda nyttiga företag, så kunna de äfven hafva någon del af obehaget.

Jag yrkar fortfarande att §:n måtte blifva oförändrad.

Frih. Cederström, Rudolf: Äfven jag vågar framställa den önskan, att närv:de stadgande måtte oförändradt bibehållas. Man har påyrkat, att afgiften vid utskänkning af bränvin måtte höjas till 50 öre, på det derigenom en större inkomst måtte tillskyndas landstingen och hushållningssällskaperna. Enligt min tanke är det dock ej så alldeles afgjordt, att afgiftens förhöjande komme att leda till nämnda mål; ty det skulle sannolikt hafva till följd, dels att bränvinsutskänkningen inskränktes, dels att lönkrögeriet uppmuntrades. Om således den föreslagna åtgärden än vore tillstyrkelig i nykterhetens intresse, är den det ingalunda med någon säkerhet ur den synpunkt, Frih. von Schulzenheim sednast anfört, eller den finansiella; och tilläfventyrs minst utur laglydnadens.

På grund af dessa, äfvensom de af Gr. Mörner förut anförda skäl, får jag anhålla, att nu gällande stadgande måtte oförändradt bibehållas.

Gr. Liljencrants, Gustaf Fredrik: Utan att nu vilja yttra mig ang:de lämpligheten af den förhöjning uti afgiften vid utskänkning af bränvin, som Utsk:t här föreslagit, ber jag dock att, i strid med den åsigt, Utsk:t i sina motiver uttalat, nemligen att det vore önskligt, att allmänheten komme att anlita utminuteringsställena mera än utskänkningsställena, få nämna, att åtminstone inom det län, jag tillhör, erfarenheten ingalunda vitsordar en sådan åsigt. Det har nemligen der visat sig, att vid de auktioner, der bränvinsförsäljningsrättigheter utbjudes, antalet kannor för minutering varit betydligt högre än för utskänkning; och bittra klagomål hafva ofta försports öfver det sätt, hvarpå minuteringen bedrifves. Jag kan således ej dela Utsk:ts mening, att det är skäl att söka

utrota krogarne till förmån för minuteringsställena; och jag anser derför, att om en förhöjning vidtages uti afgiften vid utskänkning, bör det äfven ske vid minutering. Helst skulle jag derför önska återremiss af denna punkt, på det Utsk:t måtte taga i öfvervägande, huruvida icke en förhöjning jemväl uti utminuteringsafgiften borde ega rum. Såvida jag emellertid icke vinner understöd, vill jag ej framställa något bestämdt yrkande i nämnda syftning; men jag har ansett mig böra förklara, att min erfarenhet ej vitsordar, att utminutering eger företräde framför utskänkning.

Frih. Alströmer, Oscar: I likhet med den siste talaren kan jag ej finna något skäl, hvarför ej en förhöjning i lika mån borde ske uti afgiften vid minutering och vid utskänkning. Då emedlertid fråga om förhöjning af den sednare afgiften ej blifvit väckt, kan en framställning i sådan syftning nu ej föranleda till någon åtgärd.

I motsats mot de ledamöter, hvilka hittills yttrat sig, betraktar jag den här föreslagna åtgärden icke såsom ett medel att tillskynda landstingen och hushållningssällskaperna högre inkomster, utan såsom bidragande till hämmande af superiet. I intet land kan man öfverlasta sig för så billigt pris som i Sverige. Jag skulle derför ej ogerna sett, att afgiften för bränvinstillverkningen blifvit förhöjd; men mot en sådan åtgärd tala åtskilliga förhållanden, hvilka ej inträffa med afseende å nu ifrågav:de afgift; och man bör dessutom ihågkomma att denna afgift mera omedelbart återgår till dem, från hvilka den kommit.

Af dessa skäl förenar jag mig uti anhållan om bifall till Utsk:ts förev:de förslag.

Gr. Mörner: Genom det beslut, R. o. Ad. i dag fattat, att i strid mot Utsk:ts förslag höja minimum vid partihandel från 15 till 30 kannor, har redan en stor fördel blifvit beredd såväl minuthandlaren som utskänkaren. Den konkurrens, dessa personer förut haft att utstå från partihandlarens sida, har nemligen derigenom försvunnit, i fråga om hvarje uppköp ej öfverstigande 30 kannor, och det är klart, att derigenom en ganska betydlig vinst kommer att dem tillskyndas.

Hvad beträffar den vinst, som genom ifrågav:de förhöjning skulle uppkomma för landstingen och hushållningssällskaperna, så är den, enligt min tro, temligen oviss. Det är nemligen att antaga, att vid de tillfällen, då minuterings- och utskänknigsrättigheter utbjudas på auktion, skola enskildta personer, i den mån afgiften förhöjes, ej våga anmäla sig för utskänkning eller utminutering af ett så stort antal kannor som tillförne. Det finnes dock

ett annat slag af dylika bränvinsförsäljare, nemligen de gamla innehafvarne af minuterings- och utskänkningsrättigheter, för hvilka taxerings- och andra beskattningskomitéer bestämma det kannetal, för hvilket de skola erlägga skatt. Med afseende å dessa försäljare är det klart, att, i afseende på dessa, en ovilkorlig förhöjning i inkomsten kan ega rum, derigenom att nämnda komitéer begagna sin makt att fortfarande bestämma kannetalet lika högt som förut eller högre, och har jag varit i tillfälle att se denna makt i ganska vidsträckt skala begagnas, och det ända derhän, att de beskattade uppsagt sina rättigheter. Detta mål kommer sannolikt att hastigt uppnås, om den föreslagna förhöjningen i skatten bestämmes; men huruvida en förhöjning i inkomsten kommer att ega rum, är deremot ingalunda gifvet.

På de af mig nu anförda grunder, tror jag det ej vara skäl att för närv:de öka skatten; och anhåller jag således, att nu gällande stadgande måtte oförändradt bibehållas.

Frih. Hamilton, Hugo: Jag ber att få understödja Utsk:ts förslag, icke derför att jag önskar tillskynda den ena eller andra institutionen en större inkomst, utan emedan jag önskar bidraga till bränvinets fördyrande. Man säger, att detta kommer att trycka på den fattigare delen af befolkningen. Jag tror deremot, att hvarje medel att afhålla de fattiga från förtärande af bränvin bidrager till att förbättra deras ställning.

Af dessa skäl anhåller jag om bifall till Utsk:ts förslag.

Gr. Mörner: Man får icke antaga, att hvarje förtärande af bränvin är ett förtärande till öfverflöd. Den, som har råd att bestå sig vin och punsch o. d., har ej behof af bränvin och kan likgiltigt se att det i huru hög grad som helst fördyras, men att för dem som skola arbeta alla tider på året, för det mästa ute i fria luften, utsatte för alla vexlingar i vederleken, och för sin möda vedergällda med en ofta knapp aflöning, omöjliggöra bruket af en vara, som under sådane förhållanden kanske är för dem oundgängligen nödvändig, och tilläfventyrs skulle dem af läkare förordnas, om de hade råd att rådfråga någon sådan, torde ej vara riktigt. Att förbjuda bruket för att förekomma missbruket, tror jag ej vara rätta sättet att gå tillväga.

Att redan till följd af nu gällande stadganden det öfverflödiga förtärandet af bränvin på landsbygden i betydlig mån aftagit, har jag haft den glädjen att åtminstone i den ort, der min egendom är belägen, erfara.

Det är hufvudsakligen i städerna bränvinsutskänkningen och bränvinssupandet florera, och det tilläfventyrs synnerligast till följd af vissa utvägar att kringgå lagen, genom skattebeloppets nedsättande, som man på sednare tider uppfunnit, och åt hvilka man lyckats gifva ett filantropiskt sken.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats fulländad, samt Hr Gr. o. Landtm. upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utsk:ts förev:de hemställan och dels afslag derå samt bibehållande af det nu gällande stadgandet oförändradt, framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till Utsk:ts hemställan, hvarvid svarades många nej jemte några ja, och sedermera propos. på afslag derå samt bibehållande af motsvarande stadgande i nu gällande förordning oförändradt, då svaren utföllo med många ja, jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

§ 19 tillkännagafs vara oförändrad.

§ 20.

Utsk:ts hemställan bifölls.

§§ 21, 22 och 23 anmältes vara oförändrade.

§ 24.

Utsk:ts hemställanden biföllos.

§ 25 tillkännagafs vara oförändrad.

§§ 26 och 28 samt § 27.

Utsk:ts hemställanden och förslag biföllos.

§§ 29, 30 och 31 anmältes vara oförändrade.

§ 32.

Gr. von Rosen, Fredrik Carl: Då jag tror att de anmärkningar, hvilka af åtskilliga reservanter blifvit framställde emot den af Utsk:t föreslagna redaktion af denna §, icke sakna skäl, får jag anhålla att det redaktionsförslag, som blifvit af reservanten Hr Falkman uppgjordt, måtte af R. o. Ad. bifallas. Nämnda förslag lyder sålunda: »i öppen salubod för handel med andra varor än bränvin och viner, må bränvin hvarken till afsalu hållas, eller utan betalning utdelas.» Om Utsk:ts förslag antages, befarar jag, att det i tillämpningen lätteligen

kan leda till missförstånd, i det ordet »angränsande» kan tydas derhän. att man anser den till försäljning berättigade kunna åtalas derför, att han har bränvin uti de rum, hvilka af honom enskildt begagnas. Som man vet, är det ganska vanligt, synnerligast med spanmålshandlare, att de efter afslutande af en affär bjuda på en sup, och om detta sker inne uti den handlandes bostad, kan deruti ej ligga något orätt.

Jag anhåller om bifall till Hr Falkmans förslag.

Frih. von Schulzenheim, David: Med anledning af den anmärkning, som blifvit af Gr. von Rosen framställd, ber jag att få lemna den upplysning, att till behandlingen inom Utsk:t af denna §, hvilken der ansetts vara af högsta vigt, åtgått ½ månad, samt att Hr Falkman med afseende å densamma framlagt flere olika förslag, hvilka kostat flere voteringar.

Gr. von Rosens anmärkning torde förfalla, då man besinnar, att i Utsk:ts redaktionsförslag står »angränsande och för handeln upplåten lokal.» Det kan således omöjligen blifva fråga om sådane rum, som af den handlandes familj enskildt begagnas. Hittills har mycken oreda och missbruk egt rum i förev:de hänseende; och enligt Utsk:t meddelad upplysning har den nuv:de redaktionen af förev:de § föranledt olika tolkning. I anledning häraf och för att fullkomligt afklippa möjligheten för den handlande att utdela den s. k. köpsupen, — d. v. s. den sup, som gratis tilldelas den, som gjort något uppköp, — eller att vid handeln med andra varor påtruga bränvin vid vexling m. m. d., har Utsk:t nu föreslagit, att orden »angränsande och för handeln upplåten lokal» skulle uti §:n intagas. Det tycks vara klart, att under nämnda uttryck ej kan förstås sådane rum, som af den handlande enskildt till boningsrum begagnas, utan endast sådane lokaler, som ega grannskap med boden och hvaruti handel idkas.

Jag anhåller om bifall till Utsk:ts förslag, hvilket enligt min tanke kommer att leda till bränvinshandelns behöriga ordnande; i städerna ligger det neml. vigt uppå, att de personer, hvilka i samband med annan handel jemväl försälja bränvin, tvingas att dermed upphöra.

Gr. Liljencrants, Gustaf Fredrik: Jag instämmer till alla delar med den siste talaren. För min del kan jag icke finna, att Utsk:ts förslag skulle kunna leda till sådane vådor, som Gr. von Rosen omnämnt; men väl har erfarenheten visat, att sådane missbruk lätteligen kunna ega rum, som Utsk:t genom sitt förslag sökt förebygga. Jag skulle i detta hänseende kunna anföra särdeles

deles upplysande exempel, men jag anser det öfverflödigt, emedan jag förmodar, att R. o. Ad. ej låter de förespeglade vådorna inverka på sitt beslut. Jag inskränker mig således till att yrka bifall till Utsk:ts förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats fulländad samt Hr Gr. o. Landtm. yttrat, att derunder hade yrkats dels bifall till Utsk:ts ifrågav:de förslag och dels af Gr. von Rosen, att §:n skulle erhålla följande lydelse: »I öppen salubod för handel med andra varor än bränvin och viner, må bränvin hvarken till afsalu hållas eller utan betalning utdelas»; framställde Hr Gr. o. Landtm. propos. på bifall till Utsk:ts förslag och, då dervid svarades många ja jemte ett eller annat nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

§§ 33—40 tillkännagåfvos vara oförändrade.

§ 41.

Utsk:ts första hemställan.

Gr. von Rosen, Fredrik Carl: Vid denna §:s behandling inom Utsk:t har jag instämt i den reservation, som blifvit af Hr Olivecrona afgifven. Den nya Strafflagens mildare bestämmelser rörande böters förvandling skulle, för den händelse Utsk:ts förslag antoges, komma att verka derhän, att straffet för oloflig bränvinsförsäljning blefve lindrigare än tillförene, hvilket utan tvifvel skulle komma att föranleda oftare upprepade lagöfverträdelser. Enligt min tanke har Hr Olivecrona uti sitt förslag gått en riktig medelväg, då han hemställt, att böterna måtte bestämmas till: för första resan från och med 30 till och med 60 rdr; för andra resan från och med 60 till och med 200 rdr; och för tredje resan från och med 200 till och med 400 rdr; hvilket skulle komma att svara emot: första gången 6—9, andra gången 9—15 och tredje gången 15—19 dagars fängelse vid vatten och bröd. Deremot skulle de af Utsk:t föreslagna bötesbelopp vid förvandling komma att motsvara endast: första gången 6—9, andra gången 9—12 och tredje gången 12—16 dagars fängelse vid vatten och bröd, och detta straff skulle blifva betydligt lindrigare, än det, som tillförene varit stadgadt med tillämpning af gamla lagens bestämmelser angående böters förvandling.

Af dessa skäl vågar jag anhålla om bifall till det af Hr Olivecrona uti hans reservation afgifna förslag.

Frih. Leuhusen, Frans Oscar: Med afseende å förevarande § har inom R. o. Ad. af Hr Granfeldt blifvit

väckt ett ändringsförslag, hvilket jag finner ganska välbetänkt, och hvartill jag derför anhåller om bifall. Nämnda förslag lyder sålunda: »Den, som genom minuthandel eller utskänkning föryttrar bränvin, utan att i stadgad ordning hafva dertill förvärfvat rättighet, eller som, på sätt i 3 § sägs, mellan flere köpare fördelar bränvin, straffas med fängelse i högst ett år eller böter.» Den, som något sysselsatt sig med domarevärf, känner väl, huru svårt det i allmänhet är att få lönnkrögare sakfällda, samt att, i anseende dertill, det ofta kan hända, att den, som sakfälles för första eller andra resan lönnkrögeri, i sjelfva verket gjort sig skyldig att straffas för femte eller sjette resan sådan förseelse. Omnämnda förslag innebär ett ganska verksamt medel att få dylika förbrytare fällda till det ansvar, de förtjena, emedan, när man lyckas få en sådan fast, man kan taga till det straff, han anses förtjena, utan afseende å, om det är 1:sta eller 4:de resan han sakfälles. Jag finner ganska väl, att Hr Granfeldt jemfört ifrågavarande förseelse med sedlighetsbrotten i strafflagen och närmast med det, som omnämnes i 18 kap. 14 §, så lydande: »Håller någon hus, der äfventyrliga spel om penningar eller penningevärde allmänneligen bedrifvas, straffes med fängelse i högst sex månader eller böter . . . .» Enligt min tanke är detta brott väl jemförligt med det, hvarom nu är fråga.

Jag finner således Hr Granfeldts förslag vara mycket välbetänkt, och vågar derför anhålla om propos. på bifall till detsamma.

Frih. von Schulzenheim, David: I afseende å denna § har jag varit af olika tanke med Utsk:t och sökt åstadkomma enahanda resultat, som Hr Olivecrona uti sin reservation föreslagit. På sätt Gr. von Rosen uti sin jemväl vid denna § afgifna reservation upplyst, har Utsk:ts beslut i afseende å denna § blifvit fattadt med en majoritet af endast en enda röst. Vid voteringen voro tillstädes af R. o. Ad:ns ledamöter endast Gr. von Rosen och jag och af Preste-Ståndets endast 4 personer. Då jag varit af samma tanke som minoriteten, hvilken hyllat Hr Olivecronas förslag, må det ej förefalla underligt, om jag nu önskar framgång till detsamma.

Hvad beträffar Frih. Leuhusens förslag, så torde man, med all aktning för den Svenska domarekorpsen, kunna komma öfverens derom, att det ej är skäl att i allo gifva Underrätterna fria händer med afseende å tillämpningen af latitudsystemet, utan att dessa domstolars beslut böra vara grundade på i detalj bestämda lagar, och att det endast må tillkomma de högre domstolarne att deruti göra jemkningar. Den ene domaren kan nemligen bedöma en

sak lindrigare, och den andre strängare; och det är en allmän erfarenhet, att der endast ett maximum och minimum för straffet finnas bestämda, underdomarne i allmänhet välja det sednare, emedan de hellre böra fria än fälla; och man måste väl medge, att i förevarande fall ej finnes något skäl att lemna åt domarens skön att bestämma fängelsestraffet från en dag till ett år. Den person, som begår ifrågavarande förbrytelse första gången, bör ej straffas hårdt, emedan det kan hända, att han blifvit dertill förledd eller begått den af okunnighet om det lagstridiga i sitt åtgörande. Men har han en gång blifvit för sådant brott straffad och sedermera förnyar det, så bör han straffas strängt, emedan han uppenbart och med full vetskap trotsat lagens bud eller förbud.

Jag önskar frihet åt bränvinsbränningsnäringen, men ej åt lönkrögeriet och jag vill äfven, att ordningen strängt skall upprätthållas; och som någorlunda skärpta straffbestämmelser äro härför ett oundgängligt vilkor, anhåller jag om bifall till Hr Olivecronas förslag.

Frih. Leuhusen: Till bemötande af hvad Frih. von Schulzenheim sednast anfört ber jag att få nämna, att hvad han yttrat rörande latitudsystemet kommit för sent, enär nämnda system, hvarpå hela vår Strafflag är grundad, redan vunnit tillämpning vid landets icke allenast Öfverutan äfven Under-domstolar.

Hvad beträffar det af mig förordade förslag, så tror jag, att det skulle komma att bättre än Utsk:ts förslag leda till det resultat, som Frih. von Schulzenheim åsyftar, nemligen att åstadkomma ordning vid bränvinshandeln, ty det afser just att kunna få ifrågav:de förbrytare fällda till det ansvar de i verkligheten förtjena. Jag vågar således fortfarande dertill yrka bifall. Deremot ber jag att få närmare bestämma mitt yrkande derhän, att detsamma endast afser 1 mom:t i 41 §. 2:dra och 3:dje mom:n böra, på sätt Utsk:t föreslagit, förblifva oförändrade; men 4:de mom:t torde böra förfalla, enär den der omnämnda qvalifikation uti nya Strafflagen endast betraktas såsom en försvårande omständighet.

Hr Nordenfelt, Enar Wilhelm: Utan att vilja ingå på den egentligen juridiska delen af frågan, kan jag dock ej underlåta att uttala den åsigt, att nu gällande straffbestämmelser för ifrågav:de brott äro alldeles otillräckliga. I allmänhet råder i detta hänseende en nästan fullkomlig rättslöshet, enär isynnerhet förvandlingsstraffet är så lindrigt, att den brottslige ej låter sig deraf rätta. Det torde således icke kunna bestridas, att en skärpning af straffet är oundgängligen nödvändig, såvida man vid

bränvinshandeln vill upprätthålla ordning. Utsk:t har i sitt förslag tagit ett steg i sådan rigtning, men enligt min tanke allt för litet. Deremot behandlar Hr Olivecrona saken vida allvarligare, och uti hans förslag är, som jag tror, en riktig medelväg följd. Jag förenar mig således med dem, som yrka bifall till detta sistnämnda förslag.

Hr von Gegerfelt, Herman Georg: Lika med Frih. Leuhusen anser jag det af honom förordade förslag ega ett gifvet företräde. Här är icke rätta tillfället att ingå i undersökning af latitudsystemet; då emellertid detta system uti sin fulla vidd vunnit tillämpning uti nu gällande strafflag, torde någon synnerlig svårighet ej böra möta vid dess införande jemväl uti de straffbestämmelser, hvilka angå försäljning af bränvin. Då ofvannämnda förslag icke vunnit understöd inom Utsk:t, och föga hopp således torde förefinnas att få detsamma af R. o. Ad. antaget, men genom Hr Olivecronas förslag åtminstone så mycket vinnes, att en tillbörlig skärpning i straffbestämmelserna eger rum, så vågar jag anhålla om bifall till detsamma; och jag gör det i synnerhet derför, att den nämnda skärpningen är ett nödvändigt korrektiv emot upprepade förbrytelser af ifrågav:de art; helst den omständighet, att personer, oaktadt undergången bestraffning, dock återfalla uti samma brott, tydligen visar, att lönnkrögerirörelsen af dem kan bedrifvas med fördel.

Gr. von Rosen: Jag ber endast att få tillägga, att då under hittills varande förhållanden, oaktadt böterna varit lägre och fängelsestraffet jemförelsevis högre, förbrytarne dock i allmänhet föredragit den sednare straffarten, så torde med all visshet kunna antagas, att hädanefter, då böterna blifva skärpta, ingen skall komma att erlägga dem, utan att fängelsestraffet i allmänhet kommer att undergås. — Jag anhåller fortfarande om bifall till Hr Olivecronas förslag.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats fulländad, yttrade Hr Gr. o. Landtm., att under densamma hade yrkats af Gr. von Rosen, att 1:sta mom:t af § 41 skulle erhålla följande lydelse:

»Den, som genom minuthandel eller utskänkning föryttrar bränvin, utan att i stadgad ordning hafva dertill förvärfvat rättighet, eller som, på sätt i § 3 sägs, mellan flere köpare fördelar bränvin, böte första gången från och med 30 till och med 60 rdr, andra gången från och med 60 till och med 200 rdr, och tredje gången från och med 200 till och med 400 rdr.

Den som fjerde gången eller oftare med sådan förbrytelse beträdes, dömes till fängelse från och med tre månader till och med ett år.»

Frih. Leuhusen åter hade föreslagit, att 1:sta mom:t skulle lyda sålunda: »Den som genom minuthandel eller utskänkning föryttrar bränvin, utan att i stadgad ordning hafva dertill förvärfvat rättighet, eller som, på sätt i 3 § sägs, mellan flere köpare fördelar bränvin, straffas med fängelse i högst ett år eller böter»; äfvensom att §:ns 4:de mom. skulle uteslutas.

Härefter framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till Utsk:ts förslag, hvarvid svarades nej, och sedermera propos. på antagande af Gr. von Rosens förslag, hvilken propos. med ja besvarades.

Gr. von Rosen: Jag får hemställa, huruvida icke R. o. Ad. behagade inbjuda de öfriga Riks-Stånden att förena sig uti det nu fattade beslutet.

Detta förslag begärdes på bordet.

Utsk:ts sednare hemställan.

Bifölls.

3:dje mom:ts text.

Godkändes.

§ 42.

Utsk:ts hemställan bifölls.

§§ 43 och 44 tillkännagåfvos vara oförändrade.

§ 45.

Hr Bennich: Då R. o. Ad. nyss vid 41 § beslutat en förhöjning af böterna, får jag hemställa, huruvida R. o. Ad. i konseqvens härmed behagade bestämma böterna för andra resan förbrytelse af nu ifrågav:de beskaffenhet till från och med 60 till och med 200 rdr.

Efter härmed slutad öfverläggning framställdes först propos. på bifall till Utsk:ts hemställan oförändrad, hvartill svarades nej, och sedermera propos. på bifall dertill med förhöjning af bötesbeloppet 120 rdr till 200 rdr, hvilken propos. med ja besvarades.

§ 46.

Bifölls.

§§ 47—57 tillkännagåfvos vara oförändrade.

§ 58.

Bifölls.

§ 59 anmältes vara oförändrad.

§ 60.

Utsk:ts hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo och bifölls Lag-Utsk:ts den 4 och 5 dennes bordlagda Mem. N:o 59, i anl. af återremiss af Utsk:ts Betänk. N:o 57, öfver väckta motioner om förändrad lagstiftning ang. panträtt i lös egendom.

Hr Gr. o. Landtm. uppstod och aflägsnade sig; hvarefter och sedan ordförandeplatsen intagits af den främste närvarande ledamoten, Gr. Oxenstjerna, Axel, Gr. Mörner, Carl Göran, anmälte sig och uppläste följande skriftliga anförande:

Denna riksdags arbeten börja alltmera nalkas sitt slut, och då ett längre dröjsmål med framställandet af ett förslag, till hvars väckande jag utaf flere ibland Eder, M. Hrr! blifvit uppmanad, icke synts mig lämpligt, begagnar jag detta tillfälle, då Hr Gr. o. Landtm. aflägsnat sig, för att underställa detsamma Edert bedömande, under förhoppning att det skall af Eder med bifall emottagas.

Vid riksdagens början behagade K. M:t i nåder öfverlemna Landtmarskalks-stafven i samma, af R. o. Ad. lika högt aktade som älskade mans händer, åt hvilken densamma vid sistlidne riksdag redan varit anförtrodd. Underrättelsen om detta val emottogs af Ståndet med allmän tillfredsställelse, och de på en förfluten tids erfarenhet grundade förhoppningar, som vid valet fästades, hafva ej eller sedermera blifvit svikna. Om möjligen undantagsvis vid något tillfälle en eller annan af Eder skulle, i likhet med hvad i afseende på en nyligen afhandlad fråga händt mig, funnit den af Hr Gr. o. Landtm. uttalade åsigt om frågan icke öfverensstämma med sin uppfattning deraf, så hafva vi dock städse måst skänka den på egen fast öfvertygelse grundade, klart och bestämdt uttalade meningen vår aktning och vårt fulla erkännande, likasom vi villigt under densamma underordnat vår egen, och alla hafven I, M. Hrr, varit vittnen till den oväld, den rättrådighet och den ovanliga, långt öfver mitt beröm upphöjda förmåga, hvarmed

Hr Gr. Lagerbjelke under detta i så många hänseenden märkliga riksmöte ledt våra öfverläggningar, äfvensom till det outtröttliga nit och det aldrig svigtande tålamod, som han derunder städse ådagalagt. Vi kunna således med en känsla både af tacksamhet och af stolthet blicka upp till vår Landtmarskalk, som, då han snart kommer att såsom den siste afsluta den långa och lysande raden af dessa Landtmarskalkar, hvilka utgjort en ära för detta Stånd och ofta ett stöd för fäderneslandet, så väl skall fylla det honom tillkommande rum bredvid sina frejdade föregångare. Det är för att åt dessa känslor bereda ett offentligt uttryck, som jag tager mig friheten vördsamt föreslå:

Att R. o. Ad. måtte besluta att till minne af den Landtmarskalk, som under denna riksdag på ett så värdigt och förtjenstfullt sätt ledt R. o. Ad:ns öfverläggningar, låta, på Riddarhuskassans bekostnad, slå en medalj i guld af samma storlek som Svenska Akademiens stora, af 26 dukaters vigt, för att öfverlemnas med ett exemplar till H. M. Konungen och ett till Hr Gr. Gustaf Lagerbjelke, samt att Riddarh.-Direktionen må erhålla uppdrag att detta R. o. Ad:ns beslut verkställa.

Propos. på bifall till detta förslag framställdes samt besvarades med starka och enhälliga ja-rop.

R. o. Ad. åtskiljdes kl. 1 e. m.

In fidem,
O. Brakel.

Tisdagen den 7 Juni 1866.

Plenum kl. 1 e. m.

Gr. Oxenstjerna, Axel: Det är med stor tillfredsställelse jag har äran tillkännagifva för Hr Gr. o. Landtm., att, sedan Hr Gr:n i går aflägsnat sig från plenum, Gr. Mörner föreslog, att en medalj skulle präglas öfver Hr Gr:n, hvaraf ett exemplar i guld skulle öfverlemnas till H. M:t Konungen och ett till Hr Gr:n sjelf, samt att R. o. Ad. enhälligt antog detta förslag.

Hr Gr. o. Landtm. svarade:

För den hedrande utmärkelse, hvilken R. o. Ad. under gårdagens plenum låtit komma mig till del, anhåller jag att få frambära de vördnadsfulla uttrycken af min uppriktiga tacksamhet. Den vänskap och välvilja, hvarpå R. o. Ad. vid så många tillfällen gifvit mig förnyade bevis, äro för mig det dyrbaraste bland minnen, likasom den käraste af önskningar att i samma vänskap och förtroende fortfarande få vara innesluten.

Justerades 4 prot.-utdrag för d. 6 dennes samt prot:t för den 21 sistl. April e. m.

Gr. Oxenstjerna, Axel, afgaf en motion af följ:de innehåll:

Då R. o. Ad. nu om några få veckor går att intaga en annan ställning än för närv:de, och detta åldriga, vördade sessionsrum icke mer får genljuda af några politiska diskussioner och af Landtmarskalkars klubbslag till bekräftelse å de för det älskade fäderneslandet vigtiga beslut, som här fattas, torde lämpligt vara, att R. o. Ad. till det stora offer Ståndet lagt på fäderneslandets altare, lade ett mindre, högst obetydligt sådant, och i den antiqvariska konstens intresse öfverlät till det verk, som har sig uppdraget att vårda och för allmänheten förevisa produkter af dylik beskaffenhet, den i elfenben skulpterade

och med dyrbara inläggningar försedda stol, vi hafva för ögonen, och som under blott en 10 à 15 Riksdagar begagnats af Landtmarskalkarne. Jag skulle icke hafva velat göra en dylik framställning, om denna pjes varit i R. o. Ad:ns ego och begagnats för det nuv:de ändamålet ända sedan slutet af 1500-talet, från hvilken tid den härstammar; men då så icke är förhållandet, utan densamma blifvit först på 1820-talet af Kammarherren Schinkel inköpt och af honom förärad till R. o. Ad., kan jag åtminstone icke betrakta densamma med den vördnad, den pietet jag annars hyser för saker, som i århundraden stått på samma plats och för samma ändamål begagnats. I sådant fall, att det historiska värdet hufvudsakligen försvinner, får man eftersöka, om icke den sak, hvarom fråga är, eger något annat värde. Denna pjes eger ock ett annat värde, ett konstvärde och det ganska stort, hvarföre jag anser att man endast från denna synpunkt bör betrakta den; och som det icke torde vara lämpligt att å Riddarhuset dylika förvara, utan de böra finnas i de samlingar, som för hvarje olika branche af konsten är afsedd att inrymmas inom National-museum, och den nu ifrågav:de onekeligen hörer till den antiqvariska konstens gebit, och der intager ett utmärkt rum, så vågar jag vördsamt föreslå,

att den af elfenben skulpterade stol, som f. n. af Landtmarskalken begagnas, måtte vid Riksdagens slut öfverlemnas till Kongl. Vitterhets-, Hist.- och Antiqvitets-akademien för att förvaras i de Statens samlingar, som stå under nämnde akademis vård; och får jag anhålla att denna min motion måtte till Riddarhus-Utsk:t öfverlemnas.

Flere ledamöter begärde denna motion på bordet.

Föredrogs Stats-Utsk:ts d. 6 dennes bordlagda Mem. N:o 125, med förslag till de stadganden i Riksg.-Kontorets reglemente, som angå detta verks skulder och fordringar.

Hr Wolffelt, Mauritz Constantin: Jemte det jag anhåller, att detta Betänk. måtte punktvis föredragas, får jag föreslå, att de punkter måtte anses godkända, mot hvilka någon anmärkning icke blifvit gjord, och att de icke måtte behöfva uppläsas, derest icke någon ledamot sådant särskildt begär.

Hr Gr. o. Landtm. förmälte, att Hr Wolffelt hade föreslagit, att, i öfverensstämmelse med hvad vid föreg:de

Riksdagar förfarits, med föredragningen af detta Mem. skulle sålunda tillgå, att de föreslagna nya reglementsparagraferna icke upplästes, så vida uppläsning af någon § ej särskildt begärdes, utan endast i deras nummerordning anmältes, samt att alla de §§, som blifvit lemnade utan anmärkning, efter förslagets genomgående gjordes till föremål för en och samma propos., och hemställde Hr Gr. o. Landtm., huruvida R. o. Ad. ville härtill lemna bifall.

Ropades ja.

§§ 1—13 anmältes och lemnades utan anmärkning.

§ 14.

Frih. af Ugglas, Gustaf: Jag tror, att i denna § ett par ord af misstag kommit att qvarstå från föreg:de reglemente. Det står neml.: »De till följd af Rikets sednast församlade Ständers beslut till grundfond för allmänna hypotheksbanken af Riksg.-Kontoret under den 1 Juli 1861 utfärdade» etc. Det är alldeles uppenbart, att en förbindelse, som är utfärdad 1861, icke kan vara det på grund af Rikets sednast församlade Ständers beslut, och jag anhåller derföre, att orden »sednast församlade» måtte utgå.

Efter härmed slutad öfverläggning framställdes först propos. på bifall till §:n oförändrad, hvartill svarades nej, och sedermera propos. på dess godkännande med uteslutande af de å första raden förekommande orden: sednast församlade; hvilken propos. med ja besvarades.

§§ 15—23 anmältes och lemnades utan anmärkning.

§ 24,

Frih. af Ugglas: Jag ber Ståndet om ursäkt för att jag upptager dess tid i en fråga, hvarom jag icke har någon säker kännedom, men Utsk:ts hemställan vid denna § förefaller mig något besynnerlig. Utsk:t säger: »enligt hvad Utsk:t inhemtat, har vid uppgörandet af det utaf särskilda i nåder förordnade komiterade framlagda förslag, som legat till grund för K. M:ts i ofvanberörde Nåd. Propos. gjorda framställning, blifvit antaget, att utaf förenämnda besparingar, hvilka sammanräknade uppgå till 151,413 rdr 72 öre, ett belopp af 78,060 rdr skulle komma pensionsfonden till godo, för att, med inberäkning af det i Riksg.-Kontoret förut afsatta beloppet 101,940 rdr, jemte de till understöd för pensionsinrättningarne i Lin-

köpings och Hernösands stift förut anvisade 18,060 rdr, med derå behållna räntevinster bilda en grundfond af 200,000 rdr, hvaremot återstoden af oftanämnde besparingar icke vore för pensionsfonden behöflig. Det förefaller mig besynnerligt, att Utsk:t endast på grund af ett utaf komitterade antaget förhållande, och utan att frågan varit föremål för R. St:rs beslut framställt förslag om en viss summas öfverförande från en fond till en annan. Jag förmodar, att Riksg.-Kontorets Fullmägtige gifvit Utsk:t klaven härtill, och som jag ser Hr Wolffelt här närvarande, får jag af honom anhålla om upplysning i detta afseende.

Hr Wolffelt: Jag kan icke upplysa, hvarifrån Stats-Utsk:t fått sina underrättelser och hvarpå det grundat de i denna punkt anmärkta förhållanden, men det är ett faktum, att Utsk:t under hand från Riksg.-Kontorets Fullmägtige fått kännedom om dessa förhållanden. Besparingen af 101,940 rdr har under flere statsregleringsperioder stått i Riksg.-Kontoret, och Fullmägtige hafva derföre ansett lämpligt, att den skulle komma Statsverket till godo, och derföre, ehuru icke genom någon officiel skrifvelse, meddelat Utsk:t kännedom om förhållandet. Siffrorna äro emedlertid rigtiga, och torde således icke någon anmärkning böra göras mot Utsk:ts hemställan.

Frih. Klinckowström, Rudolf: Det förundrar mig att Hr Wolffelt säger sig ej veta, hvarifrån Stats-Utsk:t erhållit sina uppgifter i detta fall. Han borde dock känna att en af Riksg.-Kontorets embetsmän är förordnad att å tjenstens vägnar lemna Utsk:t nödiga upplysningar. Då Hr Wolffelt förklarat siffrorna vara rigtiga, hemställer jag om bifall till denna punkt.

Hr Wolffelt: Jag har icke på något sätt velat påstå, att icke Stats-Utsk:t i allmänhet inhemtat nödiga upplysningar, ty jag vet ganska väl, att så varit fallet, men jag har endast velat förklara, att Riksgälds-Fullmägtige ej, såsom Frih. af Ugglas tyckes förutsätta, ingått med någon anmälan i denna fråga. Då emedlertid siffrorna äro rigtiga, torde icke något annat vara att åtgöra, än att bifalla den föredragna punkten.

Hr Fåhræus, Olof Immanuel: Jag är ledsen, att ingen af ledamöterna i den Stats-Utsk:ts afdelning, som förberedande handlagt detta ärende, vid detta tillfälle är tillstädes. Då jag först i Utsk:ts plenum kommit att deltaga i behandlingen deraf, kan jag alltså icke vara skiljedomare i den tvistefråga, huruvida afdelningen från Riksgälds-Kontoret eller från annat håll fått del af vederbö-

rande komiterades ifrågaställda förslag. Detta synes mig ock för sakens bedömande likgiltigt. Det bör vara nog, att detta dokument, som innefattade de för frågans urskiljande nödiga upplysningar, fanns att tillgå. Vid ärendets föredragning i plenum förekom äfven ett till Utsk:ts Ordförande från Chefen för Ecklesiastik-Dep:t aflåtet handbref, som afsåg, att de i nu föredragna § omförmälda besparingar måtte blifva såsom ökad tillgång till folkskolelärares pensionerande att disponera. Vid den öfverläggning, som med anledning häraf uppstod, fann likväl Utsk:t sig endast böra tillstyrka disposition af det belopp, 78,060 rdr, som komiterade ansett erforderligt, hvaremot återstoden af besparingarne ansetts böra indragas; och får jag å Utsk:ts framställning härom vördsamt yrka bifall.

Frih. af Ugglas: Då här är fråga om att bilda en grundfond af 200,000 rdr, skulle jag visserligeu ansett önskligt, att de särskilda beloppen tillkommit på grund af ordentliga och för R. St:r kända framställningar, och ej endast med stöd af »hvad Utsk:t inhemtat»; men jag vill dock, enär Hr Wolffelt uppgifvit att siffrorna äro rigtiga, låta vid de lemnade upplysningarne bero.

Efter härmed slutad öfverläggning och uppå framställd propos. blef Utsk:ts förslag af R. o. Ad. bifallet.

§§ 25—95 anmältes och lemnades utan anmärkning.

Frih. Klinckowström: Jag får fästa uppmärksamheten derpå att i sjelfva reglementet vid § 16 insmugit sig ett tryckfel, i thy att der nu står »H. M:t Konungen *eller* Dess arfvingar», då det, enligt hvad i Betänk:t sid. 3 synes, borde heta »H. M:t Konungen *och* Dess arfvingar»; och torde detta fel böra rättas.

Sedan Hr Gr. o. Landtm. i anl. häraf yttrat, att R. o. Ad. torde finna, att det i § 16 genom tryckfel insatta ordet eller, borde rättas till ordet och, samt dertill svarats ja; hemställde Hr Gr. o. Landtm., huruvida R. o. Ad. godkände alla de i Mem:t förekommande reglements-paragrafer, hvilka ej redan utgjort föremål för R. o. Ad:ns beslut.

Ropades ja.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, Stats-Utsk:ts den 6 dennes bordlagda Utlåt. N:o 127, i anl. af R. St:rs år 1865 församlade Revisorers be-

rättelse ang:de granskning af Statsverkets samt andra utaf allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1865.

Föredrogs Stats-Utsk:ts d. 6 dennes bordlagda Mem. N:o 129, ang:de den Staten tillhöriga, till Riksarkiv tillförene begagnade f. d. Ridderstolpeska egendomen vid Skeppsbron.

Gr. Mörner, Carl Göran: Då af motiverna till Utsk:ts nu föredragna hemställan synes, att egentliga syftemålet med bibehållandet af f. d. Ridderstolpeska egendomen är att der kunna inrymma de embetsverk, som för närv:de sakna egna lokaler, torde detta äfven böra i sjelfva beslutet bestämdt uttryckas och således äfven den 124:de §:n i Riksg.-Kontorets reglemente i öfverensstämmelse dermed förtydligas.

Efter härmed slutad öfverläggning framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till Utsk:ts förslag oförändradt, hvarvid svarades nej, och sedermera propos. derpå, att förslaget skulle bifallas med det tillägg, att den ifrågav:de egendomen fortfarande borde af K. M:t för allmänt behof disponeras, samt att den föreslagna reglements-paragrafen skulle i enlighet härmed rättas, hvilken propos. besvarades med ja.

Vid föredragning af Stats-Utsk:s den 6 dennes på bordet lagda Mem. N:o 130, med förslag till stadganden i Riksg.-Kontorets nya reglemente, ang:de åtskilliga vid föreg:de riksdagar beviljade, men ännu icke verkställda utbetalningar, blefvo Utsk:ts samtliga deri gjorda hemställanden bifallna samt de föreslaga nya reglementsparagraferne N:ris 96—133 godkände, dervid någon annan öfverläggning ej förekom, än att i afseende å § 119 sig yttrade:

Frih. af Ugglas, Gustaf: Utskt:s hemställan i denna punkt synes hafva tillkommit under förutsättning, att K. M:ts Propos., N:o 36, om godtgörandet af kostnader vid laga skifte å boställe skulle af R. St:r bifallas. Då nu deremot denna blifvit vid votering i förstärkt Stats-Utsk. afslagen, torde det till K. M:ts disposition för sådant ändamål ställda låneunderstöd af 150,000 rdr fortfarande böra utgå och således Utsk:ts förslag afslås.

Hr Lagerstråle, Henrik Gerhard: På samma gång K. M:t beslöt aflåtandet till R. St:r af den Nåd. Propos., som sednast varit föremål för votering i förstärkt Stats-Utsk., pröfvades äfven frågan om användandet af ifrågav:de låneunderstöd af 150,000 rdr. K. M:t fann de af R St:r för dess åtnjutande bestämda vilkor icke antagliga, och vid sådant förhållande torde något hinder ej möta att disponera dessa medel till annat ändamål.

Frih. af Ugglas afstod härefter från sitt gjorda yrkande och §:n godkändes.

Efter föredragning af Bevilln.-Utsk:ts den 6 dennes bordlagda Mem. N:o 19, i anl. af Riks-Ståndens skiljaktiga beslut i afseende å tullbevillningen för artikeln kok- och bergsalt, godkände R. o. Ad. den i Mem:t föreslagna voterings-propos:n.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, sammansatta Bevilln.- samt Allm. Besv.- och Ekon.-Utsk:ts d. 6 dennes bordlagda Utlåt. N:o 6, i anl. af K. M:ts Nåd. Propos. ang:de förändrad grund för uttaxering af landstings-medel.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, sammansatta Bevilln.-, Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts d. 6 dennes bordlagda Utlåt. N:o 7, i anl. af dels gjorda anmärkningar emot vissa delar, dels ock Riks-Ståndens skiljaktiga beslut i afseende å andra delar af Betänk:t N:o 1, ang:de vilkoren för bränvins tillverkning.

Föredrogs och bifölls sammansatta Bevilln.-, Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts den 6 dennes bordlagda Mem. N:o 8, i fråga om arfvode åt den person, hvilken i egenskap af sekreterare biträdt Utsk:t.

Föredrogos och biföllos Banko-Utsk:ts den 6 dennes bordlagda

Utlåt. N:o 31, i anl. af Skräddaren G. Hellbergs ansökning om eftergift af upplupen ränta å en till lånekontoret i Göteborg inbetald skuld; samt

Mem. N:o 32, om kungörande af åtskilliga föreskrifter i Banko-reglementet.

Föredrogos och biföllos sammansatta Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts d. 6 dennes bordlagda Betänk:n:

N:o 24, i anl. af väckt motion ang:de upphäfvande af gällande föreskrifter dels om studented, dels om skyldighet att för burbrefs erhållande aflägga tro-, huldhets- och borgare-ed;

N:o 25, i anl.af väckt motion ang:de förändring af gällande stadganden om kompetens till klockare-befattning; och

N:o 26, i anl. af väckt motion om författande och utgifvande af en kommentar öfver strafflagen.

Föredrogos och lades till handlingarne Allm. Besv.- och Ekon.-Utsk:ts den 6 dennes bordlagda Mem:r:

N:o 94, i anl. af återremiss af Utsk:ts Betänk. N:o 58, ang:de väckta motioner rörande folkskoleväsendet; och

N:o 95, i anl. af återremiss af Utsk:ts Betänk. N:o 67, ang:de väckt motion om revision af taxan för trafiken å Trollhätte kanal- och slusslinier.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts d. 6 dennes bordlagda Betänk. N:o 96, i anl. af väckta motioner om ändringar i Kongl. förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 Mars 1862, äfvensom i Kongl. stadgan ang:de folkundervisningen i riket den 18 Juni 1842.

Föredrogs Riddarh.-Utsk:ts den 6 dennes bordlagda Utlåt. N:o 11, i frågan om ordnandet af Riddarhusets gårdsplan.

Detta Utlåt. begärdes af flera ledamöter ånyo på bordet, hvarjemte anmälte sig och yttrade

Gr. Oxenstjerna, Axel: Jag får föreslå att Riddarh.-Utsk:ts nu för andra gången bordlagda Betänk. måtte sättas först å föredragnings-listan till nästa plenum.

Hr von Francken, Georg Wolfgang: Då det är allmänt kändt med hvilken långsamhet Utsk:t gått till väga vid handläggning af det ärende, som utgör föremål för ifrågav:de Betänk., och det är af vigt att så snart som möjligt komma till någon resultat, något, som ej lyckats Utsk:t, instämmer jag i Gr. Oxenstjernas förslag.

Propos. på bifall till Gr. Oxenstjenas förslag blef härefter framstäld och med ja besvarad.

Föredrogs Gr. von Rosens, Fredrik, den 6 dennes bordlagda förslag, att de öfriga Riks-Stånden skulle inbjudas att biträda R. o. Ad:ns beslut i afseende å första mom. i 41:sta §:n af sammansatta Bevilln.-, Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts i Betänk:t N:o 5 afgifna förslag till förordning ang:de bränvins försäljning.

Härvid anmälte sig och yttrade

Gr. von Rosen: Då jag i går föreslog, att R. o. Ad. skulle inbjuda Med-Stånden att förena sig i R. o. Ad:ns beslut rörande 41:sta §:n af bränvins-försäljnings-förordningen, hade ännu icke något af de öfriga Stånden afgjort denna fråga. Sedan dess har Preste-St. fattat samma beslut som R. o. Ad., och Bonde-St. beslutat bibehållande af gamla förordningens föreskrifer. Då det ej är anledning antaga att sistnämnde Stånd vill frångå detta beslut, återstår således endast Borgare-St., och får jag derföre anhålla att inbjudningen måtte inskränkas till detta Stånd.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Hr Gr. o. Landtm. yttrat, att Gr. von Rosen hade i sitt förslag gjort den inskränkning, att inbjudningen skulle afse endast Borgare-St., framställde Hr Gr. o. Landtm. propos. på bifall till Gr. von Rosens ifrågav:de förslag med sagde inskränkning och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Anmäldes och bordlades:

Sammansatta Stats- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts Mem. N:o 15, ang:de aflöning till sekreteraren i Utsk:t under innevarande riksdag;

äfvensom Sammansatta Lag- samt Allm. Besv.- och Ekon.-Utsk:ts Mem:r:

N:o 27, i anl. af återremiss utaf en i Utsk:ts Mem. N:o 19 föreslagen voterings-propos.; och

N:o 28, i anl. af återremiss utaf Utsk:ts Betänk. N:o 13, öfver väckta motioner om förändring af gällande föreskrifter ang:de tiden för fullföljande af besvär i ekonomiska och administrativa mål.

R. o. Ad. åtskiljdes kl. ¼ 3 e. m.

In fidem,
O. Brakel.

Fredagen

Fredagen den 8 Juni 1866.

Plenum kl. 1 e. m.

Justerades 7 prot.-utdrag för den 7 dennes samt prot:t för den 23 sistl. April f. m.

Hr Gr. o. Landtm. tillkännagaf, att till R. o. Ad. blifvit öfverlemnade 10 inträdeskort till K. Landtbruksakademiens sammankomst den 11 dennes, samt anmodade de ledamöter af R. o. Ad., som önskade erhålla dessa biljetter, att anmäla sig hos Riddarh.-Fiskalen.

Anmäldes och bordlades Stats-Utsk:ts Mem. N:o 131, ang:de verkställd omröstning i åtskilliga till statsregleringen hörande frågor.

Föredrogs ånyo Riddarh.-Utsk:ts den 6 och 7 dennes på bordet lagda Utlåt. N:o 11, i fråga om ordnandet af Riddarhusets gårdsplan.

Hr von Francken, Georg Wolfgang: Då Riddarh.-Utsk:t afgaf sitt Utlåt. N:o 6, med anledning af Riddarh.-Direktionens berättelse, så yttrade Utsk:t, att det framdeles skulle afgifva särskildt Utlåt. i fråga om gårdsplanens ordnande och dermed sammanhängande ämnen. Orsaken härtill var att Utsk:t först ville höra huru det skulle gå med kapitationsafgiften. Sedan denna blifvit bestämd, yttrar Utsk:t här: »Sedan Utsk:t fått kännedom om R. o. Ad:ns beslut ang:de nämnde afgifts fortfarande såsom hitintills, till ett belopp af 5 rdr rmt årligen af hvarje Adelsman, som erlägger bevillning för lön eller förmögenhet, har Utsk:t varit i tillfälle att taga förev:de fråga i öfvervägande, samt går nu att inför R. o. Ad. redogöra för hvad deruti förekommit». Det tyckes verkeligen att, då Utsk:t varit i tillfälle att taga frågan i öfvervägande, och härför haft hela riksdagen på sig, det äfven bort göra detta. Men detta oaktadt har Utsk:t icke

kommit till något beslut, ty det anser sig endast böra hemställa, »det R. o. Ad. måtte förklara sig icke vara hågad att ifrågav:de tomt eller någon del deraf för närv:de afstå.»

Detta är icke något förslag till planens ordnande och, om tiden det medgifvit, skulle jag derföre heldst sett att frågan blifvit återremitterad. Men då Utsk:t icke i denna sak kunnat uträtta något under hela riksdagen, torde det icke heller kunna göra något på de få dagar som återstå.

På grund häraf anser jag att R. o. Ad. borde uppdraga åt Riddarh.-Direktionen att efter sig företeende omständigheter handla i denna sak och afgöra hvilket förslag man bör antaga.

Hr Ramsay, Anders Henrik: På sätt min reservation utvisar, har jag icke biträdt Utsk:ts beslut att undandraga sig att ingå i pröfningen af denna fråga. Jag har trott att besvarandet af denna fråga beror af det beslut R. o. Ad. fattar för ett värdigt ordnande af Riddarhusgården, hvarföre ock Utsk:t bort bestämma sig för ett eller annat förslag i detta afseende. Men då riksdagen emedlertid så långt framskridit, torde ingenting annat återstå än att antaga Hr von Franckens förslag, eller att öfverlemna åt Riddarh.-Direktionen att styra och ställa med denna sak, derest icke hela frågan kan till nästa adelsmöte anstå.

Användandet af tomten torde emedlertid till stor del bero af sammanbindningsbanan och bron till Tegelbacken, hvarföre man bör fästa tillbörligt afseende härvid då man bestämmer sig för någotdera af förslagen. Häraf följer också att Hr von Franckens förslag bör något modifieras, ifall det antages.

I afseende slutligen å den försummelse, som Utsk:t låtit komma sig till last, vill jag endast nämna, att jag flera gånger uppmanat Ordföranden att företaga detta ärende.

Gr. Mörner, Carl Göran: För min del kan jag icke finna att Utsk:t kunnat göra annorlunda än det gjort. Då en fråga från Stadsfullm:ge blifvit till Riddarh.-Direktionen framställd om huruvida Riddarhuset vill afstå större eller mindre del af tomten, så anser jag neml. att Utsk:t icke hade annat att göra än framlägga detta förslag till R. o. Ad:ns prötning. Innan denna fråga blifvit afgjord, är det tydligt att Utsk:t icke heller kunnat framställa något förslag om huru tomten bör ordnas. Man vet ju icke huru många qvadratalnar af densamma kan komma att bortgå, ty Stadsfullm:ges framställning är gjord i så sväf-

vande form, att man icke kan blifva klok på huru stor areal de behöfva.

Det synes mig derföre att man på en sådan framställning hvarken kan eller bör gifva något annat svar än det Utsk:t gifvit, eller att R. o. Ad. icke är hågad att för närv:de afstå något af sin tomt, då R. o. Ad. väl icke vill afstå något af sin egendom, såvida det icke skulle vara för något stort, allmänt nyttigt ändamål.

Jag anhåller sål. om bifall till Utsk:ts förslag. Det må sedan blifva Utsk:ts ensak att, med begagnande af den återstående korta tiden, inkomma till R. o. Ad. med den framställning det kan finna lämpligt att göra.

Frih. Leuhusen, Frans Oscar: Jag är icke alls förundrad att R. o. Ad. är missnöjd öfver dröjsmålet med denna frågas behandling af Utsk:t, men, lika med Hr Ramsay, fritager jag mig från allt ansvar härför, emedan jag flera gånger påmint Utsk:ts Ordförande om detta ärende, men han har alltid velat vänta till dess frågan om kapitationsafgiften blifvit afgjord. Det förvånar mig äfven att Gr. Oxenstjerna icke är närv:de vid detta tillfälle och sjelf svarar för sig.

Jag får äfven förklara att jag sedan länge varit bestämd för det förslag jag ville följa, och är derföre när som helst beredd att framlägga detsamma för R. o. Ad.; men det är klart att i ett Utsk., bestående af 12 personer, flera förslag skola väckas; och föga hopp är att någon enighet inom Utsk:t härutinnan vinnes. Enligt min tanke vore det således bättre att låta frågan om gårdsplanens ordnande hvila till nästa Adelsmöte, då ett särskildt Utsk. kan tillsättas för denna frågas afgörande.

Hvad nu det förev:de Betänk:t särskildt beträffar, så kan jag icke finna underligt, att Utsk:t kommit till det resultat Betänk:t visar, utan tvertom sådant helt naturligt; ty då staden frågar, om den kan få en del af tomten, så bör väl den frågan först vara afgjord och Utsk:t veta huru mycket af tomten kommer att blifva öfrig, innan något förslag om tomtens ordnande och bebyggande framlägges.

På de af Gr. Mörner i öfrigt anförda skälen får jag således yrka bifall till Betänk:t.

Frih. Alströmer, Oscar: Mig synes att R. o. Ad. icke bör år från år undanskjuta frågan om gårdens ordnande, ty hvar och en måste erkänna att det är en skam att Riddarhuset presenterar sig som det gör från den sidan. Det är visserligen sannt att frågan befinner sig i ett outredt skick och att Utsk:t kan hafva haft skäl att uppskjuta densamma, men jag tror dock att R. o. Ad.

bör fatta något beslut i denna sak, så att frågan åtminstone blir hjelpt på vägen.

Med den utredning frågan i alla fall fått, synes det mig som R. o. Ad. kunde besluta att till Stockholms stad afstå så stor del som åtgår till en strandgata, samt att den öfriga delen af tomten icke bebygges annorlunda än i öfverensstämmelse med Hr Edelsvärds förslag om terrasseringen.

Gr. Mörner: För min del måste jag på det lifligaste afstyrka förslaget att till staden öfverlemna någon del af tomten till en strandgata, hvars dimensioner man icke känner. Den kan ju blifva lika bred som strandgatan vid Ladugårdslandsviken och då går kanske hela tomten åt.

Jag tror att tidpunkten är illa vald för fattandet af något annat beslut, än det Utsk:t föreslagit, eller att R. o. Ad. icke är hågad att afstå någon del af sin tomt. Komma Stadsfullmäktige sedan och expropriera i laga ordning, så går saken i alla fall, och då vet man hvad man har qvar samt får derefter rätta sig.

Frih. Leuhusen: Jag begärde ordet med anledning af Frih. Alströmers yttrande, för att säga, att till strandgata behöfver staden icke en tum af vår tomt, ty den har en bred remsa nedanför densamma. Dessutom ber jag få tillägga, att om vi afstå någon del af gården utmed Riddarhusgränden, så komme det att nära nog omöjliggöra uppförandet af paviljongerna, emedan dessa enligt min åsigt böra ligga i rak linie med Riddarhusets gaflar, för att icke störa utseendet.

Emedlertid komma Stadsfullm:ge att om Onsdag afgöra frågan om bron öfver strömmen och om denna kommer att gå, såsom jag har skäl att antaga, till Riddarhusgränden, så måste en del af tomten exproprieras och i detta fall måste de sjelfva såväl rifva ned de nu befintliga gamla byggnaderna som betala, och det torde derföre vara bäst att bifalla Utsk:ts förslag.

Frih. Cederström, Rudolf: Under många år har det utgjort föremål för mitt bemödande att få Riddarhusgården ordnad, men alla förslag hafva strandat mot den meningsskiljaktighet, som varit rådande, och samma förhållande inträffar äfven nu.

Nu hafva Stadsfullm:ge förfrågat sig om de vilkor på hvilka man vill öfverlemna en del af tomten, och då denna fråga måst hänskjutas till R. o. Ad:ns afgörande, kan jag icke förstå att Riddarh.-Direktionen kan få något att skaffa med denna sak, på sätt Frih. Leuhusen tyckes

önska. Härvidlag synes det mig således som Riddarh.-Utsk:t rätt förfarit; men hvad sjelfva frågan angår, vill jag icke komma med något yrkande, då Riddarh.-Direktionen naturligtvis måste ställa sig R. o. Ad:ns vilja till efterrättelse.

Stadsfullm:ges framställning synes mig ganska obestämd, men just derför anser jag att man bland vilkoren kan inrycka en föreskrift om att platsen icke får bebyggas, hvarjemte man äfven får tillfälle att reservera plats till byggnader för vaktmästare och värmeledning.

Vore nu Direktionen enig i denna fråga, kunde det hafva skäl för sig att öfverlemna densamma till dess afgörande, men under nuv:de förhållanden tror jag det vore bäst, om R. o. Ad. sjelf afgjorde saken, och får jag derom anhålla.

Hr Ramsay: I det skick frågan nu befinner sig anser jag, att R. o. Ad. icke har annat att göra än bifalla Utsk:ts förslag. Om förhållandena sedermera ändra sig, så att staden kommer in med ett bestämdt anbud, och det vid pröfningen af de olika förslagen till tomtens ordnande skulle visa sig att en större eller mindre del af densamma utan olägenhet kan afstås, så förmodar jag att R. o. Ad. icke sätter sig deremot. Hvad angår förslaget om att använda en del af tomten till strandgata, så torde det ännu vara för tidigt att derom besluta, då man ännu icke vet om detta förslag blifver satt i verket.

Om således icke hela frågan kan få anstå till nästa Adelsmöte, torde det vara bäst att, enl. Hr von Franckens förslag, öfverlemna densamma till Riddarh.-Direktionens afgörande.

Dessutom torde Riddarh.-Utsk:t ännu kunna hinna inkomma med förslag i ämnet.

Jag vidblifver således mitt förra yrkande.

Frih. Alströmer: Sedan jag förra gången yttrade mig, har jag fått upplysning om att staden eger så stor del af tomten som behöfves till strandgata. Jag afstår derföre från denna del af mitt yrkande och instämmer i Utsk:ts förslag. Men då något Adelsmöte icke sammanträder förr än 1869, så synes det mig som Riddarh.-Utsk:t ofördröjligen borde inkomma med något förslag till tomtens ordnande. Jag anser neml. frågan vara af den vigt att densamma icke bör öfverlemnas åt Direktionen, utan att R. o. Ad. sjelf derom bör besluta.

Frih. af Ugglas, Gustaf: Om Stadsfullm:ge framställt ett bestämdt förslag, innefattande att de behöfde en

viss del af tomten, hade R. o. Ad. kunnat ingå i pröfning om huruvida de velat göra denna uppoffring, men då så icke skett, anser jag Utsk:t rätt förfarit i sitt nu framlagda förslag. Det är neml. klart att Utsk:t icke kan ingå i pröfning af något förslag förr än det får uppgift på storleken af den återstående tomten, ty alla de ritningar och förslag, jag sett, afse att begagna gårdstomten odelad.

På grund häraf anhåller jag om bifall till Utsk:ts förslag.

Gr. Mörner: Det är med anledning af Frih. Cederströms yttrande, som jag begärt ordet. Han tyckes neml. frukta att man, om en expropriation för stadens räkning skulle ega rum, kunde äfventyra att stora byggnader uppfördes på tomten. Att en expropriation för sådant ändamål skulle medgifvas, synes mig dock vara omöjligt, emedan en sådan icke får beviljas för annat än allmännyttiga ändamål. Jag anser således att R. o. Ad. icke har skäl att hysa någon sådan farhåga, och får derföre anhålla om bifall till Utsk:ts förslag.

Hr von Francken: Jag ber få fästa uppmärksamheten på att det icke är Stadsfullm:ge, som sjelfva väckt detta förslag, utan att det uppkommit på grund af Riddarh.-Direktionens förfrågan till Öfverståthållare-Embetet. Nederst på sid. 2 i Betänk:t står också: »Derförutan har, med anledning af R. o. Ad:ns beslut vid förra riksdagen, Direktionen genom Öfverståth.-Embetet infordrat vederbörandes yttrande, i fråga om det framtida ordnandet af de staden tillhöriga tomtdelar åt Riddarhusets norra sida mot Mälaren, samt, i anl. deraf, fått emottaga ett af Stadsfullm:ge meddeladt yttrande af innehåll, att någon plan för framtida användande af den ifrågav:de platsen ännu icke blifvit uppgjord, men att, i betraktande af den under seglationstiden synnerligen lifliga trafiken, äfvensom af önskvärdheten att erhålla en utefter Norrström, bakom Riddarhusgården, Rådhuset, Stadens Cellfängelse och Kanslihuset fram till Mynttorget löpande strandgata, med visshet torde kunna antagas, att, sedan de å platsen nu befintliga byggnader blifvit undanröjda, densamma icke vidare komme att bebyggas, utan vid en blifvande strandreglering blefve till kaj eller strandgata använd.» I motsatts mot flere talare, kan jag således icke anse Utsk:ts förslag väl uppgjordt. Utsk:t borde i stället hafva sagt att de och de byggnaderna skola vi hafva och kunna derföre icke afstå någon del af platsen.

Jag måste sål. fortfara i mitt yrkande.

Frih. Leuhusen: Till vederläggning af Hr von Franckens yttrande behöfver jag endast anföra Utsk:ts Betänk., hvilket jag åberopar.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats fulländad, samt Hr Gr. o. Landtm. yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till förev:de Utlåt. och dels af Hr von Francken, att R. o. Ad., med afslag derå, måtte öfverlemna åt Riddarh.-Direkt:n att, efter sig företeende omständigheter, besluta om den ifrågav:de platsens ordnande, framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till Utlåt:t, hvarvid svarades många ja jemte ett eller annat nej, och sedermera propos. på afslag derå samt antagande af Hr von Franckens förslag, då svaren utföllo med många nej jemte ett eller annat ja; hvarefter och sedan propos. på bifall till Utlåt:t förnyats samt med många ja jemte ett eller annat nej besvarats, Hr Gr. o. Landtm. förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utsk:ts den 6 och 7 dennes på bordet lagda Utlåt. N:o 127, i anl. af R. St:rs år 1865 församlade Revisorers Berättelse, ang:de verkställd granskning af statsverkets samt andra utaf allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1863.

§§ 1—6.

Utsk:ts hemställanden biföllos.

§ 7.

Lades till handlingarne.

§§ 8—11.

Utsk:ts hemställanden biföllos.

§ 12.

Hr von Francken, Georg Wolfgang: Sedan Utsk:t i likhet med Revisorerne yttrat sig om de fördelaktiga anordningar, som blifvit vidtagne inom 2:dra Gardets kasern, kommer det till Svea Garde och säger att ett alldeles motsatt förhållande der eger rum, ithy att ingen matsal der finnes och att hvarken arrestbyggnad eller kokhus motsvara de fordringar man numera uppställer på dylika byggnader. Efter denna jemförelse kommer dock Utsk:t till det resultatet att »revisorernes före-

v:de framställning icke bör till någon R. St:rs åtgärd föranleda.»

Det är mycket sannt att K. M:t bäst kan bedöma saken, men då det är högst sannolikt att K. M:t af ekonomiska skäl icke nu ville göra någon framställning i ämnet till R. St:r och då man torde kunna hoppas att samma skäl icke för framtiden skola göra sig gällande, anhåller jag få framställa följande förslag på det frågan måtte hållas öppen: »att R. St:r, som funnit de af revisorerne gjorda anmärkningarne rörande K. Svea Lifgardes kasern välgrundade, hafva ansett sig böra ytterligare derå fästa K. M:ts Nåd. uppmärksamhet.

Hr Montgommerie-Cederhjelm, Robert Nils Germund: De skäl, som förmått Stats-Utsk:t att icke instämma i revisorernes framställning, finnas anförda i Betänk:t, der det heter att, då K. M:t, som bäst är i tillfälle att bedöma dylika frågor, förklarat skäl icke vara för handen att till R. St:r göra framställning i ämnet, så ansåg sig icke heller Utsk:t böra revisorernes förslag tillstyrka. Att revisorerne gått något längre än de bort, är tydligt, och jag tror att revisorerne, i allmänhet på sednare tider kommit med förslag, som icke ligga inom deras verkningskrets, som är att granska siffror m. m.

Jag anser det således olämpligt att fästa afseende vid dylika framställningar af revisorerne, och hvartill Hr von Franckens framställning skall tjena, kan jag icke förstå, då de, som skola och böra föra regem:ts talan, icke lära underlåta att uppfylla sin skyldighet härutinnan.

Jag yrkar sål. bifall till Utsk:ts förslag.

Frih. Liljencrantz, Johan: I likhet med den föreg:de talaren tror jag att Statsrevisorerne i allmänhet öfverskrida de gränser, som äro utstakade för deras åtgöranden, då de taga sig för att framställa förslag i alla rigtningar. Ett sådant förfaringssätt bör icke uppmuntras.

Det torde också vara olämpligt att liksom gifva på hand på ett anslag, derigenom att man begär att K. M:t för nästkommande representation skall framlägga Propos. i ämnet.

Lika med Hr von Francken tror jag visserligen att anslaget behöfves, men får dock på nu anförda skäl anhålla om bifall till Utsk:ts förslag.

Frih. Cederström, Rudolf: Den frågan huruvida revisorerne varit alltför nitiske har redan förra riksdagen varit föremål för R. St:rs bedömande, då Stats-Utsk:t ansåg sig böra anmäla ett sådant förhållande, men denna framställning blef af R. St:r afslagen. Således kan jag